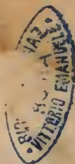
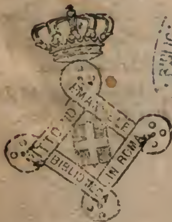

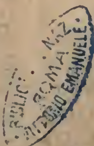

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
9
2 A
46

tate commendas, ſic benignitate fo
ues, ſic autoritate tueris, ut breui ni
hil ſit illis futurum felicius, ſi cæte-
ri principes, omiſſa bellandi rabie,
tuum exemplum æmulentur.
Bene uale. An. M. D. XVII.
pridie Non. No-
uembres.

α 4 INDEX

INDEX

QVO BREVITER ET COMPEN
diose omnia quæ totum opus
complectitur inueniri in
promptuq́ꝫ haberi
possunt.

A

Abdera urbs maritima pa. 486
abdolominus induitur regijs uestimentis pag. 44
abdolominus 41
achillis sepulchrum pag. 489. 498
acinax gladij species pag. 164
ada fœmina 520
ada Hecatomi filia pag, 540
ægyptus aquarum penuriam patitur 69
ægyptiorũ natura 45
æmus mons 448
affectare regnũ 64
agenia 128
ages in fugã uertitur pag 156
aggrammen rex Pharrasionum 315
agis fortis animus pag. 156
agriani iaculatores optimi

optimi 498
alexandria 72
alexander quando natus sit 417
alexander qualis 418
alexãdri pietas in matrem & filios Darij 12
alexandri milites defecerũt ob penuriam aquarũ 224. 223
alexãder hortatur milites 316
alexander militem torpentem in regiã sedẽ collocauit 268
alexãder dux exerciti obruitur telis 295
alexandri milites uolare possunt 250
alexãder diuidit exercitum 252
alexander Dario literas mittit 41
alexandri & Darij cõgreßio 101
alexãder promittit se redditurum Dario uxorem & matrẽ pag. 42
alexandri ætas 335
alexandri fides in uirgines 35
alexandri pietas in filium Darij 36
alexander discipulus Aristotelis 419
alexãder medicinæ studens 419
alexãder semet uulnerantẽ prohibitur à custodiẽtibus 259
alexãder obuius homicidium patiat 258

alexander ob occisum Clytum se macerat pag. 260
alexãder in fluuium lauandi gratia descendit 13
alexan. deploratur 13
alexãdri respiratio 14
alexan. Dareo clamidem iniicit 430
alexandri thorax duobus in locis perforatus 511
alexãder excusat se de bello 42
alexan. sagitta uulneratur 66
alexãder obiurgat uatem 235
alexã. aciē adornat 23
alexan. summũ periculum iniit 328
alexan. ad mortē uulneratur 329. 435
alexan. respondet Dareo 86
alexander annulũ Perdiccæ tradidit 366
alexander pacē inquirit 49
alexandri caduceatores interficiuntur pag. 49
alexander uenerari se ut deũ uoluit 280
alexandri matris conceptus 417
alexander euertit Thebas 420
alexandri epistola ad Aristotelem 386
alexan. uulneratur 29
alexander ueneno necatus creditur 384

alexandri mors ab omnibus deploratur pag. 368
alexãder iratus ab oratione Clyti 256
alexãdri captus Aegyptiaco more curatur 384
alexander noctẽ diẽq; luctu trãsegit 432
alexãder summa audacia præditus 432
alexan. à Barbaris sagitta ictus est 228
alexandri cũ Poro conflictio 304
alexander nauali certamine urbẽ aggreditur 53
alexãder rebellis uinculis tradit 363
alexandri obitus 366
alexander fortiter pugnando hastã frangit 503
alexandri agminis descriptio 95
alexan. saxo ictus 231
alexandro leo occurrit 253
alexander Iouis filius appellatur 72
alexander ab Indis sagitta ictus 289
alexãdri celeritas 451
alexander scutum ex Mineruæ tẽplo accepit 511
alexandri oratio milites alacres cõfecit pag. 164
alexãdri obitus uarijs modis cõsideratur pag. 440

alexāder alacris uisus sus est cum confligere uellēt cū Dario pag. 95
alexā. uulneratur 292
alexāder pedibus iter faciebat 168
alexandri ad Hermolaum oratio 281
alexand. iratus de literis Darij 41
alexādri ad milites oratio 161
alexandri & Darij cōgreßio 28
alexandri uirtus bellica 28
alexādri somniū 424
alexādri locus in acie pag. 26
alexā. in Græciā reuersus ad puniendū defectores 466
alicarnaßū obseditur pag. 526
alinda urbs Cariæ pag. 541
amazonum uestimēta pag. 171
amphionis tēplū 476
amyntas in Macedoniam remittitur 68
ancyra urbs 3
andromaches 74
antigonus 46
antipater Macedoniæ præfectus 96
arabia regio nobilis pag. 112
arabiæ fertilitatis causa 113
araxes fl. 126. 130
arbella Alexādro traditur 112

arbellas

arbellas uicus 76
arbores alloquũtur Alexandrum 407
arbores uiolare capitale 288
arcades 448
ariſtander Telmiſſeus uates peritiſsimus pag. 485. 93. 49
ariſtan. nũciat regi exta triſtia fuiſſe 235
ariſtonicus tyrannus pag. 62
ariſtonicus cũ alijs pyratis catenis iniecti traduntur Amphotero 63
arſanes 11
artabazus incluſit ſe pag. 143
artaxerxes rex Perſarum 459
aruas oppidum 167
atõphilos urbs à Græcis condita 160
aues dociles 286
augurium corui 65
auruſpicũ mores 233
autonomi 445

B

Bactriana gens pag. 63
bactrianæ terræ natura 219
bagoas occidiſſe Darium Beſſo ſcribit pag. 165
barbarus fl. 349
barbari pulcherrima oratio 240. 241
barbarorum gladij ueneno tincti 342
bazaria regio 253
bebrionæ arbores pagina 406

gina 406
beira urbs opulenta pag. 291
bella ciuilia 380
belus 114
bessus 64
bessus uinctus ad Alexandrum ducitur pag. 225
bessus spoliatus uelamentis uehitur pag. 227
beßi mores 216. 218
bessus traditur Oxatri fratri Darij pagina 227
bessus Alexandri aduentu perterritus pag. 216
beßi & Narbazenis proditio 147
besso nũciatur regem interemptum esse pag. 150
bessus uino deditus pag. 217
bessus omnes regias opes comburi iußit pag. 174
bessus contra Alexandrum 174
bessus in Ecbathana ducitur 246
bitumen 113
boxus et Bico trucidantur 337
branchidæ 225
bubacene regio 271
bucephalus uulneratus 434
bucephalus Alexandri pag. 170. 418
bucemar fluuius pagina 400

calanus

C

Calanus gymnosophista 436
cancri 396
calistenes suplicio afficitur 284
calistenes regi insidiatus in uincula traijcitur 278
cassander ueneno Alexandrum interemit. pag. 385
castabulum oppidũ 18
caspiæ portæ 389
caspium mare 166
caucasus mons 126
columnæ aureæ 388
cereris templum 473
chio urbs 46
choaspis fl. 291
ciliciæ uastatio 11
ciliciæ situs 11
cleander 211. 53
cleandri impudens facinus 353
clotho. Lachesis, Atropes sorores 409
cluias fl. 411
clytus hasta transfoditur 258
coëuntiũ pignus 270
cõducere militẽ 1. 6
cõscientiæ signa 202.
cordeos mõtes 80(16
coryciũ nemus 12
cophen Artabazi filius 247
copidæ 307
creta insula à Persis obsessa 75
critobolus medic. 331
crocus ubi producatur pag. 12
cydnus fl. 12

cynocephali

cynocephali 401
cyropolis à Cratero obsidetur 230
cyreneses dona mittũt Alexandro 69.

D

DAnubius fluuius 451
darij Græcæ linguæ peritus 146
darius de curru ad equum 29
darius uincitur ab Alexandro 30
darij coniunx 31
darij planctus 32
darij mors nunciatur uxori 33
darij pœnitentia 7
darij obitus 430
darius uulneratus relinquitur 153
darij aduentus in Arbellam 111
darij ordo agminũ 8
darij pellices 10
darij opes 10
darius certior factus de ægritudine Alexandri, cum exercitu ad Euphratem contendit 18
darius hortatur suos ad præliũ 99.98. 100. 101
diuturnum nihil 100
darij currus 9
darij cultus regius 9
darij comitatus 9
darij animus 146
darij matrls oratio 33
darij exercitus 88
darij fuga 106
darius capitur à proditoribus

ditoribus 150
darij promißio interfe ctoribus Alexādri pag. 15
darij proditores in fū gā uertuntur 38
darij ingenium 6
darij militib. timor inuasit 23
darij exercitus discors pag. 24
darij eiulatus de uxore sua 83
darij promißio 85
darius inuocat Martē & Solem 93
darius renouat bellum pag. 63
darij uxoris mors nunciatur Alexan. 82
dareus deficiens aquā petit 429
dedala regio 291
delphicum oraculum pag. 473
demetrius scelis Psilotæ particeps 199
demophoon uates 327
democrates Atheniensis gladio se confodit 169
diadema regium 172
didymaon tēplū 226
dimichæ 151
dio Macedoniæ urbs pag. 496
dionysij montes 403
diogenes Sinopensis pag. 420
dioxippus pugil 338
dioxippus sibi manus imposuit 340
dorinis petra 293
dromades 120

dymnus aperit insidias 177
dymnus capitur 180
dymnus uulnerat seipsum 180
dymni cadauer ad regem defertur 184
dymnus princeps coniurationis 192

E

Ecbatana 139
elephantum copia 286
elephas tardũ animal pag. 306
elephantes suorũ grunitus timent 400
eordiacus flu. 460
epitaphium Cyri 437
equus nobilis umbra uirgæ regitur 218
erigonus fl. 459
erimanthus fl. 285
eutemi ad Græcos locutio 131
euxinus pontus 452
exoda urbs 515

F

Farnabazus uinctus traditur Alexandro 62
farnabazo traditur imperium 7
ferri primi excussores pag. 463
fœminis regnare licebat 540
frigus regionis milites occidit 215

G

Gabaza regio pag. 266
ganges fl. 434. 285
gangabas 37

gaza 37
gaza obſeditur ab Alexandro 64
gedroſiæ loca 436
germani arrogantes pag. 458
gordij uehiculum 3
gordium capitur 2
gordium urbs 3
granicus fl. 27. 97
græcorum captiui pagina 130
griphes 411
grynium urbs 464

H

HAges frater Pori 303
hages poëta peßimus pag. 271
halicarnaſſus 518
hammonis templum pag. 424
hamonis nemus 71
harpagonæ quid 48
hector mergitur 73
herculis columnæ 355
herculis templum 47
hermoldi oratio ad Alexandrum 279
hermolaus puer nobilis 275
hermus fluuius 509
hiarotis fluuius 311
hieroſolima 441
hiſpania olim Iberia pag. 355
hiſtapſis uxor 158
horti penſiles 116
hyrcanum mare 166
hypaſis fl. 314

I.

IChtiophagi 401
ida mõs altißimus pag. 462

ignis æternus 93. 101
incenduntur frumenta pag. 81
india serpentibus scatet 387
india uarias belluas alit 285
indiæ regis processio pag. 287
indiæ descriptio 285
indus fluuius 294
indus rex 313
indorum habitus 286
inficias ire 205. 206
instrumenti bellici descriptio 76
isson urbs 19
isthmiorum lusus 61
inurere notam 433
ionius sinus 456
iouis oraculum 71
iordea uallis 410

L

Lacedæmonij uicti à Macedonibus 157
ladcn insula 516
lagarus Agrianorum rex 458
legatorum oratio Alexandri ingrata 86
leones 396
libanus mons 51. 50
libertas 98
lunæ cursus 283
luna sanguinosa apparet 79
lycus 1
lyceustes Alexāder insidias struxerat regi cum Pausania pag. 201
lysimachus leonem aggreditur 254

Macedonum

M

Macedonũ acies 6
macedonũ leges 197
macedonum ritus 6
macedones gens inuicta 283
mœotida palus 166
malli gens 454
mallon urbs 18
marginia urbs 246
mareotis palus 69.72
marcomanni 452
mare exaggeratur ab Alexandro 50
marmares gentes Ciliciæ 535
marupenta urbs 229
marsia flu. 1
marathon urbs 41
mazei & Alexandri congreßio 79
mazeus Alexandro se dedit cũ urbe opulentißima 114
mazeus 77
mazeres uincitur 45
media opulenta regio pag. 187
melon Darij interpres pag. 151
memnium 113
memnium à Semirami de condita 114
mẽnij descriptio 115
memaceni gens ualida pag. 236
memphis 68
menedemus aggreditur à Spitamene pag. 226
menedemus occiditur pag. 237
meron mons 390

mineruæ templũ 500
mineruæ ara ædificatur 296
mithridates Darij gener 504
mitylene 539
mortẽ cõtemnere 142
musicani 341
mycalis mons 516
myndum oppidũ 528

N

NArbazenes in Indiã profugit 177
nabarzanes prætor Darij 19
nardus insula 39
nazamonas gens 70
naura regio 261
neceßitas 45
neoptolemus dux interficitur 525
neptuno ac nereidibus immolant 487
nicanos 25
nicea & Bucephalon urbes ad Alexãdro conditæ 323
niues 214
noctis umbra clarior quàm lux 220
nora urbs 293
nycticoraces 397
nympharum locus 1
nysa urbs 289

O

OCchus 100
ochus rex persarum 456
odorita animal 396
oleum remediũ scabiei pag. 348
olympias mater Alexandri 403
omphis

omphis 297
opes Persarum 154
oraculi elusio 3
orientis opus 115
oxatres Darij frater pag. 159. 29
oxius fluuius 68
oxis fl. 217. 219
oxidates 159
oxydracarũ regio 325

P

PAnorus mons pag. 486
parmenionẽ inuasit timor, proditionẽ ueritus 36
parmenio iussu regis occisus 35
parmenionis cõsilium ad opprimendũ hostem 91
parmenius excitat Alexãdrũ à somno 94
parmenionis interitus pag. 427
paramedesidæ gens pag. 214
parricidæ obruebãtur saxis 196
paropamisus mõs 220
parentes cũ liberis coire 261
pasargadæ Persica gens 355
pathalia gens 344
pella Thessaliæ urbs
pensare 262 (470
perdiccas uulneratur grauiter 474
perdicca pueris nobilibus cõmittatur 377
perdicca in regno Alexandrũ seqtur 371
pertica 119

persæ reges ꝑ dijs co=luerunt 272

persarũ imperiũ 100

persepolis urbs 230.

pestis 349

persagadis urbs 135

peucestes Alexãdri periclitanti subuenit pag. 435. 329

phalanx Macedonum robur 27

phasis pro Tigride pag. 121

phegelis rex 314

philote sceleres suspi=tio 203

philotas ultimo suppli cio afficitur 196

philotas parricida ac=cusatur 189

philippi medici in Alexandrum fides 17

philippi morte Atheni enses lætati 447

philippus pater Alexandris interfecta à Xerxe rege 41

philippus Alexandri medicus 194

philippus in manibus alexandri moritur pag. 264

phradates nouis rebus studens occiditur pag. 358

phrygia regio 2

pindarus poëta 482

plato Atheniensis 139

pani oratio ad Alexandrum 320

pœni obsessi 48

polemon fugiens con=sequitur 207

polystratus 154

polytimetes

polytimetes fl 245
pomorũ copia 167
portucanus occiditur pag. 342
porus nouem uulnera accepit 307
porus ab elephãte ter go imponitur 308
porus in fugam cõijcitur 308
porus mensę Iulio succubuit 388
pori cubiculum describitur 389
porus rex 298
pori regis ad Alexandrũ responsio 300
porus ingẽti elephanti uehitur 300.306
proditoris caput ad Darium fertur 39
promenteus traditurũ urbem 119
protesilaus 487
pyrhamus fl. 12. 22
pythagoras uates pagina 439

Q

Quades gentes pag. 452
querci folia melle tinguntur 167

R

Regẽ alloquentiũ mores 320
regis officium 215
regis promißio ad eos qui ascenderent rupes pag. 248
rex Amyntam cum fratrib. absoluit 208
rhidagus fl. 165
rhinoceros 286.310
rodius militari prudẽtia

tia ualde commēdatus 502
rosaces ab Alexandro transfoditur hasta pagina 504

S

SAbraca gens Indiæ 340
sacrificij ritus 7
salmacida 538
sangarius fl. 2
sarissa hastæ genus pagina 339
sarissophori 103
saripnæ filij Darij 60
saturni sacrificium pagina 55
satibarzanus interficitur 221
sataces Aegypti prætor 44
satrapene regio 118
scorpiones 395
scythæ in fugā uertuntur 243
scythæ prohibent Græcis aditum 242
scytharum descriptio pag. 92
seres gens 390
serpentum uarias species 395
serpentes 311
serpentes cristati pagina 395
serpētes in collo Smaragdos habentes pag. 410
sitis militum 108
solis & Lunæ arbores pag. 404
solon urbs 18
somnium 54
somnia 7

sophitis regnum 313
spitamenis oratio ad Bessum 227
spitamenes ab uxore decollatur 265
stymphee rupes pagina 470
sucistyges fons pestiferus 385
sunũi teli species, quo Alexãder ictus eius dexter brachium pag. 508
superstitio 80
susa urbs 119.120
syrinus Triballorum rex 449
syriæ fauces 22
sysigambis Darij mater 10
sysigambis ad Alexan. proficiscitur 34

T

Tabas oppidum pag. 151
thais 137
tarson incenditur 13
tela in Darium iaciuntur 153
templi Iouis Hãmonis descriptio 70
thalestria regina Amazonum 171
thebani uincũtur 481
thebani rebelles ulti pag. 483
thebæ capitur 484
theatri Atheniẽsis oratio 132
thessali equites 512
tigris uelocitas 28
tigris origo 121
timodes triginta millibus præpositus 24
troglodite

trogloditæ 70
turres ligneæ 530
tyriotes ad Darium pag. 83
tyrus capitur & incenditur 58
tyrius gubernator in mare deijcitur 5
tyrius ab Agonore cõdita 159
tyrus septem mẽsibus obsessa erat anteq̃ expugnaretur 59
tyri altera obsessio 56
tyri inebriarunt semet ipsos 57

V

VEneti unde 4
ueneni uis pagina 385
uespertiliones 396
uirgiliæ 135
uirgines consolantur pag. 33
uinea folijs aureis pagina 389
uirtus 143

X

XAnthus fluuius 542

Z

ZElia urbs pagina 493
zioberis amnis 164

FINIS.

INDEX

ANNOTATIONVM IN Q. CVRtium per Erasmum Roterodamum.

A

Abfuisse, pro defuisse

abstergeri, nõ abstergi, ut sit secũdæ coniugationis

acinaces, gladij genus

ad noctem, pro usq; ad noctem

ad teli iactum

ad ultimum pro deniq;

ἐντὸς βελῶν

agere æstiua, pro esse in æstiuis

aggerare spacium, pro aggere complere

anniuersariũ sacrũ, quod annis recurrens

ante rationem est, id est, potior est ratiõe, siue plus potest quàm ratio

aptius pro conuenientius

arietat illum in terrã, pro præcipitat

auaritia gloriæ, pro auiditas, ut Horatius: *Præter laudem nullius auaris*

B

Bilinguis non pro ficto, sed pro callente duas linguas

C

Castra Alexãdri, In Hieronymo *legitur Claustra Alexãdri, & fortassis*

taßis sic hoc loco legendum est
celeber auditu, pro celebris fama
circa regem, pro apud regem
circumiectos campos, pro circumiacentes
circunsedere arcem, pro obsidere
circundare uallum, & circundare urbem, ut & quod circūponitur, & circumponitur aliquid circundari dicatur
cōmittere, pro cōiungere, siue contiguum facere
cōsultum grauius in illos, pro animaduersum grauius
conuersari, pro familiariter uersari
copis gladij genus
corui, bellicæ machinæ

D

Dedere urbē, ut non solum ad homines, sed ad rem referatur
decernere pro cōgredi, siue confligere
delicata aqua, ut non dicas solum delicatum hominē, aut delicatas aures, aut delicatum palatum
desperati actiue, qui desperant

E

Eluuies terra ui imbrium exhausta
erubescit fateri, pro pudet fateri
erubescere fortunæ, pro pudere fortunæ
æstimo pro hoste, pro habeo pro hoste.
et si nihil aliud, certe gemitū interpolabo, more

Græco εἰ ἐ μηδὲν ἄλλο
exinanire, pro exhaurire
exolescere, pro uenire in desuetudinem
extra teli iactũ, ἔξω τῶν βελῶν
extrahere tempus inibi
extra munimenta se euoluit, uidetur extra præpositioni addere uerbũ motus

F

FAcies rerum, pro species
figurare, pro fingere & imaginari

G

GErere belli effigiem, pro præ se ferre speciẽ
gratulari uictoriam, pro de uictoria
gratiarum actio, pro agere gratias

I

IActatio, pro iactantia siue ostentatione
iam pro prætere a
ignoratio pro ignorata re
imperat socijs naues, noue dixit, sed eleganter
incessit animo, pro uenit in animum
inducias pacti, paciscis utrinq; dicitur, & qui promittit & qui promissum recipit
in conspectũ dedit, pro produxit & ostentauit
in expedito est, pro in promptu est
inhibere remis nauim, reniti remis ut sistatur. Cic. ad Attic. explicat huius uerbi elegantiã
inire numerum copiarũ, pro recensere copias
in paucis charus, pro egregie charus

in paucißimis, pro rarus & eximius
insederant iugum, pro occuparant, sic Vergil. Insistere limen
interfluit urbem
inultus, pro impune ac tuto
inulti patebãt, pro impune ipsos pro se

L

LOcum fecit, pro præbuit occasionem
luere æs alienum, pro soluere quod alius debeat

M

MAiora omniũ, pro maxima omnium
multiplicare metum, pro augere
murices, hamorum genus
mutare exilium patria sede, ut mutetur, & id quod pro alio accipitur. Sic Horat. Quid terras alio calentes sole mutamus

N

NOn retinet pro tenet
non cadit in te, pro non congruit tibi
notabile iugum, in bonam partem
nox apparebat. Legẽdum arbitror nox appetebat

O

OBedienter obloqui, nõ qui clã obtrectant, sed qui reclamant
obluctari difficultatibus, pro luctari cum difficultatibus
obmoliri, pro obijcere, cui contrariũ amoliri pro amouere

P

PAri armatu, pro armatura
pardalis
patrium carmen, non paternũ, sed à maioribus traditum
pendere tributum, pro soluere
permisere se regi, pro dedidere se regi
pernitiabilis, pro pernitiosus
pertinet ad mare, pro spectat ad mare, siue pertingit
plyssimi ciuium. Cũ id uerbi Cicero latinum esse neget
postferendus nemini, pro posthabendus
potiri Asiæ, sicut potiri rerum
præferre speciem lætitiæ, pro præ se ferre
præpositus regioni, sicut præfectus regioni
prima, pro principijs in acie
pro comperto esse, pro certum esse
prolatare, pro differre
propitiare uictoriam, pro propitiam facere

Q

QVartis castris, pro quarta mãsione
Quinquagenariæ cohortes, quæ ex quinquagenis constabant

R

REddere speciẽ cætræ, pro præferre speciem
reciprocat mare, pro redit unde uenerat
recognoscere pecuniã, pro recensere
regioni circa Tyrum, pro finitime

finitime, siue περιχώρῳ
reprehensi, pro retracti
resurrexit, pro rursus erecta est

S

SArissa, hastæ genus
soporatus dolor recruduit. Soporatus dixit, pro sopitus
speciem gerens, pro speciem præbens
speciẽ insulæ præbet, pro præ se fert speciem
speciem tribuere, pro præ se ferre
speciem repræsentare, pro præbere speciẽ, seu potius in memoriã reuocare
stata uice, pro certis uicib.
statiua habere, pro stationes
strenue, pro celeriter, siue protinus
strenue pro cito
strenuo saltu, pro celeri
strenuæ mortis, pro citæ
successit in tabernaculum, pro subijt
sum tibi eius rei particeps
uper pylas

T

TEmperale ingenium, pro instabili leuiq;
tertium, pro tertia uice
tuo uerberatu, pro tuo impulsu, siue te cogente

V

VEstis habitu, pro specie uestis, ac mox, uulgari habitu
ueneti ab Henetis originẽ ducunt

uice illorum, pro causa illorum

ultima pati, pro extrema pati

uolui agiq́;, pro ἄγεσθαι φέρεσθαι

usu abhorrens, haud scio, an pro usu, uisu legendum sit

ut si alerentur, pro ac si

uulgatum contagiũ, in uulgus sparsum. ac mox, uulgauerat morbos

utilius quàm gratius, noua corrigendi forma

FINIS.

ELEGANTIARVM FLORES EX Q. CVRTIO, per Huld. Huttenũ equitem selecti, & in studiosorum usum ad istum qui sequitur ordinem ac cõpendium redacti.

A

Abesse, deesse
abest, pro nõ est
abhorrẽs aurib.
abhorreo, pro differre
abire in
abrumpere spem gratiæ
abscissa ueste
absens causam dicere
absit inuidia
abstergeri
accendere omissum præliũ
accepisset per triduum
accipere inimicitias
accersere
accommodatus
accommodare
acquiescere
acrius quàm cautius
adducere
adhuc
adijcere
ad ludibrium recidere
ad manum esse
ad mansuetudinem domitũ
admodum mille
ad noctem, pro usq; ad
ad somnum
aduersari cum accusat.
aduertere

ad

ad ultimum deniq;
ad unum omnes
aduolui pedibus, genibus
adurere frigus
ædere opus
ædes, pro aula, cœnaculo, uel cubiculo
æstimare
æstimare fidem
æstimatio anceps, cæca
æstimator sui
æstu secundo
ætas
ætatis flore conciliatus
ætates
æternum
affectus. affectio
affirmatio
affluere
agasones
agger
aggerari
aggregare
agi molem, pro strui
agitare. promere
agnosci
agmina
agrestis sylua
aliâs
alleuare animum
alloqui cum
alteris castris
altiore consilio
amicula
amittere, pro ab se mittere
anceps
anceps crimen
anceps hostis
animi spiritus
animum uultu æstimare
animos erigi
anniuersarium sacrum
ante omnes amicus
antecedere fidem
à puppi
arbiter
arbiter secretorum
arbitrium ferre
arcta propinquitas

arcte meare spiritum
arctum
arctum tempus
armatus, pro armatura
armigeri amici
arietare
articulus
aspersi sanguine
asserere
asseruari, custodiæ mãdari
assuescere
assuetus
assueti custodiæ
assumere
astringere
astruere
atenim
atqui
atteri copias
audito
augurari mente
aulæa singul. fœminini
aurei
aut
autor idoneus
autor potentior
autorem esse

B

BAcchabundum
agmen
bellum, pro prælio
benignitas, pro liberalitate

C

CAlere spe
caligare ad
calles
calles inuij
calles syluestres
callium anfractus
capatia pectora
capere
capere fortunam
capessere bellum aut fugã
captare auram
caput
carbasa
carpi, minui
caste, sancte
castigare uerberibus

causari reuera
cede cum accusatiuo
celeber auditu
celebrare
certamen ædere
ceruicibus imponere
cessare
cydaris
cicatrix obducta, & cicatrice obducta
ciere pugnam
circa, pro apud
circuitu
circunduci
circumferre oculos
circumferri, pro nunc huc nunc illuc inclinare
circumfluere
circumfluere secunda
circũiectus, pro circũiacens
circumsedere, obsidere
circũdare, pro circũducere
claßici
clauda nauigia
clemens alueus
cogitatione rei
cognatione annexus
cognatione contingere
cognoscere
cœlestes honores haberi
collecta mente
colorem ducere
columen, sydus
comitas
commeatus petere
commessabundus
committere, pro contiguũ facere
committere obsidionem
communicare liberos
comparare insidias
complecti
complecti mente & animo
componi in habitum
compos
cõpositus in adulationem
componi, procumbere
concilium adhibere

condere gladios mores
conducere militem
confirmare, consolari
confirmare pudorem
confuso ore
confusis uocibus
congesta tela
coniectus oculorum
conscientiæ indicium
conscientiam exonerare
conscientia fretus
conserere sermonem
considere
consilium inire
consternatio
constituere
constrata uehicula
consulere
consulere in medium
consuli cum accusatiuo
consumere misericordiam
consumere uerba
consumi gloriam
contabulare
contactus noxa
contentio uocis
continendum præbere
continenti
contra
contrahere
contuitus
conualuisse famam
conuersari
copiam esse
copidas
cordi esse, pro placere
corona capere
corona circundari
corpus, membra
corpus curare, lauare in balneo
corrumpere
crederes
credo cum ironia
credo quis
credulitatem addicere
crepidines
cuniculus
cum curru
cum defecerant

sum fide
curricula pro curribus
curare corpus
curare corpus mortuorũ

D

Damnare
damnare fidem, nõ habere fidẽ
damnare ſpem
damnata ſpe
damnato
damnum facere
dare fugæ ſpacium
dare in profundum, pro deijcere
debere
de cætero
decernere, pro pugna confligere
decernere iter
declinare ſtudijs
decreto bello
decus expetere
dedere urbem
de die
deditum, pro dedicatum
defectus, pro defectione
defungi caſibus, euentu
degenerare in
de induſtria
dempſit caput
denunciare mortem
deperire in
deſtinare
deſtinare prouinciam
deſtinari
denotari, ſiue notari, deſignari
deſtinata
deſtinata exequi
deſtinata ferire
deſtinatus ſorti ſuæ ſupplicio
deſtinatas uices
deſtituere ſpem
deſtitutus
deſtitutus ab
detrectare
detrectare imperium
deuotis capitibus

deuoueri gloriæ
ditionis fieri
dignatio
diluere crimen
dimicare de, pro
dimidio maior quàm
diripere thesauros
discrimen excludere
discrimen occupauit
discussa ebrietas
discutere, irritum facere
discutere tempestate
discuti
distrahere curam
diu exequi
diuerberare
diuersa regiæ parte
diuortium aquarum
diuturno quæstu
diuturnum
documenta mei, uestra
dolabris murum
domesticum
dominus uitæ necisq;
domus, etiam pro diuersorio aut quacunq; mansione
dorsum perpetuum
dromades cameli
duo stadia
durare

E

Eare
edere. edere mãdata. prælium
efferare
efferari
efferre funere
effectus consilij
effusa lætitia
effusus in amore
effusis habenis
ego uero
elidere
elisum
eludere
eludi
eluuies, pro uoragine
emetiri. emicare, enicare sanguinem

eminere cum accusatiuo
enunciare
eodem uestigio stare
eò rerum
eorum loco recipere
equitabilis
equites in cornua descēd.
erigi dolorem
erubescere cum ablatiuo
euerberare
exacta nox in
exacti, pro euecti
exanguis cultus
exactus solicitudine
excipere
excitare ædificia
excidere, excogito
excolere gloriam
ex comparatione
excurrere, pro extendi
excusare. excutere
excuti tela
exedere animos
exemplū, exemplum edere
exequias ducere
exequi consilium
munus
eximere dubitationem
eximius omnium
ex fame satiari
exhausta belli moles
exhibere ueritatem
exigua stirpe
existo. existit
existere
exors
ex parte Alexandri
expectato qui
expeditum
expelli ratem
ex permisso
expetere supplicium
explere sex millia
explicare
expressa simulacbra
ex quo
ex solido gloria
extare subito
extendi moribundus
ex toto

extrahere
extrahi
extrahere noctē uigilijs
extraordinariū periculum
extra teli iactum esse

F

Facere inuidiam
facessere
facies
facies mali
facile
fallere
fallere uestigium
fama, gloria
fastigium
fatigare aures, indulgentiam, naturam
fati lex
ferè
ferens uia
ferre, pendere tributum
fert
fide
fiducia
fieri dona
figurare, imaginari
finire numerum
finis
firmare quiete
firmari
flos ætatis, rerum
fluentem in se aciem
fluentibus membris
fore in Ciliciam
fore cum futuro tempore alio
formare publicum statum
fortuita semina
fortunam dare
fortunam expectare, mouere
fortunā in consilio habere
fortunam uertere
fructum ferre
fugam intendere
fundamenta
fundere incendium
furere
furtum

G

GAngabe
gaſa
geminato quàm
genu,ſiue genua ponere
gerere effigiem
globus
gradus inſiſtere
gratiam ſancire
gratuitæ cicatrices
grauare

H

HAbeo te
habere
habitus, corpo-
fortunæ (ris,
habitus ciuilis
habitus, pro ſpecie corpo-
ris
habitus ueſtis
hæc,illa
hærere in ueſtigio
hærere ſpem
hæſitare
hami in ſpiculo
harpagones
haſta,ſpiculum
haud facile dixerim
haurire gladio
haurire latus
hauſtus cœli
hinc, hinc
his gentium
hoc tertio
honeſtare
honoratum miniſterium
honos auribus habitus ſit
horrre cum accuſatiuo
huc malorum
humanæ gentes
humi corpus abijcere
humilis

I

IAcere
iacere arma,abijcere
iacere molem, opus,
iacet uallis
iactare arma,abijcere
iactatio pro iactantia
iactatio uulnerum

iacturam facere
iaculatores
iam, pro præterea
iamprimum
ictus fortunæ
idem animi
identidem
ignem subijcere
ignominiam demere
ignotus, ignobilis
ille
illi, illi. sicut, hi, illi
illudere memoriæ
illuuies. uorago
imminens
imminere
imminere spei
impedire
impense
imperare, animo, sibi
imperium imponere, rumpere
imperia accipere
implere. implicatos spolijs
implicitus periculo
importunus
impotens animi
impotens sui
imprecari
impune
inabile pondus
inabilis
in acie ire
in altitudinem premi
in altum cauatæ
incedere animo, pro uenire in animum
incertus, paßiue
in ceruicibus stare
incessere
incedere cum accusat.
incidere
incognita nisi
incommodus
in comparatione
incondita multitudo
in cõspectum dare, pro conspiciendum dare
in conspectu dari
in contumeliam accipere

in cornu
indicium, pignus
indignatus si
indoles
indormire malis
inducere pontem
in eo si
in expedito esse in prōptu
inferias dare
infestus
infestum telis
ingredi. ire
infractus
ingenijs imbui
ingrata fama
inhibere cursum
inhibere remis
in humeros ruere
inimicus, hostis
inire gratiam alicuius
inire numerum
initio
in ludibrium reseruari
in multum diei
in omen uerti

inops consilij
in paucißimis
in paucis
in potestate esse, parere
inquinare
insignis ad famam
instinctus rabie
insistere in terra
in statione
instituere sermonem
insulsa ratio
integer, cuius nondum fuit usus
integrare
intendere curam, dolum fugam
intendi
intendi nubes
intendit alueum
intentus cum ablatiuo
intueri
inter
inter consilium hæsit
interequitare
interest tua, si

interfluit, cum accusat.
inter hæc
inter ipsos, pro inter se
inter pauca fortunæ exempla
interpolare
inter tumultum
interuallo
intra dies
intra uerba
in triduum
introrsum
inueterare nouitatem
inuicem
inuidiam uincere
inultus, tutus
inundare
inuocare, pro cōmemorare & pro nominare
inusitatum
ipsum, reciproce, et ipsis, & ipsorum, & ipsos, pro se
irritare
irritus
is
ita tradito more
iter cursus
iter petere
iugales
iugum quatere
iungere flumen ponte
iusta arma
iusta soluere, & persoluere, & præstare
iuxta

L

LAbare
labem imponere
lacerare
lacerti, brachia
lachrymare cum datiuo
languere, accendi
languescere
largius uinum
largiore uino usus
latro cum genitiuo
laxare, absolute
laxare animum
laxaui

legere terram
leuare. leuare desyderium
librare
licentia regni
licentiam facere
licentiæ barbaræ
liceri
licet ne ignorare?
licitari
linquentem animum
linquente animo
liquida lux
liquidum
locus mendacio
locũ facere, occasionẽ præbere
locum inuenire
longa ætate
longe diuersum
longinqua cognatio
lorica muri
lubrica arma
ludibrium, contemptus
ludibrio credulitatis
ludibria corporum
luere æs alienum
luxus, magnificentia

M

MActi uirtute
magnæ rei
magnũ consiliũ
magni operis
maior patria
maior præfecti opibus
maiora omnium
maiorem monumentis
maius fortuna sua ausus
manare suspitionem
manere præmium
manipuli
manum inijcere, pro manu prehendere
marcere
mares ducere
matura mendacia
maturum
maturus, sufficiens
maxime
meare
medicata potio
medius dies
memetipse
memoriæ proditum est

mentio cum honore
meriti tempus
meta. metari castra
mètior me
metiri stipendium
metuere, formidare
militare flagitium
militaris uia
militū certamē inter ipsos
millia talenta
misceri commercio
mitiores fortunæ uices
modico & ciuili cultu
modus
modus hominis ingens, præfecti
modo, pro paulo antè
molem subire
moliri, pro mouere
moliri aditum
mollis cliuus
monumenta componere
moram iniicere. more
mortalitas
mouere
mox, pro paulo post
multa lux
multiplicato labore
munia. munia exequi
munia militiæ
murices
mutare
mutare quod quis accipit
mutua gratulatione fungi

N

Nautici
nec dii siuerint
necessitates
nempe
ne quidem, ne dum
nescio an
nihil aliud, quàm
nihil neq;
nimirum
nixu conari
nomina uerius quàm
non alias magis
non modo
nonum diem erant
non utiq;
notabile in bonam partem
notare

nolæ oris
notas conſcientiæ
nouus, ſicut recens, fatigato oppoſitum
nullo negocio
nunc

O

Obedienter
obire
obire munia
obliuioni obluctari
obloqui, pro reclamare
obluctari difficultatibus
obmoliri, obſtruere
obſequi animo
obſequia fortunæ
obſidere, ad cuſtodiam
obſidere itinera
obſitum niuibus
obſoleſcere. obſoletum
obſoletum amiculum
obſtinatus ad
obterere, detrahendo minuere
obtorpere, obuenire
occaſioni imminere
occupare
occupare gratiam
occupare miniſterium
occupare munus
occupare, pro negotio implico, detineo
occupari, pro præueniri, & pro impediri
oculis temperare
officia celebrare
olim, diu, diu ante
omnino
ominari. ominari ultima
onerari præmijs
onerare & onerari promiſſis
operari
opimum decus
oportere
oportunitatis cuſtodia
opprimi

P

Paciſci inducias
palmem frangere
palmites
parentare iræ. parentare
parentes
parricida parentis

pars uiscerum
partes
patienda in se
paulisper
pecti, tonderi
pedem inferre
pendentes
pendere ex ancipiti
penetrare
penitus
pensare
per amnem nauigare
perennes aquæ
periculum facere
periculum sui facere
per ludum
permittere, promittere se,
pro dedere
pernitiabilis
perplexe
perstringere horrore
pertinere
peruicax
peruius murus
per uos gloriamq; uestrã
pestis
phalanx
pignora hospitij
pijssimus
primæ murorum
plaga
plenus lacbrymarum
pœnam capere in hostem
ponere carinas
ponere in
ponte iungere
poplites
poplitibus se excepit
porrigere, portio
positus super
postulare, petere
potens corporis
potens sui
in potestate habere
potiri cum genitiuo
præceps fuga
præceps in noctem dies
præceps murus
præceps senectus
præcipere
præcox
prædabundus

præferre
prænunciata præda
præparare aures
præponere, præficere
præs
præstare
præsto esse
prætorium
præualens
præuerti, precario
precarius uictus
precium operi
præsso in solum alueo
prima, pro principijs
primores
primordium operum
probra dicere
procaciter se gerere
procella, imber
pro comperto
procul teli iactu
prodere exemplum
pro eo esset
profiteri
profiteri æs alienum
profiteri studia
profugere cum accusatiuo
profundo uentre
promptæ audaciæ
prompte dimicare
promptus
promptus, strenuus
promptißimus bellator
prona montium
pronunciari iter
propemodum
prophanare pudorem
propitiare
propitiari
proportione
propria ueneratio
proprium officium
pro se quisq; certant
pro seditione, sicut pro concione
prouisa seditione
prout
proximas à nobis partes
pudori grauis
pugna, cædes
pugnam inuadere
pulcre

puluinus
purgamenta
purgamenta seruorum
purgamenta urbium
purpurati, aulici regum

Q

Quatriduo subsi
quæstuosus (stit
quàm
quàm pro
quanto maximo potuit
quanto maximo possumus
quartis castris
quassa uoce
quem
quinos denos
quoad
quod abominor
quod bene uerteret
quoq; certe
quota pars
quoto cuiq;

R

Radices montis
rationem inire
recedere, remotũ
recẽs, cõtra lassus (esse
recenti re
recessus
recidere. recidere ad ludibrium
recidere euentum
reciprocare
recognoscere
reconciliare gratiam
recta regione
recuso quo minus
redigi
redundare calamitatem
refellere
religione constringi
reliquum facere
remedia adhibere
remittere legem
repens
reprehendere, retrahere
repræsentare. in memoriã
reuocare
repræsentare supplicia
requirere, cupere
respectu
restare
restituere, ꝑ uenia ꝓsequi
resurrexit

resurrexit pro, restaurata
rigida ceruix (est
ritu
rudimenta, incrementa
rudis, indoctus
rudis materia
rudis tractandi
ruinæ subdere capita

S

SAepius quàm potest
saginari corporis
saltem
salus, uita
sancte habere
sanctus
sanguine fundere dê
satelles rex
satis habere
satis sanus
satrapea
scelestum consilium
scilicet
se reciprocum
se uero
secum
secũ matrimonio coniunx
secũ matrimonio iunxerat
secundæ magnitudinis
securus
sed nunc uero
segnis ætas
semet reciprocum
seminarium
semisomnus
sensus
sensum excuti
septem diebus
septiremes naues
sequitur
serere rumores
series
seruare honorem
seruatis uicibus
sextisdecim castris
si. si, at
sic quoq; quasi dic
si inuidia absuerit
si, pro cũ, uel ubi, postquã
sibi, reciprocum
signa circumagi
signa inferre
silentio præmere

ſimpliciter
ſimpliciter æſtimare
ſimpliciter facere
ſimul, ſimul ſi
ſine pignore, ſine lare
ſociare ſermonem cum
ſclerter
ſolicitare
ſolicitus ſub
ſolicitudinem facere
ſolium
ſoluere morem
ſomnio ſimile
ſoporatus, pro ſopitus
ſors ædita, pro reſpōſo ora(culi
ſors fati
ſors, fortuna
ſortem ædere, implere & eludere
ſoſpes accipere
ſpacium dare animo
ſpeciem facere, gerere, offerre, oſtendere, præbere, reddere, tribuere
ſpecioſus titulus
ſpectare, pro expectare
ſpectatus uirtute
ſpectatæ uirtutis
ſpectare arma
ſpeculatores, exploratores
ſpei obuiam ire
ſpem deponere in
ſpem deuouere
ſpem inflare
ſpem inbibere
ſpicula
ſpiritus capere
ſpondere
ſponte, ſtabilire
ſtadia M. D.
ſtagnare. ſtare
ſtare in præcipiti et lubri(co
ſtare pro
ſtare tanto
ſtatio aluei
ſtatiua
ſtatum exuere
ſtatus cœli
ſtatus pro ualetudinis con(ditione
ſterilis labor
ſtimulare
ſtimulante conſcientia

ſtimulatus
ſtipendio impoſito
ſtramentum
ſtrenua mors, uelox
ſtringere
ſtudere
ſtupro coire
ſuam reciprocū. & ſuo
ſui operis
ſui originem
ſub corona uenire
ſubdere
ſubducere, pro omittere
ſubduci
ſubinde
ſubire
ſubire diſcrimen
ſubire, cum accuſatiuo
ſubit animum
ſubit regem
ſub noctem
ſubſiſtere in naues
ſubſtinere
ſubtrahere, pro omittere
ſubuehi
ſuccumbere dolori
ſufficere, ſufficere malis
ſuffragari
ſumptuoſi, integri
ſuper
ſuper Boſphoro
ſuper Boſphorum
ſuperfundi fortunam
ſuperne
ſuperſedere
ſuperſtes dedecori
ſuperſtitionis potens
ſuper cœnam, menſam, uinum & epulas
ſuper uota
ſuper utres nare
ſuperuenire
ſupplicia
ſupremum
ſurda poſteritas
ſuſpectus cum ablatiuo
ſuſpendi expectatione
ſuſpenſus
ſuſpēſus explicatione, pro propter explicationem
ſuſtinere
ſylueſter ſaltus

T

TAbulata
tactus superstitiõe
tam, quàm
tanto post
tantundem, quantum
tempestiuum, solenne conuiuium
temporis gratia
temporalia ingenia
tenaces disciplinæ
tenax
tẽdere absolute, pro castra habere
tenues reliquiæ
ter millia
terminus aduersus
terna millia denarium
theatrum orbis terræ
tollere clamorem
tollere in crucem
tolli de medio
torpere
torpere desperationem
torpere silentio
torrens amnis
torrens elisus
tractus. tractus aquarũ
tractus fluminum
tradere
trahere ad
trahere uitam
transactum de
transfundere
transigere expeditionem
transportare exercitum
trepidæ literæ
triginta millia talentûm
trophæa statuere
tum maxime
turbidum consilium

V

VAcare
uacillare
uana fama
uana ratio
uas, præis
uasa colligere
uasa conuiuialia
uellere pro euellere
uelut à rogo digredi
uelut freni

uendicare à
uendicare pro suo
uendicatus famæ
uenerabundus
uerberatus, impulsus
uereri
ueri patiens
uersare animũ pro tẽtare
uersare se ad cogita
uestigare
uestigium mouere
uestigia excipere
uestigia persequi
uestigia spargere
uestigia stirpis
uexatio
uiam dare
uice
uice expleta
reditura
stata. sua
uicem obtinere, reuereri,
tradere
uicem suam mœstus
uices implere, seruare
uicib. stationũ permutãdis

uigere audacia
uigilijs agere
uigor
uilitas sui
uindicare populationibus
uiritim
uiritim dimicare
uis magna serpentum
uitæ debito liberatus
uitalis calor
ultima. ultimum periculũ
ultum ire
umbonibus propelli
undecimis castris
uniuersus
unum animal
uno aut altero
uorago, lacuna
uotum implere
uota suscipere & redde-
re
usus mutui
usum cessare oculorum
ut. Vt erat sanctus, &c.
ut in ea regione
uti ingenio

utilius quàm gratius
ut inter
utiq;
ut nunc est
utpote
ut quis
utrum
ut si, pro ac si
uulgari contagium

FINIS.

Q. Curtij fragmentum fol. 363. adimpleuimus sic ex Arriano:

Tredecim hi fuere: quos omnes interfici iussit. Deinde cũ exterritis cæteris silentio facto rursus consedisset, hunc in modũ uerba fecit: Non ob eam rem Macedones, uti uos ab isto finiendæ militiæ intẽpestiuo desiderio deterream, apud uos nunc uerba faciã) licet enim uobis per me quidem quocunq; libeat abire) sed uti cognoscatis, qualis in suos Philippus pater prius, deinde ego in uos fuerimus: quás ue ipsi cõtrà nobis gratias immaturo discessu uestro referatis. Ac primũ (ut par est) de Philippo patre loquar, is enim uos errantes ac uagos, omniũ rerum inopes, plerosq; etiã pellibus amictos pastores, pro quibus cũ Illyricis ac Triuallis Thracibusq; finitimis cõtinuè pugnabatis, in tutelam ac fidem suam recepit, ex montibus asperis in plana & culta deduxit pro pellibus chlamydes ornatas ferre dedit, armis instruxit, rem militarem docuit: ut nõ magis locorum munimentis

nimentis ac situ contra finitimos, quàm armis et uirtute uestra tuti essetis. Ad hæc in oppida uos induxit, legibusq; & institutis optimis ornauit: ipsosq; Barbaros, à quibus prius uehementer uexabamini, eorum agros, seruos, populares seruire uobis coëgit, magnam Thraciæ partē Macedoniæ adiecit, multum quoq; oræ maritimæ occupauit, quo uobis apud exteras gentes negociandi facultas esset: perfecitq;, ut adempto finitimorū metu, metalla defodere possetis, unde ad uos magnæ opes peruenere. Thessalis, qui uobis formidini prius erāt, uos præposuit: domitisq; Phocensibus, transitū in Græciā latū, ac facilem ex angusto & difficili uobis reddidit. Athenienses quoq; & Thebanos, qui Macedoniæ insidiabantur, nobis iam unà secū militantibus, ut pro tributo ijs pendi solito, ipsi nunc ècōtra à uobis sibi pacem et quietem postulent. In Peloponnesum deinde transgressus, eam prouinciā ordinauit, duxq; totius reliquæ Græciæ cū amplißima potestate designatus, belli aduersus Persas suscipiēdi nō magis suam gloriā quàm Macedonum esse uoluit. Et hæc quidē à Philippo patre in uos profecta beneficia, si per se pensentur, hauddubiè magna sunt: sin uero cum nostris cōferantur, parua profectò uidebuntur, qui ipse patri succedens, aurea quidē & argētea uasa in eius supellectile pauca reperi, in thesauris talētûm uix sexagesies reliquit. Præterea æris alieni talenta circiter quingenta, super quæ cōtracto à me nouo ære alie-

no talen

no talētūm octingentorū è Macedonia, quæ quidē alen do exercitui uix satis esse uidebantur. ac protinus Hellespontum uobis patefeci, Persis mari potientibus, uictis: deinde equestri prælio Darij ducibus & copijs, totam Ioniam Macedoniæ regno adieci. nec Ioniam modo sed & Aeoles, ac utrosque Phrygas, Lydos quoq;, & Milesios obsidēdo cepi, aliasq; insuper gentes nationesq; uobis subieci: Aegyptiorum ac Cyrenensiū opes quibus sine ui potiti sumus, ad uos accessere. Cœlesyria quoq; & Palæstina, ea quæ inter flumina sita est, possessiones uestræ sunt. Babylonem, Bactra, Susas tenetis, uestræ sunt Lydorum diuitiæ, Persarum thesauri, Indorum fortunæ, uester denique Oceanus: uos satrapæ, uos copiarum duces, uos ordinum principes estis: ut iam nihil mihi ex tot rebus partis præter hoc diadema & purpuram supersit. Nihil priuatum, aut à uobis seiunctum, teneo. nec potest quis demonstrare thesauros meos: quippe qui nulli sunt. nec porrò exquisitioribus cibis aut epulis, quàm uestrum quisquam, utor. fortasse etiam uilioribus, quàm plerique è uobis: plus uigilare quàm uos, me certò scio, ut ipsi quietos somnos capere possitis. Sed hæc forte omnia, laborantibus & discrimina subeuntibus uobis, ego unus dux uester laborum & periculorum immunis, adeptus sum. Ecquis uestrum est per deos immortales, qui queat uerè, dicere, se plus gloriæ meæ causa, quàm me pro sua

utilitate

utilitate & honore laborasse? Age igitur, qui ex uobis uulnera pugnando acceperunt, denudent cicatrices suas: quibus ego uicißim meas ostendam, uti agnoscant, nullam mihi partem in aduerso pectore intactam esse: nec ullum sanè genus est teli, quo ictus non fuerim, cuius'ue uestigium in meo corpore non appareat. Sed & gladio quoque ab hoste percussus sum, lapidibus ac sudibus contusus. Atque hæc quidem, quo uos honore & gloria augerē, pericula suscepi. Ego uos per omnes terras, montes, flumina, maria ubique uictores duxi: uxoris nuptias cum nuptijs uestris celebraui, multosq́ filiorum uestrorum filijs meis cognatione & consanguinitate deuinxi. Aes alienum, quo tenebamini (quod fuit ingens, præter militare stipendium) ipse persolui: quamuis ex tot uictorijs nostris ingens ad uos præda & res accesserit. Coronæ aureæ, quibus plerosque uestrûm donaui, tam nostræ erga uos singularis beneuolentiæ, quàm uirtutis uestræ immortalia monimenta sunt. Quisquis militum in prælio cecidit, gloriosa illi mors, funus illustre fuit. Aeneæ etiam statuæ pluribus eorum domi positæ, parentibus honor hic redditus, ut pubicorum munerum ac tributorum expertes sint. Nemo adhuc uestrum, me ducente & rem gerente, fugere coactus uitam amisit. Et nūc sanè uel ætate uel casu imbecilliores factos, ita domum remittere constitueram, ut uel ijs qui domi ociosi uitam agunt, inuidiosi fierent.

At post-

At postquã idẽ abeũdi animus omnibus est, abite omnes, ac domum renunciate: Rediisse uos, rege uestro deserto: qui Persas, Medos, Bactrianos, ac Sacas uicit: Vxios, Arachotos, & Dranchos expugnauit: Parthos Coracosmos, & Hyrcanos, usq; ad Caspiũ mare domuit: qui Caucasum montẽ transgressus, portasq; Caspias: itemq; Oxum, Tanaim, Indum, à nemine antè prꝉterquã ab uno Dionysio traiectũ: Hydaspem quoq;, & Acesinem, Hydraotem atq; Hyphasim transgressurus fuerat, si sequi uoluissetis. qui deniq; in Oceanum per utraq; Indi hostia profectus, atq; inde in terrã egressus, per Gedrosorũ fines, atq; imperuias solitudines, Carmanos atque Oritas cœpit, emensoq; Oceano ab Indorum finibus ad Persicum mare, nauali classe uos incolumes ac uictores Susa reduxit. Hæc, inquam, domum renunciate, meq; à uobis deuictarum gentiũ fidei relictum esse. Quæ ubi elocutus est, protinus surrexit: regiamq; ingressus, neq; corpus curauit, neq; amicorũ quenquã eo die ad se admisit. Idem postridie fecit. Tertio die uocatis ad se Persarum primoribus uiris, ducatus ordinũ inter eos diuisit: & quos consanguineos appellauit, ijs solis sibi osculum ferre licere sanxit. At Macedones regis oratione commoti, attonitis similes, &c.

Q. Curtius hoc in loco continuat suam historiam: Sine fiducia tanta, &c.

ALEXANDRI MAGNI VITA, EX LIBRIS

historiarum, in compendium redacta à Ioan. Monacho, & ab Angelo Cospo Bononiensi latinitate donatum.

ANGELVS COSPVS IACObo Bannisso à secretis Maximiliani Cæsaris S.

ESSET tibi meritò nobiscũ expostulandi locus, quòd anno proximo, quum dies plusculos in hac urbe moratus fueris, nullam familiaritatis simul contrahendæ curã habuerim, non ignorans, quanto emolumento & honori ea mihi esse posset amicitia. Quid enim decorum & cõmodum magis, quàm uiro omni humanitate, & summa eloquẽtia ornato, prudentiæ autẽ tantæ, ut Princeps sapientiss. multos iam annos secretiorum curarũ suarum participem esse uoluerit, probatum & charũ haberi? Non tuebor causam meã secus, quàm res se habeat. Fuit Cæsaris, Regũ, Ducum, Antistitum & aliorum procerũ, insignis adeò cõuentus ille, ut prolixiori longè tempore his solis, quæ præcipua erant, cognoscendis

gnoscendis opus fuerit. Quum itaq; aliqua intrespicere, plurima ommitere necessarium mihi esse uiderem, feci, quod pleriq; omnes speciosa & fucata, ueris honestisq; prætuli. Neq; id prorsus sine ratione cõtigit, quandoquidem facilius apud uirũ bonum, quàm cum ambitioso excusari possumus. Tu æqui boniq; cõsules negligentiam nostram præcipue, quum munere (ut reor) nõ ingrato eam redimere sim paratus. Libris duobus de Alexãdro & Philippo adiunxi uitam magni Alexandri, uersam ex Io. Monacho, quod Diodorus ea tantum, quæ regni tempore & illustriora rex ille gesserit narrat, sint autem in primis annis, atq; extra rem bellicam, non pauca eius memoratu digna, quæ summo cũ delectu Monachus (ut uitam scribentem decuit) nõ præteriuit. Innumeræ penè res in compẽdium hic ab eo scriptore collectæ sunt, ut, quod Phauorinus de Lysia, id nos de Monacho non incõmodè poßimus dicere: Si uerbum de eius oratione amoueris, sentẽtiam imminues. Tibi uero libellum hunc dicauimus, uti amicitiæ initæ pignus, legẽtibus meæ erga te obseruantiæ sit testimonium, rerũ autem, quas multas legisti & expertus es, memoriam uel imaginem citra temporis detrimentum, tibi subministret. Partes tuæ erunt, munus ex autore, nõ interprete, pretioßimũ libenter suscipere existimareq; animũ meũ, cuius fructũ hunc in præsens accipis, tibi esse deuinctum maxime. Vale.

ALEXAN-

ALEXANDRI MAGNI VITA, IOANNE

Monacho autore, & Angelo Cospo Bononiensi interprete.

HILIPPI Macedoniæ regis ex Olympiade uxore, filius fuit Alexander, licet fabuloso quodam commento traditum sit à nõnullis Hammone, ita Iouem nuncupant) qui sub serpẽtis specie [illegible] matre consuetudinẽ habuerit, eum genitum fuisse, quod totũ procul est à ueritate. Olympias sanè priori nocte, quàm cũ Philippo rem haberet, in quiete existimauit fulmen in uterum suum decidere, unde ignis excitatus & circunquaque diffusus sit. Iam uero inito matrimonio, Philippus per somnium sibi est uisus notam uxoris uentri imprimere, reddidisseq; ita impactam Leonis effigiem. Id ipsum uates alij aliorsum interpretando trahebant. Aristander futuram mulieris partionem illud dixit portendere, quòd inanibus rebus signa non affigerentur. Animi autem ingentis ac leonina natura ipsum fore puerũ, qui nasceretur. Eo die est ortus, quo Dianæ tẽplum in-

cendio

cendio conflagrauit. Tunc Magi, qui fortè aderant in eo ædis casu, discurrētes, cladem, & graue infortuniū, toti Asiæ, diem cū peperisse dictitabant. Erat Alexandro color albus, rubro tamē suffusus, præcipue in pectore & uultu. E mēbris atq; ore suauis quædam reddebatur fragrantia, quod nimirum de caliditate ipsa proueniebat, qua præditum corpus & ignis instar feruens humida omniā absumebat, neque putridum aliquid ad superiora redundare patiebatur. Dedit autem à primis annis nonnulla constanis ingenij indicia. Celer enim cursu, interrogatus à quibusdam, num decertandi in Olympico stadio cōditionem acciperet, Certe, inquit, si cum Regibus mihi certamē ineundū fuerit. Si quando uero insignem quampiam urbem captam à patre, aut in prælio eum uictorem fuisse audiuerat, subtristis, æqualibus suis dicebat: Nullam (ut uideo) occasionem mihi relinquet pater nauandi uobiscum illustre aliquod facinus. Quumq; Philippo equus Bucephalas æstimationis talentorū tredecim adductus fuisset, neque Rege inspiciente sessorem quempiam, aut etiam uocem pati uoluisset, ac propterea inutilis prorsus iudicaretur, qualem, inquit Alexander, equum, quum eo uti nesciant, isti reijciendum arbitrantur? Commotus pater ei dixit: Ecquid tu illo uti posses? Is respondit: Commodius utiq; quàm hi faciant, equum hunc tractauerim. Accedensq; habena comprehēdit atq;

equum cõtra solem fecit consistere, quòd eum ex umbræ motu, quæ oculis obuersabatur, consternari animaduerterat. Tunc demulcto paululum animanti, saltum arripiens, insedit. Progressusq; leni passu, nonnihil in cursum eum cõcitauit, quæ res solicitudinem inspicientibus iniecit. Sed postquàm audacter, & cum gaudio conuerti uisus est, qui cum Philippo *erant acclamationibus, at* Philippus *lachrymis præ l etitia effusis filium est prosecutus, eumq; deosculans, Idoneum in quit, & tibi compar regnum fili inuenias, nõ enim* Macedonia *tui est ea pax.* Erat Alexandri *ingenium, iussis & præceptis parum audiẽs, cæterum, si rationes & apti ad persuadendum sermones adhiberentur, pronum ualde ad assentiendum.* Operam *dedit* Aristoteli *non tantum in moralibus & ciuilibus studijs sed & secretioribus disciplinis, quas paucis impertiebantur, uocabantq; spectatiuas atq; auscultatorias.* Circunferuntur *eius literæ ad* Aristotelẽ: *Haud rectè fecisti, quũ auscultatorios libros ædideris. Qua enim re alijs præstabimus, si quibus disciplinis instituti fuimus, iam omnibus eæ sint factæ communes? Rescripsit ille ædidisse se & non ædidisse, quòd licet palam essent, obscuritatis tamen plurimum haberet, ut difficulter percipi possent.* In Medicina *non tantum, quæ speculationis, sed & quæ in actu ipso uersantur attigit. Iam uero annos sexdecim natus, cum pleraq; pru-*

dentiæ

Philippi Patris uerba Alex: filio.

Alex: opera dedit Ar.

Alex: Medicinae quoad practicam opera dedit.

dentiæ & fortitudinis experimenta ædidisset, à patre uehementer diligebatur. Sed quum præter ætatem amoribus indulgeret Philippus, propterea q; zelotypia & summa indignatio ureret Olympiadem, Alexander graueis cum patre suscepit altercationes. Anno demũ ætatis uicesimo, successit in regnũ Macedoniæ, post parentis obitum interempti à Pausania. Et quum initio tumultus undiq; contra eum exorti essent, audacia & animi cõstantia incredibili citissime motus omneis cõpressit. Vrbem Thebas & cœpit & euertit. Athenienseis, pace data, sibi conciliauit. Quo tempore Timocleam Thebanam insignem fœminam, Thracius quidã, dux, illata ui, dicitur cõstuprasse. Quumq; post id eam posceret pecuniã, solus à muliere ad puteum seductus fuisse, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei spectandi causa declinatũ, illa in profundum detrusit, superneq; iniectis lapidibus oppressit. Ob id facinus, adductam ad se in uinculs fœminam, percunctatus est Alexander, quæ nam esset? Ea imperterrita Theagenis, inquit, sum soror, qui contra Philippum electus imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate, occubuit. Magnanimitatem mulieris & constantiam admiratus Alexander, liberam eam cum filijs dimisit. Profectus autem ad Sinopensem Diogenem, qui prope Corynthum degebat, eum se in sole fouentem inuenit,

inuenit, atque hominem salutatum rogauit, num rei cuiuspiam indigeret? ille se Solis radio dixit indigere, proinde orauit, uti secederet, quo melius eo frui posset. Discedente illinc Alexandro, comites eius Diogenē irridebant. At ipse illius cōtemptorem animum non sine magna admiratione secum cogitās, Nisi essem, inquit, Alexāder, Diogenes omnino essem. Inita expeditione cōtra Persas prius, quā classem cōscenderet, amicis, huic quidem agros, alteri pagum, alijs uectigalia est dilargitus. Tunc Perdiccæ interroganti, quidnam sibi retineret, spem respōdit Alexander. Transgressus Hellespontum, inuenit Darei præfectos cum ualidis copijs cōsedisse ad flumen Granicum, ut transitu eum prohiberent. Macedones non mediocri timore sunt correpti, ex fluminis altitudine, ac rapiditate, & super hæc ex imposito hostiū præsidio. Verum ipse acceptis alis tredecim equitum, in fluuium ipsum irrupit, cum eo, cum hostibus, atq; ipsis ripis, quæ & altæ et præcipites erāt, decertaturus, ut furiosi potius quā boni imperatoris facinus illud fuisse uideatur. Igitur in ipso traiectu, non dispositis ordinibus, pugnare est coactus, ac multis eum petentibus, quòd armis insignibus erat conspicuus, sæpius quidem est ictus, nō tamē uulneratus. Inter alios quū gladio quidam eum grauiter in galeam percußisset, adeò uis illa ualuit, ut disiecta galea capilli eius perstricti fuerint.

quot populos Alex. subiugaverit habes hic

Dum ita acriter prælio cõtenditur, Macedonicæ copiæ aquam trãsmiserũt, neq; amplius Persæ resistentes sese in fugã cõiecerunt. Ab hac pugna magnũ felicitatis incrementum factum est rebus Alexandri. Sardeis enim protinus, ac alia quædam obtinuit. Deinde ad maritima conuersus recepit Pamphiliã, Ciliciã, Pisidiam, Phrygiam. Paphlagonas etiam Cappadocas'que in ius suum traxit. Dareus uero Susis cũ millibus hominum sexcentis discessit contra Alexandrum, copiarum suarum multitudini præfisus, atque audentior factus postea, quàm Alexãdrum morã trahere in Cilicia audiuerat, id quod ipse ob timiditatem fieri existimabat. Sed eius rei causa fuerat ægrotatio, in qua cũrãda quũ spem omnem reliqui medici abiecissent, unus Acarnan Philippus, medicamentis Alexandrum iuuare est aggressus. Interim à Parmenione missæ literæ regem commonebant, magnis muneribus & promissis Philippum à Dareo corruptum fuisse, uti eum interimeret. Redditas literas Alexander legit, nec alicui monstratas penes se retinuit. Quunq; Philippus medicatam potionem in calice attulisset, intrepidus Alexander eam recepit, & Parmenionis epistolam medico legendam dedit. Atq; ille quidem bibens, hic autem legens, alter alterum intuebatur, Alexander amœno ac hilari uultu, Philippus cõsternato ac pleno anxietatis. Properabat summo studio Dareus in

Alexandrum,

Alexandrum, ueritus (ut dicebat) ne hosteis effugerent. Tūc Amyntas Macedo, *qui trāsfuga apud eū erat*, Bo*no animo, sis inquit, ô* Rex, *nō enim Alexander fugiet, sed iamiam contra te, quantum potest, contendit. Cōmissum est prælium ad Issum* Ciliciæ, *ubi* Alexandro *ad uictoriam obtinendā, locorum angustiæ magno adiumento, sed maiori lōge fuit egregia uirtus sua imperatoria, qua prudentissime usus, dum inter primos dimicat, gladio femur est uulneratus. Ab hac tam insigni uictoria haud potuit Dareum fugientem capere, sed currum & arcum eius recepit.* Macedones *hostiū castris direptis*, Darei *tabernaculum cum famulatu, opibus & omni apparatu regio intactum* Alexandro *seruarunt. Deinceps quum matrem, uxorem, & duas* Darei *filias adduci, ac uiso Darei arcu in maximos ululatus eas, interfectū* Dareum *ratas prorupisse,* Alexādro *significatum esset, ad eum nuncium rex animo affectus, quanta esset fortunæ inconstantia, secum reputauit, ac quendam ad mulieres misit, qui diceret* Dareum *uiuere, eisq; triste nihil timendum esse, quandoquidem non hostis loco* Dareum *habebat, sed cum eo de principatu contendebat. Seruientium numerum, qui prius erant, integrum eis retinuit, neq; ipsas uoluit conspicere.* Indignum *aliquid aut pati aut uereri eas non permisit.* Potitus *uictoria ad Issum* Damascum, *in qua* Dareus & Persæ *pecuniæ impedi*

 mentorumq;

mentorumq; uim magnam reliquerant, Cyprum deinde ac Phœniciam totam, Tyro excepta, per deditionē obtinuit. Tyros expugnata est, ubi occupato, ei somnia duo apparuerunt. Visus est primò Hercules appellans eum de mœnibus manu suscipere. Species altera ostendebat Satyrum ei adludentem, quem quum manibus apprehēdere conaretur fugientem, ultro tandem ipsius manus profectum reciperet. Somnium hoc ita expositum, est, ut facta nominis diuisione, diceretur, Sa, id est, tua Tyrus erit. Inde cum magnam Syriæ urbem Gazam inuasisset, lapide humerum percussus, eam expugnauit. Superata autem Aegypto, tactus est desyderio extruendi in regione ea Græcarum urbem, quam de suo nuncuparet nomine. Ianq; locum designauerat, quum dormienti ei canus & senex uir quidam Homero cōsimilis adstare, & uersus hosce recitare existimatus est:

Insula quin etiam undoso iacet æquore ponti
Aegypto prætenta, Pharon quam nomine dicunt.

Experrectus igitur confestim ad Pharon uisendam contendit, lociq; opportuno situ delectatus (urbem ibi condidit, aggereq; insulam continenti iunxit, cuius positum aptissimum cum summopere adamasset, illud dixisse, traditur Homerum in rebus alijs magnum, insuperq; sapientem fuisse architectum. Suscepto uero itinere ad templum Hammonis, intrauit in terram quādam arenosam,

& aquæ

somnia q ap- paruerunt Alex: duo fuere

& aquæ egentem. Ibi felicitas illa, quæ in rebus omnibus ei obsequẽs erat, uiæ difficultatem mitigauit. Oborta siquidem ingẽti pluuia, sitis periculum depulsum, & madefacta arena, uti coacta resideret, aër tẽperatior redditus est. Turbatis etiam semitæ indicijs quũ duces aberrarent, superuolantes corui ad rectum iter eos duxerũt. Et si qui è numero comitum tardius euntes derelicti fuerant, ut noctis aduentu impedirentur, eos quò contendere deberẽt, crocitatu cõmouerunt. Emenso ita Alexandro uarias itineris difficultates, ac delubrum Hammonis ingredienti, occurrit sacerdos, qui Græco sermone regem alloqui cupiens, Barbarè extremum uerbum enunciauit: dicturus enim παιδίον, id est, filiole, perperam παιδίος protulit, quod Iouis filium significat. Atq; hic error opinionem eam multis indidit Alexandrũ Deo genitũ fuisse, cũ rumoribus illud passim iactaretur, eũ à sacerdote filiũ Iouis esse nũcupatũ. Ipséq; inter Barbaros diuinã originẽ præ se ferebat, adeò ut mater Olympias dicere cõsueuerit: Haud cessabit Alexãder me Iunoni per calũniã deferre? Tẽperabat sibi tamen ab eiusmodi ostentatione cum Græcis hominibus, & aliquando sauciatus, quum sanguis flueret de uulnere, huiusmodi, inquit, cruor nõ mittitur è Deorũ immortaliũ corporibus. Quum uero Dareus ei talenta decem

milliạ

Sacerdos dixit Alex.:

millia in suorũ redemptionem, insuperq; eas omneis terras, quæ intra Euphratem essent, & filiarum alteram in matrimonium cum amicitia sua per literas offerret, Parmenio, Si ego, inquit, essem Alexãder ea acciperẽ, ille addidit per Iouem & ego, si essem Parmenio. Dareoq;, si ad se ueniret, nihil humanitatis ei denegatum iri rescripsit. Eunuchus quispiã uxoris Darei aufugerat, incolumisq; ad dominum perueniens, de reginæ morte, quæ ex partu obierat, quũ certiorem reddidit, qui in luctum uersus, uxoris sortem, quæ nõ tantum captiua, sed & regio funere fuisset priuata, cœpit lamentari. Huic spado: Non inde, inquit, anxius sis, quoad enim uixit ea, tuaq; mater & liberi, incõmodum nullum sunt perpessi, ac moriens proximè domina summo cũ honore est sepulta, neque in eo officio hostium caruit lachrymis. Ad hæc eunuchi uerba Dareus obscœnum aliquid ueritus, hominem seduxit, & sibi uti diceret, num Alexandri erga uxorem suam affectus quispiam uenerius fuisset, iureiurando obstrinxit. qua enim ratione alia inimicũ & iuuenem uirum mulieri honoris tantum impendere potuisse? Ille meliora, inquit, ô Domine loquaris, neq; uxorem tuam probro eiusmodi deturpes, ac ipsi Alexandro calumniam impingas: certe qui plus continentiæ in Persicas mulieres, quàm fortitudinis contra uiros Persas præstitit. Modestiaq; et uirtutibus alijs Alexandri expositis

positis, iuramento quæ dixerat cõfirmauit. Ibi Dareus, uti sibi facultas remunerandi hostem pro tot acceptis erga suos beneficijs cõcederetur, quod si non posset, ne alius, quàm Alexander Cyri solio potiretur, precibus à Dijs optauit. Iam uero omni eo tractu, qui est intra Euphratem, potitus Alexãder castra mouit contra Dareũ, cuius copiæ erant decies centũ millium hominũ. Quũq; alteri alteris in conspectum uenissent, superueniente nocte, quicquid spatij erat inter bina castra lucebat ob igneis innumeros Barbarorum, ac mirificus tumultus ex tanto hominum numero sentiebatur. Proinde Parmenio, & alij regij amici, ea multitudine perterriti, Alexandro cõsulebãt, uti noctu in Barbaros inuaderet, haud enim, si aperto marte comminus pugnandum foret, tanti exercitus uim sustineri posse. His Alexander respondit: Sibi non esset in animo uictoriam furari. Ac sequenti die prælio cõmisso ad Arbela, ut quidam, ut uero alij sentiunt, ad Gaugamela, Barbari pedem cœperunt referre, instantesq; Macedones eos urgebant. Tunc Alexander uiso Dareo, qui in eminentiori curru fortissime resistebat, equitesq; plurimos & insignibus armis instructos, circũ se habebat, in eam partem fugienteis Persas cõpellere instituit adeo, ut qui firmo gradu pugnam sustinebant, perturbati, atq; eorum magna pars loco cedere coacti fuerint. Multis igitur iuxta Dariũ interemptis

ptis, cum frequẽtia cadauerũ, regius currus quoquã im pelli haud posset, Dareus eo desiliens fœmina equã inscendit, atq; ita aufugit: ac, nisi Parmenio insequentem Alexandrũ reuocasset, uti cornui, cui præerat, laborãti subsidio ueniret, quin caperetur, nullo pacto uitasset. Per hãc insignem uictoriã Alexãdri, Persarũ imperium prorsus subuersum, ipsecq; Alexander Asiæ rex est declaratus, cui tota regio Babylonia cessit. Susis aũt potitus, quadraginta millia talenta, signatæ pecuni e aliarum'ue opũ inexplicabilẽ numerũ in regia inuenit. Progressus uictor in Persidem tantundem numorũ ibi reperit. Diuitiarum, quas præterea adeptus sit, eam uim tradunt, ut mularum iugis decem millibus, & quinque millibus camelis exportatæ fuerint. Incendit post hæc regiam ipsam, subitóque pœnitentia affectus, uti ignis extinguetur, imperauit. Quunq; natura munificus esset, rebus suis plurimum auctis, magis longè quàm prius solcret, liberalitate utebatur. Animaduertens autem familiareis suos delicijs indulgere, ac ipso in uictu esse prælautos, modestè eis obloquebatur: se inquiens admirari, quod facta comparatione uitæ Persarum ad eam, quam ipsi ducerent, non hactenus nouissent. Seruile uoluptatibus se dedere, laboribus autem exerceri rem esse principibus dignam. Atque ipse quidem nihilo animum remittens, semper in expeditione aliqua, aut uenando, difficulta-

ficultatibus omnibus insuescebat, quæ res amicis, parta opulentia, molliter frui cupientibus, & illum sequi coactis, molestissima faciebat, ut maledictis eum incessere non uererentur. Sed enim æquo animo ferebat initio suorum obloquutiones: Regium esse dictitans benemerentem insimulationes sustinere. Postea uero pluribus calumnijs adeo, est irritatus, ut infensum, ac prorsus inexorabilem, aduersus obtrectatores se exhibuerit. Solebat etiam antea, siquando capitalem causam cognosceret, manu aurem alteram obstruere, ueluti reo intactam atq; accusationis totius expertem seruaturus.
Adsumpserat secum tria millia armatorum, Dareumq; persequi instituit, ac multorum dierum iter progressus, ob uiæ asperitatem, & aquæ indigentiam, plerosque suorum ammisit. In ea profectione quum Macedonas quosdam aquã utribus deferenteis obuios habuisset, galeam illi aqua impleuerunt, regiq; nimia siti cõfecto porrexerunt. Accepit Alexander galeam, comitesque uno obtutu in se uersos cõsyderans, haud uoluit bibere, red densq; galeam ijs qui dederant, Si ego, inquit biberem, quantum hi animo frangerentur? Pergens tandem, hosteis assecutus est, inq; eorum castra irrumpens, uti Dareum caperet, omni studio contendebat. Ille autem multis uulneribus confossus, iacebat in curru, iamque deficiens aquam poposcit, quam allatam postquam bibit
Polystrato

Polystrato, qui eam obtulerat, hoc meæ infelicitatis, inquit, extremum est, quod bene habitus tibi gratiarũ nihil possum rependere. Verũ idipsum ab Alexandro debes expectare. Ei autem ob summam clemẽtiam, qua in matrem, uxorẽ & liberos meos usus est, Dij gratias referent. Atque inter dicendum animam efflauit. Mortuo quum Alexander superuenisset, chlamydem suã ei iniecit, regioq; cultu ornatum cadauer ad matrẽ misit. Bessum qui eius necis autor fuerat, illo modo discerpsit: Reclinatis ui duabus arboribus hominẽ alligari, eas demũ mitti iußit, uti ad naturalem statum ualido cum impetu redeunte utraq;, ille in diuersa auelleretur. Ingressus autem Hyrcaniã, quum Barbari quidã iuxta Hyrcanum mare, quod & Caspium dicitur habitantes, Bucephalã equum eius arripuissent, mißis nuncijs minatus est, nisi equum sibi remiserint, totam eorum gentem internecione occisum iri. Illi equum reduxerunt, atq; seipsos regi dediderunt. Hinc in Parthiam castra mouit, ubi primũ Barbaricam uestem induit, adhibito temperamento, ut Medorum habitu molliorem, Persarumq; magis uirilem adsumeret, cuius rei aspectu Macedones non parua molestia affecti sunt. E captiuorũ multitudine triginta millia omnes adolescenteis selegit, iußitq; uti Græcas literas docerentur, & Macedonica instruerentur armatura. Rhoxanen uenustatis egregiæ fœminam quum adamaret,

maret, haud alias, quàm legitimo instituto eius consuetu
dine uti uoluit. Inter amicos regios cũ Hephæstio nouũ
eius habitũ ualde cõmendaret, ipseq; itidẽ uestitũ mutas-
set, eum φιλαλέξανδρον, id est, Alexãdri amicũ:
Craterũ autẽ, qui patrijs uestimẽtis uti omnino perseue
raret, φιλοβασιλέα, regis amicũ uocitabat, atq; hoc
quidẽ, si Macedones aut Græci alloquẽdi essent. Illo aũt
in Barbarorũ negocijs utebatur, Philotam uero Parme
nionis filiũ insolescentẽ ea opinione, tanquã rerũ, quas
feliciter gessissent Macedones, ipse et pater autores fu-
issent, atq; Alexandrũ appellatione adolescentis eleuan
tem, quũ præterea sibi insidias moliri percepisset, inter
fecit. Ac missis quibusdã in Mediã, Parmenionem, qui
ibi erat, occidi curauit. Et Clitũ unum ex amicis, quum
poëmata quædam in duces quosdã à Barbaris nuper su
peratos fuissent decantata, ac animo libenti ea Alexan-
der audiuisset, cõmotum indignatione, nimiaq; procacita
te & temulentia se efferentem, at grauibus conuitijs ei
obloquentem, pomo coniecto primum percussit. Quunq;
ille impudenter per summã audaciam proueheretur, &
Euripidis iambica enũciasset, Heu quàm mali nũc Græ
ciæ mores nocent, & reliqua, ira inflammatus Alexan
der, telo confossum eum interemit. Statim'ue animo seda
to pænitentia correptus sibi ipsi uim intulisset, nisi à sti-
patoribus retẽtus, atq; in cubiculum portatus fuisset. Ibi

noctem, diemq́; sequentem totam in luctu trāsegit, ac nullo ædito uerbo, tanquā elinguis iacebat, tantūmodo profundißimis suspirijs æstuans amicorum ad se accedentium sermones nullo pacto auscultare poterat. Tandem quum Aristander uates speciem, quam de Clito uiderat, aliaq́; signa sibi cognita ei narrasset, docuissetq́; fato idipsum, quod fecerat, euenisse, leniri cœpit. Intraturus autem in Indiā, quum sarcinis currus onerati fuissent, suis primo, deinde amicorum, ignem iniecit. Postea Macedonum omnium currus incendi iußit, quod ipsum pauci iniquius tulerūt, reliqui cum clamore & ueluti diuino afflati spiritu, ad eam rem patrandam exiluerunt, unde alacritatis multum Alexandro adsumendam expeditionem additum est. Iam uero suis erat terribilis, & in eos qui deliquissent, absq́; aliqua clementiæ spe animaduertebat. Igitur in prælijs committendis frequenter pericula & grauia sustinuit uulnera, magnusq́; militum numerus ex rerum necessariarum inopia & aëris intemperie perditus est. Ipse summa præditus audacia, nihil audentibus inexpugnabile, nihil timidis tutum satis arbitrabatur. Quum præruptam quandam petram expugnare adortus esset, militem, cui Alexandro erat nomen, appellans, te inquit ob eiusmodi nomen strenuè dimicare opus est. Macedonas profundum fluuium uerentes trāsire cōspicatus: Quur ego inquit peßimus natare

haud

haud didici? Missi erãt legati à ciuitatibus, quas preme bat obsidione. In his natu grãdior, Acuphis nomine, interrogauit quid nam agere deberẽt, quo ei gratificarentur. Quum Alexãder respõdisset, principem te eligant, mittãtq; ad me optimos centũ uiros. Addidit Acuphis ridens: commodius ô rex ego imperauero, si ad te nequissimos, non optimos miserim. Imperabat Taxiles Indiæ parti uberrimæ iuxtà ac amœnissimæ, quæ nihil Aegypto ipsi cederet. Is sapiẽtia præditus per legatos Alexãdrũ salutauit, quidúe ait nobis òpus est bello, si nec aquæ neq; necessarij cibi auferẽdi gratia ad nos uenisti? In reliquis, si ego potior sum, non recuso, quin beneficijs te prosequar. Sin inferior, paratus sum uti gratias tibi agã eorum, quæ in me cõtuleris. Hisce permulctus Alexãder. tecũ respõdit cõtendo atq; decerto de ipsis gratijs ne, quũ sis bonus, melior me fuisse uidearis. Acceptisq; multis munerib. plura lõgè reddidit. Nouissimè mille talẽtũ pecuniã ei donauit. Data uero ciuitati cuidã Indiæ pace, abeũtes illinc mercẽnarios milites, qui Indorũ fortissimi existimabãtur, omneis interemit, quæ res magnis eius reb. belli gestis, notã quãdã inussit. Deinde motis cõtra Porũ castris, qui et ipse in parte Indiæ regnabat, ac corpore cubitorũ quatuor, et palmi unius magnitudinẽ explebat, cũ supauit atq; uiuũ cepit. Quũq; interrogasset, quo nã modo ab se haberi deberet, Respõdit ille Re-

giè. Percunctanteq; Alexandro, num quidpiam aliud diceret, Omnia dixit Porus insunt uerbo huic Regiè. Eũ itaq; liberauit, iußitq; sub præfecti appellatione uti imperaret non ijs tantum, quæ habuerat, sed & alijs multis. In hac pugna Bucephalas uulneratus post aliquot dies deceßit, cum iam esset grandior natu, eaq; res non minori dolore Alexandrum affecit, quam si necessarium quempiam amisisset. Experti uero Macedones quanto cum periculo aduersus Porum decertassent, Alexandro fluuium Gangem transire deliberanti, audientes esse noluerunt. Fluminis eius latitudo stadia duo & triginta perficit, altitudinis autem est ulnarũ centum. Rex inde plurimum commotus intra tabernaculum, ut in publicũ nunquã prodiret, se continebat, perinde ac si uictus fuisset, quòd Gangem non traijceret, haberi existimãs. Amici tunc eum uarijs sermonibus solari, ac milites maximo cum fletu deprecari cœperunt, donec exoratus copias reducere instituit, extructaq; nauium ac ratium ui magna, Oceanũ inuisere cupiẽs, eò per flumina nauigationẽ instituit, obitérue urbeis nõnullas occupauit. Peruenerat ad Mallos, quæ gens Indorũ omnium est bellicosißima, ibi parum abfuit quin interimeretur. Primus nanq; per scalam murum inscendens, ea diffracta, ac hostibus undiq; ei ingruẽtibus, & tela conijcientibus, ex superiori loco in mediũ hostiũ desiluit, casuq; rectus cõstitit. Ad eius rei

aspectum

aspectum Barbari *initio perturbati sunt, sed postea quũ eum, duosq; tantum adiutores ibi esse conspicerent, conuersi oppugnare, ac mißilibus eos eminus conficere aggreßi sunt. In his unus, qui procul stabat, sagitta arcu missa Alexandrum petens, oßibus sub mamilla eam infixit, adeoq; introrsũ uulnus penetrauit, ut se demisso corpore inclinare rex coactus fuerit.* Barbarus *qui ictũ intulerat, ense stricto adcucurrit.* Peucestas *atq;* Lenæus, *cum* Regem *suum defendere conarentur, uulnerati ambo, hic quidẽ est interiectus,* Peucestas *uero perstitit in pugna. Alexãder suis manibus eum, à quo ictus fuerat, interemit. Sed quum iam multis sauciatus uulneribus, nouißime inflicto malleo in ceruice grauiter cæsus fuisset, muro sese acclinauit, atque ita* Barbaros *intuebatur. Interea* Macedones *multi superuenerant, qui eum sensibus destitutum ui receperũt, retuleruntq; in castra. Infixa oßi sagitta quum extraheretur, dolores acutißimos, ac animi defectum passus est adeò ut mortem obijsse creditus sit. Tandem periculo liberatus, quum in multum temporis curaretur factus est in castris tumultus à militibus regem suum uidere desyderantibus. Igitur in publicum prodiuit, posteaq; ualetudini pristinæ redditus, & in ulteriora deuectus loca, urbeis aliquot cepit. Captis uero gymnosophistis quibusdam, cum eis inexplicabiles quæstiones proposuisset, permisit tandem ut acce-*

ptis ab se munerib. discederet. Erat unus magnæ apud eos æstimationis, quem Calanũ uocabant, huic Taxiles persuasit uti ad Alexandrũ se cõferret. Veniens proinde ad regẽ bubulam pellem aridã in mediũ cõiecit, obambulansq; eius extrema pedibus premebat. Pellis quum ad unã tantũ partem calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmus institit, atq; ita pellis undiq; immota cõquieuit. Tali exẽplo Alexãdrũ ille cõmouit, ne in lõginquis locis tẽpus tereret, sed imperij medium tueretur: ita enim in eius finibus quietura omnia. Septẽ mensibus per flumina ad Oceanũ nauigans Alexãder quũ in mare intrasset, iter rursus cõuertit, nauibusq; Indiæ littori, quod eis erat ad dexterã, iussis adnauigare, terra ipse proficisci cœperat: quũ in magnam rerum ominũ indigentiã incidens suorum numerum magnã adeò perdidit, ut uix totius exercitus partẽ quartã ex India reduxerit: idq; morbis, uictu noxio, æstibus ac famæ accidit. Trãsijt enim per regionẽ inopẽ, quæ paucos tantũmodo ouium greges habebat, marinis piscibus se alentes, ita ut earũ caro & parum salubris esset, ac grauiter oleret. Die demũ sexagesimo ex ea terra egressus, in opulenta Gedrosiæ loca intrauit, ibiq; & exercitus refectus est, atq; ipse festis comessationibus operam dedit. Descendens autem uersus mare in duces quosdam scelestos animaduertit. Superiores enim expeditiones,

acceptumq;

acceptūq; apud Mallos uulnus, exercitus etiam multitudo tanta amissa, fecerunt. ut duces ac præfecti pleriq; regis salutē despōdentes, cōtumeliose & iniquius in populos se gerere nō uerentur, quæ res ad noua molienda nationes solicitabat. Abulitus quispiam præfectus, in regis aduentum nullos cōmeatus cōparauerat, sed pecuniam trium milliū talentorū attulit. Iußit eam rex equis apponi, quibus inde nihil tāgentibus, quid hac nobis inquit est opus. Ad Persas profectus quū Cyri sepulchrū suffossum inuenisset, eum qui fecerat Pellæū insignē uirum interemit. Sepulchro hæc erant inscripta: O uir quisquis es et undecūq; aduenis, neq; enim te uenturū ignoraui. Ego sum Cyrus, qui Persis imperiū cōstitui: pusillū hoc terræ, quo meū tegitur corpus, mihi ne inuideas. Ea legenti Alexādro miserationē iniecerūt, quū secū reputaret, quanta esset rerū humanarū incōstantia. Matrimonio autē sibi iungēs Statirā in Darii filiā in nuptiarum celebritate, cōuiuis, qui ad nouē millia accepti sunt, singulo aureā phialam donauit. Aliaq; multa liberaliter faciēs, pro his, qui ære alieno obstricti erant, debita ferè decē millium talentorū exoluit. Tunc Antigonus unus è ducū numero se debitis teneri simulans: falsum adduxit creditorē, cui argentū est datū. Sed dolo deprehēso rex succensus Antigonum ex aula pepulit, ac militum præfectura spoliauit. Qui tāto est correptus dolore, ut suspi-

tio fuerit, eum sibiipsi uelle mortẽ cõsciscere, quod ne accideret ueritus Alexander, indignationẽ suam leniit, ac pecuniã illi restituit. Quũ uero adolescẽtes, quos triginta millia numero institui iusserat, fortitudine, dexteritate, atq; exercitationũ cõsuetudine egregia præstarẽt, magno inde gaudio Alexander, Macedonum rursus animi non mediocri afficiebantur molestia. Dimittenteq; eo debiliores, & qui aliqua corporis parte manci erant, uti mari in patriam nauigarent, contumeliæ ac probro maximo id sibi uideri esse, reclamarunt, potius omnes mitteret, iuuenibus, qui bene pyrrhicam saltarent, contentus. Excanduit Alexander, atq; corporis sui custodiam Persis credidit Macedonas post id humiliter ei satisfacientes denuò recepit. Eorũ quos bello parum utileis nouerat, bene donatos militia liberauit, Antipatroq; per literas iniunxit, ut quum ęderẽtur certamina primus eis in theatro locus daretur, utq; coronati ibi sederẽt. In Ecbatana deinceps eo profecto Hephæstio in febrem incidit, ex qua ob intemperantiam uictus inualescente mortem obiit. Id quod Alexãder, nulla rationis modestiã seruata, molestißime tulit. Medicũ cruce affecit, equos mulosq; tonderi, mœniũ pinnas in urbibus deiici, diu tibicines reliquosue musicos nihil in castris canere imperauit. Quũ uero Babylonia iter suscepisset, Nearchus qui ex Oceano in Euphratem cum classe reuerterat, ei occurrit.

currit. Secum is dixit fuisse Chaldæos, qui Alexander uti Babylone abstineret cõsulebant. Nihil fecit uerba ea rex, pergẽsq; quum iam mœnibus appropinquaret, corui in eius cõspectu diutius inter se contendentes, mortui ceciderunt. Renunciatum est ei sacra de regis incolumitate ab Apollodôro duce Babylonis fuisse facta. Igitur uatem, qui sacrificium illud curauerat, Pythagoram nomine interrogauit, quo nam modo ea res se habuisset. Quum ille iecur fibris mutilatum apparuisse diceret, papæ inquit signum hoc malum est, atq; ipsum uatem absque offensa aliqua dimisit. Verũ & alia euenerũt prodigia, ueluti hoc fuit. Exuerat sese ut pila atq; unctione uteretur. Adolescentes, peracto ludo, quum uestes uellent induere, conspiciunt in regis solio sedentem hominem, qui nihil loquebatur, uestemq; regiam ac diadema sibi induxerat, quæsitus qui nam esset, ad multum temporis uocem nullam ædidit, tandem uixq; Dionysium se appellari respondit, gente esse Messenium, quumq; uinctus ob delationem quandam adductus fuerit, Serapim eum à uinculis liberasse, & eò adductum, uti uestem diademaq; adsumeret, ac tacitus sederet, iussisse. Virum hunc Alexãder ex uatum consilio interimi fecit, fractusq; inde animo timore ac mentis perturbatione, nunquam liber erat adeò, ut nihil non portentũ ei esse uideretur. Lotus autem quum ad Medium comessandi causa se contulisset,

lisset, ibiq; noctem ac totum sequentem diem duxisset, febri est correptus, & sitiens multum uini ebibit, sic mente alienatus deinde et mortuus est. Vna hæc est opinio, de eius obitu. Altera, traditū est plures dies eum febricitantē balneo usum, hincq; adeo morbum inualuisse, ut absq; usu uocis cubuerit. Tunc Macedonas, ueluti defuncto rege tumultum fecisse, inclamantisq; ducibus fecisse, uti hostia aperirenturitaq; iacentem in lectulo Alexandrum ab eis cōspectum esse, qui postea diem suum obiuerit. Nō desunt & qui dicant elapso tempore aliquanto rumoribus uulgatū, ueneno illum esse interēptum, eiusq; facti Aristotelem Antipatro autorem fuisse, cuius opera ad regē res mortifera sit delata, aqua scilicet frigore nimio prægelida, quā de Nonacridis saxo quodam fluere aiunt: tenuißimiq; roris instar ungula duntaxat asini suscipi posse quodcunq; enim uas aliud, ob acerrimā uim frigoris, disijci. Id ipsum, quod ueneno Alexāder extinctus fuerit, maior pars scriptorum uti fictum reijciunt, eaq; ducuntur cōiectura, quòd cadauer nulla adhibita cura dies cōplures in locis calidis positū, quum seditiones inter Duces fuissent obortæ non aliquam tamen eius offensæ significationem dederit: sed incolume & tanquā recens à morte uisum fuerit. Prædicant etiam regem, quum omnem uiuendi spem abiecisset, uoluisse clanculum se in Euphratem demergere, ut eam de se relinque

ret opinionem, ueluti ab hac uita ad deos migrasset, pro hibitum autem ne id faceret fuisse à Rhoxane persenti ente, cui cum magno gemitu illud ab eo exprobratum sit: Mihi ô mulier diuinitatis famam, ne mortalis fuisse cre derer, inuidisti. Ad hunc modum Alexander summã for tunæ indulgentiam expertus decessit. Sed enim cum in Tyri oppugnatione occupatus esset, à summo ponti fice Iudæorum auxilia & commeatus per epistolam ro gauit, ac Dareo quæ pendebantur stipendia poposcit. Illi se Dareo obstrictum esse iureiurando, quod nunquã uiuente rege eo uiolaturus esset, respondenti, Alexãder multum succensuit, minatusq; est in Iudæam cum omni bus copijs se uenturum. Capta igitur Tyro, uersus Hie rosolyma mouit castra. Tunc pontifex Ioad regis iram ueritus, Deum, ut genti suæ præsidio esset, orauit. Qui inter dormiendum ei consuluit, bono esset animo, popu lus urbe adornata, portas patefaceret, ipse & sacerdo tes uestimentis consuetis induti, reliqua hominum tur ba amictu albo uestita, regi obuiã prodirent. Fecit quod monitus fuerat. Iamq; Alexander propius urbem acce dente, exiuit pontifex cum sacerdotibus & populo in lo cum, unde urbs ac templum conspici poterat. Existima bant comites regis permissurum eum urbis direptionẽ, deq; summo pontifice supplicium sumpturum. Cæterum Alexander postquã populum ac sacerdotes cum appa-

ratu,

ratu, quem diximus, pontificemq; hyacinthina ueste, cui aurum intertextum erat indutum, ac cydarim in capite gestantem, ubi in laminula Dei nomen inscriptum legebatur, è longinquo uidit, progressus solus supplex pontificem salutauit. Magna inde Macedonas omneis admiratio incessit. Parmenioni interrogāti, quam ob causam Iudæorū pōtifex adorasset, respondit Alexander. Se non illum, sed Deum ipsum, cuius pontificatum gereret, adorasse, eius autē uenerandi hominis speciem se in somnis uidisse, quum adhuc prope Macedoniam esset, eiusmodi habitu adornatā, quæ in Asiæ imperio qua nam uia potiri posset cogitantē sene ueretur, confirmauerit, atq; expeditionis tantæ ducem fore Persarumq; regnum traditurum se pollicita sit. Quum itaq; alium nullum hactenus in eo habitu conspexisset, quàm istū, ueteris formæ, quæ in somnis apparuerit, se reminisci, et reputare Dei auxilio bellū conficere, in quo Dareo superato Persarū Imperium habiturus esset. His dictis, humanè excipiēs pontificē cum eo in urbē, & deinceps in tēplum intrauit. Vbi pontifice præeunte sacrum fecit. Inspectoq; Danielis libro id in eo scriptum repetit. Græcum quendam Persarum imperio finem allaturum. Propterea gaudio affectus, quæcunq; ab se petebantur, Iudæis liberaliter concessit.

FINIS.

HISTO-

HI ALE

STORIAE CONTINUATIO, usq; ad Q. Curtij fragmentum, Arriani Nicomedẽsis, de rebus gestis Alexandri Magni.

Liber I.

HILIPpũ ferunt mortẽ obiisse regnãte Athenis Pythodemo, Alexandrum autem eius filium simulac regnare cœpit, in Pelopõnesum profectũ, uiginti ferè annos natũ, habito ibi Peloponnensiũ cõcilio, uti imperator aduersus Persas crearetur (quod prius Philippo patri concessum) petijsse. id ab omnibus impetratum, praeter

XANDRI MAGNI res gestae, quae desiderantur in Q. Curtio ex Diodoro Siculo, adiectae.

ALEXANDRI Magni annus primus.

VVM Euænetꝰ Athenis imperaret Romæq; L. Furius, & C. Manlius consessent, Alexãder accepto patris defuncti regno, primo omniũ, qui eius mortis causa fuerãt, grauib. pœnis affecit. Dein sepulturæ eiusdem maximam impendit diligẽtiam, Principa-

præterquã à Lacedæmoniјs. ab quibus reſpõſum, non conſueſſe Lacedæmonios externis imperatoribus ſeſe ſubijcere, ſed externis ipſos exercitib. præeſſe, atq; imperare. Athenienſes quoq; nouandis rebus ab initio ſtuduere: cæterum primis eius conatibus territi, ampliora etiã quàm Philippo patri polliciti fuerant, præſtitere. Deinde Macedoniã reuerſus, uti in Aſiaticum bellum apparatus moliretur: uere primo ſtatuit, prius quàm in Aſiã traijceret, per Thraces iter faciens, Triuallos atq; Illyrios petere, quos nouis rebus ſtudere acceperat. nam quòd regno eius finitimi erant, minime negligendos cenſebat, præſertim cũ in tam longin-

Principatum uero multo melius, quã quiſpiam exiſtimaſſet, confirmauit. Iuuenis enim, atq; ob ætatem adhuc tenerã ab aliquibus conteptui habitus, uulgus ipſum humaniſſimis ſermõibus in ſui beneuolentiã cõciliabat. Regis nomen dũtaxat immutatum dicens, cæterũ omnia haud deterius, ac ſub parente ſolebant, ab ſe adminiſtratum iri. Legationes etiam benigne excipiẽs hortabatur Græcos, ut in amicitia quã cũ Philippo patre habuerant perſiſterẽt. Militibus armorũ uim magnam diſtribuens,

longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex amphipoli cũ copijs profectus, in Thraces, quos Græci Autonomos uocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios ('à sinistra Philippopolis & Orbelus mons erat) nouo flumine traiecto, decem dierum itinere ad Aemum montem peruenit. ibi circa aditus angustias negociatorum ingentem manũ collectã, tum et Thracum eorum quos supra nominauimus, obuiam habuit. Insederant montis uerticem, inde ne longius moueret exercitũ, quà patebat transitus, obstituri: curribusq; oppositis pro uallo utebãtur, pugnaturi inde, si ab hostibus urgerẽtur. Simul ijs in animo erat,

buẽs, & bellicis meditationibus eos exercens, cunctum exercitũ sibi obsequẽtem ualde reddidit. Quunq; regno suo aduersum, & nouarum rerum cupidũ Attalũ Cleopatræ, quę Philippo nupserat, fratrem cognosceret, eũ de medio tollere deliberauit. Etẽ Philippo paucis diebus ante quã decederet, natus erat ex Cleopatra filius. Ipse autem Attalus cũ Parmenione copijs pręfectus, in Asiam missus fuerat, ibiq; quũ & beneficijs, & blando sermone militũ fauorẽ captaret, magnam in toto exercitu

erat, adnitente in aduersum mõtem hoste, quà maxime præruptus præcepsq; erat, currus ipsos ingenti impetu in phalangem præcipitare. Cõsiliũ *præterea cœperat, quo cõfertiorẽ* Macedonum *phalangem currus interuolarent, hoc uiolentiore impetu ruentes, totam dißipaturos aciem.* Alexãder *uero id agebat, ut quàm minimo suorũ periculo deiectis hostibus montem caperet.* Postquã *ergo animaduertit, periculum subiri omnino oportere (neque enim aliud ostendebatur iter) milites monet, ubi currus præcipitari in se ab hoste uiderint, quibus ea potestas sit, cõfestim ordines laxent: sic curruum discrimen declinari posse. quibus*

citu sui charitatẽ effecerat. Proinde nõ sine causa Alexander, ne is aliquid cõtra se moliretur, inita cũ Græcis, quos sibi aduersos nouerat societate, uerebatur. Propterea ex amicorum numero Hecatæum delegit, quem in Asiã cũ iusto exercitu misit: dato ei negocio, ut uiuum maxime, si possit, ad se Attalũ ducat. Sin parum id procedat quàm primũ per insidias eũ interficiat. Ille profectus in Asiam Attali et Parmenionis exercitui suum iunxit, cœpitq; opportunum tempus patrandę rei ordinatę obseruare.

quibus uero propter angustias ea facultas nõ sit, scutis superiniectis corpora humi sternant. Nec uero alius atq; ipse Alexander ratus est, rei euentus fuit, nam cũ alij ordines laxassent, alij scutis corpora operuissent innoxij currus iugis decurrere. Tum Macedones curruum terrore ac periculo uitato, alacriores facti, ingenti clamore in Thraces ferũtur. adhæc Alexander sagittarios à dextro cornu, qui quà facilior ascensus uidebatur, ante primam aciem prouolent, Thracesq; occurrentes petant, repente immittit. ipse in læuũ cornu scutatos, & Agrianos lectißimos phalangis ducit. Sagittarij in hostes pede presso, per ardua obnixi,

obseruare. Alexander autem, quum resciuisset multas Grẹciæ ciuitates rebus nouis studere, solicitudine magna erat implicatus. Athenienses enim, quũ Demosthenes frequenter ad populum cõtra Macedonas uerba habuisset, Philippi morte multũ lætati, non amplius Græciæ Imperium Macedoni cuipiam concedi uolebanr. Præter hæc, missis ad Attalum legatis, societatem cum eo clàm inuenerant a-liasq; ciuitates ad libertatem uendicandam incitabãt. Aetoli Acarnanũ exules q̃ sub Philippo

solum

xi, procul obuios repellũt. tum superinducta Macedonum phalanx, Barbaros propè inermes loco mouit. Mox ubi Alexander à sinistro cornu inuectus est, abiectis armis protinus in fugam uertuntur. Mille & quingenti in pugna cæsi, pauci uiui in potestatem Alexandria uenere. Fugientibus pedum pernicitas, et locorum notitia saluti fuit. Fœminarum turba omnis, cũ pueris ac sarcinis, capta: præda omnis in maritimas urbes, Lysaniæ ac Philotæ negocio dato, missa. ipse protinus superato iugo, per Aemũ mõtem in Triballos, ad flumen Lygium (quod tridui itinere per Aemum iter facientibus ab Istro abest) profectus.

Syrmus

solũ uertere fuerant coacti, in patriã reducere decreuerãt. Ambraciẽses autore Aristarcho præsidium à Philippo sibi impositum eiecerũt, urbemq́ʒ ad gubernationem popularem traduxerunt. Pariter & Thebani regium præsidium Cadmea pellere, né ue amplius Græcorum imperium penes Macedonas esset,, decreuerunt. Arcades, q soli prius Philippo assentiri noluerant, nec Alexandrum Imperatorem diligendum tunc cẽsebant. Aliæ Peloponnesi gẽtes, uti Argiui, Elei, Lacedęmonij aliȷ́ueq-

dam

Syrmus Triballorum rex erat. is cognita Alexandri profectione, uxores ac pueros, & cæteram imbellem multitudinem popularium suorum, ad Danubium in insulam Peucam confestim misit: quò & Thraces Triballis finitimi iam antè se receperant. Nec multo pòst & ipse Syrmus eodem fugit. at iam Triballorum multitudo omnis ad alteram insulam se contulerat eo in loco, ex quo pridie Alexander mouerat, sitam. Quo audito Alexander, confestim Triballos repetit: nec mora pugnandi ab hoste facta, in syluam flumini proximam in aciem exitum. quod ubi Alexander animaduertit, phalangem densius instruit: dein

dam pro libertate retinenda consurrexerãt. Barbaræ etiã nationes nõ paucæ ultra Macedoniam, commissa defectione, graueis tumultus excitauerãt. Sed licet negocium, & trepidatio maxima regno Macedoniæ ex tantis motibus imminere uideret, ipse tamen Alexander in iuuenili ætate, præter omnium opinionem, breui tẽporis spacio, eas omneis difficultates expediuit, illorum'que aliquos comi & blãda oratione demulctos, sibi cõciliauit. Quosdã terrore iniecto, ad officiũ reuocauit.

deinde sagittarios ac funditores præmittit, qui hostes ex syluis in aperta prouocent. Triballi post quã intra teli iactũ uentũ est, cũ eminus sagittis peterentur, continuo sagittarios inuaduntːuti sagittarum facultate adẽpta (nihil enim præter arcus ferebant) cominus rem gerant. Quos ubi Alexander extra syluã illectos uidit, Philotam cum equitatu (quem ex Macedonia aduexerat) in dextrum hostium cornu, quà maxime excurrendo processerantː Heraclidem & Sopolum cum equitatu Botriano, et Amphipolitano, à sinistro cornu inuehi iubet: ipse immisso equitatu, per medios hostiũ acies phalangem agit. Quandiu iaculando

Nonnullos per uim sibi parẽre compulit. Thessalos prę omnibus, cõmemorata ueteri cognatione, quæ sibi cũ illis per Herculem esset, sermonibus que humanissimis, uti magna ab se sperarẽt, persuasos induxit, cõmuni totiꝰ Thessalię decreto ipsum Græciæ Ducem ut sumeret. Contermi nas itidem eis genteis quũ in parteis suas traxisset, superatis Thermopylis, ad illas trãsgressus, coactis Amphyctionibus, fecit, uti cũctis eorũ suffragiis Græciæ Dux decerneretur. Dum Ambraciensibus per legatos

lando eminus pugnatum est, Triballi haud inferiores erãt: at postquàm & conferta Macedonum phalanx in eos acrius impetũ fecit, & equites non iaculis modò, sed ipsis propè equis inuecti hostes undiq; urgere cœperunt: in fugã coniecti, trepidi per syluã flumen repetũt. ad tria milia cæsa, pauci syluæ noctis q; beneficio uiui capti: ex Macedonibus, Ptolemæus autor est, equites nõ plus undecim pedites circiter quadraginta cecidisse. Secũdum hanc pugnã triduo Alexander ad Danubium fluuium profectus est, omnium quidem longe maximũ, eorum qui in Europa sunt, longißimo tractu per terras excurrit, gentes bellicosas præterlabitur,

gatos humanissimè egit, data eis spe propediem ultro libertatem ab se concessum iri. Sed ut eis, qui cõtra se peruicaces essent, terroris aliquid incuteret, Macedonicũ exercitum instructissimum magnis itineribus in Bœotiã duxit, positisq; prope Cadmeam castris, Thebanos magna effecit trepidatiõe. Tunc Athenienses, audito Regis transitu in Bœotiam, nõ amplius eum nihili facere ausi sunt. Tã ta enim in iuuene celeritas, atq; in rebus agendis efficax diligentia, omneis, qui per contẽptum

 ab eo

bitur, & eas magna ex parte Germanas: ex quibus ipsius amnis fontes oriuntur. Earum gentiũ postremi sunt Quades, ac Marcomãni: deinde Iazyges, Sarmatarũ gens: post hos Getæ. deinde Sarmatarum magna pars. postremo Scythæ, iiq; ad exitũ fluminis pertinent: unde per quinq; hostia in Euxinũ pontũ effluit. Hic Alexander naues lõgas, qui è Byzãtio per Euxinũ pontum aduenerat, aduerso flumine subuectas reperit: in quis sagittariorum manu & armato milite imposito, ad insulam, in quã Triballi ac Thraces confugerant, cõtendit. conanti pedẽ inferre, summa ui Barbari obsistũt, quocunq; naues appellabantur, præsto aderant,

ab eo erãt alienati, perterrefecit. Igitur Atheniẽses de comportãdis in urbem rebus, deque mœnibus bene firmandis decretum fecerunt, simulque legatos ad Alexãdrum miserunt: deprecantes quod in eo Duce nominando tardiores fuissent. In ea legatione quũ esset Demosthenes, ad Alexandrũ cum cæteris legatis nõ peruenit, sed à Cythero ne Athenas reuersus est: siue correptus timore, quod frequenter in sua repub. cõtra Macedonas uerba fecisset: siue ut Regi Persarũ se omnis suspiciõis immu

aderant, locumq; tuebantur. quod erat ijs facilius, quoniam & naues paucæ erant, & insulæ maxima pars prærupta ac præceps: & fluminis cursus, utpote in angusto conclusus, concitatior. Quapropter Alexãder abductis inde nauibus, flumen traijcit. Getasq;, qui trans flumen incolebãt, petit: quos in aduersa ripa, prohibendi animo, si transire conaretur, armatos uidebat. erant ad quatuor millia equitũ, peditũ suprà decẽ millia. Simul illũ auiditas cœperat (ut est ingenium hominum) etiam quæ essent trans Danubiũ inuisere. Conscensis igitur nauibus, tentoria militum (erãt enim ex pellib.) leui materia replet: ad hæc, quotquot

immunẽ seruaret. Magnã eñ pecuniã ab illo eũ accepisse fama erat, uti Macedonũ causam apud ciueis suos oppugnaret, quod ab Aeschine exprobratum ei esse aiũt, quũ in oratiõe quadam de muneribus acceptis, ita dicat: In præsens sane Regium aurum sumptus huic suppeditat. Sed hoc deinceps haud sufficiet, quũ nullæ opes moribus improbis satis esse possint, Alexander autem benigne Atheniensibus legatis respondens, magno metu eam remp. liberauit, accersitisq; Corynthũ &

quotquot haberi poterant lintres (hæ sunt nauiculæ ex cauata trabe, ea in regione inuentæ. magna autem harũ erat copia, tum ad piscatorum, tum ad uicinorum, tum etiam ad latrociniorũ usum) aduehi imperat. quibus cõuectis, equites mille quingentos, pedites circiter quatuor millia, noctu flumen traducit: quà maxime segetes in hostili agro animaduertit: ob eamq́; rem ripæ appropinquans, minus ab hoste conspectus est. Prima luce pedites per segetem ire inclinatis hastis imperat, ne ab hoste uideantur, donec ad inculta peruentum sit: equitatus interim dum phalanx pergit per aperta, sequebatur. Vbi extra culta peruentum, Alexander

& legationibus, & ijs, qui essent concilij Amphyctionũ, postquàm conuenerunt differẽs ibi oratione, quæ æquissima uisa est, persuasit eis, ut decreto Imperatorem Græciæ se esse iuberent, uti'ue expeditiõem contra Persas, pro eorum ultione, quæ in Græcos commisissent, auxilijs iuuarent. Quo honore impetrato, cũ suis copijs in Macedoniam redijt. Sed Græciæ rebus tractatis ad ea quæ in Asia gerebãtur, trãsitum faciemus. Ibi audiţu Philippi morte, Attalus nouis reb, animũ intẽdit, contraq́;

der protinus in dextrum cornu aduolans, Nicanorem iubet quadrato agmine phalangem inducere. qua specie territi Getæ, ne primum quidem impetum hostium tulere. Res prorsus ingentis audaciæ ijs uisa, Alexandrum tam facile una modo nocte Danubium, omnium Europæ fluminum amplißimum atque altißimum, nullo ponte iniecto transisse. Terrorem augebat phalangis series, ac ferox equitum impetus. ac primo quidē effuso cursu urbē repetunt, quatuor abinde millia passuū flumini proximā. Cæterum ubi conspicati sunt Alexandrum equitatu immisso eò concedere, peditatum secus flumen agentē, ne ab hostibus circūueniri ex

contraque Alexandrū fœdus cū Atheniensibus firmauit. Postmodum pœnitētia ductus, Demosthenis epistolā ad se missam, Alexandro deferendam dedit, uerbisq; blādis obiecta sibi crimina diluere conatus est. Verum cum regio iussu Hecatæus per insidias eū oppressisset, Asiaticus Macedonum exercitus, nō ulterius rebellare cogitauit: quippe Attalo extincto, et Parmenione erga Alexandrū bene affecto. Nos uero de Persarum imperio mētionem habituros, superiora historię tempora

 ali-

ex insidijs posset, quoniam urbs ipsa mœnibus parũ firma uidebatur, impositis in equos pueris ac fœminis, quos inde auferre potuerunt, in solitudines se recipiũt. Alexander urbẽ uacuam nactus capit, ac solo æquat; prædam Meleagro ac Philippo agendam tradit. deinde in amnis ripa Ioui seruatori atque Herculi, & ipsi amni (quia se haud difficilem in transitu exhibuisset) sacrũ facit, eodemq́; die suos incolumes in castra reducit. Huic loci uenere ad Alexandrũ legati, et à cæteris Danubij accolis, et à Syrmo Triballorum rege: item à Germanis, qui Ioniũ sinũ incolunt (sunt quidem Germani ut grandi corpore, ita animo ela- ... *to ma-*

aliquantulũ repetere, operæpretiũ uidetur. Quum Rex Philippus adhuc uiueret, Persis Ochus imperabat: populis suis ob mores truceis & sanguinarios parũ acceptus. Itaq; eum multis ex sua asperitate odio sum Bagoas, militũ mille præfectus, spado quidem, sed tamen natura & scelestus & bellicis reb. tractandis idoneus per medicum quendã, data potiõe medicata, interemit. Filium'que Regis iuniorem, Arsen nomine in regnum intrusit, eius fratrib. qui omnes iuuenes erant, sublatis e medio

to magnoq;) legatiões adevant, ut amicitiam cum eo iungerēt. quibus in fidē et amicitiam receptis, è Germanis quæsiuit. Quid nā esset in humanis rebus, quod præ cæteris extimescerent. ratus nominis sui magnitudinē ad illos, multo' que 'etiam interius penetrasse: id'que esse, quod præ omnibus sibi formidolosum faterentur. Illi uero, quòd procul ab Alexandro agebant, quòd loca accessu difficilima incolebāt, ipsumq; ad alia bella intentū uidebāt, timere se illud ante omnia dixerūt, neu forte in sese aliquādo cælum rueret. Nihil mouit Alexādrum superbum legatorum responsum. itaque nihilominus tamen in amicitiam & societatem receptos,

dio, quo Rex solus relictus sibi obsequentior esset. Iam uero adolescēte Rege animum ad patrata scelera adijciente, quum palàm esset, de tot flagitiorum autore pœnas eum sumpturū esse, Bagoas insidias sibi intentatas esse, in uulgus iaciens, Arsen, qui iam annum tertium regnabat, cum omni prole extinguit. Ita domo regia in solitudinē redacta, quum nullus eius gētis superesset, cui regnum per successiōem deberetur, delegit eu nuchus unum ex amicis, cui Dareo erat nomen, eumq; Regem

receptos domum remiſit: tantum elocutus, Germanos arrogantes eſſe. Inde in Agrianos & Pæonas iter perſequenti nunciatũ eſt, Clitum Bardylei ab eo defeciſſe, Glauciãq; Taulantiorum regem ſuas eidẽ uires cõiunxiſſe. Erant & qui nunciarent, fore uti Autariatæ ipſum in itinere inuaderẽt. quapropter inde celeriter mouendum cenſuit. Erat tum forte apud Alexandrum Lagarus Agrianorum rex, ei admodũ familiaris: qui Philippo adhuc uiuẽte legatos priuatim interdum ad eum mittebat, is ubi agnouit Alexandrum de Autariatis accepiſſe: nõ oportere, inquit, de Autariatis qui nam aut quales eſſent cogitare. minus enim bello

quàm

Regẽ fieri curauit. Erat autem Dareus Arſani, qui Ocho Perſarum regi frater fuerat, filiꝰ. Sed Bagoæ caſus q̃ſpiã ſingularis, & memoratu dignus cõtigit. Quũ enim in cõſuetudinem parricidia committendi ueniſſet, Dareum etiam ueneno interimere aggreſſus erat. Verum dolo cognito, Rex comiter ad ſe Bagoam inuitat, poculumq́; in ſe paratũ ei porrigẽs, uti uenenum ebiberet, coëgit. Exiſtimatus autẽ eſt Dareus regiæ dignitati ſuſtinendæ idoneus eſſe, quòd Perſis omnibus uirtute præ

ſtare

quàm cæteras eius regionis gentes ualere. se, si permittat, priuatis eos opibus armisq́; petiturũ: ita domesticis de rebus solicitos, ad sua defendenda domi mansuros. Cuius consilium cum Alexander *probasset, in Autariatas profectus, eorum agros populationibus, omniq́; belli clade uastat. quo metu perculsi Autariatæ, intra fines suos sese continuere. Lagaro gratiæ ab Alexandro actæ, magnáque insuper munera data: Cynasorore, ubi Pellam reuertisset, illi ultro in uxorẽ depromissa. cæterũ nuptias mors Lagari præuenit.*

Post hæc Alexãder haud procul ab Erigone flumine iter faciens, Pelion cõtendit: quã urbem Clitus, quod-

re crederet propter huiusmodi facinus. Quum Artaxerxes antea Rex Persarũ, cõtra Cadusios bellum suscepisset, ibi quodam è numero hostiũ, cuius robur & animi constantia in ore omniũ erat, inuitãte ad certamẽ singulare Persarũ aliquem quum nullus progredi auderet solus Dareus periculose obtulit: aduersariũq́; uictũ interfecit. Qua ex re munera ingentia è Rege, & a Persis omnibus existimationẽ eã retulit, ut sibi fortitudinis quædã prærogatiua tribueretur. Principatum itaque, quẽ stre-

nuè

quod esset totius regionis munitissima, occupauerat. Vbi eò uētū, castris ad Eordiacū amnem positis, postridie mœnia oppugnare instituit. Clitus montes circumiectos syluis impeditos, et maxime opportunos insederat (necdū enim Glaucias Taulantiorum rex aduenerat) uti inde in Macedonas decurreret, cum urbem oppugnarent. Appropinquante Alexandro, hostes tribus primum pueris, ac totidem puellis, tribusq; nigris arietibus immolatis, in Macedonas magna ui erumpunt. Sed qui montes occupauerāt, statim initio pugnæ præ metu discessere: quibus insessis nefandi sacrificij hostiæ ibidem repertæ. Repulsis itaque eo die intra mœnia

nuē se gerendo meruisse uisus est, per ea ferme tempora Dareus accepit, quibus Philippo mortuo. Alexan. in Macedoniæ regnū successit, Quunq; fortuna talem uirum Alexādri uirtutibus aduersarium opposuerit, euenit, uti plura & aspera certamina de laudis principatu inter eos committerentur, quæ omnia, rebus suo ordine explicatis, innotescent. Interim ad narrationis seriē redibimus. Dareus, quū ante Philippi obitū rex esset factus, cogitabat de bello in Macedoniam trāsferendo, sed illius

mœnia hostibus, castrisq́; positis circunsidere oppidum parabat. Sed cum Glaucias postridie oppidanis auxilio uenisset, nec speraret Alexāder cū ijs modo copijs quas traduxerat, oppido se potiri posse præsertim cū in eo ualidum præsidium inesse, multos'que præterea fortes uiros Glauciam adduxisse sciret: mutato consilio, Philotam cum ualido equitum præsidio in hostiles agros frumentatū mittit. Qua re cognita Glaucias aduersus Philotā profectus, montes circumiectos capit, quà maxime Philotam rediturum crederet. Quod ubi Alexandro nunciatum est, confestim scutatis ac sagittarijs & Agria-

illius morte audita, omni cura liberatus est, q; Alexandri adolescentiā nō magni æstimandam iudicaret. Verū post quā magna in agendis rebus industria, neque minor celeritas Alexandri effecit, uti à Græcis omnibus Dux decerneretur, ianq; iuuenis Alexādri uirtus passim p̄dicabat̄, Dareus ex ijs, q̄ fieri uidebat, attētior factus, magnā diligētiam exercitui comparādo cœpit adhibere. Triremeis multas instruxit. Magnam militū multitudinē coēgit, ducesq́;, q̊s penes se meliores habebat, delegit.

In

et Agrianis equitibus circiter quadringentis auxilio aduolat: reliquo exercitu in castris relicto, ne oppidani à tergo insequẽtes, cum Glaucia iungerẽtur. Glaucias ut sensit Alexandrum aduentare, quos tenebat montes repente destituit. atq; ita Philotas cũ suis incolumis ad Alexandrũ se recepit. Existimare uidebantur Clitus & Glaucias, sese iniquo loco deprehendisse. nã & montes altos insederant, & iaculatorũ funditorumq́; ac militum non exiguum numerum habebãt. itaq; si discederet ab obsidione Alexander cum omnibus copijs, suspicabãtur fore, uti oppidani abeuntiũ agmen à tergo adorirentur. Ad hæc, loca per quæ Alexandro

In quis fuit Rhodius Memnon uirtute, & rei militaris scientia præstantissimus. Huic rex millia quinque mercennariorum militum dedit, iniunxitq́;, ut ad Cyzicum oppugnandam cõtenderet, num'ue eius potiri posset, periclitaretur. Mẽnon cum ea manu profectus est per Idam, quem montem nõnulli fabulantur ab Ida Melissei appellatiõem eam sortitum esse. Est sane omnium, qui circa Hellespõtum sint montes, altissimus, habetq́; ad sui medium, ueluti Deis accipiẽdis extructum, antrũ ubi trium.

dro eundum erat, angusta, & tenaci limo impedita erant: hinc flumine, inde monte, uiam adeò coartantibus, ut quatuor ad summũ scutatis militibus unà iter esset. Alexander instructa acie, phalãgeq; usque ad CXX. in arctũ, ut ratiò loci postulabat, coacta, in utroque cornu ducentes equites locat: silentiumq; imperat, uti mandata (ubi opus sit) celeriter excipiant. ad hæc hastas primum arrectas ferri, deinde cuspides in aduersum dirigi, et nũc dextrorsum, nũc sinistrorsum, prout ratio exigeret, tendere. interim persequens, phalangẽ interdum in cornua agebat. atq; ita uariato ordine, phalange demũ in cuneum redacta, hostes inuadit,

trium Dearum iudiciũ ab Alexãdro factũ esse predicãt. In hoc tractu Dactyli Idæi, qui primi ferrũ excudere cœperũt, eam artẽ à Deorũ matre docti, nati esse creduntur. Sed enim rarissimũ, supraq; omnium opinionẽ est, quod mõti huic usu uenit. Circa exortũ Canis in summo eius uertice aẽr tranquillissimus circunquaq; efficit, nec ea pars flatũ aliquem uẽtorum sentiat Ibi, nocte etiam num durãte, Sol radios suos emittens conspicitur: nõ quidem ut circularis illius forma, sed potius ut fulgor late in

 parteis

inuadit, tacita admiratione defixos: cũ ea nõ minus speciose ac decore, quàm strenue agi intuerentur. Postquàm ad eos propius uentum, protinus desertis collibus, ne primũ quidem Macedonum impetum sustinuerunt. Tum Alexander *undiq; clamores tolli, iaculisq; scuta quati imperat. quo clamore hostes uehementius territi, effuso cursu in urbẽ se recipiũt. Cumq;* Alexãder *animaduerteret, à paucis quibusdam hostiũ collem unum adhuc teneri, quà illi trãseundum esset: ijs qui aderant præcipit, uti essumptis cõtinuo scutis, ex ipso flumine inscensis equis collem petant: ac si hostes resistant, pars relictis equis, peditibus immixti rem gerant.*

parteis multas ab eo diffusus appareat: uelut si multus ignis terræ horizonta corripuerit. Post paulo totus ille splẽdor in unã magnitudinem coarctat, donec dimidiati stadij spatium conficiat: tuncq; die aduenien te, iã plena integráque Solis amplitudo, diei lucem inducit. Superato igitur monte hoc, Mẽnon subito in Cyzicon urbem inuadit, parumq; abfuit, quin eam caperet. Ea spe deiectus, agris uastatis, ingẽtem prædam acquisiuit. Interea Parmenio urbẽ Grynium ui occupauit, captiuos'que multos

rant. Quod cum illi strenue fecissent, hostes confestim nõ expectata ui, collẽ deserunt. Eum collem cum amicorũ cohorte Alexander capit: dein mittit, qui Agrianos ac sagittarios (qui erant ad duo millia) accersat. scutatos uero tra ijcere flumen imperat. postq; hos, Macedonum ordines: mandatis adiectis, ubi transissent, iunctis scutis (quo phalanx densior uideretur) protinus acies instruerent. ipse ueluti in specula quadam positus, eo ex colle hostium motus prospectabat. Hostes partem copiarũ transisse flumen conspicati, aduersus eos, qui cis amnem remanserant, contendunt. in quos cõuersus Alexander eorũ uim facile repressit. Tum

multos fecit. Pitanen etiã oppugnare cœperat, sed Mẽnone superueniẽte, Macedones perterriti ab incepto destiterũt. Callas autem qui Macedõico, & mercennario militi in Troade præerat, cõseruit manus cũ Persis: numero militũ se lõgè superioribus, uictus'que in Rœteũ se retraxit. Dũ hæc in Asia gererentur, Alexãder sedatis motib. q in Græcia erãt exorti, cõtẽdit in Thraciã. Ibi populos, qui tumultũ fecerant, terrore iniecto, cõpulit, uti in fide manerent. Progressus deinde in Pœoniam, ... d ... Illyri-

Tum Phalanx, tanquam superato iam flumine, lætos clamores edit. Coniectis in fugam hostibus, qui à tergo erant: Alexander cum Agrianis ac sagittarijs ad flumẽ pergit, ipséq; omniũ primus uado trãsmitit. mox conspicatus hostes postremo agmini rursum imminere, machinas in aduersa ripa disponi iubet: quiq; iam transierant sagittarios, cõtinuo in amnem referre pedem, ac sagittis hostem incessere, quorum impetu suppresso, reliqui tutò traiccere. Triduo pòst Alexander cum audisset, Clitum & Glauciam trans flumẽ iniquo loco castrametatos. neq; uallum neq; fossam iecisse, custodias in castris negligi: utpote ab ijs, qui Alexandrum

Illyricum locaq́ ijs finitima, deuictis gẽtibus aliquot Barbaricis, quæ rebellauerãt, totum eum tractum sibi obsequentem reddidit. Hæc ei agenti superueniunt nũcij, multos in Græcia res nouas moliti, ciuitatesq́ non paucas & præ omĩbus Thebanos ab eo defecisse. Quare motus Alexãder in Macedoniam est reuersus, ut factum in Græciæ tumultũ reprimeret. Thebanis autem conantibus præsidiũ Cadmea depellere, ipsamq́ arcẽ obsidentibus, Rex cum exercitu magnis itineribus profectus, nõ longè

Alexãdrum metu flumen transisse opinabantur: productã uero in longũ, quod minime cõducturum ipsis erat, aciem rursus silentio noctis cum scutatis Agrianis ac sagittarijs, itẽ Perdiccæ ac Cyeni copijs flumen traijcit. Vbi opportunitas se offerre uisa est, nõ expectatis qui nõdum amnem transierant, sagittarios atque Agrianos repente in hostes immittit. qui magno impetu et clamore adorti, quà illos infirmiores esse animaduerterunt, alios somno oppressos, alios inermes, alios in fuga interfecerunt: pleriq; etiã uiui capti. nec prius desitum insequi fugientẽ hostem, quàm ab ijs in montes Taulãtiorum abiectis armis peruentum. Clitus ex ipsa

lõge à Thebis cum omnibus copijs cõsedit. Sed prius, quã id acciderer, Thebani prealtis fossis, & munitissimo uallo Cadmeã cinxerãt: ut nec auxilia, neq; cõmeatus intrò cõportari possent. Miserãtq; ad Arcadas, Argiuos & Eleos q auxilia ab eis peterent. Quumq; etiam Athenas, ad idẽ petẽdum quosdam legasset, à Demosthe magnã uim armorum gratuito acceperunt, quibus inermeis milites instruxerunt. Eorum aũt, à quibus subsidia Thebani implorauerant. Peloponnesiaci copias aliquas

ex ipsa fuga in urbẽ propinquam primum se recepit: deinde incensa, quòd parum munita uideretur, post Glauciam in Taulantios abijt. Dum hæc geruntur, Thebanorum fugitiui quidam, Thebas nocTu clã ingressi, ac per amicos ad res nouandas sollicitati, Amyntã ac Timolaum Thebanæ arcis (quã Cadmeam uocant) præfectos, nihil quicquam hostile suspicatos, extra arcem cõprehensos crudeliter obtruncant. deinde continuo aduocata concione, Thebanos sub specie recuperãdæ libertatis ab Alexandri imperio distrahere conati, ut se iam tandem graui Macedonum dominatu in libertatem uindicẽt hortantur. Id fuit apud multitudinem

ad Isthmũ miserũt, quę ibi regis aduentum, cuius expectatio erat, morarent. Athenięses decretũ quidẽ fecerant, suadẽte Demosthene, uti auxilia Thebanis darentur: sed nullos adhuc miserãt, expectãtes quã in partẽ belli illius fortuna flecteretur. Philotas uero præfectus præsidij, qđ erat Cadmeæ, cernẽs magnũ Thebanorũ apparatum ad oppugnatiõem ineundam, mœnia diligẽtissimè communiuerat: telorumq; omne genus multitudinẽ magnã comparauerat. Verum postquàm Alexander

titudinem persuasu facilius, quòd Alexandrum apud Illyrios uita functū affirmabant. nam & multorū fama istucipsum iā, sermonibusq; percrebuerat. rem quoque non absonā uero faciebat, quod iam diu Alexander aberat, ac nullus ab eo interim nūcius Thebas uenerat. Quapropter uti in eiusmodi rebus euenire plerunq; consueuit, ignari rerum, in eam maxime partem inclinauerunt, quæ sibi maxime cordi erat. Quæ postquam Alexandro renunciata sunt, suorum cæde ac ciuitatis defectione (ut par erat) motus, uindicanda censuit: præsertim cum & Atheniensiū fidem suspectā haberēt, et Lacedæmonios, aliosq; Peloponnenses

der præter opinionem ex Thracia cū toto exercitu aduenit, incertūq; erat, an auxilia aduentura essent, ac hostiū ualidissimę uires palàm cōspiciebātur, Thebani Duces de belli ratione consultare cœperunt: omnibusque est placitum, uti pro libertate retinenda decertaretur. Idq; ipsum uulgi turba cōprobante, sese magna promptitudine ad belli discrimen sub eundū expediebāt. Sed Rex suos continuit, quo illi morā pœnitēdi talis consilij haberent: nullo pacto existimans ciuitatem unā contra

 tantas

mabāt, his aūt, qui Alexandrum aduentare annunciabant, indignabantur. Cūq; de Alexandri aduentu certiora indies perferrentur, Alexandrum alium, Aëropi nēpe filium esse aiebāt. Postridie Alexander motis ab Onchesto castris, Thebas profectus, ad Iolai lucum castra posuit: quo Thebanis pœnitētiæ, & corrigendi erroris spacium, mittendorumq; legatorum potestas foret. tantum uero abfuit, ut Thebani errati ueniam deprecati sint, ut repente ex oppido profecti cum equitatu ac leuiter armatis, Alexādri castra aggressi sint, emissis'que iaculis aliquot Macedones interfecerūt. Tum Alexander cōfestim ex leuiter armatis ac sagittarijs,

tus concessisset, q̄d mirifice studebat, Græciæ rebus compositis, intactū bellum in Persas transferre. Sed cum se à Thebanis contemptui haberi existimaret, urbem eam fūditus euertere, ut qui defectionib. studerent, inde perterrerent, deliberauit. Itaq; exercitu animi ad dimicandum paratissimi instructo, palā clareq; admoneri fecit, si q̄s Thebanorum ad se trāsire, & pacis omibus Grecis datæ societatē ingredi uellet. Ibi Thebani, ut sese hosti exequarent, è turri quadā alta inclamari fecerūt, uti qui

tarijs, qui excursionem re primerent, in eos mittit, ijq; non difficulter tametsi ipsa iã castra inuasissent. intra mœnia repulsi sunt. Postero die cum omnibus copijs mœnia obequitans iuxta portas, quæ Eleutheras atq; Atticã ferunt, haud procul Cadmea, uti suis qui arcem tenebãt op portune adesset, locum castris capit. Eam arcem op pidani iacto duplici uallo circumsidebant: ne aut extrinsecus obsessi auxilia admitterent, aut ab ijsdem ipsi quicquam detrimenti caperent, cum copiæ in hostem educendæ essent. Alexander, cũ magis rem cõponi, quàm in discrimen Thebanos adduci cuperet, oppugnãdæ urbis con siliũ trahebat. Oppidanorum

qui cũ magno rege & Thebanis Græciam in libertatẽ uendicare uellẽt & Græciæ Tyrãnum extinguere, ad se trãsitionem facerent. Inde Alexãder ingẽti dolore correptus, in magnã prorupit indignationẽ, atq; pœnis grauissimis Thebanos afficere statuit. Itaq; ueluti efferatus animi machinas aliaq;, qbus hostes offenderet, expediuit. Tãti huius discriminis q Thebanis imminebat, haud ignaræ ciuitates Græciæ ægerrime quidẽ illorum calamitatem ferebant, sed suppetias aliquas ferre nõ audebant, temereq; et

rũ pars, quibus curæ reipub. salus, quibusq; melior mens erat, in castra eundum, ueniamq; errati postulandã à Rege censebãt: contrà exules, quiq; defectionis autores fuere, præsertim quidam ambitione capti, omni studio multitudinẽ, à quietis consilijs abstrahebãt. Nec tam ob tantam pertinaciam, Thebanam Alexander urbem oppugnabat, quàm spe illorum animos tẽpore emolliri, & ad pœnitentiam agi posse. Cæterum Perdiccas mutari consiliũ coẽgit. is erat castrensis præsidij præfectus: qui (Ptolemæo autore) cum ab hostili uallo non multũ abesset, iniussu regis uallũ aggressus est, ac parte euulsa Thebanorũ præsidium inuasit.

ullo cõsilio in manifestis. cladem sese illos cõiecisse iudicabãt. Quunq; animo alacri, & magno, Thebani aduersa oĩa sustinerent, cogebant tamen nõnihil dubitare, ob rumores quosdã a uatib. diuulgatos, nec minus ob signa q̃dã diuinitus facta. Ante omnia in Cereris tẽplo tela quędã aranearũ tenuis adeò extendi uisa est, ut pallij magnitudinẽ haberet, atq; in eius circuitu forma cœlestis arcus, haud absimilis ei, q in aëre solet cõspici, appareret. De q̃ re Oraculũ delphicũ huiusmodi respõsum eis reddidit: Osten

inuasit. Secutus illius audaciam, cũ coborte sibi tradita Amyntas Andromeni: qui & ipse præsidio præerat. Alexander pugnãdi necessitatẽ sibi propositam intuitus, ne sui ab hostibus circũuenirentur, mutato cõsilio, reliquas copias ex castris eodẽ inducit: sagittarijsq́; & Agrianis interuallum inferre pedẽ iussis, argyraspides ac cæteras copias extra uallum cõtinet. Perdiccas dũ interius uallũ rescindere conatur, graui uulnere accepto, refertur in castra: cuius uulneris curatio difficilis fuit. qui cum eo uallum intrauerãt, sagittariorũ interuentu acriores facti in uiam quæ fertur ad Herculis tẽplum, insequũtur. Hic Thebani receptis paulisper

Ostentum hoc superi cunctis mortalib. ædunt,
Sed mage Bœotis, iuxtaq́ colentib. urbeis.

Ab eo uero, quod peculiare & patriũ habebant Oraculũ, uocem hãc audiuerunt:

Tela alij contexta malum, atq; alij bonum ea ipsa.

Signum hoc ante mensem tertiũ, quã Alexander Thebas perueniret, accidit. Sub ipsũ uero eius aduentũ, statuæ quę erant in foro uisæ sunt sudorem guttis prægrãdibus emittere. Præter hęc magistratibus renũciatum est, stagnũ, quod

paulisper à fuga animis, contemptaq; paucitate, clamores tollunt, & pauorẽ ac trepidationem in hostes reijciunt. Sagittarij circiter septuaginta cæsi: in quis Eurybotas Cretẽsis, eorum dux. reliqui nõ prius fugiendi finem fecere, quàm ad scutatos ac Macedonas extra uallum uentum. Alexander conspicatus Thebanos præ studio in sequendi hostis temere ferri, cõtinuo phalangem inducit, atq; haud magno negocio in oppidum præcipites agit: eamq; formidinem fugientibus inijcit, ut ijs claudendæ portæ potestas non esset. uictores uictis immixti (nã ab ea parte ob extrinseca præsidia murus defensione nudatus fuerat) in urbem sese cõiecerunt.

q̃d erat Onchesti, ædidisse uocẽ mugitui consimilem, atq; in Dirce horrẽdam quãdam speciẽ cruentatam in summo aquæ supernatasse. Nõ defuerũt & alij ex Delphis, qui dicerẽt culmen ædis, quam Thebani cõstruxissent, à Phocẽsibus uisum esse sanguine suffusũ. Qui coniectantes, ostentorum talium significationẽ exquirere solent, dicebãt portendere Telam illã, Deorũ ab urbe migratiõem Cœlestis arcus speciem, molestiarũ uarij generis perturbationẽ. Sudorem de statuis emissum, quòd extrema

cerunt. Vbi ad Cadmeam uentum, præsidiarij milites subita eruptione facta, cũ Macedonibus iunguntur: ac multa cæde edita, ad Amphionis templum perueniũt. alij eosdẽ Thebanos fugientes, in forum pellũt. oppidanorum pauci ad Amphionis tẽplum restiterunt. Sed mox & ipsi desperatis rebus, terga dedere. eques apertos extra urbem cãpos, effuso cursu petit: pedes, ut quisque potuit, saluti cõsuluit. Nec minus à Phocẽsibus, ac Platæẽsibus reliquisq; Bœotijs, quib. infẽsi erãt, sæuitum in Thebanos, nec priuata tecta, nec sacræ ædes, nec deorũ aræ, quo minus in mulieres, etiã ac pueros grassarentur cuiquã saluti fuere. Hæc cũ essent

trema incommoda passuri essent. Sanguinem uero, qui in locis plerisq; cõparuisset cædis multæ ad Thebanã urbem committendæ indicium esse. Consulebant igitur, quũ Dei apertissime calamitatem urbi dẽnũciarẽt, ne pugna bellum uellẽt decidere tutius esse, nũ dictis conditionib. ab eo se explicare possent, quærere. Verum Thebani nihilo magis animos demittebant ex aduerso potius mente arrecta, reducebant sibi mutuò in memoriam Leuctricæ pugnæ euentũ, aliarumq; uictoriarũ, quas

essent à finitimis ad longinquiores perlata, nõ ijs modo qui Thebanæ defectionis participes fuerant, quòd tam pollens potẽsq; oppidum concidisset: sed uniuersæ Græciæ ingentem metum & consternationẽ intulit. namq; Atheniensium clades apud Siciliam accepta, & si multitudine interfectorum ciuium non minus calamitatis Athenis attulit: tamen quoniã procul à domo accepta est, & cæsorũ magna pars erat ex socijs tolerabilior uisa est. nec uero quod postea eadem ciuitas in eam necessitatẽ inciderit, ut sibi cum Lacedæmonijs ac socijs, tum etiam cũ Philippo rege diu bellandum fuerit. tantum aut ipsis Atheniensibus mali, aut

quas sua uirtute prę ter spem, nõ sine admiratione cõsequuti essent. Ita elatione quadam animosa potius, quàm prudẽti: Thebani inflati, ad patriæ internectionem præcipitati sunt. Rex autem quum tribus continuis diebus, quæ ad oppugnationẽ, quęue ad aciẽ instruendam facerent, præparasset, in parteis treis totum exercitũ suũ diuisit. Vniq; ut uallum ante urbis mœnia excitatum, superare niterẽt, alteri, ut pugna Thebanos exciperet: Tertiæ, ut laborãtibus subueniret, atq;

aut reliquæ Græciæ consternationis præbuit. Et illud quoque Atheniensium uulnus nauali prælio apud amnem Aegim acceptum, ob id modo calamitosum fuit, quòd murus urbis dirutus, naues hostib. traditæ, imperium tãtum modo imminutum est: at respub. maiorum disciplina, & antiqua libertas retenta est. nec ita multo pòst, & pristinæ opes ab iis receptæ, & recuperato maris imperio instaurata mœnia: ad hæc Lacedæmonij, qui per id tẽpus ipsis maxime formidabilis erant, quiq; ut Athenas euerterent parum abfuerant, summis periculis ab iisdem leuati. At Lacedæmoniorum ad Leuctra ac Mantineam clades, magis quia

atq; succedẽdo prælium renouaret, demãdauit. Thebani equitatum omnem intra uallũ collocarunt, seruos libertate donatos, qui'ue peregrini aut exules ciuitatẽ incolebant, in ualli propugnationẽ hostibus opposuerũt. Ipsi uero, cum Macedonico exercitu, qui penes Regẽ erat eosq; multitudine longe superabat, uti manus confererent parati sunt. Pueri & fœminæ ad templa decurrerũt Dijs supplicatum, ut patriã à discrimine impendẽti tutarent. Postq̃ igitur Macedones sua quisque in acie progressi

quia præter opinionẽ accidit, quàm quòd multi desiderati sint, terrori fuit. Sed & Bœotiorũ & Arcadum Epaminonda duce secunda cum ijsdem Lacedæmonijs pugna, nouitate magis insolitæ rei, quàm periculi specie aut magnitudine, Lacedæmonios sociosq; perculit. Platæensium autem cladem, tum urbis paruitas, tum ciuium interfectorũ paucitas (nã maior pars Athenas cõfugerat) leuiorem facit. Meli quoq;, & Scione insularia oppida deuicta, plus sanè decoris uictorib. quã Græciæ detrimenti intulere. Cæterũ præceps Thebanorum consilium, ac eorundem celerem expugnationem, multamq; cædem, utpote ab ijs editã, qui ueteres

progressi sunt, dato tubis prælij signo, utrinq; sub idẽ tempus acriter concursum, ac tela in hosteis coniecta sunt, ocyusq; ijs emissis, omes gladijs cõminus rem gerere cœperũt. Ibi atrox inita est pugna. Macedones & hominum numero, & ipsius phalãgis impressione tantam uim inferebat, ut uix sustinere possent. Thebani corporum firmitate, & continua exercitatione, in gymnasijs, atq; animi quadam altitudine præstãtes, difficultatib. tolerandis sufficiebãt. Propterea multi ex utraque parte

teres inimicitias persequebantur: tum eiusdem urbis excidium ac seruitutem, quæ opibus & belli gloria inter Graciæ ciuitates eminebat, haud ab re ad deorũ iram referebant: tanquã de Thebanis (quã quam multo pòst tempore) pœnas exigentiũ, quòd reliquam Græciam Medorum bello prodidissent, quòd Platæas per inducias occupatas solo æquassent, quòd Lacedæmoniorum dedititios crudeliter ac præter Græcorum morem interfecissent: eamq; urbem deleuissent, ex qua uniuersi Græci in acie stãtes aduersus Medos, à cætera Græcia uim depulissent: quodq; Athenas (quo tempore Lacedæmoniensibus socijs, etiam de euertendis

sauciabãtur nõ pauci cadebant, uulneribus omes aduersis: sentiebaturq; simul gemitus, clamor & adhortatio. In parte quidem Macedonum, ne, quæ prius strenuè gessissẽt, tũc aliqua turpitudine cõtaminarent. Apud Thebanos uero, ne parẽteis & filios in captiuitatis periculo, patriãq; ipsam, cui prorsus diruendę intenti essent Macedonum animi, destituerent, pugnæq; ad Leuctra & Mãtineam cõmissæ, quorum facinorũ fama ubiq; gentium celebratissima esset, recordarẽtur. Ad multum proinde temporis,

tendis Athenis cõsultatũ) quantum in se fuerat, perdidissent. Multa uero ante urbis occasum diuinitus apud Thebanos ceciderant: quæ tum quidem neglecta (ut fit) postea memoria repetita, futuræ calamitatis prodigia fuisse existimatũ. Capta urbe, Alexander Græcis expeditionis socijs de Thebanis decernẽdi potestatẽ facit: infensis Cadmeam præsidio firmari, urbem solo æquari placuit. Ad hæc agros, nisi qui sacri essẽt, inter se diuidi: fœminas ac mares, qui prælio ac cædib. superfuissent, quicq; in potestatẽ uenissent, præter eos qui religionem profiterentur, quique Philippo aut Alexandro priuatim aut Macedonib. hospitalitate iũcti essent,

poris, ob egregiam pugnantium uirtutem, quũ prælij fortuna anceps fuisset, Alexan. uidẽs Thebanos libertatis studio prõptissimè decertare, suos'que pugnando defessos esse, imperauit ijs, quos in subsidijs locauerat, uti laborantibus succedẽtes pugnam exciperent. Qui de repente in Thebanos afflictos irruentes, grauiter eos, multis interfectis, perturbarunt. Neque idcirco Thebani uictoria cesserunt, imò tũ uincendi studio magis arrecti, quæcunque aduersa parũ æstimabãt. Adeoq; strenue

essent, uenire: tum Orcho*menum ac Platæas resti-tui. tum ferro ac flammis cuncta ruere, oppidum uetustate, opibus, gloria celebre passim excindi. unis* Pindari *poëtæ tectis ac stirpi, in honorem* Musa*rum, iussu Alexandri parsum.* Græci *cognito* The*banorũ excidio*, Arcades *præsertim, quo* Regi *gratificarẽtur, ciues suos qui* Thebanis *opem tulissent, quiq; socij cõsiliorum fuissent, neci dedendos censuerũt*, Elij *suos exules, quòd amici* Alexãdro *essent, in patriam restituere.* Aeto*lorum singuli populi, seorsum legatos ad* Alexãdrũ *misere, ueniam falsi criminis petentes, quos audita* Thebanorũ *defectione rebus nouis studuisse nuncia tum*

decertando euectĩ sunt, ut iactarẽt. Macedonas iam fateri, se Thebanis uirtute inferiores esse. Sanè quũ alij omes soleant, hostiũ subsidijs prælium ineuntibus, utpote qbus uires integræ sint, perterreri, hi soli audẽtiores ad pericula omnia facti sunt, ex quo recentes hostium copiæ in laborãtium locũ subiuerunt. Ita cùm nullo pacto illorum animi ardor uinci posse uideretur, Alexãder audiẽs angustã quandam portam, amota statione, parum diligẽter custodiri. Perdiccam, datis militibus qui rei sufficerent,

ctum erat. Atheniēſes quoque conterriti, myſteria quæ per eos dies referebantur intermittūt, inſtrumēta ruſtica omnēq; ſupellectilem in urbem ferri iubent, populo in concionem uocato: ſuadente Demade, legatos decem ad Alexandrum mittendos cenſent, eos maximè quos Alexandro acceptos ſcirēt. Hi Alexandro *gratulari iuſsi, quod ex* Illyrijs *&* Triballis *cū uictore exercitu incolumis rediſſet, quodq; Thebanos rebelles ultus eſſet. Alexander quoad cætera humaniter illis reſpōdit: epiſtolam aūt ad Atheniēſes ſcripſit, qua* Demoſthenem, Lycurgū, Hyperidem, Polyeuctū, Charetem, Charidemū, Ephialtem, Diotimum, Mœroclem

ſufficerent, miſit ad eam occupandam: ſicq; uti in urbem irruerēt. Eo negocio ſtrenuè peracto, Macedones per eā portā intra mœnia penetrarūt. Tūc Thebani: qui primā hoſtium aciem debilitauerant, ſecundæq; fortiter reſiſtebant, quum eſſent in bona ſpe uictoriæ conſequēdæ, ſentientes partē urbis captam eſſe, nō ulterius expectauerūt, quin ſe intra murū recipe rēt. Quod cum fieret, equites exēplo peditum in urbem cōcurrere cœperūt: inq; eo tumultu ſuorum multos obtritos interficiebāt, ac ipſi

elẽ sibi dari postulabat. in hos culpam rei ad Chæroniã ab Atheniensibus infeliciter gesta referebat: ijsdem quicquid post id tempus siue aduersus se, siue aduersus Philippũ ab ipsis Atheniensibus perpetratum esset, ac demum recentem Thebanorum defectionem crimini dabat. Atheniẽses ciuibus, quos postulabat, negatis: alios rursus legatos ad eum mittũt, ut ciuibus suis ignosceret, oratum. qua legatione motus, ueniã dedit: siue Atheniẽsium reuerẽtia, siue propter studium traijciẽdi in Asiam exercitus: id moliens, uti omnem de se suspicionem Græcis demeret. Vnũ ex omnibus Charidemum, cui erat infensior, exulare iußit. Is que profugus,

ipsi per eã trepidationem cõmixti in uiarũ angustijs, aut fossas incidentes, suis armis cõficiebantur. Ad hoc q in præsidio Cadmeæ arcis erant, exeuntes, magnam Thebanorũ qs perturbatos sunt adorti, cædem faciebant. Capta eo modo urbe Thebis, multa & uaria crudelitatis genera cõmissa sunt. Macedones enim cõcitati ualde, ex insolenti illa Thebanorũ per præconem admonitione, asperius etiã, quàm hostem deceret, in eos seuiebant grauiterq́ miseris insultãtes, nulli, q occurreret, parcebãt, quin

profugus, in Asiã ad Darium regem profectus est. His rebus gestis, in Macedoniam reuersus, Ioui Olympico sacrũ fecit, iam antea ab Archelao institutum, ludosq́; Olympicos aedidit. Ferunt etiam Musis ludos ab eo propositos. Per id tempus nunciatum est, Orphei Thracis simulacbrũ ad Pieridem sudare. quapropter uates consuli placuit. Cun'que alij aliter prodigium interpretarentur, Aristander Telmissus uates, diuinandi scientia ante omnes clarus, interrogatus quid nã sudor ille portenderet: Bene, inquit, sperandum. id esse, poëtas ac musicos in canendis eius factis multam operã olim posituros. Simul aduentante uere, cum

quin statim eum obtruncarent. Neque Thebani idcirco tuendæ libertatis animum remittebant adeò, ut nullam seruandæ uitæ curam haberent: sed ultro in aduenienteis hosteis incurrerent, atque illata ab eis uulnera alacriter exciperent. In ea nanque urbis captiuitate, Theban9 nullus repertus est, qui Macedoni alicui, quo uitæ suæ parceret sup plicaret: aut q uictoris genua humiliter amplecteretur. Sed nullis uerbis calamitatẽ suã apud hosteis miserati, nec exiguum temporis momentũ ad prola

cum exercitu ad Hellespontum mouit: Macedoniãq; & Græciam Antipatro commendat. Coēgerat autem in Asiaticam expeditionē paulo plus quàm triginta millia peditum, & in his leuiter armatos ac sagittarios: equitum uero plus quinque millia. agebatq; agmē nō procul à lacu Cercinite, iuxta Amphipolim ac Strymonis amnis ostium. Quo traiecto, Pangæum montē transit, quà ad Abderā ac Maroniam maritimas urbes iter est, inde ad Hebrum amnem profectus, eoq; facile peruadato, per Pæticam regionem ad Melana flumen pergit. traductoq; exercitu, uigesimo die post quã Macedonia mouerat, Seston peruenit. Inde in

Eleunta

tandã supplicij crudelitatem captauerunt. Nihil autem in tota urbe immune fuit direptionis. Pueri, uirgines cũ eiulatu magno parentum nomina inclamantes, passim trahebantur. Familiæ cũ tota stirpe, in uniuersumq; ciuitas omnis in captiuitatem rapiebatur. Eorum uero qui spiritũ adhuc post mulmultam aliorũ cædem retinebant partim saucio corpore, quũ anima destitui inciperent, hostē aliquem complexi. nō sine solatio inter empti secum inimici moriebãtur. Partim lanceę trũco in-

,nisi

Eleunta profectus, Prote*silao sacrificat, aris sepulchro impositis: quod* Prote*silaus putabatur Græcorum omnium primus, qui* Agamemnonem *Troiano bello secuti essent, in Asiã pedem intulisse: precatus, ut sibi felicior, quàm* Pro*tesilao fuisset, descensio in Asiam foret.* Post *hæc Parmenioni traijciẽdi equitatus & gregarij militis è Sesto in Abydon negocio dato, nauibus longis centum sexaginta, & onerarijs aliquot transuecti sunt.* Alexandrum *ex* Ele*unte in Achæorũ portum nauigasse, plures autores sunt: nauisq́; prætoriæ gubernatorem fuisse. ubi in medias* Hellesponti *angustias peruentum*, Neptu*no ac* Nereidibus *taurum immolasse*,

nisi, in obuiũ quęq; hostium impetũ faciebãt nouissimaq́; illa cõtentione, quã sibi salute libertas potior esset, ostẽdebãt. Maxima igitur hominũ nece patrata, omniq́; urbis loco cadaueribus repleto, haud ullus uidebat fore, qui ad tã dirũ & calamitosum spectaculũ miseratiõe non cõmoueretur. Tamẽ Græci homines, Thespiẽses, Platęenses, Orchomenij, alijúe nonnulli Thebanis inimici, sub Rege merentes postq; in urbem irruerunt, priuatas simultates in illorũ aduersa fortuna exercuerunt.

immolasse, aureaq; phiala in mare profusa libasse. Ferunt etiam, primũ omnium terram in Asiam armatum descendisse: atque his locis, unde mouit, quó ue appulit classem, Ioui descensori, & item Palladi atque Herculi aras statuisse. Ilion profectum, Palladi Troianæ sacrificasse: & in æde eius armis quibus utebatur fixis, arma Palladi sacra ex eodem templo sumpsisse, monumẽta ad eam diem Troiani belli: quæ arma argyraspidas in expeditiõe ante regem ferre solitos perhibent. Fama etiam tenuit, parentasse Alexandrum Priamo ad aram Iouis Hercij: quo illius manes in Neoptolemi gẽtem unde maternum genus ducebat,

Itaque immanitatis & iniuriarũ genus nullũ omissum est. Greci Græcorũ manibus, citra ullã misericordiam, mactabãtur. Quicq; cognatæ gentis necessitudine iuncti erant, cõparis sermonis usu nihil animos emollientе cædibus mutuis cõficiebantur. Tandem noctis initio facto, domus omnes penitus direptę. Fœminę, pueri, & senes, qui ad templa cõfugerãt, cum omis ignominiæ decore abducti sũt. Cęsorũ Thebanorũ numerus fuit supra sex millia capti plures triginta millib. pecuniarum uis im

mensa

cebat, placaret. Ilion petenti, Menætius regiæ claßis dux auream coronam imposuit. Idem fecit Chares Atheniensis, ex Sigeo profectus: & alij quidam tam Græci, quã Asiatici. Fertur quoque Achillis sepulchrum coronasse, et ob id felicem dixisse, quòd Homerum rerum suarũ præconem nactus esset. Fuit hauddubiè Alexandro non parum fortunatior Achilles ob eam rem existimandus. namque hæc una pars tanto regi ad cumulum felicitatis uidetur defuisse. neq; enim eius res gestæ aut carmine, aut soluta oratione pro dignitate literis proditæ sunt. Neque à musicis decantatur Alexander, quemadmodũ Hiero, Gelon,

mensa passim distracta. Rex autem Macedonas, qui plures res quingẽtis occubuerant, sepeliri curauit, Græcorumq; habito concilio, eis commisit, quo modo in captam ciuitatem uindicandũ esset, uti decernerent. Ibi quũ res tractari cœpisset, quidã Thebanis infensi, extremo supplicio eos puniendos esse censuerunt, quos cõtra Græciã cum Barbaris fœdus iniuisse demõstrabãt. Xerxis enim tẽporibus, auxilia Persis in Græciæ perniciẽ dedisse solosq; Græcorũ omnium, tanquam opitulatores apud Persarum

Gelon, Theron, et alij plerique rebus gestis & gloria haudquaquam ei pares. Ita est factum, ut nobis minus notæ sint Alexandri res magnæ atque præclaræ, quàm multorũ ueterũ infimæ exiguæq;. Nam illorum decem millium cum Cyro aduersus Artaxerxem expeditio, et Clearchi ac sociorum captiuitas, eorum deniq; decem millium Xenophonte duce in maritimam oram reditus, hauddubiè Xenophontis scriptis longè illustriores sunt facti, quàm aut ipse Alexãder, aut res ab eo gestæ. At quamuis neque alieno ductu militauerit, neque Persarum regem fugiẽs uicerit, qui obstabant quo minus in maritimam regionem descenderet;

Persarũ reges fuisse honoratos, ut Thebanorum legatis, supra Reges sedẽdi locus daretur. Multaque alia huiusmodi narrãtes illi, cæterorũ animos in Thebanorũ odium inflãmarunt. Factũq; tãdẽ est decretũ de urbe euertenda, captiuis uenundãdis, deq; ijs, qui aliquò aufugissent, uti ex omnibus Græciæ locis ad pœnam retrahi possent. Sententiã hanc cõsilij Rex sequutus, urbe diruta, magnum timorẽ iniecit ijs q ab se defecissent. Vẽditis autẽ captiuis, quadringentorum quadraginta talentorũ argenti

ret:tamē alius nemo mortalium est, siue Græcus siue barbarus, uel multitudine rerum gestarū uel magnitudine conferendus. Qua primum causa adductus sum, ut eius res licet à pluribus scriptas scirē, & ipse literis mādarem: haud indignum me arbitratus, qui res ab eo gestas conscriberem. At quis ipse sim, qui ita de me sentiam, nomen profiteri non oportere existimo: neque enim obscurum est. neque item patria, neque genus meum, uti arbitror: neque item quos honores in ciuitate mea adeptus sim. Illud dixisse satis fuerit, mihi patriam, familiam, magistratus, literas ac bonas artes esse, & à puero semper fuisse. Quare non indignus

genti summam coēgit. His peractis Athenas misit, qui decem Oratores, contra se ad populum cōcionatos dedi peterent. Conuocato igit̄ populo, cum legati introducti postulata regis exposuissent, eis auditis, sollicitudine & dubitatione animi magna omes correpti sunt. Cupiebant reipubl. suæ dignitatem tueri: rursus Thebanorum clade perterriti, ne malū aliquod sibi accerserent, aduersis uicinorum rebus facti prudentiores, uerebātur. Quū uero multi in cōcione uerba habuissēt, exurgens Phocion, qui

gnus fortasse sim, qui inter primos Græcæ linguæ autores enumerer: non secus atque Alexãder inter eos, qui in re militari præstiterunt. Alexãder itaque ex illio ad Arisben mouit, quo in loco uniuersus exercitus traiecto Hellesponto castra fecerat: postridie Percotam, deinde Lãpsacon. inde digressus, non longè à Prosactio flumine cõsedit: qui ex Idæis mõtibus oriens, inter Hellespõtum & Euxinũ pontum in mare excurrit.. Exinde Hermotum petit, Colonas urbem transgressus. Præmissis uero ante agmen speculatorib. Amynta duce, cui cohortẽ amicorum ex Apollonia profectam (ei Socrates Sathonis filius præerat) et quatuor

qui Demosthenis factionem agendo optimè sciebat retundere, dixit eos, q̃ peterentur, imitari debere Hyacinthidas & Lei filias, ultro scilicet mortẽ subeundo, ne eorum causa, detrimenti aliquid patria sustineret. Atque timiditatem & ignauiam multum eis exprobrauit, qui pro ciuitatis salute, more detractarent. Hũc ita agentẽ, populus ĳs, q incontrarium, dicebãt, assentiens, facto tumultu è concione expulit: Quunq; Demosthenes meditatã orationem habuisset, taliũ uirorum miseratione populus motus, cos

tuor praeterea turmas antecurſorũ attribuerat: inde diſcedens, mittit cũ Panagoro uno ex amicis, qui Priamum oppidum, cuius deditionem oppidani pollicebantur, recipiant. Perſarum autem duces erant, Arſames, Reomitra, Petanes, Niphates, & cum his Mithridates Lydiae atq; Ioniae praefectus, & itẽ Arſites Phrygiae praeſes, eius quae ad Helleſpontum ſita eſt, qui omnes ad Zeliam urbem cum equitatu Graecis'que mercennarijs conſtiterant. Poſtquam auditum eſt Alexandrum Helleſpontum tranſiſſe, cõſultantibus de ſumma rerũ, Mẽnon Rhodius in cõſiliũ adhibitus, abſente Dario, praelio abſtinendum, nec cũ Macedonibus dimi-

eos ſe incolumes ſeruare uelle planè oſtẽdebat. Tandem Demades quinq; talentis argẽti, quę ab amicis Demoſthenis muneri accepit, corruptus ꝑſuadere cœpit, uti periclitantes illi ſeruarẽtur recitauitq; decretũ ingenioſiſſimè ab ſe cõſcriptũ, in quo oratorũ excuſatio cõprehẽdebat, ſimulq; populi ꝓmiſſio recipientis ſe in illos ſecundum leges animaduerſurũ, ſi aliq̃d mereãtur ſuppliciũ. Populo id Demadis inuentũ placuit, ſtatimq; Decretum confirmarunt, atq; ipſum Demadẽ, & alios nonnullos ad Regem

*dimicandũ censebat: quòd
hostes superiores peditatu
essent, quos Alexãdri præ
sentia fortiores audentio-
résq; faceret. quicquid ue-
ro herbidum esset ad equo
rum usum, conculcandum
equorũ ungulis, spem sege
tum tollẽdam, ac ne ipsius
quidem oppidis parcen-
dum, neq; enim moram fa
cturum in ijs locis Alexan
drum, rerum necessariarũ
inopia laborantem. Ad ea
Arsites, se ne unã quidem
popularium suorum do-
mum incendi passurum, dì
xisse fertur. In quam sen-
tentiam à Persis itum est,
suspicantibus Memnonem
honoris continuandi causa
cupere bellũ extrahi. Inte
rim Alexander ad Grani
cum amnem proficiscceba-
tur: duplicíq; phalãge in-
structa,*

Regem legatos mi-
serunt, iniungentes,
etiã ut precibus cũ
eo agerent, ne The-
banos exules sibi re
cipere non liceret.
Demades profect⁹
eloquentiæ suæ uiri
bus omnia perfe-
cit, uti Alexãder cul
pam ijs, qui in se de
liquerant, condona
rit: atq; populo A-
theniensi alia omia
cõcesserit. Qui post
hæc in Macedoniã
cum exercitu reuer
sus, Duces & ami-
cos suos præcipu-
os, in cõsilium uoca
uit, de trãsitu in Asiã
uti consulerent, qui-
bus copijs id fieri,
& qua ratione bel-
lũ iniri oporteret.
Cẽsebant multi Par
menione

ſtructa, equitatu in cornibus locato, ſarcinas et impedimēta, ſequi iubet. Speculatorum Egelochus dux erat, cum ſariſſatis equitibus, ac præter hoc leuiter armatis propè quingētis. Iamq; non multum à Granico aberat, cū ſubito quidam ex ſpeculatoribus aduolantes nunciant, Perſas acie inſtructa trans flumē caſtra habere. Qua re cognita, confeſtim & ipſe acies tāquàm pugnaturus inſtruit. Tum Parmenio ad regem conuerſus: Optimum, inquit, factu iudico, ad amnis ripam è regione hoſtium quàm proximè caſtra locari. neque enim hoſtes in tanta caſtrorū propinquitate permāſuros arbitror, præſertim cum peditatu

menione & Antipatro autoribus, debere prius Alexandrū liberis operā dare, poſtea tantam expeditionē aggredi eū poſſe. Sed ipſe, qui rebus gerēdis intentus erat, cuíq; ceſſatio omnis diſplicebat, ſententiā eā ualde reſpuit: ſe ab ipſa Græcia electum bello gerēdo Ducem, & qui paternas copias firmiſſimas haberet, nuptijs celebrandis uacare, donecq; filij naſcerenē deſidere, turpe eſſe demonſtrās. Quūq; illos docuiſſet, quid ſibi expedire uideretur, atq; rationibus multis ad bellū animaſſet,

ditatu superiores simus: ob eãq; causam sperare uidentur posse, uti cras prima luce exercitus nullo ob uio hoste traduci poßit. Citius amnẽ trãsierimus, quàm ab ijs acies instrui, aut ordines explicari possint. Nunc autem sine ingẽti periculo tuorum, quó nam modo id fieri poßit, haud satis uideo. neque enim ex aduerso flumen traijcere facile est, propter crebros ac profundos uertices interiectos, ut uides: contraria præsertim ripa, alta atque præcipiti. Quod si incompositi an gustiore acie in aduersam ripam exierimus, quòd genus aciei infirmißimũ est, equitatus hostilis impetũ uereor ne phalanx non ferat.

masset, magnifica Deis sacrificia, in Dio Macedoniç urbe, Iouiq; & Musis scænica fecit certamina, quç ab Archelao superiorũ tẽporum Rege instituta fuerãt. Durauitq; ea celebritas in diẽ nonum, cum Musis diem suũ dedicasset. Scænam uero tam amplam struxerat, ut centum lectos caperet, ubi amicos, & qui ordines in exercitu ducebant, legatosq; ciuitatum conuiuio accepit. Splendissimi apparatus epulo ei cum multi interfuissent, militibus etiam omnibus sacrificiorũ, & con-

tat. Atq; hoc primo certamine si quid nobis aduersi contingat, erit is quidem casus quo ad præsentē rerum statū grauis, sed quo ad existimationem de toto bello longe grauior. Ad hæc Alexander: Ista quidē ô Parmenio, uera esse haud inficias eo: cæterum pudet, si traiecto tam facile Hellesponto, hic riuus (ita enim Granicum spernēs appellabat) tenere nos debeat, quo minus rectà in alterā ripam euadamus. Hoc & à Macedonū gloria, et à mea in adeūdis periculis cōsuetudine lōgè alienū scio. Ad hæc Persas sibi confisuros uideo, quasi fortitudine & re bellica Macedonibus pares sint, si nihil hoc rerū initio feceri mus

& cōuiuij partes distributæ sunt.

REGNI ALE-
xandri annus secundus.

Athenis aūt imperante Cresicleo, & Romę cōsulibus C. Sulpitio, L. Papirio, Alexander cum exercitu ad Hellespontū profectus, ibi copias ex Europa in Asiam traijcere instituit. Nauibus'que sexaginta discedēs Troadē uersus, primus Macedonū omnium, 'e naui ha-

Philippū Mænali cum sociorum equitatu, deinde Agathonem cum Thracibus: post hos Crateri, Meleagri ac Philippi phalanges statuit. hoc cornu Parmenioni regendum dat.

Erāt in castris hostiū Persarum equitum circiter uiginti millia, externorū peditum haud multò minus. Conante uero Alexandro amnem traijcere, hostes equitatu in aduersa ripa disposito, aciem in longum deducūt, pedites (nam proxima ripis eminentiora erant) ponè statuunt. Postquàm ergo Alexādrum sinistro suorum cornu oppositum uidēt (erat enim insignis regio habitu: & eorum ferocitas, qui circà erant, notabiliorem faciebat)

uocātur, mille, eum etiā sequuti fuerant, ut omnes triginta millia numero essent. Equites uero Macedōes mille & octingēti, quos Callas Harpali F. ducebat. Græci omnes octingēti, qbus præerat Erigyius. Thessali Thraces antecursores, & Pęones mille & nongēti duce Cassandro, reperti sunt. Equitatui omni numerꝰ factus est quatuormillium & quingentorum.

Cum his copijs Alexāder in Asiā transiuit. In Europa sub Antipatro reliquerat peditum millia duodecim eqtes ad

bat) eã partẽ maiore equitatu protinus firmãt: aciebus (ut diximus) instructis, utriq; in aduersa fluminis ripa summo silentio aliquãdiu quieuere, utrosque consideratio subeundi discriminis defixos tenebat. Expectabant Persæ, uti Macedonas flumen ingressos in exitu inuaderent. Alexander ubi uidet hostẽ sese in aduersa ripa cõtinere, celeriter inscenso equo, iußis qui circà erãt sequi, antecursores equites in amnẽ præmittit, & cũ his Amyntã Arrabæi cũ Pæonibus, & una peditum turma ante hos Ptolemæũ Philippi, cui Socratis cohortem commiserat, cui fortè totius equitatus eo die ducatus contigerat.

Ipse

duo millia & quingẽtos. Mouens aũt castra Rex à Troade, peruenit ad Mineruę templum. Ibi sacerdos Alexãder nomine, cum ante ædẽ Ariobazanis, q Phrygiæ prǽses fuerat, statuã humi prostratam aliáque nõ parui momenti ostẽta uidisset, accessit ad regem, eumq; in magno equestri certamine uictorẽ fore cõfirmauit: p̃cipue, si circa Phrygiam manus consereret. Adiunxit etiam manibus suis insignem hostiũ Ducem eum interempturum esse, ea uero om̃ia sibi à Deis

ipsis

Ipse dextrũ cornu agens, signis repentè canere iussis, cum ingenti militũ clamore uadum ingreditur, obliquam extendẽs aciem in eam ripæ partem, qua uiolentior fluminis cursus uidebatur: eo consilio, ne ubi hostes flumen intrassent, angusta acie exeuntes Macedões ab ijs circũ uenirentur: simul ut phalange inducta, eorum impetum frangeret. Persæ ubi Amyntam & Socraten cum cohortibus ripæ appropinquare conspicati sunt, cõtinuò in eos alij ex ripa, qua erat altior, alij ex amni tela mittere. Ibi ingens equitum certamen fuit: his in ripã euadere, illis obstare studium erat. Persæ plurimum præaeutis

ipsis & maximè à Minerua significari, quæ ei auxilio ad res feliciter agendas futura esset. Sacerdotis huius prædictionem læto animo accepit Alexander, ac statim Mineruam amplissimo sacrificio honorauit, scutumq́ꝫ suum ei dicauit, & extemplo alterum, quod sibi firmissimum uisum est, detraxit. Quo armatus pugnam primam iniuit: ubi sua cõnisus uirtute celebrem uictoriam reportauit. Sed hæc, paucis diebus post, gesta sunt. Interea præfecti, & Duces Persarũ cum tardi fuis-

tis sudibus, Macedones hastis pugnabant. uerum multitudine quidem longè inferiores hi, primo statim congressu male afficiebantur: simul quod ex inferiore atq; instabili loco, utpote ex flumine aduersus hostes in eminenti ripa stantes dimicabant. Ad hæc Persæ totius equitatus robur ad exitũ opposuerũt. ibi Mẽnonis filij, ac Memnon ipse pugnabant. Macedonum primi in ripam nitentes, à Persis interfecti: cæteris ad Alexandrũ receptus saluti fuit. Qui quà maximè equites ac Persarum duces confertos uidit, subitò impreßionem fecit. Circa regẽ acre prælium, ingenti utrorumque conatu fuit. Interim alij post

fuissent ad prohibẽdũ Macedonũ transitum in Asiam, cõuenerũt gratia consultãdi, qua ratione bellum contra Alexandrum gerẽdum esset. In ijs Mẽnon Rodius qui militari prudẽtia ualde æstimabat, censuit rem initio in discrimen deduci non oportere, sed agros uastando, necessariorũ inopia, debere hostẽ prohiberi, ne ulterius progrederetur, simulq; in Macedoniam naualeis & pedestreis copias traduci, ut bellum totum in Europã trãsfereretur. Optime prorsus uir ille consulebat,

post alios Macedonũ ordines amnẽ trãsibãt. Et quãuis equestre prælium esset, similius tamen pedestri uidebatur. nã et equis equi, & uiri uiris conserti consertiq; rem gerebant. Macedones à ripa Persas submouere, Persæ Macedonas exitu arcere conabantur. Iamq; repulsis hostibus Macedones ripam tenebant. nam & robore, et rei militaris peritia Persas anteibant. Alexander autem fortiter pugnando, cũ hastã infregisset, ab Arete (qui proximus erat) hastam petit. cumq; & ille suam fregisset, sic quoq; cum hastæ trunco dimicare pergit. Mox accepta à Dibarato Corinthio, uno ex amicorum coborte, lan

cea

sulebat: ut de rerũ euẽtu postea cognitum est. Sed duces cæteri haudquaquã assentiri uoluerunt: tanquã diceret, quæ parũ ingenteis Persarum animos decerent. Quũ itaq; sententia ea quæ dimicationem suadebat, superior fuisset, copias undiq; accersiuerunt, quę numero hominum Macedonicis longè erãt maiores. Cum his in Phrygiam ad Hellespontum progressi, prope Granicũ castra posuerũt, ripásque fluminis bene muniuerũt. Alexander de hostium profectione certior fa-

f 5 ctus

cea, in Mithridatem Darij generũ, lõgè ante alios equo inuectũ protinus emicat, oraq; traiectum humi sternit. In eo pugnæ ardore Rœsaces in Alexandri caput securi districta, galeæ aliquantum citra uulnus diffregit. in quẽ cõuersus Alexander, thorace discusso pectus transfodit. Iam Spithridates Alexãdrum à tergo petens, securim alte sustulerat: cuius ictu præuẽto Clitus Dropidi, humerum eius securi discidit. Interea quib. res procedebat, è flumine in ripam prodibant, seq; transgreßis cõglobabãt. Persæ cum undiq; tam ipsi quàm equi iaculis cõfigerentur, nec incumbentem à tergo hostilẽ equitatũ sustinere iam

ctus, magnis itineribus obuiam uadẽs, ex aduerso illorum castrametatus est, ut tantũ Granici aqua inter bina castra laberetur. Tunc Barbari ad mõtis latus retracti, expectabãt, ut hosteis in trãsitu fluminis adorirẽtur. quod ita, dissipata eorũ phalãge, uictoria se facile potiri posse sperarent. Sed Alexãder audacia usus ad primum lucis ortũ anteq̃ hostis se opponeret copias traiecit, aciesq́; ad conflictũ ordinauit. Contra eas Barbari magna equitũ multitudine obiecta, primũ certamẽ absq;

ſam poſſent, multaq; à peditib. leuis armaturæ qui equitibus immiſſi pugnabāt, uulnera acciperēt: primū eò quò Alexāder curabat. referre pedē cœpere. At ubi media equūit acies uehementius impreſſa, & ipſa ceſſit, diſsipatis cornibus, omnes in fugam uerſi Perſarum equites, circiter mille in fuga cæſi, quos fugientes Alexāder haud longo ſpatio inſecutus eſt: ac mox in mercennarios, qui magis ſtupore quodam attoniti, quia pugnæ euētus præter opinionem ceciderat, quàm certo pugnandi conſilio in acie ſteterant, phalange & equitatu inductis, eos ad internitionem cæcidit: nec quiſquā omniū ſuperfuit, niſi

abſque peditatu inire propoſuerunt. Siniſtram itaque exercitus partem Rhodus Memnon & Arſamenes præfectus cum ſuo equitatu tenebāt. Poſt eos Arſites cui erant Paphlagōes equites. Dein Spithrobates Ioniæ præſes, cum Hyrcanis equitibus, poſiti erant. In cornu dextro erāt Medi mille, & duo equitum millia ſub Arrheomythre, totidemq; Bactriani. Mediam aciem habebāt gentium aliarū equites: numero quidē multi, ſed, quorum uirtus explorata eſſet, ad decem millia.

Peditatus

nisi qui forte inter cæsorũ cadauera iacens delituit. Captiuorum numerus cir citer duum millium fuit. Ex ducibus Persarũ cecidere, Niphates, Petanes, Spithidrates Lydiæ satra pa, Mithrobuzanes Cappadocum præses, Mithridates Darij gener, Arbupales Darij Artaxerxis filius, Pharnaces uxoris Darij frater, Omares mer cennarij militis dux. Arsi tes ex ipsa pugna in Phry giam se recepit: ibiq́; ut fa ma tenuit, mortem sibi ipse consciuit, quòd tantæ ca lamitatis causa Persis fuisse uideretur. Ex Macedonibus primo impetu ad uiginti quinq; perierũt, ijsq́; Alexander honoris gratia Aeneas statuas in templo Iouis

Peditatus uero Persarũ nihilo erat minor cẽtum millibus hominũ. Hi omnes post acies substiterunt, quòd equites crederentur sufficere, ad Macedonum uireis labefactãdas. Cõcursu igitur equitum utrinque facto, cum summa alacritate, Thessali equites, q Parmeniõe in sinistro erãt cornu, hostium impetũ firmiter sustinuerunt. Alexander autẽ, qui in altero cornu delectos equites secum habebat, primus in Persas irruit confertis'que acriter manibus, cædẽ hostiũ magnum faciebat Barbari

*Iouis Lysippi manu po-
suit:quem Alexāder ob ar
tis præstantiam præ cæte
ris statuarijs dignum iudi
cauit, à quo ex ære fingere
tur. De cætero equitatu
suprà LX. desiderati sūt,
pedites circiter XXX,
quos Alexander postridie
cum armis ac cætero orna
tu militari sepeliri iußit
parentibuus eorum ac libe
ris agri, munerūq; tū pri
uatorum tum publicorum
immunitatem conceßit. ad
hæc saucios curæ habuit,
singulos adiens, eorum uul
nera inspiciens: ex ijsdem
quærens, quomodo uulne-
ra accepissent, quid'q; tum
agerent, super his quenq;
de se prædicare ac gloria-
ri facile patiens. Sed &
duces quoq; Persarum, et
Græcos*

bari pariter strenuè
pugnantes, arrige-
bant animos, quo
Macedonum uirtu-
ti resisterēt. Ibi in lo
cū unū, fortuna bel-
lo meliores ad con
tentionē, ꝓ uictoria
obtinēda, deducere
uisa est. Spithroba
tes enim p̄fectus Io
niæ, genere Persa,
quem Dareus gene
rū sibi fecerat, egre
giæ fortitudinis cū
magna equitū ma-
nu in ipsos Macedo
nas inuasit. Quun-
que secū bellatores
quadraginta uirtu-
tis spectatæ, sangui
ne omneis sibi iun-
ctos haberet, aduer
sos hosteis uehemē-
tia sua grauiter ur-
gebat

Græcos mercẽnarios, qui Perſarum ſtipendia facientes in pugna deceſſerant, ſepulturæ mandauit. Qui aũt mercennariorũ uiui in ipſius poteſtatẽ peruenerunt, ad ergaſtula dãnatos in Græciã miſit: quoniã aduerſus publica Græciæ decreta pro Barbaris aduerſus Græcos militaſſẽt. Athenas uero CCC. armaturas Perſicas dono Palladi miſit, hoc breui titulo inſcripto: Alexander Philippi, cæteriq́; Græci, Lacedæmonijs exceptis, hæc de Barbaris ſpolia, Aſiã incolentibus. Poſt hæc Cala eius regiõis, cui Arſites præfuerat, præſide facto: cum edixiſſet uti eadẽ tributa ſoluerẽt, quæ Dario pendere ſoliti ſunt,

Barbaris

gebat aliquibus interfectis, & multis uulneratis. Atq; eo in loco tantam eius uim nullus uidebat poſſe ſuſtinere. Tũc Alexander cõuerſo equo in Barbarum cõtẽdit. Perſa exiſtimans, ueluti diuino munere ſibi conceſſum, ut cum Alexandro ſingulari certamine congrederet, quo Aſiam omnẽ à grauiſſimo terrore liberare, ſimulq́; audaciã illius paſſim iactatam reprimere poſſet, primus in Alexãdrum cõiecit telum, quod Suniũ uocãt, atq; ſummũ eius dextrũ brachiũ per thoracẽ uulnerauit.

Barbaris omnibus qui desertis montibus in deditionem uenerunt, ad suos reuertendi potestatem fecit. Zelitis quoq; ignouit, quoniam sciebat inuitos pro Barbaris arma suscepisse. Parmeniona uero ad recipiēdum Dascylium misit: idq; recepit, præsidio inde metu dilapso. Ipse Sardos uersus mouit. cum'que ab oppido septuaginta fermè stadijs abesset, obuios habuit in itinere Mithrenē præsidij arcis præfectum, Sardorumq; maiores natu: hos oppidi deditionem, Mithrenem et arcem & pecuniam regiam quæ in arce seruabatur pollicentem. Demum ad Hermum flumen, quod à Sardis oppido XX. ferè stadijs remotum

rauit. Rex statim extractū telū abiecit, calcaribusq; acriter equū urgens, incursione & robore suo connisus pariter, in mediū Persę pectus lanceam inflixit. Ad quā rem, qui utrinq; aderant, ex summæ fortitudinis admiratiōe exclamauerūt. Sed quū lanceę ferrum, in thorace fractum, uulnus irritū fecisset, pręfectus en se stricto in Alexandrum ferebatur, qui statim lācea alia arrepta in faciem Barbarum magno cōfecit uulnere. Ad idē temporis momentum, cadentis Spithrobatis frater, Rosaces,

remotum eſt, caſtris poſitis: Amyntam Adromeni mittit, qui arcem ac pecuniã à Mithrene accipiat. Quibus receptis, Mithrenem poſtea in honore habuit. Sardis, ac cæteris Lydiæ populis libertatẽ, & ut legibus uterẽtur ſuis, conceſſit. Erat arx Sardorum eminenti loco ſita, undique præciſo, triplici præterea muro circundata. Hanc ingreſſus, cum ui diſſet natura atque opere munitam, templum ibidem Ioui Olympico ædificare cogitauit. Dum locum templo facundo idoneum conſiderat, repente (ut erat anni tempus (tetra tempeſtas cũ ingenti tonitruũ fragore cœlũ inuoluit: ſecutusq; imber, regna Lydorum

Roſaces, equo inuectus, enſe tã grauiter caput Alexãdri pcuſſit, ut galea cedẽte ictus leuiter ad uiuũ peruenerit. Ibi demq; iterum eũ ferire conãti Roſaci, Clius niger cognomento, equo accurrens, manum abſcidit. Prope duos fratres iacenteis cõſanguinei omnes ſubito conglobati, telis omnes Alexãdrum impetere cœperũt. Deinde comminus cõgreſſi, nihil nõ ſuſtinebãt, ut eum aliq̃ modo opprimerẽt. Sed ipſe, licet multis & magnis incõmodis impeditus eſſet, nihilominus magnam

dorum modò perfudit. Quod ubi animaduertit, dijs id cordi esse arbitratus, tēplum Ioui confestim extruendum mandauit, arcisq; custodia Pausaniæ, uni ex amicis, commissa: præsidio imposito, exigendis uectigalibus ac tributis Niciam quæstorē præposuit. Asandrum autem Philotæ, Lydiæ, & alteri Spithridatis prouinciæ, dato ei equitatu, ac leuis armaturæ milite, qui ad eam prouinciam satis esset, præfecit. Calam & Alexādrum Aëropi, prouinciæ Memnonis: ijsq; Peloponnenses, & magnam sociorū partē, præter Argiuos (qui præsidio arcis Sardorum relicti fuerāt) attribuit. Dum hæc

magnā hostiū multitudinē fortiter sustinebat. Thoracē habebat duobus in locis perforatum. Galea etiam uno, Scutū, quod ex Mineruæ templo acceperat, ictibus tribus confixū fuerat. Tamen nunquàm pedem referre uoluit; sed animi magnitudine elatus, aduersa omnia parum æstimabat. Quum demum hostium multi Duces circa ipsum interfecti fuissent, quorum clarissimi erant Atixyes & Pharnaces frater uxoris Darei regis, & Mithrobuzanes ductor Cappado-

cum,

hæc geruntur, Persarum milites mercennarij, qui Ephesijs præsidio erant, cognito huius pugnæ euentu, relicta urbe, duabus longis Ephesiorum nauibus arreptis discessere: & cũ ijs Amyntas Antiochi, qui ex Macedonia, cũ adhuc ibi Alexander esset, profugerat, non ob ullam quidẽ iniuriã acceptã, sed odio eius ac metu. Quarto post pugnam die, cum in Ephesum Alexander uenisset, Ephesios, qui sua ipsius causa extorres facti fuerant, in ciuitatẽ restituit: administrationẽ reipub. quæ in paucorũ potestate erat, in popularẽ statũ mutauit: tributis Persis pendi solitis Dianæ, quæ in ea urbe magnificentissimo

cum, atque ijs sublatis, ordines Persarũ omnes per Macedonas fusi essẽt, primi, q̃ aduersus Alexandrum erãt, post eos & reliqui omnes in fugam cõpulsi sunt. In ea pugna omniũ confessione, præcipuã fortitudinis laudem Alexãder obtinuit. Ab eo Thessali equites magnã commendationem ex eo sunt cõsequuti, quòd turmarum ordinibus bene seruatis, strenuissimè dimicassent. Profligato ad eum modũ equitatu, pugna à peditibus utrinque excepta est: quæ parum durauit, quòd Barbari

mo templo summa religione colebatur, quotãnis pēdi iussis. Ephesiorum populus sublato paucorũ metu, continuo eos ciues qui Memnona in urbem induxerant, templumq́; Dianæ spoliauerant, quiq́; Philippi statuam in eodem templo euerterant, itē eos qui Heropythi sepulchrum (à quo olim ciuitas liberata fuerat) in foro eruerant, interficere instituit. Syrphacem uero, unum ex ijs, ac Pelagontem filium, fratrũq́; Syrphacis liberos, qui in templum confugerãt, inde extractos lapidib. obruerũt. Cæteros inquiri Alexander uetuit, ueritus ne per licentiam sontes pariter & insontes, alios inimicitiarum, alios auaritiæ causa

Barbari ab equitibus suis deserri, animis parum cõsisten tes terga confestim dederunt. E Persarum copijs peditum millia decem, equites non minus duobus millibus cæsi dicunt. Capti sunt ad uiginti millia. Finito certamine Alexãder suos, qui mortem oppetierãt, magnificentissime sepeliuit, quo ad strenue capessenda in prælijs pericula, eiusmodi honore cæteros inuitaret. Deinceps in Lydiam mouit castra, præfectóque Mithrinne deditionem faciēte, Sardeis arces'que, cum

 thesau-

causa interimerent. Nec ullum Alexandri factum apud Ephesios plus sibi laudis & gloriæ contulit: quòd nobilißimæ ciuitatis saluti consuluisse uideretur. Interim ex Magnesia et Trallibus ad Alexandrũ legati uenerunt, urbium suarũ deditionem pollicentes: ad quas in fidem recipiendas Parmenionem misit cum duobus millib. & quingentis mercennarijs, pariq; Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducẽtis. Alcimalũ autem Agathoclei, cum non minori copiarum numero in Aeolicas urbes, & Ioniam, eas urbes oppugnatũ quibus adhuc Barbari dominabãtur, mittit: aristocratiam siue paucorum

thesauris ibi depositis recepit. Quũq; Persæ, qui aduerso prælio superfuerãt, Duce Mẽnone Miletum confugissent. Rex eò ꝓfectus prope oppidum castra posuit: continentiq; oppugnatione, nullo die intermisso, integros fatigatis submittens, non cessabat pro mœnibus decertare. Sed qui intus erant facile initio de muro se defendebãt, quum militum magna multitudo essent, telorũq; & aliorũ propugnationi necessariorũ uim grandem haberent. Sed postquàm Alexander, machinis

corum statum ubique tolli, popularem uero (quam δημοκρατίαν Græci appellant) constitui, & ut singuli populi legibus suis uti permitterentur, ijsq; tributa quæ Barbari soluere soliti essent remitti mandauit. Ipse Ephesi commoratus, Dianæ solenni pompa rem diuinam fecit, uniuerso exercitu uelut ad pugnã instructo. Postridie cum reliquo peditatu, sagittarijs ac Agrianis, Thracum equitatu, et amicorũ coborte regia, tribusq; præterea alijs Miletũ uersus progressus, Exoda urbem præsidio uacuã primo aduentu cœpit: ibique castrametatus, Miletum urbem magis introrsum sitam circumuallare instituit.

nis appulsis, intentius mœnia quatere, & terra, mariq; simul inita oppugnatione, per diuectam muri partem, intro Macedones irrumpere cœperũt, illi in fugam sunt conuersi Milesij cũ supplicantium insignibus ad regis pedes prouoluti sese, & urbẽ in eius fidẽ dediderunt. Barbarorum aliqui interfecti, nõnulli ex oppido se subtrahẽtes aufugerant, reliqui omnes capti sunt, quos Alexander uendidit. In Melesios autẽ magna est usus benignitate. Quũ uero naualeis copias,

instituit. namq; Hegesistratus, cui Darius Mileti tutelam demãdarat, cum ad se nuncios de deditione misisset, fretus Persarum auxilio, qui non longè aberant, consilium mutauerat. Cæterum Nicanor, qui ex Græcia classem adduxerat, triduo antè codē uenerat, quàm Persæ Mileto appropinquarent, ad insulam Laden: quæ in conspectu Mileti sita est, centum ac sexaginta nauium appulsa classe. Quod post quam Persicarum nauium ductores cognouere, sub Mycalem montem cõstiterunt. Namq; eam insulam Alexander non solũ nauibus, quas dicimus, sed etiam Thracibus, & externis militibus ad qua-
tuor

parũ sibi utileis esse, & maximo sumptu indigere animaduerteret, classem omnē remisit. pauculis nauibus retentis ad instrumenta oppugnationum deuehēda. In eo numero erant uiginti naues missæ ab Atheniēsibus. Aliqui dicunt ex usu rei bellicæ, Alexãdrũ missionē eã excogitasse. Quod enim Dareum aduenturum, magnoq; prælio cõfligendum esse apparebat, existimasse Macedõas ardētius dimicaturos, si omnē fugiēdi spē ablatam uiderēt. Qd' etiam inpugna ad Gra
nicum

tuor millia eodem mißis, tuebatur. Barbari propè quadringentas naues habebant. Alexandrum quamuis numero nauium imparē, hortabatur Parmenio, ſuperiore uictoria cōfiſus, prælij fortunam experiri: felici etiā augurio perſuaſus, aquila à puppi regiæ claßis in littore proſpecta, exiſtimabat ſi uincerent, magno id uſui, quoad totius belli ſummā Alexandro fore, ſi uincerentur, haud magnum inde detrimentū prouenturū, quoniā Perſæ propter nauiū multitudinem etiam non pugnantes imperium maris obtinerent: in id operā impigre polliceri, omnis periculi quandocunq; futurū eſſet particeps futurus.

Ad

nicum cōmiſſa prouiderat. Ibi enim à tergo uti flumen haberent, curaſſe, quo nullus fugam tētare auderet, uidens cedētibus omnibus in ipſo fluminis alueo certiſſimam cædem paratam eſſe. Temporibus etiam inſequentibus Syracuſarum regē Agathoclem, exemplo Alexandri, magnam & inſperatam uictoriam eſſe conſequutum. Tranſgreſſum enim cū paruis copijs in Aphricā, nauibus omnibus, incenſis, fugiēdi ſpem exercitui ademiſſe, atq; ut ſtrenuè decertarēt, per neceſſitatē

g 4 indu-

Ad ea Alexãder placide: illũ opinione sua falli, nec nec satis esse, recte auguri um interpretari: præter rei militaris rationẽ esse, si cum tam paucis nauibus aduersus multo plures, cũq; naualibus copijs parum exercitatis aduersus exercitatas Cypriorũ ac Phœnicum copias eat. non esse consilij sui, loco instabili atque incerto de Macedonum uirtute apud Barbaros periculum facere. Nam si hoc primo nauali congressu Macedonas cedant, non parum incom modi quoad famã inde exe cuturũ: tum propter alia, tum quia naualis clades in Græciam perlata, Græcos nouis rebus studentes ad res domi innouandas excitatura

induxisse, quamob rem Carthaginense is, qui multa hominum millia contra se duxerant, superauerit. Capta Mileto, Persarum multitudo ingens, milites'que conducticij cum ducibus, qui optimi censebantur, Halicarnassum se receperunt. Ea maxima est urbs omniũ in Caria, Regum sedes, cui magnũ ornamentum afferunt arces eleganter extructæ. In eo rerum statu, Memnon uxorem & liberos suos ad Dareum misit, ex eorũ traditione suspicatus pariter & suorũ securitati bene

*excitatura uideretur. qui-
bus de rebus nauali præ-
lio impræsentiarum absti-
nendum censere. Auguriũ
uero sese aliter coniectare.
aquilam quidem ad se per
tinere: sed quod fidẽs in lit
tore conspecta esset, uideri
diuinitus portẽdere, Per-
sas terra non mari uincen
dos esse. Inter hæc Glau
cippus, unus ex Mileti pri
moribus, legatus ad Ale-
xandrum in castra uenit, à
populo ac mercẽnarijs mi
litibus (quis urbana custo
dia mandata fuerat) mis-
sus. is ostendit placere ci
uibus suis, muros portusq́;
cis ac Persis cõmunes es-
se: ac proin orare, uti ijs
rebus cõtentus urbem obsi
dere desisteret. Indigna-
tus Alexãder, Glaucippũ*

ne prouisum, & Re-
gem, tam bonis ob-
sidibus acceptis, fa-
cile omnium admi
nistrationẽ sibi cre-
diturum esse, quod
non secus euenit.
Subito enim Dare-
us ad omneis, qui
prope mare incole
bant, literas misit,
quibus demãdabat,
uti Memnoni obse-
quentes essent. At-
que eo modo Mem
non Imperio susce-
pto, quæcunque op
pugnationi sustinen
dæ usui erant, Hali-
carnassi p̃parauit.
Rursus Alexander
mali oppugnatoria
instrumenta & fru-
mentum eodẽ com
portari iussit, atque
ipse

protinus in urbem reuerti iußit, et oppidanis renunciare, uti sese statim ad pugnā pararent. Ipse machinis confestim contra mœnia dispositis, murorū partem breui euertit, multum etiam quassauit. iam'que exercitum admouebat, ut uel quà dirutus, uel quà lababat murus, in urbem irrūperet. Et hæc quidem propinquis & inspectantibus Persis *agebātur, qui apud* Mycalem *cum classe erant. Dum hæc aguntur,* Nicanor *ex* Lade *insula* Alexandri *motus prospiciens, littus præternauigans* Mileti *portum cum classe petit: angustoq; eius ingressu occupato, proras nauium à mari statuit: atque ita Persicæ claßi adeundi*

ipse cū omnibus copijs in Cariam ꝓgredi cœpit. In itinere ciuitates humanis officijs sibi conciliabat. Sed Græcis maxime gratificari studuit: ciuitates eorū, & liberas & immuneis à uectigalibus omnibus esse iubens, illud'que passim dictitans, pro Græcorum liberatione bellum se contra Persas suscepisse. Cum uero ei iter facienti fœmina, cui Adæ erat nomen eius generis, ut in Cariæ principatum succedere deberet, obuiam uenisset, fatisq; uerbis de Regno, quod maiorū suorū fuerat,

*eundi portus potestatē, op
pidanis uero auxilij spem,
quam in classe habebant,
omnino sustulit: tum ciues
ac mercēnarij milites de-
sperata salute, incumben-
tibus iam undique Mace-
dōibus, in mare sese proij
cientes, alij scutis inna-
tantes in paruam quan-
dam insulam (nomen ob-
scurum est) urbi proximā
traiecerunt, alij inscensis
lembis, quos sunt in portu
nacti, cum effugere cona-
rentur, à Macedonum na-
uibus retracti, interfecti
sunt. Potitus urbe Alexan
der, insulam petit, in quā
ex fuga oppidani se rece-
perant: pontibus in pro-
ris nauium prominenti-
bus portari iussis in abru
pta insulæ, tanquam in
murum*

fuerat, uti ad id con
sequendum sibi au-
xilio esse uellet oras
set, Alexander eam
Cariæ imperare ius-
sit. Quo beneficio
erga Adam Caras
omneis sibi beneuo
los plurimū reddi-
dit. Protinusq; ab
omibus ciuitabus,
ad eū honorandum
missæ sunt legatio-
nes cum aureis co-
ronis: promiserūtq;
mādata omnia se fa
cturas. Postea Ale-
xāder positis ad Ha
licarnasson castris,
oppugnationem a-
crem & terribilē in-
stituit. Initio enim
cōtinua, & identidē
per succedenteis in-
tegros, renouata pu
gna,

murũ descensuri speciem. Quos ubi paratos ad resistendum animaduertit, eorum misertus est: quoniã & animi generositate & fide præstare uisi sunt. Itaque proposita ijs uenia, si militare secum uellent (trecenti mercennarij erant) cum conditionem accepissent, ijs ignouit. oppidanis autem, quos in expugnatione urbis fortuna seruauerat, uitam & libertatem dedit. At Barbari interim mouentes crebro à Mycale cum classe, per diem quidem in conspectum Græcæ classis aduentantes, si forte illos extra portum elicere ad pugnã possent: noctu ad Mycalem, locũ quoad necessaria per incõmodũ, quòd à Mæandri

gna, mœnia superare conati sunt Macedones, nullãq; diei partem, quin omnibus periculis se exponerent, intermittebãt. Post id uarij generis machinis expeditis, testudines treis fossis, quæ ante urbem erãt, superinduxerunt atq; ita arietibus turreis, murum'que interpositum quatere cœperunt. Quorum parte diruta, quod reliquum manserat, cõsertis manib. in urbem proruere fecerunt. Memnon strenuè Macedõas, qui primi in mœnia impetũ fecerunt, repulit. Habebat enim magnum

dri amni longinquo spatio aquam portare necessum erat, appulere. Quod cum Alexãder intelligeret, Mileti portu ne qua hostilis nauis ingredi posset nauibus insesso, Philotam ad Mycalem mittit cum omni equitatu, tribusq; peditum cohortibus, qui Barbaros descensione in terram probibeat. Barbari usu aquæ, cæterarumq; rerum necessariarũ inhibiti, inde Samum petebant, importatisq; commeatibus Miletum uersus reuertebãtur, & plurimas inde nauium ipsarum ante portus fauces in alto constituerunt, si quo modo Macedonũ naues prouocare in altũ possent. quinq; autem earum in portum quendam inter aliam

magnũ in urbe militum numerum. In machinas autẽ abductas, noctu cum multis eruptiõe ex urbe facta, ignem coniecit. aciéq; ita prælio ante urbem inito, Macedones uirtute multum hostibus præstabant. Sed Persæ multitudine, & omni apparatu abũdabãt, eisq; decertantibus, multum, qui erãt in muro, auxiliabãtur. Hi iaculis & telis Macedonas partim interficiebãt, partim sauciebant, simulque utrinque tubicines bellicum canebant, & magnus ex omni parte militum clamor

aliam insulam & exercitum se iniecerũt, ea spe, ut uacuas Alexandri naues comprehẽderẽt: quòd nauticos socios alios procul à nauibus lignatũ, alios ad importanda necessaria, nõ nullos prædatũ profectos acceperant, & pars quidem naualiũ sociorum aberat. Cæterum Alexander mox ut Persarũ naues propius aduentare conspexit, ex ea copia nauticorũ, qui tum aderant, naues decem celeriter armatas obuiam mittit; utq; in eas contrarijs prioris ferantur, imperat. Persæ ut uiderũt naues illas præter spem aduersis se cõtendere, subitò conuersi ad reliquam classem fugere cœperũt: è quîs una Iassẽorum nauis

remigio

mor ædebatur comprobantium quæ apud hos uel illos fortissimè fieri conspiciebãt. Erãt qui crescẽtem in machinis ignẽ extinguere conarẽtur: qui etiã cõminus cõgressi, multam hominum cædem facerent. Alij in urbe noua mœnia in deiectorum locum multò priorib us firmiora excitabant. Duces autem Persarum, qui cum Mẽnone erant, ubi plurimũ periculi erat, se offerebãt strenueq; pugnantibus magna pollicebantur munera. Per quod fiebat, ut pro uictoria obtinenda,

omnibus

remigio tardior plena capta est. relquæ ad Persicam classem continuata fuga peruenerunt. Post hæc Persæ cum nihil proficere animaduerterent, Mileto cum classe discesserūt. quibus digreßis, Alexander tum pecuniæ inopia adductus, tum quod sciret se classe imparem Persis esse, cum nollet neque ullam quidem exercitus partem temere in discrimen mittere, exarmare classem instituit. Cogitabat præterea, postquam iam terram Asiam cum terrestribus copijs tenebat, sese classe non indigere. cumq; maritimas urbes cum exercitu expugnare posset, nullum postea claßis usum hostibus fore: quoniam habituri

omnibus animorū ardor incredibilis esset. Vidisses quosdā uulneribus saucios, defectis uiribus cadenteis, ex acie deportari. Alios propiacentium defensione, ut auferri possēt, acerrimè prælio cōtendere. Aliquos periculi magnitudine fractos, pedē referre, sed Ducū adhortatione concitatos audaciam & animū recipere. Tādē Macedones aliqt, ante ipsas portas interfecti sunt, & in ijs Neoptolemus è Ducū numero uir magni nominis. Quū dein turres duæ totidemq; mœnium interstitia solo

habituri nõ essent, unde remiges in supplementũ acciperent, neq; portus prætereà aut urbes ullas in terra Asia, ad quas diuerterent. idq; significasse aquilã, quæ apparuerat, quod ex continenti hostium naues superaturus esset, coniectura quandã interpretabatur. Quibus perfectis, cum exercitu uersus Cariam iter inuadit: quòd in Alicarnasso non paruæ tũ barbarorum tum mercennariorum militum copiæ esse nunciabantur, omnibus autem inter Miletum atque Alicarnassum oppidis primo impetu captis, quina stadia ab Alicarnasso castra posuit. ueluti longa obsidione urbem domiturus. Nam prætorquam quòd

solo ęquata fuissent, noctu milites quidã Perdiccæ temulenti, in arcis murũ temerè conatum facere sunt ausi. Qua hominũ uecordia animaduersa, Memnõ cum suis longè pluribus eos inuasit, in fugam cõpulit, pluresq; interfecit. Eo cognito Macedões multi, atque hi, qui apud Alexandrum præcipui habebantur, auxilio suis accurrerunt: commissaq; acri pugna, Persæ superati in urbẽ se retraxerũt. Tunc Rex per pconẽ Macedonas, q pro muro ceciderãt, ad sepulturam ut sibi cõcederentur,

quòd erat situ permunita, Memnon) quem ideo Darius inferiori Asiæ, reiq; maritimæ præfecerat) cã prouinciã omnibus necessarijs multo antè firmauerat, ualido præsidio ex mercennario milite imposito. naues quoque longas in portu ad urbis tuitionẽ constituit, quarum turmæ ad opera faciunda magno usui erant. Igitur primo statim die admouente exercitum Alexandro, portis (quæ ad Mylassa ferunt) oppidani ac præsidiarij milites ex oppido repente egreßi, in Macedõas emissis iaculis impetum faciũt. Sed mox à Macedonibus repreßi, intra mœnia compulsi sunt. Haud multo post

cederentur, petijt. Ephialtes & Thrasybulus Atheniẽses, qui erant in Persarũ auxilijs eos non dedendos censebãt: nihilominus Memnõ id ipsum regi indulsit. Post hęc Persarũ principes quum de summa rerum consultarent, Ephialtes dixit, sibi expectandum nõ uideri, ut urbe occupata, omẽs in captiuitatem uenirent, potius debere Duces ipsos cum hostibus congredi, priusq; milite cõductitio belli fortunã experiri. Memnon, qui eius uiri maximam fortitudinem

h perspectã

post Alexander assumptis scutatis & equitatu amicorum, atque Amyntæ & Perdiccæ Meleagrique pedestribus copijs, ac præter hos sagittarijs & Agrianis, ad eam partem urbis quæ Myndum respicit contemplaturus accessit: si forte ab ea parte urbs facilius expugnari, ac per improuisam & subitam profectionem Myndo potiri posset, cuius accessionem sibi ad Alicarnassi obsidionē multum profuturam existimabat, cuius rei occasio sibi offerretur. quidā enim ex Myndo ad eum uenerant, clandestinum aditum per noctem polliciti. Profectus ita Myndū nocte intempesta uti conuenerat, muroque

perspectā habebat, atque spei plurimum semper in eius animi magnitudine, et corporis firmissimo robore posuerat, permisit, ut q̄d sibi expedire uideretur, id faceret. Ille delectis duobus milib. mercennariorum militum, instituit, uti eorū dimidiū ardētes titiones teneret, alteri instructi contra hosteis essēt. Subitoque prima luce portis patefactis, se, cum ijs ex portis effudit, ac ignē in machinas coniecit, qui protinus ingentem concitauit flammā. Cum alijs autē, qui acie

muróque appropinquans, postquàm Myndenses nihil intus miscere animaduertit, quamuis scalarum copia non esse, quòd nō oppugnaturus, sed per proditionem urbem recepturus uenerat: nihilominus tamen Macedonum phalange propius admota, cùm murum subrui imperasset, continuo Macedones turrim unam euerterunt: qua collapsa, murus defensore nudatus est. Cæterum oppidani summa ui resistendo, unà cū ijs qui mari ex Alicarnasso uenerāt, conatus eius irritos fecere. Atque ita re infecta, ad Alicarnaßi obsidionē reditū. Ac primū omniū fossam, quā oppidani ante urbem perduxe-

acie densissima constiterāt, hostibus ad machinas seruādas festinantibus occurrit. Alexander hanc rem persentiēs, Macedonū præcipuos, in priori acie collocat, in subsidio delectos ponit milites, postremā aciem spectatę uirtutis hominibus firmat, atque ita ipse ante omneis hosteis, quorum impetū nulli ferre posse existimabantur, repressit. Misit & qui in machinis factum incendium restinguerent. Sed em̄ immēsis undiq; ædítis clamoribus, & tubis classicū persona-

perduxerant, XXX. cubitorum latitudine, altitudine XV. repleri imperauit: quo facilius ligneæ turres, ex quibus in propugnatores iacularentur, aliæq; præterea machinæ quibus mœnia quaterent, oppido admoueri possent. Fossa haud difficulter repleta, ligneæ turres iam appelli cœperant. quod oppidani conspicati, cum per noctẽ in ipsa opera ignem iacturi impetum fecissent, à Macedonibus, quibus ea rum rerum custodiã mandauerat, tum ab alijs qui clamore excitati subito accurrerunt, intra muros repulsi sunt. Ac ex ijs ad CLXX. ceciderunt: in quis Neoptolemus Arrabæi,

nantibus, atrocissimum certamen initum est: quũ uirtus & summum consequendæ laudis studium utrisque non deesset. Ignẽ Macedones, ne ulterius in machinas serperet, prohibuerãt: sed in ipsa pugna hostib. multo erant inferiores: Ephialtes enim corporis robore alijs omibus præstãs, quotquot sibi in manus incideret, interficiebat. Et qui erãt in muro recens constructo, ingenti ui telorum cõiecta, multos opprimebant. Turrim enim ligneam, altitudinis cubitorum

bæi, transfuga, Amyntæ frater. De exercitu Alexãdri non plus XVI. *cæsi sunt, uulnerati uero propè* CCC. *idq; contigit, quoniam nocturno prælio minus hostium tela uitare poterãt. Haud multis diebus interiectis, duo Macedones cõtubernales ex ea cohorte, cui postea Perdiccas præfuit, uino concalefacti, cum uterq; res à se gestas quàmmaxime conaretur uerbis extollere, & ob id inter se cõtentio de principatu exorta esset, muros urbis ab ea parte quæ ad Miletum uergit, sine cuiusquam iussu armati continuo adeunt: magis ut audaciam ostentarent, quàm cum hostibus pugnam capessèrent.*

torum centũ repleuerant tormẽtis ad iacula & sagittas emittendas. Propterea quum Macedones multi cecidissẽt, aliiq; uitandę telorũ multitudinis causa pedem referrent, simulq; Memnon cũ magno militum numero suis subsidio uenisset, Alexander in dubitationẽ magnam deductus est, ut qd cõsilij capiundum esset, nesciret. Ibi quũ firmissimi iam essẽt Persæ, magna rerum immutatio in ipso prælio facta est. Veterani Macedones, qui per totum ætatis spatium

 semper

pesserent. Hos oppidani quidam intuiti duos modò esse, ac temere muros succedere, subito ex urbe egressi adoriũtur. Illi propius profecti, protinus eos obtruncant: mox alios oppidanos remotiores, quos clamor eò traxerat, iaculis petunt. Nec uero ex eo tantũ superiores erant, quod ex editiore loco tela mittebant: sed etiam numero. multi enim ex Perdiccæ cohorte, plerique ex castris auxilio cucurrerant. Ex quo contigit, insigne prælium sub urbem fieri. quo prælio oppidani denuo intra portas à Macedonib. reiecti sunt. Parũq; ne urbs eo impetu caperetur abfuit. nam & murorum

semper in rebus arduis, & periculosis uersati erant, & sub Philippo merentes frequenter uictoriã consequuti, ad summam fortitudinem ita profecti fuerant, prudentia & rei militaris cognitiõe lõge omnibus prestãtes, tyronib. pugnã detrectantibus amarissimis uerbis ignauia exprobrata, ipsi in unum coacti, consertis simul clypeis, hosteis, q iam se uicisse arbitrabantur, exceperunt, Ephialteq; & multis alijs interfectis, reliquos ut in urbem refugerent, cõpulerunt: cũ quibus

rũ custodia indiligẽs erat, & duæ præterea turres cum muro interiecto fundi tus usq; corruerat. Nec sa nè irruptio difficilis fuis- set, si tum cũ toto exercitu pugnatũ foret. Alia quoq; turris collapsis turrib. pro xima, tormentorũ ictibus concussa, si subruta à Ma- cedonibus fuisset, facile et ipsa concidisset. Quod op- pidani metuentes, lateriti- um murum semicirculi in- star intrinsecus suffecerãt: nec difficulter, magna op- pidanorũ manu in eo ope- re occupata. Huic muro postridie cum Alexander tormenta admouisset, op- pidani subito ad ea igni corrumpenda ex oppido prouolant: & partem quidem

quibus mixti Mace dones, nocte incipi ente, intra mœnia penetrauerant. Sed quum Rex receptui cani iussisset, in ca- stra omes redierũt. Tunc duces præfe- ctiq; Persarũ, cum Memnone concilio habito, urbem relin quere decreuerunt. Igitur optimo præ- sidio: apparatu'que omniũ rerũ idoneo in arce posito, reli- quam hominũ mul titudinẽ, & pecunia rũ uim secũ in Con abduxerunt. Quod quũ Alexan. ad pri- mũ lucis ortũ intel- lexisset, urbẽ captã diruit: arcem muro

quidem cratium quæ muro propinqua erat, partē etiam turris ligneæ cōbusrūt. Cætera strenue à Phi*lota et* Hellanico *operū custodibus defensa sunt. Post quā oppidani pugnæ interesse* Alexandrum *cōspexere, sudibus armisq́; abiectis trepidi in urbem se recipiunt. Initio oppidani propter loci naturā (erat enim altior) superiores erāt: nec solū cōtrario ictu, sed etiā à latere propugnatores feriebant. at eos qui muro euerso propinquabant, facile à tergo ferire poterāt. Haud multo pòst cum* Alexāder *muro lateritio interius suffecto opera iterū admouisset, ipseq́; adesset hortator; oppidani partim*

& fossa inductis cinxit. His actis, cū exercitus parte, duces in mediterranea misit, iniungens, ut finitimas omneis ciuitates in potestatem suam redigerēt. Illi re strenue gesta, terris omnibus usque ad maiorem Phrygiam deuictis, ex preda exercitum sustentarunt. Alexander autem in maritima profectus, captis urbib. multis, & castellis, quæ munitissima erant, magno ope expugnatis, regiōes omneis usq; ad Ciliciā obtinuit. In his locis, ut miro quodā, & singulari

partim quà murus disiectus erat, partim à Trypilo patefacta repēte porta, præter Macedonū opinionem ex oppido erumpunt, operibus faces et alia quæque incēdij nutrimēta inijcientes. Sed ab Alexādro repulsi, atq; ex turribus petiti, mox in urbem pedem referre coacti sunt, nō parua suorum cæde: ac tanto maiore, quanto plures hoc prælio, quā superiore, maiori'ue audacia ex oppido exierant. Nam qui cū Macedonib. pugnauerant, aut in prælio, aut in fuga circa murū erutum cæsi sunt. quoniam et uia angustior erat, quàm ut tantæ multitudinis capax esset: et muri strages difficilem transitum

gulari casu oppidi unius potit⁹ fuerit, pretereundum non uidetur. Ad extrema Ciliciæ, rupem quandam munitissimā incolebāt Marmares nuncupati. Horum plerique, faciente, illac iter Alexādro nouissimum eius agmen adorti, compluribus interfectis, non paruum hominum & iumētorum numerū abegerunt. Qua iniuria Rex irritatus, loci illius oppugnationē instituit. atq; omni cōnatu, ut eam gentem debellaret, contēdit Marmares, & fortitudini suæ, & h s oppidi

tum faciebat. Ad hæc oppidanos, qui è Tripylo exierant, Ptolemæus cũ Addæi ac Timandri cohortibus, & quibusdam præterea leuis armaturæ militibus in fugã uertit. Qui dum per angustum pontem præaltæ fossæ iniectũ tumultuosius fugiunt, præ multitudine incumbẽtium ponte perfracto, plerique eorum in fossam ruentes, obruti sunt: nonnulli à suis, alijs super alios incidentibus, oppreßi: plures etiam à Macedonibus desuper necati. Ingens autem oppidanorũ cædes circa portas edita est. nam cum portas oppidani clausissent, ueriti ne hostes unà secũ urbem intrarent: plerique

oppidi situ confisi, fortiter oppugnationi resistebãt. Ianq́ biduũ integrũ, nunquàm pugna intermissa fuerat, apparebatq́ Regẽ non prius cessaturũ, quàm rupẽ eam superasset. Ibi Marmarum seniores, iuuentuti persuadere tẽtarũt, ne uim experiri perseuerarẽt, quod fortasse negociũ cum Rege cõponi posset. Illis huiusmodi sententiam respuẽtibus, cunctisq́ simul cũ libertate interire sibi proponẽtibus, senes aliud consilium hoc dederũt, uti pueros, fœminas, seneisq́

rique ciues exclusi sunt, quos Macedones sub mœnibus obtruncauere. Parumque abfuit, quin eodem impetu urbs ipsa caperetur. Cæterũ Alexander urbis illius conseruandæ quàm euertendæ cupidior, siquid forte Alicarnassenses placabile afferrent, receptui cani iußit. Ex oppidanis circiter mille desiderati sunt, ex Macedonibus uero non plus XL. inter quos Ptolemæus & Clearchus sagittariorum dux, & Addæus mille peditũ ductor, atque alij Macedones & ij quidem non obscuri. Secundum hanc pugnã Orontobates ac Mẽnon Persarũ duces colloquio inter se habito,

seneisq; omneis interficerent, ipsi quibus ob corporis firmitudinẽ haud difficulter salus quæri posset, noctu per hosteis medios in mõtem proximum aufugerent. Comprobato hoc consilio à iuniorib. iussi sunt senes quisq; domũ suam reuerti, ibiq; cum cognatis cibo & potu delicatiori refecti, mortem expectare. Visum est dein iuuenibus, qui erãt circiter sexcenti, à cæde cognatorum hominum abstinere, sed domib. ignem iniicere, eoq; facto, portis patefactis

bito, cum intelligerent ex præsenti rerum statu, non posse se diutius obsidionem perferre, quòd magnam iam partem murorũ disiectam, partem ruinæ proximã, multos præterea militum in eruptionibus aut defecisse, aut ex uulnerib. ad pugnandum inutiles factos animaduertebant: circiter secundam noctis uigiliam turrim ligneã, quam aduersus opera hostiũ excitauerant, & item armamẽtaria incendũt, tectisq́; muro proximis ignem iniiciunt. Quædam etiam longinquiora flamma comprehendit, uento in eam partem incẽdium ferente. eorum partem in arcem insulæ, partẽ in arcem (quam Salmacidam

factis discedere. Vt constituerant peractum est, cuicunque suorũ ciuiũ, ut incensa domus pro sepulchro esset, fecerunt ipsiq́ durãte adhuc nocte per hostiũ in castra euadentes, in propinquum montem se cõtulerunt.

REGNI ALExandri annus tertius.

Res eiusmodi año hoc cõtigerũt, in sequẽti uero, quo Athenis Nicocratus imperauit, Romæq́ Valerius Ceso, & L. Papirius cõsules

Salmacidam uocant) sese receperũt. Quæ cum Alexander ex transfugis quibusdam cognouisset, ingentesq; ignes procul animaduerteret, quamuis iam media nox instaret, Macedonibus eductis urbẽ ingressus, qui domos incenderẽt occidi imperauit: cæteris uero parci, qui intra tecta inuenti essent. Postquã illuxit dies, contemplatus arces, in quas Persæ ac mercennarij milites confugerant, cum eas ui expugnari posse desperaret, intelligeretq; diuturna obsidione ob locorum naturam opus esse: cum iam urbis potitus esset, ijs qui nocturno prælio interierant humatis, machinisq; & operibus

sules fuerũt, Dareus rex ingentem pecuniam Memnoni misit, eumq; totius belli Ducẽ appellauit. Qui conducta magna militum manu, trecentisq; nauibus instructis, susceptã belli administratione curabat. Chion in parteis suas traxit. In Lesbon cum classe traiecit, primoque impetu Antissam, Methymnã, Pyrrhã & Eresum occupauit. Mytilenem, quę magna, & omni apparatu belli, firmoq; præsidio munitissima erat, dies complureis, non sine magno suorũ militum

ribus in Tralles comportari iußis, urbē solo æquauit. Profecturus inde in Phrygiam, Cariæ, Ptolemæum præfecit, peditum trium milium, equitum ducentorum præsidio relicto. Cōstituerat iam antea, uti Ada Hecatomni filia, Hidriei soror, eademq́; (Carū lege) uxor, cui uir moriens regnum reliquerat, ipsi prouinciæ dominaretur. Erat enim consuetudo apud Cariæ populos, usque adeò à Semiramide profecta, qua liceret et fœminis regnare. Eam Pexodarus regno eiecerat, trāslata in se rerum potestate. namq; Orontobates Pexodari gener à Dario missus, illa expulsa Cariā regebat;

militum detrimento cum oppugnasset, tandē ꝑ summas difficultates cœpit. Statimq́ue summa Ducis huius strenuitate diuulgata, multæ ex Cyladibus Insulis ad eum legatos pro fœdere miserunt. Fama etiā illa de eo in Grȩciam ꝑuenerat, quod ad Eubœam cum classe profecturus esset adeò, ut eius insulæ urbes, magno timore correptæ fuerint: & qui ex Græcis Persarum rebus studebant, sicuti Lacedęmonij ad nouarū rerum spem arrigerentur. Verum fortuna

bat: nec quicquam Ada in tota Caria præter Alinda, urbem eius prouinciæ munitißimam, tenebat. Hæc prius ingresso Cariã Alexandro obuiam profecta, Alindis urbe tradita, eum in filiũ adoptauerat. Alexander nec liberalitatem fœminæ, nec filij nomen aspernatus, urbem eidem custodiẽdam reliquit. Postquã uero Alicarnasso & reliqua Caria potitus est, memor accepti beneficij, uniuersam Cariã eius imperio subiecit. Post hæc cum sciret plerosque Macedonũ, qui secum militabant, paulo ante quàm in Asiã proficiscerentur uxores duxisse, ea res sobolis causa sibi neutiquam negligenda

tuna Memnonis uirtutem ulterius progredi non pmisit. In morbũ enim grauẽ plapsus, quũ indies eo magis premeretẽ decessit. Idq́ꝫ nõ mediocre Darei rebus detrimentum attulit: qui sibi pro certo persuaserat, bellũ totũ in Europã ex Asia translatum iri. Sed eñ Memnonis morte audita, etc.

Q. Curtius folio 4. hoc in loco sic orditur historiæ fragmentũ: Nondũ enim Memnonem uita excessisse cognouerat. & cætera quæ sequuntur.

genda uisa est. Itaq; ijs Macedoniæ adeundæ, & cum uxoribus hybernandi potestatē fecit: ijsdemq; Ptolemæū Seleuci, unum ex corporis custodibus: ex ducibus uero copiarum, Cœnum Polemocrati, & Meleagrum Neoptolemi (nam & hi recēter uxores ceperant) præfecit, mandauitq;, ut & ipsi reuerterentur, & cōmissos sibi Macedonas ad se reducerent: ad hæc, quo maiorem possent, peditum atq; equitum delectū domi haberent. Nec temere ex alia re quapiam Alexander sibi Macedonum animos æquè conciliauit. Cleandrum uero Polemocratis in Peloponnesum ad habendos delectus mittit: Parmeniona in Sardos, data ei equitū amicorū, item Thessalorum ac sociorum præfectura: ad hæc ut currus ducat, atq; è Sardis in Phrygiam proficiscatur, mandat. Ipse in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima in potestatem redacta, naualeis copias hostibus inutiles redderet. Et primo quidem impetu ex itinere Hyparna locum natura munitum cœpit. mercenarij namque milites, qui in præsidio erant, continuo inducias pacti, sine certamine arce excesserunt. Deinde Lyciam introgressus, Telmisseos sine ullo negocio protinus recepit: Xanthoq; amni pertransito, urbem Pinara, & Xanthū, & Patara, & alia præterea aliquanto minora

to minora oppida circiter XXX.*in deditionem accepit*. *His rebus gestis* Myliada, *quæ pars est maioris* Phrygiæ,*sed ex mandato Darij cum* Lycia *contributa ria, media in hyeme inuadit*. *Quo tempore* Phaselitarum *legati amicitiam petentes,aurea corona dono illata ad eum accessere*. *Eademq; de re complures* Lyciæ *inferioris populi, accepta fide, ad eum legatos miserũt*. *Qui tradere urbes iußi, mißis qui ea reciperent,haud cunctanter dicto paruere*. *Ipse paulo pòst in* Phaselitas *profectus, castellum quoddam in ea regione situ permu nitum, quod* Pisidæ *ædificauerant,cepit: unde excursiones crebras facientes* Barbari,*finitimos agros uastare consueuerant*. *In ea regione castra habenti refertur*, Alexãdrum Aëropi,*quem ex amicorum numero* Thessalis *equitibus præfecerat, uitæ suæ insidiari. erat hic* Alexander Heromenis *atque* Arrabæi *frater, qui necis* Philippi *conscij fuerant*. *Sed quamuis paternæ cædis reum* Alexander *tum absoluerat, & in bonore habuerat,quoniam inter primos amicorum post* Philippi *mortem ad se uenerat,& in regna proficiscẽti unà cum cæteris amicis armatus comes accesserat, hunc & in* Thraciam *ducem copiarum miserat: &* Cala Thessalorum *equitũ duce satrapa facto,eundem* Thessalo *equitatui præfecerat.Cõsilium eius de insidijs per hunc ma*

i ximc

xime modum cognitum est. Darius postquàm Amyntas ad se transfugit, tulitq; ab hoc ipso Alexandro & mandata & literas, Asisenem Persam, unum ex ijs quibus plurimum fidebat, in maritimam prouinciam sub specie quidem legationis ad Atizyem Phrygiæ præsidem miserat: re autem uera, ut hunc Alexandrum conueniret, eiq; & Macedoniæ regnum, & mille insuper auri talenta, si Alexandrum interficeret, polliceretur. Cæterũ Asisenes à Parmenione comprehensus, coactusq; confiteri quid uenisset, per fidos custodes ad Alexandrũ perductus est. Qua re cognita Alexander, quid de insidiatore decernendum sit, statim amicos consulit. Illi uideri sibi, optimam equitatus partem infido homini haud committendam fuisse: nunc è medio tollendum, antequã familiarior Thessalis factus, unà cum eis aliquid noui struat. Terrebat eos prodigiũ recens uisum. nam dum Alexander Alicarnassum obsideret, quiescente eo sub meridiem, hirundo quædam cum garritu maximo super dormientis caput uolitare, & modo in hanc modo in illam lecti partẽ sese inferre, ac turbulentiores quàm sit auium earum natura garritus edere, conspecta fuerat. Alexandrum tunc, utpote labore fatigatum, somnus oppresserat: sed acutissimo auiculæ garritu tandem excitatus, eam continuo manu reppulit. Tantum uero ab-

fuit

fuit ut uel repulsa aufugerit, ut rursus ipsius capiti insidens nō prius discesserit. quàm prorsus expergefactus sit. Eam rem Alexander minime negligendam arbitratus, cum Aristandrum Telmiseum peritissimum uatem consuluisset, parari sibi à domesticis insidias respondit: cæterum fore, uti insidiæ deprehenderentur. Hirundinem enim cum hominibus consuescere, ac cæterarum auium loquacissimam esse. Hæc igitur, & ea quæ ex Persa Alexander audierat, animo reputans, Amphoterum Alexandri filium, Crateri fratrem, ad Parmeniona confestim mittit: & unà cum eo Pergenses quosdam, qui essent itineris duces. Amphoterus Persico habitu assumpto, ne agnosceretur, ad Parmeniona peruenit, Alexandriq́ mandata exposuit. nanque Alexandro non uisum est, de ea re literas dandas esse. Quibus Parmenioni cognitis, Alexander reus in custodiam traditur. Post hæc Alexander ex Phaselide mouens, partem exercitus per montana in Pergas (qua illi demonstratum est iter difficilius quidem aliquanto, sed breuius) mittit: ipse secus mare reliquam partem ducebat. Huius regionis ea natura est, ut nisi flantibus septentrionijs peruadi non posit, austris spirantibus ægrè aditur. tunc uero post graues notos septētrionij repente exorti, non sine diuino quodam numine (ut ipse Alexander, & qui

cum eo erant, interpretabantur) celerē ac facilem trāsitū præstitisse uidebātur. Ex Pergis ulterius proficiscenti, obuiam facti sunt Aspendiorum legati, urbis quidem deditionem pollicentes: cæterum ne præsidia in oppida introduceret, postulantes. idq; ijs concessum, si modo exercitui talenta quinquaginta in stipendium penderent, equosq; traderent, quos Dario tributi nomine dare consueuerant. Quibus conditionibus acceptis, dimißi sunt. Digressus inde Alexander, Siden uersus profectus est. Sunt autem Siditæ Cumei, ex Cumis Aeolijs oriundi. Hi miranda quædam de origine sua prædicabant. progenitores suos, qui primi eam regionē incoluerant, cum primum eam terram attigerunt, patrij sermonis oblitos, aliena lingua loqui cœpisse: nec finitimorum quidem Barbarorum, sed sua, & propria. atque ab eo tempore Siditas uicinis populis lingua differre. Post hæc Alexander relicto in ea urbe præsidio, Syllium petit. erat is locus tum natura, tum mercennariorum militū & indigenarum præsidio munitus. Quapropter repentino prælio capi non potuit. Eunti præterea nunciatum fuerat, Aspendios nihil eorum quæ pepigerant, præstare: ex agris omnia in urbem portasse, portas ijs qui ab eo uenerāt clausisse: ad hæc muros, sicubi infirmiores erāt, sufficere. Quibus cognitis, cōuerso itinere in Aspēdios redijt.

redijt. Ea uero urbs ut plurimum sita est in rupe confragosa, atque edita circa quam Eurymedon amnis excurrit. in extremo rupis sita erant non pauca ædificia, modico muro circumiecto: qui'que in his habitabant, diffisi loci monumēto, ut audierunt Alexandrū aduentare, cõfestim deserto muro in arcem se recipiunt. Alexāder ut primum eò cum exercitu peruenit, murum defensoribus uacuū transgressus, ibidem castra ponit. Aspēdij ut se undiq; circumsessos uidere, repentè caduceatores ad eum mittunt oratum, ne quid de conditionibus mutaret. Alexander cum & locum consideraret natura munitū, & se ad diuturnam obsidionem imperatum esse, cõditionibus tantum adiecit, ut obsides è principibus ciuitatis darent, & pro quinquaginta talentis centum traderēt, & quotannis tributum Macedonibus soluerent: satrapæ, quem ipse instituerat, parērent: ac demum iuri starent, pro agris illis, quos iniuste tenere à finitimis accusabantur. Quibus conditionibus receptis, in Pergen, ut inde in Phrygiam peteret, iter intēdit, præter Telmissum urbē, cuius homines à Pisidis oriūdi Barbari sunt, Erat is locus natura munitißimus. sita est enim urbs in excelso monte, undique confragoso, aditu difficili atque arduo: nam usq; adeò à summo montis uertice in procliue portendit. è regione mons alter situs est, æquè altus

ac præceps, tanta inter se propinquitate, ut ex iis ueluti portæ quædã efficiantur: atque ut uel cum paruo præsidio iis montibus insessis, non facile sit ea exercitum traducere. Horum utrunq; Telmisei auxilio profecti, Alexandri metu occupauerant. Quod cum Alexander procul intueretur, Macedonas iubet ad radices montium castra facere: arbitratus, postquã Telmisei uidissent se castris positis manere, fore uti in urbem propinquã relicto præsidio reuerterentur. Nec eum fefellit cogitatio. statim enim relicto in collibus præsidio, cætera multitudo in urbem se recepit. Qua re cognita Alexander, adductis repente sagittariis & iaculatoribus ac leuis armaturæ militibus, cõtempta paucitate, præsidium inuadit. quod ubi ad teli iactũ appropinquatum est, arrepta protinus fuga, montes deseruit. Tunc Alexander superatis protinus angustiis, ante ipsam urbem castra posuit. quò ad eum uenere à Selgeis legati. Sunt autem & hi è Pisidarum gente, belloq; acres, magnam urbem incolebant. Hi, quia sibi cum Telmiseis ueteres inimicitiæ erant: legatos ad Alexandrũ amicitiam petentes miserant. Quibus in amicitiam receptis, postea Alexander ut fortibus uiris usus est. Contemplatus deinde Telmiseæ urbis situm, non paucorum dierum eius expugnationẽ arbitratus, Salagasum petit. erat autem & hæc urbs Pi

sidarum

ſidarum, nō parua: & cum omnes Piſidæ bellicoſi exi ſtimentur, illi tamen uirtute cæteros anteire putabātur. Collis erat ante urbem, quem quoniam ſitu non infirmiorem urbis mœnibus putabāt, occupauere. Quo uiſo Alexander, exercitum extemplo in duas partes diuidit. In dextro cornu, cui ipſe præerat, argyraſpides locat: poſt hos pedites regios, extenſa acie uſq; ad ſiniſtrum cornu, prout ea die ſingulis copiarum ducibus ordinum ducatus contingebat: ſiniſtro cornu Amynta Arrabæi præpoſito. in dextro autem cornu locauerat ſagittarios, & Agrianos: in ſiniſtro, iaculatores Thraces, quorū dux erat Sitalces. nam equites in illa locorū difficultate inutiles erant. Qui uero Piſidis ac Telmiſſeis præſidio antè acceſſerant, etiam cum his in acie erant. Iamq; Alexandri acies montem ſubibant, cum Barbari ſubito ex inſidijs prouolant, ac circa utrunque cornu à lateribus deſuper circunfunduntur: & ſagittarios quidem in fugam uertunt, utpote leuiter armatos, & qui ante alios excurrerant. Agriani ſubſtiterunt. nam & propinqua erat Macedonum phalanx, & ante ipſam Alexander conſpiciebatur. Poſtquā autē comminus in pugnam uentum eſt, Barbari inermes cum armatis Macedonibus obuiam irent, uulneribus acceptis in fugā ſe conijciunt, amiſſis propè quingentis. Cæterū quia leues, & locorū gnari

erant,

erũt, facile euaſerũt, Macedonas & armorũ grauitas, & regionis ignoratio ad inſequẽdos hoſtes retardauit. Poſt hæc Alexander iam uictor ſecutus, ac Salagaſſeos aggreſſus, eorũ urbẽ magna ui cepit. In cuius urbis expugnatione, ex ijs qui ſecũ erant, Cleãder, unus ex copiarũ ducibus, deſideratus: ex militibus, circiter uiginti. Ea urbe capta Alexũder inde mouẽs, aduerſus reliquos Piſidas exercitum ducit: & alia quidem eorum caſtella ui, alia per deditionem recepit. Inde in Phrygiam conuerſus, ad paludem quam Aſcaniã uocant, ſe contulit. in ea palude ſuapte natura ſal gignitur, quo finitimi utuntur, nec ob eam rem mari indigent. Quinto die poſt Celænas peruenit. etc.

Hoc in loco Q. Curtius fol. 1. hiſtoriæ fragmentum ſic orditur: ad urbem Celænas exercitum admouit, etc.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS Alexandri Magni, Regis Macedonum,

*

LIBER TERTIVS.

INTER hæc Alexander ad conducendum ex Peloponneso militem Cleãdro cum pecunia misso, Lyciæ Pamphiliæq; rebus compositis, ad urbem Celænas exercitum admouit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marsya, amnis fabulosis græcorum carminibus inclytus: fons eius ex summo montis cacumine excurrẽs, in subiectam petram petram magno strepitu aquarum cadit. Inde diffusus circũiectos rigat campos, liquidus, & suas duntaxat undas trahens. Itaq; color eius placido mari similis, locum Poëtarum mendacio fecit, quippe traditũ est, nymphas amore amnis retentas in illa rupe considere. Cæterum quàm diu intra muros fluit, nomen suum retinet. At cum extra munimenta se euoluit, maiore ui ac molẽ agentem undas, Lycum appellant.

Alexander quidem urbem destitutam à suis intrat. Arcem uero in quam confugerant oppugnare adorsus, Caduceatorem præmisit, qui denunciaret, ni se dederent, ipsos ultima esse passuros. Illi Caduceatorem in turrim & situ & opere multum editam perductum, quāta esset altitudo, intueri iubent, ac nunciare Alexandro non eadem ipsum & incolas æstimatione munimenta metiri, se scire inexpugnabiles esse, ad ultimum pro fide morituros. Cæterum ut circumsideri arcem, & omnia sibi in dies arctiora uiderunt esse, sexaginta dierum inducias pacti, ut nisi intra eos auxiliū Darius ipse misisset, dederent urbem. Posteaquam nihil inde præsidij mittebatur ad præstitutam diem, permisere se regi. Superueniunt deinde legati Atheniensium petentes, ut capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille non hos modo, sed etiam cæteros Græcos restitui suis, iustum respondit, finito Persico bello. Cæterum Alexandro imminens de Dario cura erat, quem nondum Euphratem superasse cognouerat. Vndiq; omnes copias contrahit, totis uiribus tāti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus uicis quàm urbibus frequens. Tūc habebat quondam nobilem Midæ ciuitatem regiam, Gordium nomen est urbi, quam Sangarius amnis interfluit, pari interuallo Pōtico & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria angustissimū Asiæ

spacium

ſpacium eſſe comperimus, utroq; in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, ſed magna ex parte cingitur fluctibus, ſpeciem inſulæ præbet. Ac niſi tenue diſcrimen obijceret, maria, quæ nunc diuidit cõmitteret. Alexander urbe in ſuam ditionem redacta, Iouis templum intrat. Vehiculum, quo Gordium patrem uectum eſſe conſtabat aſpexit, cultu haud ſanè à uilioribus uulgatisq; uſu abhorrens. Notabile erat uinculum aſtrictum compluribus nodis in ſemetipſos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus editam eſſe oraculo ſortem, Aſiæ potiturũ, qui inexplicabile uinculum ſoluiſſet, cupido inceſſit animo ſortis eius implendæ. Circa regem erat & Phrygum turba, & Macedonum. Illa explicatione ſuſpenſa, hæc ſolicita ex temeraria regis fiducia quippe ſeries uinculorum erat ita aſtricta, ut unde nexus inciperet, quóue ſe conderet, nec ratione nec uiſu percipi poſſet. Soluere aggreſſo iniecerat curam, ne in omen uerteretur irritum inceptum. Ille nequaquã diu luctatus cum latentibus nodis, nihil inquit, intereſt quomodo ſoluantur, gladioq; ruptis omnibus loris oraculi ſortem uel eluſit; uel impleuit. Cum deinde Darium regem, ubicunq; eſſet, occupare ſtatuiſſet, ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterum claſſi ad oram Helleſponti, copijs autem præfecit Egelogũ, Lesbum, & Chium, Coumq; præſidijs hoſtiũ

 liberaturos,

liberaturos. His talenta ad belli uſum quingenta attributa. At Antipatrum & eos, qui græcas urbes tuebantur, ſexcēta miſſa ex fœdere naues ſocijs imperat, quæ Helleſponto præſiderēt. Nondum enim Memnonem uita exceſſiſſe cognouerat, in quem omnes intenderat curas, ſatis gnarus cuncta in expedito fore, ſi nihil ab eo moueretur. Iamq; ad urbem Ancyram uentum erat, ubi numero copiarum initō Paphlagoniam intrat, huic iuncti erant Eneti, unde quidā Venetos trahere originem credunt, omnisq; hæc regio paruit regi, datisq; obſidibus, tributū (quod ne Perſis quidem tuliſſent) pendere ne cogerētur, impetrauerunt. Chalas huic regioni præpoſitus eſt. Ipſe aſſumptis, qui ex Macedonia nuper aduenerant, Cappadociam petijt. At Darius nunciata Memnonis morte, haud ſecus quàm par erat motus, omiſſa omni alia ſpe, ſtatuit ipſe decernere. quippe quæ per duces ſuos acta erant, cuncta damnabat, ratus pluribus curam, omnibus abfuiſſe fortunam. Igitur caſtris ad Babyloniam poſitis, quo maiore animo capeſſeret bellum, uniuerſas uires in conſpectum dedit, & circundato uallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo numerum copiarum inijt. Orto ſole ad noctem agmina, ſicut deſcripta erant, intrauere uallum. Inde occupauerat emiſſa Meſopotamiæ campos, equitum peditumq; propemodum innumerabilis turba

lis turba maiorem quàm pro numero speciem gerens. Persarum erant centum millia, in queis eques triginta millia implebat. Medi decem equitũ, quinquaginta millia peditum habebant, Barcanorum equitum duo millia fuere, armati bipẽnibus, leuibusq; scutis cetræ maxime speciem reddentibus, peditum decem millia pari armatura sequebãtur. Armenij quadraginta millia miserãt, peditum, additis septem millibus equitũ. Hyrcani egregij, ut inter illas gentes, sex millia expleuerãt equis militatura. Iidem uicies quadraginta millia peditũ armati erãt, pluribus hærebãt ferro præfixæ hastæ. Quidã lignum igne durauerant, hos quoq; duo millia equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus uenerat, ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo millia peditũ, equitum duplicem parauerant numerum. his copijs triginta millia Græcorum mercede conducta, egregiæ iuuentutis adiecta sunt. nam Bactrianos & Sogdianos & Indos, cæterosq; rubri maris accolas, ignota etiã ipsi gentium nomina, festinatio probibebat acciri. Nec quicquã illi minus quàm multitudo militum defuit, cuius uniuersæ aspectu admodum lætus, purpuratis solita uanitate spem eius inflantibus, conuersus ad Caudemum Atheniensem belli peritum, & ob exilium infestum Alexãdro (quippe Athenis iubente eo fuerat expulsus) percõcta

ri cœpit, satis'ne ei uideretur instructus ad obterendum hostem. At ille & suæ sortis, & regiæ superbiæ oblitus: Verum, inquit, & tu forsan audire nolis: et ego, ni si nunc dixero, aliâs nequaquam confitebor. hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium & totius orientis excita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis. Nitet purpura, auroq; fulget armis & opulẽtia, quantam qui oculis non subiecerint, animis cõcipere nõ possent. Sed Macedonum acies torua sanè & inculta clypeis, hastisq; immobiles cuneos, & conserta robora uirorum tegit. Ipsi phalangem uocant peditum stabile agmen. Vir uiro, armis arma conserta sunt, ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines seruare didicere. Quod imperatur omnes exaudiunt, obsistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnam, non duces magis quàm milites callent. Et ne auri argentiq; studio teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est. Cibus, quẽ occupati parant, satiat. Tempora somni arctiora quàm noctis sunt. Iam Thessali equites & Acharnanes Etholiq; inuicta bello manus, fundis credo & hastis igne duratis repellentur, pari robore opus est. In illa terra, quæ hos genuit auxilia quærenda sunt. Argentũ istud atq; aurum ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi suam naturam plerunq; fortuna corrumperet.

corrumperet.

corrūperet. Itaq; ueritatis impatiens, hospitem ac supplicem, tunc maxime utilia suadentem abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus, habeo, inquit, paratum mortis meæ ultorem. Expetet pœnas mei consilij spreti ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidē licentia regni subito mutatus documentum eris posteris, homines cum se permisere fortunæ, etiam naturam dedifcere. Hæc uociferantem, quibus erat imperatum, iugulant, Sera deinde pœnitētia subit regem ac uera dixisse cōfessus, eū sepeliri iussit. Timodes erat Mentoris filius, impiger iuuenis, cui præceptū est à rege, ut omnes peregrinos milites, in queis plurimū habebat spei, à Farnabazo acciperet, opera eorum usurus in bello. Ipsi Farnabazo tradit imperiū, quod ante Memnoni dederat. Anxiū de instantibus curis agitabant etiā per somnū species imminentiū rerum, siue illas ægritudo, siue diuinatio animi præsagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei uisa sunt, & paulo post Alexandrū adduci ad ipsum in eo uestis habitu, quo ipse fuisset, cum appellatus esset rex. Equo deinde per Babyloniam uectū, subito cum ipso equo oculis esse subiectū. Ad hæc uates uaria interpretatione curam distraxerunt, alij l etum id regi somniū esse dicebant, quod castra hostiū arsissent, quod Alexandrū deposita regia ueste in Persico et uulgari habitu produ-

 ctum

ctum esse uidisset. Quidã non ita augurabãtur, quippe illustria Macedonum castra uisa, fulgorem Alexandro portẽdere, quæ regnũ Asiæ occupare habuissent, haud ambiguæ rei, quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cum appellatus est rex. Vetera quoq; omina, ut fert solicitudo, reuocauerant. Recensebãt enim Dariũ in principio imperij uaginã Acinacis Persicã iussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur, protinusq; Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterum ipse & uatũ responso, quod ædebatur in uulgus, & specie quæ per somnum oblata erat admodum lætus, castra ad Euphratem mouere iubet. Patrio more Persarum traditũ est orto sole, demum procedente die iam illustri, signum è tabernaculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis, Ignis, quem ipsi sacrum & æternum uocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi patriũ carmen canebant. Magos trecenti & sexaginta quinq; iuuenes sequebãtur punicis amiculis uelati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoq; in totidem dies descriptus est annus. Currum deinde Ioui sacratum albentes uehebant equi: hos eximiæ magnitudinis equus, quem solis appellabãt, sequebatur. Aureæ uirgæ, & al

hæ uestes

hæ uestes regentes equos adornabãt, haud procul erãt uehicula decem multo auro argentoq; cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, uarijs armis & moribus. Proximi ibant, quos Persæ immortales uocãt, ad decem millia, cultus opulentiæ Barbaræ nõ alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi uestẽ auro distinctam habebant, manicatasq; tunicas gemmis etiam adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellãt, decem & quinq; millia hominum. Hæc uero turba muliebriter propemodum culta, luxu magis quàm decoris armis cõspicua erat. Doryphori uocabantur, proximũ his agmen soliti uestem excipere regalem. Hi currum regis anteibant, quo ipse eminens uehebatur. Vtrunq; currus latus deorum simulacra ex auro argentoq; expressa decorabant, distinguebant interuenientes gemmæ iugũ: ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia, quorũ alterum in alterum belli gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam pinnas extendenti similem sacrauerant. Cultus regis inter omnia luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ medium album intexerat, pallam auro distinctam aurei accipitres, uelut rostris inter se corruerẽt, adornabãt, & zona aurea muliebriter cinctus Acinacem suspenderat, cui ex gemma erat uagina. Cydarim Persæ regiũ capitis uocabant insigne, hoc cærulea fascia albo distincta circuibat. Currum decem millia ha

ſtatorū ſequebantur, haſtas argento exornatas, ſpicula auro præfixa geſtabant. Dextera læuaq; regem ducenti fermè nobiliſsimi propinquorū comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum, quos equi regis quadringenti ſequebantur. Interuallo deinde unius ſtadij, matrē Darij Syſigambim currus uehebat, & in alio erat cōiunx. Turba fœminarū reginas comitantiū equis uectabatur. Quindecim inde, quas Armamaxas appellāt, ſequebantur. In his erant liberi regis, & qui educabant eos, ſpadonumq; grex, haud ſanè illis gentibus uilis. Tum regiæ pellices trecenta ſexaginta uehebantur, & ipſe regali cultu ornatuq́, poſt quas pecuniā regis ſexcenti muli, & trecenti cameli uehebant, præſidio ſagittariorū perſequente. Propinquorū, amicorumq; coniuges huic agmini proximæ, lixarúmque & calonum greges uehebantur. Vltimi erant cum ſuis quiſq; ducibus, qui cogerent agmen, leuiter armati. Cōtra, ſi quis aciem Macedonū intueretur, diſpar acies erat, equis uiriſq; nō aurea, nō diſcolori ueſte, ſed ferro atq; ære fulgentibus. Agmen, & ſtare paratum & ſequi, nec turba, nec ſarcinis prægraue. Intentum ad ducis non ſignum modo, ſed etiā nutum. Et caſtris locus, et exercitui commeatus ſuppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius tantæ multitudinis rex, loci in quo pugnauit, anguſtijs redactus eſt ad paucitatem,

tem, quã in hoste cõtempserat. Interea Alexander Aristamene Cappadociæ præposito, Ciliciã petẽs cũ omnibus copijs regionẽ, quæ castra Cyri appellãt peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cũ aduersus Crœsum in Lydiam exercitũ duceret. Aberat ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciã intramus, Pylas incole dicũt arctissimas fauces munimẽta, quæ manu ponimus naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Mẽnon suasisset, quondã salubre cõsiliũ sero exequi statuit. Igne, ferroq́; Ciliciã uastat, ut hosti solitudinem faciat, quicquid usui esse potest corrumpit, sterile ac nondum solum, quod tueri nequibat relicturus. Sed longe utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, ualido occupare præsidio, iugumq́; opportune itineri imminens obtinere, unde inultus subeuntẽ aut prohibere aut opprimere hostem potuisset. Tunc paucis, qui callibus præsiderent relictis, retro ipse concessit populator terræ, quam populationibus uindicare debuerat. Ergo qui relicti erant, proditos se rati, nec aspectum quidem hostis sustinere uoluerunt, cum uel pauciores locum obtinere potuissent. Nanque perpetuo iugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod cum à mari surgat, uelut sinu quodam flexúque curuatum, rursus altero cornu in diuersum littus excurrit. Per hoc dorsum qua maxime introrsum

mari cedit, asperi tres aditus, et peranguſti ſunt, quorũ uno Cilicia intranda eſt, cãpeſtris eadem qua uergit ad mare, planiciem eius crebris diſtinguẽtibus riuis. Pyrrhamus & Cydnus incliti omnes fluunt. Cydnus non ſpacio aquarũ, ſed liquore memorabilis, quippe leni tractu è fontibus labens, puro ſolo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alueum turbent. Itaq; incorruptus, idemq; frigidiſſimus, quippe multa riparũ amœnitate inumbratus, ubiq; fontibus ſuis ſimilis in mare euadit. Multa in ea regione monumenta uulgata carminibus uetuſtas exederat. Monſtrabãtur urbium ſedes Lyrneſſi & Cebeſti, Specus quoq; & Corycium nemus, ubi crocum gignitur, cæteraq;, in quibus nihil præter famam durauerat. Alexander fauces iugi, quæ Pylæ appellantur, intrauit. Contemplatus locorum ſitus non alias magis dicitur admiratus eſſe felicitatem ſuam. Obrui potuiſſe uel ſaxis confitebatur, ſi fuiſſent, qui ui ſubeũtes propellerent. Iter uix quaternos capiebat armatos. Dorſum montis imminebat uiæ non anguſtæ modo, ſed plerunque præruptæ crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leuiter armatos præcedere iuſſerat, ſcrutariq; calles, ne occultus hoſtis in ſubeuntes erumperet. Sagittariorum quoq; manus occupauerat iugum, intentos arcus habebãt, moniti non iter ipſos inire, ſed præ-

lium. Hoc modo agmen peruenit ad urbem Tarſon, cui tum maxime Perſæ ſubijciebant ignem, ne opulentum oppidum hoſtis inuaderet. At ille Parmenione ad inhibendum incendiũ cum expedita manu præmiſſo, poſteà quàm Barbaros aduentu ſuorũ fugatos eſſe cognouit, urbem à ſe cõſeruatam intrat. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictũ eſt, interfluit: & tunc æſtas erat, cuius calor non aliam magis quàm Ciliciæ oram uapore ſolis accendit, & diei feruidiſſimum tempus cœperat. Puluere ac ſudore ſimul perfuſum regem inuitauit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque ueſte depoſita in conſpectu agminis (decorum quoq; futurum ratus, ſi oſtendiſſet ſuis leui ac parabili cultu corporis ſe eſſe contentũ) deſcendit in flumen. Vixq; ingreſſi ſubito horrore artus rigere cœperunt, pallor deinde ſuffuſus eſt, & totum propemodum corpus uitalis calor reliquit. Expiranti ſimilem, miniſtri manu excipiunt, nec ſatis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens ſolicitudo & penè iam luctus in caſtris erat. Flentes querebantur in tanto impetu curſuq; rerum omnis ætatis ac memoriæ clariſſimũ regem non in acie ſaltem, non ab hoſte deiectum, ſed abluentem aqua corpus, ereptum eſſe & extinctum: inſtare Darium, uictorem antequam uidiſſet hoſtem. Sibi eaſdem terras, quas uictores peragraſſent, repetẽdas, omnia aut ipſos,

aut hostes populatos: per uastas solitudines, etiam si nemo insequi uelit, euntes, fame atq; inopia debellari posse. Quem signum daturum fugientibus? quem ausurum Alexandro succedere? Iam ad Hellespontum fuga penetrarent, classem, qua transeant, quem præparaturũ? Rursus in ipsum regem misericordia uersa, illum florem iuuentæ, illam uim animi, eundem regem & commilitonem diuelli à se & abrumpi immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat: alleuabat rex oculos, & paulatim redeunte animo, circunstantes amicos agnouerat. Laxatáque uis morbi ad hoc solum uidebatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animum autem ægritudo corporis urgebat, quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nunciabatur. Vinctum ergo se tradi, & tantam uictoriam eripi sibi è manibus, obscuráque & ignobili morte in tabernaculo extingui se querebatur. Admißisq; amicis pariter & medicis, In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire mihi uideor: & qui ultro intuli bellum, iam prouocor. Darius ergo cum tam superbas literas scriberet, fortunã meam in consilio habuit, sed nequicquam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia & segnes medicos nõ expctũt tẽpora mea. Vel mori strenue, quàm tarde cõualescere mihi melius est. Proinde

Inde si quid opis, si quid artis in medicis est, sciant me non tam mortis, quàm belli remediũ quærere. Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas eius. Ergo pro se quisq; precari cœpere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in potestate medentiũ. Inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, cum ad perniciem eius etiam à latere ipsius pecunia solicitaret hostis, quippe Darius mille talenta interfectori Alexãdri daturum se pronunciari iusserat. Itaq; ne ausurum quidem quẽquam arbitrabantur experiri remedium, quod propter nouitatẽ posset esse suspectum. Erat inter nobiles medicos è Macedonia regem secutus Philippus natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, et custos salutis datus: quẽ nõ ut regem modo, sed etiã ut alumnum eximia charitate diligebat. Is nõ præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamq; uim morbi potione medicata leuaturum esse promisit. Nulli promissum eius placebat præter ipsum cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius quàm moram perpeti poterat. Arma & acies in oculis erãt, & uictoriã in eo positã esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum, quòd post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægreferẽs. Inter hæc à Parmenione fidißimo purpuratorum literas accepit, quibus ei denunciabat ne salutem suã Philippo

committeret,

commiteret, mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingentem animo solicitudinem literæ incusserant, & quicquid in utranq; partem aut metus, aut spes subiecerat secreta æstimatione pẽsabat. Bibere perseuerem? ut si uenenum datum fuerit, ne immerito quidẽ, quicquid acciderit, euenisse uideatur? Damnẽ ne medici fidem? In tabernaculo me opprimi patiar? Nõ. Atqui satius est alieno me mori scelere, quàm metu meo. Diu animo in diuersa uersato, nulli quid scriptũ esset enunciat, epistolamq; sigillo annuli sui impressam, puluino cui incumbebat subiecit. Inter has cogitatiões biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat intrauit. Quo uiso Alexander leuato corpore in cubitũ, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accepit poculum, et hausit interritus, tum epistolã Philippum legere iubet, nec à uultu legentis mouit oculos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso ore posse deprehẽdere. Ille epistola perlecta, plus indignationis quàm pauoris ostendit, proiectisq; amiculo & literis ante lectum, Rex (inquit) semper quidem spiritus meus ex te pependit, sed nunc uero arbitror sacro & uenerabili ore trahitur. Crimen parricidij, quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Seruatus à me, uitam mihi dederis oro quæsoq;, amissoq; metu, patere medicamentum concipi

cipi uenis. Laxa paulisper animum, quem solicitudine intempestiua amici sanè fideles, sed moleste seduli, turbant. Non securum modo hæc uox, sed etiam lætum regẽ, ac plenum bonæ spei fecit. Itaq; si Dij (inquit) Philippe tibi permisissent, quo maxime modo animum uelles experiri meum, alio profecto uoluisses: sed certiorẽ quàm expertus es, ne optasses quidem hac epistola accepta, tamen quod dilueras bibi. Et nunc credo te non minus pro tua fide, quàm pro mea salute esse solicitũ. Hæc locutus, dextram Philippo offert. Cæterum tãta uis medicaminis fuit, ut quæ secuta sunt, criminationem Parmenionis adiuuerint. Interclusus spiritus arcte meabat, nec Philippus quicquã inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admouit, ille torpentem nunc cibi, nunc uini odore excitauit. Atque ut primum mentis compotem esse sensit, modo matris sororumq;, modo tantæ uictoriæ appropinquantis admonere non destitit. Vt uero medicamentum se diffudit in uenas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit, primo animus uigorem suum, deinde corpus quoq; expectatione maturius recuperauit. quippe post tertium diem, quàm in hoc statu fuerat, in conspectum militum uenit: nec auidius ipsum regẽ, quàm Philippum intuebatur exercitus, pro se quisque dexteram eius amplexi, grates habebant uelut præsenti Deo. Nanque haud facile dictu est, præter ingenitam

illi genti erga reges suos uenerationem, quàm tum huius quoque regis uel admirationi dediti fuerint, uel charitate flagrauerint. Iam primum nihil nisi diuina ope aggredi uidebatur. Nam cum esset præsto ubique fortuna, temeritas in gloriā cesserat: ætas quoque uix tantis matura rebus, sed abunde sufficiens, omnia etiā eius opera honestabat: et quæ leuiora haberi solēt, plerūq; in re militari grauiora uulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusq; paululū à priuato abhorrēs, militaris uigor: queis ille uel ingenij dotibus, uel animi artibus, ut pariter charus ac uenerādus esset, effecerat. At Darius nuncio de aduersa ualetudine eius accepto, celeritate quāta poterat tam graue agmē, ad Euphratē cōtendit. Iunctoq; eo pōtibus, quinq; tamen diebus traiecit exercitū, Ciliciā occupare festinans. Iamq; Alexander uiribus corporis receptis, ad urbem Solos peruenerat: cuius potitus, ducētis talentis nomine mulctæ exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atq; otiū reddēs, ostēdit quanta fiducia Barbaros sperneret. Aesculapio et Mineruæ ludos celebrauit. Spectāti nuncius lætus affertur à Lycarnasso, Persas acie à suis esse superatos, Myndios quoq;, & Canyndios, et pleraq; tractus eius suæ facta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro, castrisq; motis, et Pyrrhamo amne pōte iuncto, ad urbē Mallon peruenit, inde alteris castris ad oppidum Castabūlū. Ibi Parmenio

menio regi occurrit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus per quem ad urbem Isson nomine penetrandum erat. Atq; ille angustijs eius occupatis, & præsidio modico relicto, Isson quoq; desertam à Barbaris ceperat. Inde progressus, deturbatis qui interiora montium obsidebant, præsidijs cuncta firmauit: occupatoq; itinere, sicut paulò ante dictum est, idem & author & nuncius uenit. Isson inde rex copias admouit, ubi consilio habito utrũ ne ultra progrediendum foret, an ibi operiendi essent milites noui, quos ex Macedonia aduentare cõstabat, Parmenio nõ alium locum prælio aptiorem esse censebat: quippe illic utriusq; regis copias numero futuras pares, cum angustiæ multitudinem non caperent, planitiem ipsis camposq; esse uitandos, ubi circuiri, ubi ancipiti acie opprimi possent. Timere ne nõ uirtute hostium, sed laßitudine sua uincerentur. Persas recẽtes inde successuros, si laxius stare potuissent. Facile ratio tã salubris consilij accepta est. Itaq; inter angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat in exercitu regis Sisenes Perses quondam à prætore Aegypti missus ad Philippum, donisq; et omni honore cultus: qui exilium patria sede mutauerat. Secutus deinde in Asiam Alexãdrum, inter fideles socios habebatur. huic epistolam Cretensis miles obsignatam annulo, cuius signum haud sanè notum erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darij

miserat eam, hortabaturq; Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet. Magno id ei apud regem honori fore. Has literas Sisenes, utpote innoxius, ad Alexandrum sæpe deferre tentauit. Sed cum tot curis apparatuq; belli regem uideret urgeri, aptius subinde tempus expectans, suspicionem initi scelesti consilij præbuit. nanque epistola prius quàm ei redderetur, in manus Alexandri peruenerat, lectamq; eam ignoti annuli sigillo impresso Siseni dari iusserat, ad æstimãdam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, scelesto cõsilio eam uisus est suppreßisse: et in agmine à Cretensibus, haud dubie iussu regis, occisus est. Iamq; Græci milites, quos Timodes à Farnabazo acceperat, præcipua spes & propemodum unica Alexãdri ad Darium peruenerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret, spaciososq; Mesopotamiæ campos repeteret. Si id consilium damnaret, at ille diuideret saltem copias innumerabiles, ne sub unum fortunæ ictum totas uires regni cadere pateretur. Minus hoc cõsilium regi, quàm purpuratis eius displicebat: ancipitem fidem, et mercede uenalem proditionem imminere, & diuidi non ob aliud copias uelle, quàm ut ipsi in diuersa ingreßi, si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius esse, quàm circundatos eos exercitu toto, obrui telis, documentum non inultæ perfidiæ futuros,

turos. At Darius, ut erat sanctus, & mitis, se uero tantum facinus negat esse facturum, ut suam secutos fidē, suos milites iubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidū consilium capite luere debere: defuturos eos qui suaderent, si suasisse periculum esset. denique ipsos quotidie ad se uocari in consilium iubet, uariasq; sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nunciari iubet, ipsum quidem beneuolentiæ illorum gratias agere. Cæterum si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare, & eum qui recedat, fugere credi. Trahendi uero belli insulsam esse rationem. Tantæ enim multitudini utique cum iam hyems instaret, in regione uasta, & inuicem à suis atque hoste uexata, nō suffectura alimenta, ne diuidi quidem copias posse, seruato more maiorum, qui uniuersas uires semper discrimini bellorum obtulerunt. Et hercule terribilem antea regem, & absentia sua ad uanam fiduciam elatum, posteaquam aduentare se senserit, cautum pro temerario factum, delituisse inter angustias saltus, ritu ignobilium ferarum, quæ strepitu prætereuntium audito, syluarum latebris se occuluerūt. Iam etiā ualetudinis simulatione frustrari suos milites, sed non amplius ipsum esse passurum de

trectare certamen. In illo specu, in quem pauidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Hæc magnificẽtius iactata quàm uerius. Cæterũ pecunia omni, rebusq; preciosißimis Damascum Syriæ cum modico præsidio militum mißis, reliquas copias in Ciliciã duxit, in sequentibus more patrio agmẽ cõiuge et matre. Virgines quoq; cũ paruo filio comitabantur patrẽ. Forte eadẽ nocte & Alexãder ad fauces quibus Syria aditur, et Darius ad eũ locũ quẽ Amanicas pylas uocãt, peruenit. Nec dubitauere Persæ, quin Isso relicta, quã ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam saucij quidã & inualidi, qui agmen non poterãt persequi, excepti erãt. Quos omnes instinctu purpuratorũ barbara feritate sæuientiũ, præcisis adustisq; manibus circunduci, ut copias suas noscerent, satisq; omnibus spectatis, nunciaret quæ uidissent, regi suo iußit. Motis ergo castris superat Pyrrhamum amnẽ, in tergis, ut credebat, fugientiũ hæsurus. At illi, quorũ amputauerat manus, ad castra Macedonum pene trãt, Dariũ quàm maximo cursu posset sequi nũciantes. Vix fides habebatur. Itaq; speculatores maritimas regiones præmissos explorare iubet, ipse ne adesset, an præfectorũ aliquis speciem tribuisset uniuersi uenientis exercitus. Sed cũ speculatores reuerterẽtur, procul ingens multitudo cõspecta est. Ignes deinde totis cãpis collucere cœperunt, omniaq; uelut cõtinenti incẽdio ardere

uisa,

uisa, cũ incõdita multitudo maxime propter iumenta la xius tenderet. Itaq; eo ipso loco metari suos castra iusserat, lætus, quod omni expetiuerat uoto, in illis potißimũ angustijs decernendũ esse. Cæterũ ut solet fieri cũ ultimi discriminis tẽpus aduentat, in solicitudinẽ uersa fiducia est. Illam ipsam fortunã, qua aspirante res tam prospere gesserat, uerebatur, nec iniuria: ex ijs quæ tribuisset sibi, quàm mutabilis esset, reputabat. Vnã superesse no ctem, quæ tanti discriminis moraretur euentũ. Rursus occurrebant maiora periculis præmia. Et sicut dubium esset, an uinceret, in illud utiq; certũ esse, honeste & cũ magna laude moriturum. Itaq; corpora milites curare iußit, ac deinde tertia uigilia instructos et armatos esse. Ipse in iugum editi montis ascendit, multisq; collucenti bus facibus patrio more sacrificium dijs præsidibus lo ci fecit. Iamq; tertium, sicut præceptũ erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus & prælio: strenueq; iußi procedere, oriente luce peruenerunt ad angu stias, quas occupare decreuerant. Dariũ triginta inde stadia adesse præmißi indicabãt. Tũc cõsistere agmẽ iu bet, armisq; ipse sumptis aciẽ ordinabat. Dario aduentũ hostium pauidi agrestes nunciauerunt. Vix credenti, oc currere etiam, quos ut fugiẽtes sequebatur. Ergo nõ me diocris omniũ animos formido incesserat, quippe itineri quàm prælio aptiores erãt, raptimq; arma capiebãt.

Sed ipsa festinatio discurrẽtium, suosq́; ad arma uocantium, maiorem metum incußit. Alij in iugũ montis euaserant, ut hostium agmen inde prospicerent, equos pleriq; frænabant. discors exercitus, nec ad unum intentus imperiũ, uario tumultu cuncta turbauerat. Darius initio montis iugum cum parte copiarum occupare statuit, & à fronte & à tergo circuiturus hostem. A mari quoq;, quo dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgeret. præter hæc uiginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pyrrhamum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obijcere sese Macedonũ copijs iusserat. Si id præstare nõ possent, retrocedere in montes, & occulte circuire ultimos hostium. Cæterũ destinata salubriter omni ratione, potentior fortuna discußit: quippe alij præ metu imperiũ exequi non audebãt, alij frustra exequebantur, quia ubi partes labant, summa turbatur. Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dexterum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumq́; uiginti fermè milibus. In eodem Timodes erat Græcis peditibus mercede cõductis triginta millibus præpositus. hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ Phalangi acies. In leuo cornu Aristomedes Thessalus uiginti milia Barbarorum peditum habebat. In subsidijs pugnacißimas locauerat gentes. Ipsum regem in eodẽ cornu

dimicaturum

dimicaturum tria millia delectorum equitũ assueta corporis custodiæ, & pedestris acies X L, millia sequebatur: Hyrcani deinde Mediq; equites, bis proximi cæterarum gentium ultra eos dextra leuaq; dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est instructum, sex millia iaculatorũ funditorumq; antecedebant. Quicquid in illis angustijs adiri poterat, impleuerũt copiæ, cornuaq; hinc à iugo, illinc à mari stabant: uxorem matremq; regis, & alium fœminarum gregem in medium agmen acceperant. Alexãder phalangem, qua nihil apud Macedonas ualidius erat, in fronte constituit. Dexterũ cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur. huic proximi stabãt Conon & Perdicas & Meleager, & Ptolemæus, et Amyntas, sui quisque agminis duces. In læuo, quod ad mare pertinebat, Craterus & Parmenio erãt, sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utroq; cornu locati, dexterũ Macedones Thessalis adiunctis, læuũ Peloponenses tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorũ manũ, sagittarijs admixtis. Thraces quoq; & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leuiter armati. At his qui præmissi à Dario iugum montis insederant, Agrianos opposuit ex Græcia nuper aduectos. Parmenioni autẽ præceperat, ut quantum posset agmen ad mare extenderet, quo longius abesset montibus quos occupauerant Barbari. At illi neq; obstare uenientibus, nec circuire

prætergressos ausi, funditorum maxime aspectu profugerant territi. Eaq; res tutum Alexandro agminis latus, quod ne superne incesseretur timuerat, præstitit. triginta & duo armatorum ordines ibãt. neq; enim latius extendi aciẽ patiebantur angustiæ. Paulatim deinde se laxare, sinus montium & maius spacium aperire cœperant, ita ut non pedes solum pluribus ordine incedere, sed etiam à lateribus circũfundi posset equitatus. Iam in conspectu. sed extra teli iactum utraq; acies erat, cum priores Persæ incõditum & trucem sustulere clamorẽ. Redditur & à Macedonibus maior (exercitus impar numero) iugis montium uastisq; saltibus repercussus: quippe semper circũiecta nemora petræq;, quãtamcũq; accepere uocem, multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibẽs, ne suspensi acrius ob nimiam festinationem concitato spiritu capesserent bellum, Cumq; agmen obequitaret, uaria oratione, ut cuiusq; animo aptum erat, milites alloquebatur. Macedones tot bellorum in Europa uictores, ad subigendam Asiam atq; ultima Orientis, non ipsius magis quàm suo ductu profecti, inueteratæ uirtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emensosq; olim Herculis & Liberi patris terminos, non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus impósituros iugum. Macedonum Bactra & Indos fore, minima esse quæ

nunc intuerentur, sed omnia uictoria parari. Nō præru
ptis petris Illyricorū, & Thraciæ saxis sterilē laborē
fore: spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum
opus. Totam aciem suo pauore fluctuantem, umbonibus
posse propelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus
pater inuocabatur: domitæq́; nuper Bœotiæ, et urbis in
ea nobilißimæ ad solū dirutæ species repræsentabatur
animis. iam Granicū amnē, iam tot urbes aut expugna
tas, aut in fidem acceptas, omniaq́;, quæ post tergū erāt,
strata, & pedibus ipsorū subiecta memorabat. Cū adie
rat Græcos, admonebat ab ijs gentibus illata Græciæ
bella, Darij prius, deinde Xerxis insolentiæ, aquam ip
sam terramq́; postulantium, ut neq; fontiū haustum, nec
solitos cibos relinquerent, dedita deis templa ruinis &
ignibus esse deleta. Vrbes eorū expugnatas, fœdera hu-
mani diuiniq́; iuris uiolata referebat. Illyricos uero &
Thracas rapto uiuere assuetos, aciē hostiū auro purpu
raq́; fulgentem intueri iubebat, prædā nō arma gestan
tem. Irent, & imbellibus fœminis aurū uiri eriperent.
Aspera montium suorum iuga, nudosq́; colles, et perpe-
tuo rigentes gelu, ditibus Persarum cāpis agrisq́; muta
rēt. Iam ad teli iactum peruenerant, cum Persarū equi
tes ferociter in læuum cornu hostiū inuecti sunt, quip-
pe Darius equestri prælio decernere optabat, Phalan-
gem Macedonici exercitus robur esse coniectans.

Iamq́;

Iamq́; etiã dextrum Alexandri cornu circuibatur. quod ubi Macedo conspexit; duabus alis equitum ad iugum montis iussis subsistere, cæteros in medium belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus, præfectum eorum occulte circuire tergum suorum iubet, Parmenioniq́, coniungi, & quod is imperasset, impigre exequi. Iamq́; ipsi in medium Persarum undique circunfusi, egregie se tuebantur, sed confertí & quasi cohærentes tela uibrare non poterant. Simul ut erant emissa, in eosdem concurrentia implicabantur, leuiq́; & uano ictu pauca in hostẽ, plura in humum innoxia cadebant. Ergo comminus coacti conserere, gladios impigre stringũt. Tũ uero multũ sanguinis fusum est. duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis arma pulsarẽt, mucrones in ora dirigerẽt. non timido, nõ ignauo cessare tum licuit collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem uestigio stabant, donec uincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradũ, cum hostem prostrauerant. At illos nouus excipiebat aduersarius fatigatos, nec uulnerati, ut aliàs solent, acie poterãt excedere, cum hostis instaret à fronte, à tergo sui urgerent. Alexander non ducis magis, quàm militis munera exequebatur, opimum decus cæso rege expetẽs. quippe Darius curru sublimis eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum incitamentum,

citamẽtum. Ergo frater eius Oxatres cum Alexandrũ instare ei cerneret, equites quibus præerat, ante ipsum currum regis obiecit, armis & robore corporis multũ super cæteros eminens, animo uero & pietate in paucißimis. Illo utiq; prælio clarus, alios improuide instantes prostrauit, alios in fugam auertit. At Macedones ut circa regẽ erant mutua adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum uero similis ruinæ strages erat. Circa currum Darij iacebant nobilißimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicãtes procubuerant, aduerso corpore uulneribus acceptis. Inter hos Aticies & Trouptes, & Sathaces prætor Aegypti magnorum exercituum præfecti noscitabantur. circa eos cumulata erat peditum equitumq; obscurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, sed promptißimi tamen cæsi sunt. Inter quos Alexãdri dexterũ femur leuiter mucrone perstrictum est. Iamq; qui Darium uehebant, equi confoßi hastis, & dolore efferati, iugum quatere, & regẽ curru excutere cœperant: cum ille ueritus ne uiuus ueniret in hostium potestatem, desilit, & in equum, qui ad hoc sequebatur, imponitur, insignibus quoq; imperij, ne fugam proderent, indecore abiectis. Tum uero cæteri dissipantur metu, & quæ cuiq; patebat ad fugã uia erumpunt, arma iacientes, quæ paulo ante ad tutelam corporum

rum sumpserant, adeo pauor etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus, et forte in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites uehementer urgebant. Iamq́; una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi rursus in prælium redeunt, sparsosq́; incōpositos uictoriæ fiducia Barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter equitesq́; Persarū serie laminarū ob id genus graue, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupauerant. Hac tam prospera pugna nunciata, Alexander non ante ausus persequi Barbaros, utrinq; iam uictor instare fugientibus cœpit. Haud amplius regem quàm mille equites sequebantur, cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in uictoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus qui cogebat fugere fugientes morabatur. At Græci qui in Darij partibus steterant Amynta duce, (prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud sanè fugientibus similes euaserant. Barbari longe diuersam fugam intenderunt, alij quà rectum iter in Persidē ducebat, quidam circuitus rupis, saltusq́; montium occultos petiuere, pauci castra Darij. Sed iam illa quoq; hostis uictor intrauerat, omni quidem opulentia

ditia. Ingens auri argentiq; pondus, non belli, sed luxuriæ apparatum, diripuerant milites. Cumq; plus raperent, paßim strata erãt itinera uilioribus sarcinis, quas in cõparatione meliorũ auaritia cõtempserat. Iamq; ad fœminas peruentũ erat, quibus quo chariora ornamenta sunt, uiolentius detrahebantur. Nec corporibus quidem uis ac libido parcebat. Omnia planctu tumultuq;, prout cuiq; fortuna erat, castra repleuerant, nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines ætatesq; uictoris crudelitas ac licentia uagaretur. Tunc uero impotens fortunæ species conspici potuit, cum ij qui tum Dario tabernaculum exornauerãt omni luxu & opulẽtia instructũ, eadem illa Alexandro quasi ueteri domino reseruabant. Nanq; id solum intactũ omiserant milites, ita tradito more, ut uictorẽ uicti regis tabernaculo exciperent. Sed omniũ oculos animosq; in semet conuerterant captiuæ mater cõiunxq; Darij. Illa nõ maiestate solum, sed etiam ætate uenerabilis, hæc formæ pulchritudine: nec illa quidem sorte corrupta, acceperat in sinũ filium nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ, quantã pauld ante pater eius amiserat genitũ. At in gremio anus auiæ iacebant adultæ uirgines duæ, non suo tantum, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarum turba constiterat, laceratis crinibus, absciſſaque ueste, pristini decoris immemores,

immemores, reginas dominasq́ ueris quõdam, tunc alie nis nominibus inuocãtes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius stetisset, quæ fortuna discriminis fu isset, requirebãt. Negabant se captas, si uiueret rex: sed illum equos subinde mutantem longius fuga abstulerat. In acie autẽ cæsa sunt Persarum peditum centum millia, decem uero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti saucij fuere, triginta omnino & duo ex peditibus desyderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens uictoria stetit. Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteaquam & nox apparebat, & cum assequendi spes non erat, in castra pauló ante à suis capta peruenit. Inuitari deinde amicos, quibus maxime assueuerat, iußit, quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta non prohibebat interesse conuiuio. tum repente è proximo tabernaculo lugubris clamor Barbaro ululatu planctuq́ permixtus epulantes cõ terruit. Cohors quoq́, quæ excubabat ad tabernaculum regis, uerita ne maioris motus principiũ esset, armare se cœperat. Causa pauoris subiti fuit, quòd mater uxór que Darij cũ captiuis mulieribus nobilibus regem, quẽ interfectum esse credebãt, ingenti gemitu eiulatuq́ deflebant. Vnus nanq́ è captiuis spadonibus, qui forte ante ipsarum tabernaculum steterat, amiculum quod Darius,

rius, ſicut paulò ante dictum eſt, ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius qui repertum ferebat agnouit, ratusq́; interfecto detractum eſſe, falſum nunciũ mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore comperto, Alexander fortunæ Darij, & pietati earum lachrymaſſe fertur. Ac primo Mithrenẽ, qui Sardeis prodiderat, peritũ Perſicæ linguæ, ire ad conſolandas eas iuſſerat. Veritus deinde ne proditor captiuarũ iram doloremq́; grauaret, Leonatũ ex purpuratis ſuis miſit, iuſſum indicare falſo lamentari eas: Darium uiuum. Ille cũ paucis armigeris in tabernaculũ, in quo captiuæ erãt peruenit, miſſumq́; à rege ſe nũciare iubet. At hi qui in ueſtibulo erant, ut armatos conſpexere, rati actum eſſe de dominis, in tabernaculum currunt, uociferantes adeſſe ſupremam horam, miſſosq́; qui occiderent captas. Itaq́;, ut quæ nec prohibere, nec admittere auderent, nullo reſponſo dato tacitæ opperiebantur uictoris arbitriũ. Leonatus expectato diu qui ſe intromitteret, poſtea quã nemo prodire audebat, relictis in ueſtibulo ſatellitibus intrat in tabernaculum. Ea ipſa res turbauerat fœminas, quòd irrupiſſe, non admiſſus uidebatur. Itaq́; mater et coniunx prouolutæ ad pedes orare cœperunt, ut prius quàm interficerẽtur, Darij corpus ipſis patrio more ſepelire permitteret, functas ſupremo in regem officio, ſe impigre morituras. Leonatus & uiuere Darium, &

ipſas non incolumes modo, ſed etiam apparatu priſtinæ fortunæ reginas fore. Tum mater Darij alleuari ſe paſſa eſt. Alexander poſtera die cum cura ſepultis militibus quorum corpora inuenerat, Perſarum quoq; nobiliſsimis eundem honorẽ haberi iubet, matriq; Darij permittit, quos uellet, patrio more ſepeliret. Illa paucos arcta propinquitate cõiunctos, pro habitu præſentis fortunæ humari iuſsit, apparatũ funerum, quo Perſæ ſuprema officia celebrarent, inuidioſum fore exiſtimans, cum uictores haud pretioſe cremarentur. Iamq; iuſtis defunctorum corporibus ſolutis, præmittit ad captiuas, qui nunciarent ipſum uenire. Inhibitaq; comitãtium turba, tabernaculum cum Ephestione intrat. Is longe omnium amicorum chariſsimus erat regi, cum ipſo pariter educatus, ſecretorũ omniũ arbiter, libertatis quoq; in admonendo eo non alius ius habebat: quod tamen ita uſurpabat, ut magis à rege permiſſum quàm uendicatum ab eo uideretur. Et ſicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præſtabat. Ergo reginæ illum regem eſſe ratæ ſuo more ueneratæ ſunt. Inde ex ſpadonibus captiuis, quis Alexander eſſet, monſtrantibus, Syſigambis aduoluta eſt pedibus eius, ignorationem nunquam antea niſi regis excuſans. Quam manu alleuans rex, Non erraſti, inquit, mater. Nam & hic Alexander eſt. Equidem ſi hac cõtinentia animi ad ultimum uitæ perſeuerare potuiſſet,

tuisset, feliciorem fuisse crederem quàm uisus est esse cum Liberi *patris imitaretur triumphũ, ab* Hellespon*to usq; ad* Oceanum *omnes gentes uictoria emensus: si uicisset profectò superbiam atq; iram, mala inuicta: si abstinuisset inter epulas cædibus amicorum, egregiosq; bello uiros, & tot gentium secum domitores indicta causa ueritus esset occidere. Sed nondũ fortuna se animo eius superfuderat.* Itaque Orientem *tam moderate & prudenter tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cepit: tum quidem ita se gessit, ut omnes ante eum reges & cõtinentia & clementia uincerentur.* Virgines *& reginas excellentis formæ tam sancte habuit, quàm si eodem quo ipse parente genitæ forent.* Coniugem *eiusdem quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis uicit, adeo ipse non uiolauit, ut summam adhibuerit curam, ne quis captiuo corpori illuderet.* Omnem *cultum reddi fœminis iussit, nec quicquam ex pristinæ fortunæ magnificentia captiuis præter fiduciam defuit.* Itaque *Sysigambis,* Rex, *inquit, mereris ut ea precemur tibi, quæ* Dario *nostro quondam precatæ sumus: & (ut uideo) dignus es, qui tantum regem non fœlicitate solum, sed etiam æquitate superaueris.* Tu *quidem matrem me & reginam uocas, sed ego me tuam famulam esse confiteor.* Et *præteritæ fortunæ fastigium capio, & præsentis iugum pati possum.*

Tua intereſt quãtum in nos licuerit, ſi id potius clementia, quàm ſæuitia uis eſſe teſtatum. Rex bonũ animum habere eas iußit. Darij deinde filiũ collo ſuo admouit. Atq; nil ille conſpectu tũc primum à ſe uiſi conterritus, ceruicem eius manibus amplectitur. Motus ergo rex cõſtantia pueri, Ephestionem intuens, Quàm uellem, inquit, Darius aliquid ex hac indole hauſiſſet. Tum tabernaculo egreſſus, tribus aris in ripa Pyrrhami amnis Ioui atq; Herculi, Mineruæq; ſacratis, Syriam petit, Damaſcũ, ubi regis gaza erat, Parmenione præmiſſo. Atque is cum præceßiſſe Darij Satrapam comperiſſet, ueritus ne paucitas ſuorum ſperneretur, accerſere maiorẽ manũ ſtatuit. Sed forte inexploratores ab eo præmiſſos incidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexãdrum à præfecto Damaſci miſſas tradit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiã ſuppellectilem cum pecunia traderet, adiecit. Parmenio aſſeruari eo iuſſo, literas aperit, in queis erat ſcriptum ut mature Alexander aliquem ex ducibus ſuis mitteret cũ manu exigua. Itaque re cognita Mardum datis comitibus ad proditorem remittit. Ille è manibus cuſtodientiũ lapſus, Damaſcum ante lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum, inſidias timentis: & ignotum iter ſine duce non audebat ingredi. Fœlicitatẽ tamen regis ſui cõfiſus, agreſtes, qui duces itineris eſſent, excipi

excipi iußit-quibus celeriter repertis, quarto die ad urbem peruenit, iam metuente præfecto, ne sibi fides habita non esset. Igitur quasi parum munimentis oppidi fidens, ante solis ortum pecuniam regiam, quam gazam Persæ uocant, cum preciosißimis rerum efferri iubet, fugam simulans, reuera ut prædam hosti offerret. Multa millia uirorum fœminarumq; excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum cuius fidei commissa fuerat: quippe quo maior proditoris merces foret, obÿcere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles uiros, prætorum Darij cōiuges liberosq;, præter hos urbiū græcarum legatos, quos Darius uelut in arce tutißima, in proditoris reliquerat manibus. Gangabas Persæ uocant humeris onera portantes. hi cum frigus tolerare non possent, quippe & procella subito niuem effuderat, & humus rigebat gelu, tum astrictas uestes, quas cum pecunia portabant, auro & purpura insignes induunt, nullo prohibere auso, cū fortuna regis etiam humilimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni non spernendi agminis speciem, qui intentiore cura suos quasi ad iustum prælium paucis adhortatus, equis calcaria subdere iubet, et acri impetu in hostem inuehi. At illi, qui sub oneribus erant, omißis, per metū capessunt fugam. Armati quoque, qui eos persequebantur, eodem metu arma iactare,

 ac nota

ac nota diuerticula petere cœperunt. Præfectus quasi et ipse conterritus simulans cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ, illa pecunia stipendio ingenti militum præparata. Ille cultus tot nobilium uirorum, tot illustrium fœminarum, aurea uasa, aurei freni, tabernacula regali magnificentia ornata, uehicula quoq; à suis destituta, ingentis opulentiæ plena, facies etiam prædantibus tristis, si qua res auaritiam moraretur: quippe tot annorum incredibili & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus lacerata, alia in cœnum demersa eruebantur nō sufficiebant prætium manus prædæ. Idmque etiam ad eos qui primi fugerant, uentum erat. Fœminæ pleræque paruos trahentes liberos ibant, inter quas tres fuere uirgines, Occhi, qui ante Darium regnauerat, filiæ, olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractæ, sed tum sortem earum crudelius aggrauante fortuna. In eodem grege uxor quoq; eiusdem Occhi fuit Oxatrisq; (frater hic erat Darij) filia & coniunx Artabazi principis purpuratorum, & filius cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoq;, cui summum imperium maritimæ oræ rex dederat, uxor cum filio excepta est, Mentoris filiæ tres, ac nobilißimi ducis Memnonis cōiunx, & filius. Vixq; ulla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonij quoq; & Athenienses erant societatis fide uiolata Persas

ea Persas secuti Aristogiton. Dropides, & Leuertes, inter Athenienses genere famaq; longe clarissimi: Lacedæmonij, Perisippus & Onomastorides cum Omaio & Calicratide, ij quoq; domi nobiles. Summa pecunia signata fuit talentorum duo millia & sexaginta: facile argēti pōdus quingenta æquabat. Præterea XXX. millia hominum cum septem millibus iumentorum dorso onera portantium capta sunt. Cæterum dij tantæ fortunæ proditorem sepulturæ celeriter debita pœna persecuti sunt. Nanque unus è conscijs eius, credo, regis uicem etiā in illa sorte reueritus, interfecti proditoris caput ad Dariū tulit, opportunum solatium prodito, quippe & ultus inimicū erat, & nondum in omniū animis memoriam maiestatis suæ exoleuisse cernebat.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI Magni regis Macedonum, Liber quartus.

ARIVS tanti modo exercitus rex, qui triumphantis magis quàm dimicantis more, curru sublimis inierat prœliũ, per loca quæ propè immensis agminibus compleuerat, iam inania & ingenti solitudine uasta, fugiebat. Pauci regem sequebãtur. nam nec eodem omnes fugam intenderant: & deficientibus equis, cursum eorum, quos rex subinde mutabat, æquare non poterant. Vnchas deinde peruenit, ubi excepere eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credẽs fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionẽ, per quem apud Damascum recepta erat præda, iussum eam ipsam & captiuos diligenti asseruare custodia, Syriæ quam Cœlen uocant, præfecit. Nouum imperium Syri nondum belli cladibus satis domiti, aspernabantur, sed celeriter subacti obedienter imperata fecerunt. Nardus quoq; insula deditur

deditur regi. Maritimam tamen oram, & pleraq; longius etiã à mari recedentia rex eius insulæ Strato possidebat, quo in fidem accepto, castra mouit ad urbẽ Marathon. Ibi illi literæ à Dario redduntur, quibus ut superbe scriptis uehementer offensus est. Præcipue eum mouit, quòd Darius sibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini ascripserat. Postulabat aũt magis quàm petebat, ut accepta pecunia quantamcunq; tota Macedonia caperet, matrem sibi ac coniugem liberosq; restitueret. De regno, æquo, si uellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus, socius amicusq; esset: in eo se fidem & dare paratum & accipere. Contrà Alexander in hũc maxime modum rescripsit. Rex Alexander, Dario. Celes, cuius nomen sumpsisti, Darius Græcos qui oram Hellesponti tenent, coloniasq; Græcorum Ionias omni clade uastauit, cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello. rur sus rex Xerxes gentis eiusdem ad oppugnandos nos cũ immanium barbarorum copijs uenit, qui nauali prælio uictus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut absens quoq; popularetur urbes, agros ureret. Philippum uero parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos ingentis pecuniæ spe solicitauerant uestri? Impia enim bella suscipitis, & cum habeatis arma, licita-

mini hostium capita, sicut tu proximæ talentis mille tanti exercitus rex percussorem in me emere uoluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et dijs quoq; pro meliore stantibus causa, magnam partem Asiæ in ditionē redegi meā: te ipsum acie uici, quē & si nihil à me impetrare oportebat quod petieras, utpote qui ne belli quidē in me iura seruaueris, tamē si ueneris supplex, & matrē, et cōiugem, & liberos sine pretio recepturū te esse promitto. Et uincere, et cōsulere uictis scio. Qui si te nobis committere times, dabimus fidem impune uenturū. De cætero cū mihi scribes, memento nō solū regi te, sed etiā tuo scribere. Ad hanc epistolam perferendā Thersippus missus, ipse in Phœnicem deinde descendit, & oppidum Biblo traditum recepit. inde ad Sindona uentum est, urbem uetustate famaq; conditorum inclytam. Regnabat in ea Strato, Darij opibus adiutus: sed quia deditionem magis populariū quàm sua sponte fecerat, regno uisus indignus, Ephestionīq; permissum, ut quē eo fastigio Sidones dignissimum arbitrarentur, constitueret regem. Erant Ephestioni hospites clari inter suos iuuenes, qui facta ipsis potestate regnandi, negauerunt quenquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe ortum. Admiratus Ephestion magnitudinem animi spernentis quod alij per ignes ferrúmque peterent, Vos quidem macti uirtute, inquit, estote, qui

primi

priui intellexistis quanto maius esset regnum fastidire, quàm accipere. Cæterum date aliquem regiæ stirpis, qui meminerit à uobis acceptum habere se regnum. At illi cum multos immittere tantæ spei cernerent, singulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatẽ adulantes, statuunt neminem esse potiorem, quàm Abdolominum quendam longa quidem cognatione stirpi regiæ annexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causa ei paupertatis, sicut plerisque, probitas erat, intentusq; opere diurno strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, nõ exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, cum regiæ uestis insignibus hortum intrant, quẽ forte steriles herbas eligens Abdolominus repurgabat. Tunc rege eo salutato, alter ex his, Habitus (inquit) hic quẽ cernis in meis manibus, cum isto squalore permutandus tibi est. Ablue corpus illuuie, æternisq; sordibus squalidum. Cape regis animum, & in eam fortunam qua dignus es, istam continentiam profer. Et cum in regali solio residebis, uitæ necis'que omnium ciuium dominus, caue obliuiscaris huius status, in quo accipis regnum, imò Hercule propter quem. Somnio similis res Abdolomino uidebatur. Interdum, satis'ne sani essent, qui tam proterue sibi illuderent, percontabatur. Sed ut cunctanti squalor ablutus est, & iniecta uestis purpura auróque distincta,

& fides

& fides à iurantibus facta serio, iam rex iisdem comitantibus in regiam peruenit. Fama (ut solet) strenue totas urbes discurrit: aliorum studium, aliorum indignatio eminebat. Ditißimus quisq; humilitatem inopiamq; eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eũ rex protinus iußit: diuq; contemplatus, Corporis, inquit, habitus, famæ generis non repugnat, sed libet scire inopiã qua patientia tuleris. Tum ille, Vtinã (inquit) eodem animo regnum pati poßim. Hæ manus suffecere desiderio meo. nihil habenti, nihil defuit. Magnæ indolis specimen ex hoc sermone Abdolomini cepit. Itaque non Stratonis modo regiã supellectilem attribui ei iussit, sed pleraq; etiam ex Persica præda. regionem quoq; urbi appositam, ditioni eius adiecit. Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse diximus, cũ quatuor millibus Græcorũ ipsum ex acie persecutis fuga Tripolim peruenit. Inde in naues militibus impositis, Cyprũ trãsmisit: & cum in illo statu rerũ id quẽq;, quod occupasset, habiturum arbitraretur, uelut certo iure possessum, Aegyptum petere decreuit, utrique regi hostis, & semper ex ancipiti mutatione tẽporum pendens: hortatusq; milites ad spem tantæ rei, docet Satacem prætorem Aegypti cecidisse in acie, Persarũ præsidium & sine duce esse, et inualidum. Aegyptios semper prætoribus eorum infensos, pro socijs ipsos, nõ pro

hostibus

hostibus æstimaturos. Omnia experiri necessitas cogebat: quippe cum primas spes fortuna destituit, futura præsentibus uidentur esse potiora. Igitur conclamant, duceret quò uideretur. Atq; ille utendum animis, dum spe calerent, ratus, ad Pelusij ostium penetrat, simulans à Dario se esse præmissum. Potitus ergo Pelusij, Memphin copias promouit: ad cuius famam Aegyptij uana gens, & nouandis quàm gerendis aptior rebus, ex suis quisq; uicis urbibusq; ad hoc ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Persarum, qui territi tamen spem obtinendi Aegyptum non amiserunt. Sed eos Amyntas prælio superatos in urbem compellit, castrisq; positis uictores ad populandos agros eduxit, ac uelut in medio positis his hostium, cuncta agebantur. Itaq; Mazeces quanquàm infelici prælio suorum animos territos esse cognouerat, tamẽ palantes, et uictoria fiduciæ incautos ostentans perpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quàm euentu fœlicius fuit. Ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt Has pœnas Amyntas utrique regi dedit, nihilo magis ei ad quem trãsfugerat, fidus, quàm illi quẽ deseruerat. Darij prætores, qui prælio apud Issom supfuerãt, cũ omni manu quæ fugiẽtes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum iuuentute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus prætor

Alexandri

Alexandri Lydiæ præerat: qui quanquam plerosq; milites ex præsidijs ad regem dimiserat, tamen barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quoq; fortuna partium fuit. tribus prælijs alia atq; alia regione commissis Persæ funduntur. Eodem tempore classis Macedonum ex Græcia accita, Aristomenem, qui ad Hellesponti oram recuperandam à Dario erat missus, captis eius aut euersis nauibus superat. à Milesijs deinde Farnabazus præfectus Persicæ classis pecunia exacta, & præsidio in urbem Chium introducto, centum nauibus Andrum, & inde Syphenum petijt. is quoque insulas præsidijs occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli quod ab opulẽtißimis Europæ Asiæq; regibus in spem totius orbis occupãdi gerebatur, Græciæ quoq; & Cretæ arma commouerat. Agis Lacedæmoniorum rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ præfecto moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præsidijs occupabantur. Sed leuiora inter illos fuere discrimina, unũ certamen, ex quo cætera pendebant, intuente fortuna. Iam tota Syria, iam Phœnices quoque, excepta Tyro, Macedonum erant, habebatq; rex castra incontinenti, à quo urbem angustum fretum dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine antè omnes urbes Syriæ Phœniciśq;

nicisq;

nicisq́; memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura uidebatur, quàm imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatusq́; large & hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona ut ab amicis accipi iußit, benignéque legatos allocutus, Herculi, quem præcipue Tyrij colerent, sacrificare uelle se dixit. Macedonum reges credere ab illo deo ipsos genus ducere, se uero ut id faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent esse tēplum Herculis extra urbem, in eam sedem quam Palætron ipsi uocāt. Ibi regem deo sacrum rite facturum. Nō tenuit iram Alexander, cuius alioqui potens nō erat. Itaq;, Vos quidem, inquit, fiducia loci, quòd insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis, sed breui ostendam in continenti uos esse. Proinde sciatis licet aut intraturum me urbem, aut oppugnaturum. Cum hoc responso dimißos monere amici cœperunt, ut regem, quem Syria, quem Phœnix recepisset, ipsi quoque intrare paterentur. At illi loco satis fisi, obsidionē ferre decreuerunt. nanq; urbem à continenti quatuor stadiorum fretum diuidit, Africo maxime obiectum, crebros ex alto fluctus in littus euoluens. nec accipiendo operi quo Macedones continenti insulam iungere parabant, quicquam magis quàm ille uentus obstabat: quippe uix leni & tranquillo mari moles agi possunt. Africus uero prima

quæq;

quæq; cōgesta pulsu illisa mari subruit, nec ulla tam firma moles est; quam nō excidant undæ per nexus operū manantes, & ubi acrior flatus extitit, summi operis fastigio superfusæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat: muros, turresq; urbis præaltum mare ambiebat. Nō tormenta nisi è nauibus procul excussa emitti, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in salum murus pedestre interceperat iter. naues nec habebat rex, & si admouisset, pendentes & instabiles mißilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parua dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginensium legati ad celebrandum anniuersarium sacrū more patrio tunc uenerant: quippe Carthaginē Tyrij cōdiderunt, semper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni cœperunt, ut obsidionem forti animo paterentur, breui Carthagine auxilia uentura. nanq; ea tempestate magna ex parte Punicis claßibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto, per muros turresq; tormēta disponunt: arma iunioribus diuidūt: opificesq;, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatu strepunt. ferreæ quoq; manus, harpagonas uocāt, quas operibus hostium inijcerent, coruiq;, & alia tuendis urbibus excogitata præparabantur. Sed cum fornacibus ferrum quod excudi oportebat, impositum esset, admotisq; follibus ignem flatu accēderent, sanguinis riui sub ipsis

ipsis flammis extitisse dicuntur, idq; omen in Macedonũ metum uerterunt Tyrij. Apud Macedonas quoq; cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas notauerũt. Territoq; rege Aristander peritißimus uatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum. Contra cum ab interiore parte manauerit, urbi quam obsidere destinassent, exitum portendere. Alexander cum & classem procul haberet, & longã obsidionem magno sibi ad cætera impedimento uideret fore, Caduceatores, qui ad pacẽ eos compellerent, misit: quos Tyrij contra ius gentium occisos præcipitauerunt in altum. Atq; ille suorũ iam indigna nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed antè iacienda moles erat, quæ urbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio inceßit, cernentium profundũ mare, quod uix diuina ope posset impleri: quæ saxa tam uasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur: & exæstuare semper fretum: quoque arctius uolutetur inter insulam & continentẽ, hoc acrius furere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronunciat, dextram porrigentis: illo duce, illo aperiente in urbem intrare se uisum. Inter hæc Caduceatores interfectos, gẽtium iura uiolata referebat. Vnam esse urbem,

quæ cursum uictoris morari ausa esset. Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque castiget: satisq; omnibus stimulatis, opus orsus est. Magna uis saxorum ad manum erat, Tyro uetere præbente, materies ex Libano monte ratibus & turribus faciendis uehebatur. Iamq; à fundo maris in altitudinem montis opus excreuerat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo lõgius mole agebatur à littore, hoc magis quicquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare, cũ Tyrij paruis nauigijs admotis per ludibrium exprobrabant: illos armis inclytos dorso sicut iumenta onera gestare. inter rogabant etiam, num maior Neptuno esset Alexander. Hæc ipsa insectatio alacritatem militum accẽdit. Iamq; paululum moles aquam eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbiq; admouebatur. Tum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos antè fefellerat, conspecta, leuibus nauigijs nondum cõmissum opus circuire cœperunt: mißilibus eos quoq; qui pro opere stabant, incessere. multis ergo impune uulneratis, cum & remouere & appellere scaphas in expedito nõ esset, ad curam semetipsos tuendi ab opere conuerterant. Igitur ex iumentis coria uelaq; iußit obtendi, ut extra teli iactum essent: duasq; turres ex capite molis erexit, è quibus in subeũtes scaphas tela ingeri possent. Cõtra Tyrij nauigia procul à conspectu hostiũ littori appellunt,

expositisq;

expositisq; militibus eos qui saxa gestabant, obtruncāt. In Libano quoq; Arabum agrestes incompositos Macedonas aggressi, triginta ferè interficiūt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum diuidere copias coëgit. Et ne segniter assidere uni urbi uideretur, operi Perdicā Cra teronq; præfecit, ipse cum expedita manu Arabiam petijt. Inter hæc Tyrij nauem magnitudine eximia, saxis arenaq; à puppi oneratā, ita ut multū prora emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitauerunt. & cum magnam uim uenti uela quoque concepissent, celeriter ad molem succeßit. Tunc prora eius accensa, remiges desiliere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Nauis autem igne concepto latius fundere incendium cœpit, quod, prius quàm posset occurri, turres, & cætera opera in capite molis posita cōprehendit. At qui desilierant in parua nauigia, faces, & quicquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamq; non modo Macedonum turres, sed etiā summa tabulata cōceperant ignē, cū ij qui in turribus erāt, partim haurirētur incēdio, partim armis omißis in mare semet ipsi immitterent. At Tyrij, qui capere eos, quàm interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisq; lacerabāt, donec debilitati impune nauigijs excipi possent. Nec incendio solum opera cōsumpta: sed forte eodem die uehementior uentus totū ex profundo ma-

re illisit in molem, crebrisq; fluctibus compages operis uerberare se laxauere, saxaq; interfluens unda, medium opus rupit. Prorutis igitur lapidũ cumulis, quibus iniecta terra sustinebatur, præceps in profundũ ruit, tãtæq; molis uix ulla uestigia inuenit Arabia rediens Alexander. Hic, quod in aduersis rebus solet fieri, alius in aliũ culpã referebat, cũ omnes uerius de sæuitia maris queri possent. Rex noui operis molẽ orsus, in aduersum uentum non latere, sed recta fronte direxit, quod cætera opera uelut sub ipso latentia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, ut turres in medio erectæ procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cũ ingentibus ramis in altum iaciebãt, deinde saxis onerabant, rursus cumulo eorum alias arbores inijciebant. Tum humus aggerebatur: super quæ alia strue saxorum arborumq; cumulata, uelut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exequebantur. Præcipuum auxiliũ erat, qui procul hostium cõspectu subibant aquam, occultoq; lapsu ad molem usq; penetrabant, falcibus palmites arborũ eminentium ad se trahentes, quæ ubi secutæ erant, pleraq; secum in profundum dabant: tum leuatos onere stipites truncosq; arborum haud ægre moliebãtur: deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso sequebatur. Aegro animi Alexandro, & utrum

utrum perseueraret, an abiret, satis incerto, claßis Cypro aduenit. Eodemq; tempore Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper aductus, centum & octogin ta nauium classem in duo diuidit cornua. Læuum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur. Alexandrum in dextro quinqueremis regia uehebat. Nec Tyrij, quanquã classem habebant, ausi nauale inire cer tamen, triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt, quibus rex inuectus, ipsas demersit. Postera die classe ad mœnia admota, undiq; tormentis, & maxime arietũ pulsu muros quatit, quos Tyrij raptim obstructis saxis refecerunt, interiorem quoq; murum, ut si prior fefellisset, illo se tuerentur, undiq; orsi: sed undique uis mali urgebat: moles intra teli iactum erat, claßis mœnia circuibat, terrestri simul naualiq; clade obruebantur: quip pe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerãt, ut proræ cohærerent, puppes interuallo, quantum cape re poterant, distarent. Hoc puppium interuallum anten nis asseribusq; ualidis deligatis, superq; eos põtibus stra tis, qui militem sustinerent, impleuerant. sic instructas quadriremes ad urbem agebant. inde mißilia in propugnantes ingerebãtur tutò, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem sicuti dictum est paratam, circuire urbem iubet: iamq; naues urbi undiq; admouebantur, & Tyrij desperatione torpebant, cum subito

D 3 *spissæ*

spissæ nubes intendere se cœlo, & quicquid lucis internitebat, effusa caligine extinctum est. Tum inhorrescēs mare, paulatim leuari: deinde acrius uento cōcitatum, fluctus ciere, & inter se nauigia collidere. Iamq; scindi cœperant uincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruereq; tabulata, & cum ingēti fragore in profundum secum milites trahere. Neq; enim conserta nauigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles ministeria nautarum, remiges, militis officia turbabant, & quod in huiusmodi casu accidit, periti ignaris parebant: quippe gubernatores aliàs imperare soliti, tum metu mortis iussa exequebātur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, ueluti eripientibus nauigia classicis cessit, appulsaq; sunt littori lacerata pleraq;. Iisdē diebus forte Carthaginensium legati XXX. superuenerunt, magis obsessis solatium quàm auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare nūciabant. Syracusani tunc Africam urebāt, & haud procul Carthaginis muris locauerant castra. Nō tamen defecere animis Tyrij, quanquàm ab ingēti spe destituti erant, sed coniuges liberosq; deuehendos Carthaginem tradiderūt, fortius quicquid accideret laturi, si charissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent. Cumq; unus è ciuibus concione indicasset oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem

quē eximia religione colerent, urbē deserētis, molemq́; à Macedonibus iactā in salo, in sylueſtrem saltum esse mutatam. quāquàm autor leuis erat, tamen ad deteriora credenda proni metu, aurea catena deuinxere simulacrum, aræq́; Herculis, cuius numini urbem dicauerant, inseruere uinculū, quasi illo deo Apollinem retenturi. Syracusis id simulacrum deuexerāt Pœni, & in maiore locauerant patria, multisq́; alijs spolijs urbium à semet captarum non Carthaginem magis quàm Tyrū ornauerant. Sacrum quoq;, quod quidem dijs minime cordi esse crediderim, multis seculis intermissum, repetēdi autores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno immolaretur: quod sacrilegium uerius quàm sacrū Carthaginenses à conditoribus traditum, usque ad excidiū urbis suæ fecisse dicuntur: ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebātur, humanitatem dira superstitio uicisset. Cæterum efficacior omni arte imminens necessitas, non usitata modo præsidia, sed quædā etiam noua admouit. Nanque ad implicanda nauigia, quæ muros subibant, ualidis asseribus coruos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigauerant, ut cum tormento asseres promouissent, subito laxatis funibus inijcerent. \nci quoque & falces ex ijsdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa nauigia lacerabant. Clypeos uero æneos multo igne torrebant,

 quos

quos repletos feruida arena, cœnóque decocto, è muris subito deuoluebãt: nec ulla pestis magis timebatur: quippe ubi loricã corpusq; feruens arena penetrauerat, nec ulla ui excuti poterat, & quicquid attigerat, perurebat, iaciẽtesq; arma, laceratis omnibus queis protegi poterant, uulneribus inulti patebãt. corui uero & ferreæ manus tormentis emisse plerosq; rapiebant. Hic rex fatigatus statuerat soluta obsidione Aegyptũ petere: quippe cum Asiam ingenti celeritate percurrisset, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Cæterum tam discedere irritum, quàm morari pudebat: famam quoq;, qua plura quàm armis euerterat, ratus leuiorem fore, si Tyrum quasi testem se posse uinci relinquisset. Igitur ne quid inexpertũ omitteret, plures naues admoueri iubet, delectosq; militum imponi. Et forte belua inusitatæ magnitudinis super ipsos fluctus dorso eminens, ad molem quam Macedones iecerant, ingens corpus applicuit, diuerberatisq; fluctibus alleuans semet utrinq; conspecta est. Deinde à capite molis rursus alto se immersit, ac modo super undas eminens magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emersit. Vtrisq; lætus fuit beluæ aspectus. Macedones iter iaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrij Neptunum occupati maris uindicem arripuisse beluam, ac molem breui

profecto

profecto ruiturã: lætiq; omine eo, ad epulas dilapsi, onerauere se uino, quo graues, orto sole nauigia cõscendunt redimita coronis floribusq;: adeo uictoriæ nõ omen modo, sed etiã gratulationem præceperant. Forte rex classem in diuersam partem agi iusserat, XXX. minoribus nauigijs relictis in littore, à quibus Tyrij duobus captis, cætera ingenti terruerant metu, donec suorum clamore audito Alexander classem littori à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonum nauibus quinqueremis uelocitate inter cæteras eminens occurrit: quam ut conspexere Tyrij, duæ è diuerso in latera eius inuectæ sunt, in quarum alterã quinqueremis eadẽ concitata, & ipsa rostro icta est, & illam inuicem tenuit. Iamq; ea quæ non cohærebat, libero impetu euecta, in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cum opportunitate mira triremis è classe Alexãdri in eam ipsam quæ quinqueremi imminebat, tanta ui impulsa est, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonũ naues superueniunt, & rex quoque aderat, cum Tyrij inhibentes remis ægre euellunt nauem quæ hærebat, portumq; omnia simul nauigia repetunt. Confestim rex insecutus portum quidem intrare non potuit, cum procul è muris missilibus summoueretur: naues autẽ omnes ferè aut demersit, aut cepit. Biduo deinde ad quietẽ dato militibus, iussisq; &

classem & machinas pariter admouere, ut utrinq; terrã tis instaret, ipse in altißimã turrim ascendit, ingenti animo, periculo maiore, quippe regio insigni & armis fulgentibus conspicuus, unus præcipue telis petebatur, et digna prorsus spectaculo edidit. multos è muris propugnatores hasta transfixit, quosdam etiam cõminus gladio clypeoq; impulsos præcipitauit: quippe turris ex qua dimicabat, muris hostium propemodum cohærebat. Iamq; crebris arietibus saxorum cõpage laxata, munimenta defecerant, & claßis intrauerat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas euaserant, cũ Tyrij tot simul malis uicti, alij supplices in templa confugiunt, alij foribus ædium obseratis occupãt liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hostẽ, haud inulte tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat, saxa et quicquid manibus sors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemq; tectis inijci iubet, his per præcones pronunciatis: nemo tamen armatus opem à dijs petere sustinuit. Pueri uirginesq; templa compleuerant, uiri in uestibulo suarum quisque ædium stabant, parata sæuientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonij, qui intra Macedonũ præsidia erãt. in urbem quidem inter uictores intrauerant, sed cognationis cum Tyrijs memores (quippe utranq; urbẽ Agenorem condidisse

cõdidiſſe credebant) multos Tyriorum etiam protegentes ad ſua perduxere nauigia, quibus occultatis Sidona deuecti ſunt XV. millia hoc furto ſubducta ſæuitiæ ſunt: quantumq; ſanguinis fuſum ſit, uel ex hoc exiſtimari poteſt, quòd intra munimenta urbis ſex millia armatorum trucidati ſunt. Triſte deinde ſpectaculum uictoribus ira præbuit regis. duo millia, in quibus occidẽdi defecerat rabies, crucibus affixi per ingens littoris ſpatiũ pependerunt. Carthaginenſium legatis pepercit, addita denunciatione belli, quod præſentium rerum neceſſitas moraretur. Tyrus ſeptimo menſe quàm oppugnari cœpta erat, capta eſt, urbs et uetuſtate originis, & crebra fortunæ uarietate ad memoriam poſteritatis inſignis, cõdita ab Agenore. Diu mare nõ uicinũ modo, ſed quodcunque claſſes eius adierunt, ditionis ſuę fecit: & ſi famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certe eius penè orbe toto diffuſæ ſunt. Carthago in Aphrica, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum: credo libero commeatus mari, ſæpiusq; adeundo cæteris incognitas terras, elegiſſe ſedes iuuentuti, qua tũc abundabant: ſeu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua & externa domicilia armis ſibimet quærere cogebantur. Multis ergo caſibus defuncta, & poſt excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente,

ſub

sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit. Iisdē ferme diebus Darij literæ allatæ sunt, tandem ut regi scriptæ. Petebat uti filiam suam (Satipnæ erat nomen) nuptijs Alexander sibi adiungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum & Alyn amnem sitā, inde Orientem spectantibus terris contentum. Si forte dubitaret quod offerretur accipere, nunquam diu eodē uestigio stare fortunam, semperq; homines, quantācunque felicitatem habeant, inuidiam tamen sentire maiorem. Vereri se ne auium modo, quas naturalis leuitas ageret, ad sydera se inani ac puerili mētis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quàm in illa ætate tantam capere fortunam: multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustijs posse deprehendi. Transeundum esse Alexandro Euphratem, Tigrimq; & Araxem, & Hydaspem, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. In Mediā, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quando aditurum? ne Sogdianos & Arachosios nominem, cæterasq; gentes ad Caucasum & Tanaim pertinentes. Senescendū fore tantum terrarum uel sine prælio obeunti. Se uero ad ipsum uocare desineret: namque illius exitio se esse uenturum. Alexander, his illis qui literas attulerant, respondit, Darium sibi aliena promittere: quod totū amiserat, uelle partiri. Doti sibi dari Lydiā, Ionidas,

Ionidas, Aeolidem, Hellesponti oram, uictoriæ suæ præmia: leges autẽ à uictoribus dici, accipi à uictis. In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quamprimum marte decerneret: se quoq; cum transisset mare, non Ciliciã aut Lydiam ignorare, quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedẽ: sed Persepolim, caput regni eius, Bactra, deinde & Battaua, ultimiq; orientis oram imperio suo destinasse: quocunque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse, desineret terrere fluminibus, quem sciret Maria transisse. Reges quidem inuicem hæc scripserant. Sed Rhodij urbem suam portusq; dedebant Alexandro. Ille Ciliciã Socrati tradiderat, Philota regioni circa Tyrum iusso præsidere. Syriã, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat, ab illo quod supererat iter facturus. Rex Ephestione Phœnicis orã classe prætcruehi iusso, ad urbem Gazam cum omnibus copijs uenit. Iisdem ferè diebus solenne erat ludicrum Isthmiorum, quod cõuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporaria ingenia, decernũt, ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate gestas, coronam auream donũ uictoriæ ferrent. Iidem pauloante incertæ famæ captauerant auram, ut quocunq; pendentes animus tulisset, fortunam sequerentur. Cæterum non ipse modo rex obibat urbes, imperij iugum adhuc recusantes, sed prætores

quoq;

quoque ipsius egregij duces pleraq; inuaserant. Chalas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus Idarne Prætore Darij superato Miletum cepit. Amphoterus & Egilogus centum sexaginta nauium classe insulas inter Achaiam atq; Asiam in ditionem Alexādri redegerunt. Tenedon quoque hostium receptaculum incolis ultro uocantibus statuerant occupare. Sed Farnabazus Darij prætor cōprehensis qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollinidi & Athanagoræ suarum partium uiris urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseuerabant, non tam suis uiribus, quàm ipsorum qui obsidebantur uoluntate. nec fefellit opinio. nanq; inter Apollinidem & duces militum orta seditio, irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumq; porta effracta cohors Macedonium intrasset, oppidani olim consilio proditionis agitato, aggregant se Amphotero & Egilogo, Persarum'que præsidio cæso, Farnabazus cum Apollinide & Athanagora uincti traduntur, duodecim triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta naues, & piratici lembi, Græcorum'que tria millia à Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis, piratisq; supplicio affectis, captiuos remiges adiecere classi suæ. Forte Aristonicus Medimæorum tyrannus cum piraticis nauibus, ignarus omnium

quæ

quæ ad Chium acta erant, prima uigilia ad portus claustra succeßit. Interrogatúsque à custodibus quis esset, Aristonicum ad Farnabazum uenire respondit. Illi Farnabazum quidem iam quiescere, & non posse tum adiri, cæterum patere socio atque hospiti portum: & postero die Farnabazi copiam fore affirmant. Nec dubitauit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt ducem piratici lembi: ac dum applicant nauigia crepidini portus, obijcitur à uigilibus claustrum, & qui proximi excubabant, ab iisdem excitautur, nullóque ex his auso repugnare, omnibus catenæ iniectæ sunt, Amphotero deinde Egilóque traduntur. Hinc Macedones transiere Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat. sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus ut incolumi abire liceret, Imbrum petit. deditis Macedones pepercerunt. Darius desperata pace, quam per literas legatósque impetrari posse crediderat, ad reparandas uires, bellumq́; impigre renouandum, intendit animum. Duces ergo copiarum Babyloniam conuenire, Bessum quoque Bactrianorum ducem perquam maximo posset exercitu coacto descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptißimi, horridis ingenijs, multumq́; à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul à Scytharum bellicosißima

sißima

ſiſsima gente, & rapto uiuere aſſueta, ſemperq́; in armis errãt. Sed Beſſus ſuſpecta perfidia, haud ſanè æquo animo in ſecundo ſe continens gradu, regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, preditio, qua ſola id aſſequi poterat, timebatur. Cæterum Alexander, quam regionẽ Darius petiiſſet, omni cura ueſtigans, tamen explorare non poterat, more quodam Perſarũ arcana regum mira celantium fide. non metus, non ſpes elicit uocem qua prodantur occulta. Vetus diſciplina, regũ ſilentium uitæ periculo ſanxerat. Lingua grauius caſtigatur, quàm ullum probrum: nec magnam rem ſuſtineri poſſe credunt ab eo, cui tacere graue ſit, quod homini facillimum uoluerit eſſe natura. Ob hanc cauſam Alexander omnium quæ apud hoſtem gererẽtur, ignarus, urbem Gazã obſidebat. Præerat ei Betis eximiæ in regem ſuum fidei, modicoq́; præſidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander æſtimato locorum ſitu, agi cuniculos iuſsit, facili ac leui humo acceptante occultum opus, quippe multã arenam uicinum mare euomit, nec ſaxa cotesq́;, quæ interpellent ſpecus, obſtabant. Igitur ab ea parte quam oppidani cõſpicere non poſſent, opus orſus, ut à ſenſu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus admouendis inutilis turribus, deſidente ſabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat, multiq́; uulnerabantur impune,

pune, cum idem recipiẽdis, qui admouendis turribus labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros corona circundari iussit. Ortoq; sole, priusquàm admoueret exercitum, opem deûm exposcens, sacrum patrio more faciebat. Forte præteruolans coruus glebam quam unguibus ferebat, subito amisit, quæ cum regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa autem auis in proxima turre cõsedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure, in qua alis hærentibus frustra se alleuare conatus, à circũstantibus capitur. Digna res uisa, de qua uates consuleretur, & erat non intactus ea superstitione mentis. Ergo Aristãder, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi, cæterũ periculum esse, inquit, ne rex uulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquàm unam urbem sibi, quo minus securus Aegyptũ intraret, obstare ægre ferebat, tamen paruit uati, signumq; receptui dedit. Hinc animus creuit obsessis, egressiq; porta recedẽtibus inferunt signa, cunctationem hostium fore suam occasionem rati. Sed acrius quàm cõstantius præliũ inierunt: quippe ut Macedonũ signa circũagi uidere, repente sistunt gradum, Iamq; ad regem præliantium clamor peruenerat, cum denunciati periculi haud sanè memor, loricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus sumpsit, & ad primã signa peruenit. Quo cõspecto Arabs qui-

dam Darij miles maius fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga genibus regis aduoluitur. Ille assurgere supplicē, recipiq́; inter suos iussit. At gladio Barbarus strenue in dextrā translato, ceruicē appetit regis, qui exigua corporis declinatione euitato ictu, in uanū manum Barbari lapsam amputat gladio. Denūciato in illum diem periculo arbitrabatur ipse defunctus: Sed (ut opinor) ineuitabile est fatum. quippe dum inter primores prōptius dimicat, sagitta ictus est, quam per loricam adactam stantem in humero medicus eius Philippus euellit. plurimus deinde sanguis manare cœpit, omnibus territis, quia nō quàm alte penetrasset telum lorica obstante cognouerant. Ipse ne oris quidem colore mutato, supprimi sanguinem, & uulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa uel dissimulato uel uicto dolore perstiterat, cū suppressus paulo antè sanguis medicamento quo retentus erat, manare latius cœpit, et uulnus (quod recens adhuc dolorem nō mouerat) frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo, & submitti genu cœpit: quem proximi exceptum in castra recepe runt. Et Betis interfectum ratus, urbem ouans uictoria repetit. At Alexander nondum percurato uulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit, & pluribus cuniculis muros subrui iussit. Oppidani ad pristinum fastigium mœnium nouum extruxere muni-

mentum:

mentum: sed ne id quidē turres aggeri impositas æquare poterat. Itaq; interiora quoq; urbis infesta telis erāt. Vltima pestis urbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius ruinas hostis intrauit. Ducebat ipse rex antesignanos: & dum incautius subit, saxo crus eius affligitur: innixus tamen telo, nondum prioris uulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoq; accēsus, quòd duo in obsidione urbis eius acceperat uulnera. Betim egregia edita pugna, multisq; uulneribus confectum deseruerant sui, nec tamen segnius prælium capessebat lubricis armis suo pariter atq; hostiū sanguine. Sed cum undique telis est circunductus, insolenti gaudio iuuenis elatus, alias uirtutes etiam in hoste miratur. Tunc, inquit Alexāder, Non, ut uoluisti, morieris Beti, sed quicquid tormentorum in captiuum inueniri potest, passurum esse te cogita. Ille non interrito modò, sed cōtumaci quoq; uultu intuens regem, nullam ad minas eius reddidit uocem. Tum Alexander. Videtis'ne obstinatū ad tacendum inquit? num genu posuit? num supplicem uocem misit? Vincam tamen silentium, & si nihil aliud, certe gemitu interpolabo. Iram deinde uertit in rabiē, iam tum peregrinos ritus noua subeūte fortuna. Per talos enim spirātis lora traiecta sunt, religatumq; ad currum traxere circa urbē equi, gloriante rege, Achillem, à quo genus ipse deduceret, imitatum se esse pœna in

hostem capienda. Cecidere Persarum Arabumq; circa decem millia, nec Macedonibus incruēta uictoria fuit. Obsidio certe non tā claritate urbis nobilitata est, quàm geminato periculo regis, qui Aegyptū adire festinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniā ad inquisitionem nouorū militum misit. Nanq; prælijs etiam secundis atterebantur copiæ, deuictarumq; gentium militum minor quàm domestico fides habebatur. Aegyptij olim Persarum opibus infensi, quippe auare & superbe imperitatum sibi esse credebant, ad spem aduentus eius erexerant animos, utpote qui Amyntā quoq; trāsfugam, & cum precario imperio uenientem læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, quà intraturus rex uidebatur, conuenerat. Atq; ille septimo die posteaquam à Gaza copias mouerat, in regionem Aegypti, quam nunc castra Alexandri uocant, peruenit. Deinde pedestribus copijs Pelusiū petere iussis, ipse cum expedita delectorum manu Nilo amne uectus est: nec sustinuere aduentum eius Persæ, defectione quoq; perterriti. Iamq; haud procul Memphi erat, in cuius præsidio Astaces prætor Darij relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemq; regiam supellectilē tradidit. A Memphi eodē flumine uectus, ad interiora Aegypti penetrat, cōpositisq; rebus, ita ut nihil ex patrio Aegyptiorum more mutaret, adire Iouis

Hammonis

Hammonis oraculum statuit. Iter expeditis quoque & paucis uix tolerabile ingrediendum erat. Terra cœloq; aquarum penuria est, steriles arenæ iacent, quas ubi uapor solis accendit, feruido sole exurente uestigia intolerabilis æstus existit, luctandumq; est non tantū cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacißimo sabulo, quod præaltum, & uestigio cedens, ægre moliuntur pedes. Hæc Aegyptij uero maiora iactabant. Sed ingens cupido animum stimulabat adeūdi Iouem, quem generis sui autorem, haud cōtentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi uolebat. Ergo cum ijs quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotim paludem. Eò legati Cyrenensium dona attulere, pacem, & ut adiret urbes suas, petentes. Ille donis acceptis, amicitiaq; coniuncta, destinata exequi pergit. At primo quidē & sequenti die tolerabilis labor uisus, nō dum tam uastis nudisq; solitudinibus aditis, iam tamē sterili & emoriente terra. Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quàm profundū æquor ingreßi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat uestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli deuexerāt, & in arido solo ac feruido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incēderat, siccaq; & adusta erāt omnia, cum repente, siue illud deorum munus, siue casus fuit, obductæ cœlo nubes condi-

dere solem, ingẽs æstu fatigatis, etiam si aqua deficeret, auxiliũ. Enimuero ut largum quoq; imbrem excusserũt procellæ, pro se quisque excipere: cum quidam ob sitim impotentes sui, ore quoq; hianti captare cœperũt. Qua triduum per uastas solitudines absumptum est. Iamq; haud procul oraculi sede aberant, cum complures corui agmini occurrunt, modico uolatu prima signa antecedentes: & modo humi residebant, cum lentius agmen incederet: modo se pennis leuabant, antecedẽtium iterq; monstrantium ritu. Tandem ad sedem cõsecratam Deo *uẽtum est. Incredibile dictu, inter uastas solitudines, ita undique ambientibus ramis uix in densam umbram cadente sole cõtecta est. Multiq; fontes dulcibus aquis passim manãtibus alunt syluas. Cœli quoq; mira temperies uerno tempori maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab oriente proximi* Aethiopũ: *in meridiem uersi* Arabes *spectãt.* Tro*glodytis cognomen est. horum regio usq; ad rubrum mare excurrit. at quà uergit ad occidentem, alij* Aethiopes *colunt, quos Symuos uocãt. à septentrione* Nasamones *sunt, gens Syrtica, nauigiorum spolijs quæstuosa, quippe obsident littora, & æstu destituta nauigia notis sibi uadis occupant. Incolæ nemoris, quos* Hammonicos *uocant. dispersis tugurijs habitant. mediũ nemus pro arce habẽt triplici muro circundatum. Prima munitio tyran*

norum

norum ueterem regiam clausit, in proxima cōiuges eorum cum liberis & pellicibus habitant. hic quoque dei oraculum est. Vltima munimenta, satellitum armigerorumq; sedes erant. Est etiam aliud Hammonis nemus, in medio habet fontem, aquam solis uocant. sub lucis ortum tepida manat. Medio die cū uehemētißimus est calor, frigida eadem fluit, inclinato in uesperā calescit, media nocte feruida exæstuat: quoq; propius nox uergit ad lucem, multū ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tepore languescat. Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habebat, quā uulgo dijs artifices accommodauerūt. Vmbilico maxime similis est, habitus smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, nauigio aurato gestāt sacerdotes, cum multis argenteis pateris ab utroque naui gij latere pendentibus. Sequuntur matronæ uirginesq; patrio more inconditū quoddam carmen canentes, quo propitiari Iouem credunt ut certum edat oraculum. Ac tum quidem regem propius adeuntē maximus natu è sacerdotibus filiū appellat, hoc nomen illi parentē Iouem reddere affirmās. Ille se uero ait & accipere & agnoscere, humanæ sortis oblitus. Cōsuluit deinde an totius orbis imperiū fatis sibi destinaret. Pater æque in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hæc institit quærere, an omnes parētis sui

interfectores pœnas dedissent. Sacerdos parentem eius negat ullius scelere posse uiolari: Philippi autem interfectores luisse supplicia. adiecit, inuictum fore donec accederet ad deos. Sacrificio deinde facto, dona et sacerdotibus & Deo facta sunt, permissumq; amicis ut ipsi quoque consulerent Iouem. Nihil amplius quæsierunt, quàm an autor esset sibi diuinis honoribus colendi suum regem. Hoc quoq; acceptum fore Ioui uates respondit, ut ipsi uictorem regem diuino honore colerentt. Vera & salubri æstimatione fidem oraculi æstimanti, uana profecto respõsa uideri potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coëgit, magna ex parte auidos gloriæ magis quàm capaces facit. Iouis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam iussit: rerumq; gestarum famam dum augere uult, tali appellatione corrumpit. Et Macedones assueti quidem regio imperio, sed maiore libertatis umbra quàm cæteræ gẽtes, immortalitatẽ affectantem contumacius quàm aut ipsis expediebat, aut regi, auersati sunt. Sed hæc suo queq; tempori reseruentur. Nunc cætera exequi pergam. Alexander ab Hammone rediens, ut à mari ad Mareotim paludem haud procul insula Pharo sitam uenit, cõtemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem nouã condere. Inde ut apparuit magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locũ, ubi nunc est Alexandria, appella-

tionem

tionem trahens ex nomine autoris. complexus quicquid loci est inter paludem & mare, octoginta stadiorũ muris ambitũ destinat: & qui ædificandæ urbi præessent relictis, Memphim petit. Cupido haud iniusta quidem, cæterũ intempestiua incesserat, nõ interiora modò Aegypti, sed etiam Aethiopiam inuisere. Memnonis Tithoniq; celebrata regia, cognoscendæ uetustatis auidũ trahebat penè extra terminos solis. Sed imminẽs bellum, cuius multo maior supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Aegypto præfecit Esquilum Rhodium, & Peucestem Macedonem, quatuor millibus militum in præsidium regionis eius datis. claustra Nili fluminis Polymenem tueri iubet. XXX. ad hoc triremes datæ. Aphricæ deinde, quæ Aegypto iuncta est præpositus Apollonius. Vectigalibus eiusdẽ Aphricæ Agyptiq; clemẽs, ex finitimis urbibus cõmigrare Alexãdriam iußis, nouã urbem magna multitudine impleuit. Fama est, cum rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonum mos est, destinasset, auiũ greges aduolasse, & polentã esse pastas. Cumq; id omen pro tristi à plerisq; esset acceptum, respondisse uates, magnam illam urbem aduenarum frequẽtiam culturam, multisq; eam terris alimenta præbituram. Regem, cum secũdo amne deflueret, assequi cupiens Hector Parmenionis filius, eximio ætatis flore, in paucis Alexandro charus, paruũ na

uigium conſcendit, pluribus quàm capere poſſet impoſitis. Itaq; merſa nauis omnes destituit. Hector diu flumini obluctatus, cũ madens ueſtis, & aſtricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamẽ ſemianimis euaſit: & ut primum fatigatus ſpiritũ laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuerſum euaſerãt alij, exanimatus eſt. Rex amiſſi eius deſyderio uehementer afflictus eſt, repertũq; corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorem nuncius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ. uiuum Samaritæ cremauerãt. ad cuius interitum uindicandũ, quanta maxima celeritate potuit, contendit. Aduenientiq; ſunt traditi tanti ſceleris autores. Andromacho deinde Memnona ſubſtituit, affectis ſupplicio, qui prætorem interemerant. Tyrannos, inter eos Medmecorum, Ariſtonicum, & Chryſolaum popularibus ſuis tradidit, quos ille è muris ob iniurias tortos necauerũt. Athenienſiũ deinde Rhodiorumq; & Chiorũ legatos audit. Athenienſes uictoriã gratulabãtur, & ut captiui Græcorum ſuis reſtituerentur, orabant. Rhodij & Chij de præſidio querebantur. omnes ea quæ deſyderari iuſſi, impetrauerunt. Mitylenæis quoq; ob egregiam in partes ſuas fidem, & pecuniam quam in bellum impenderant, obſides reddidit, & magnã regionem finibus eorũ adiecit. Cypriorũ quoq; regibus, qui et à Dario defecerant

rant ad ipsum, & oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis præfectus ad liberandã Cretã missus, (nanq; & Persarũ & Parthorum armis pleraq; eius insulæ obsidebantur) ante omnia mare à Piraticis classibus uindicare iussus, quippe obnoxiũ prædonibus erat, in bellum utroq; rege cõuerso. His cõpositis, Herculi Tyrio ex auro craterã cũ XXX. pateris dicauit, imminẽsq; Dario iter ad Euphratẽ pronunciari iussit. At Darius cũ Aegypto diuertisse in Aphricam hostem cõperisset, dubitauerat, utrum'ne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubie potentior autor præsens futurus ultimis gẽtibus impigre bellum capessendi, quas ægre per præfectos suos moliebatur, Sed ut idoneis autoribus fama uulgauit, Alexandrũ cum omnibus copijs, quamcunque ipse adisset regionem, petiturũ, haud ignarus quàm cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi iussit. Bactriani Scythæq; & Indi conuenerant. Nam & cæterarum gentium copiæ partibus simul affuerunt. Cæterum cum dimidio fermè maior esset exercitus quàm in Cilicia fuerat, multis arma deerant: quæ summa cura comparabantur. Equitibus equisq; tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se cõnexis. Queis antea præter iacula nihil dederat, scuta gladijq; adijciebantur.

E quo-

Equorumq́; domādi greges peditibus distributi sunt, ut maior pristino esset equitatus, ingēsq́; (ut crediderat) terror hostium, ducentæ falcatæ quadrigæ, unicum illarum gentium auxilium, secutæ sunt. Ex summo temone hastæ præfixæ ferro eminebant. Vtrinq; à iugo ternos direxerant gladios: rotarum plura spicula eminebant in aduersum. Aliæ deinde falces submissæ rotarū orbibus hærebant, & aliæ in terram demissæ, quicquid obuiū concitatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu ac perarmato, Babylone copias mouit. A parte dextera erat Tigris nobilis fluuius, læuam tegebat Euphrates. agmen Mesopotamiæ campos impleuerat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse hostem, Satropacem equitum præfectū cum mille delectis præmisit. Mazeo prætori sex millia data, qui bus transitus amnis arceret. Eidem mādatum, ut regionem quam Alexander esset aditurus, popularetur, atq; ureret: quippe credebat inopia debellari posse, nihil habentem nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus alij terra, alij Tigri amne subuehebantur. Iam peruenerat ad Arbellam uicum, nobilem sua clade factu rus. hic commeatuum sarcinarumq́; maiore parte deposita, Lycum amnem ponte iunxit, & per dies quinque, sicut antè Euphratem, traiecit exercitum. Inde octoginta ferè stadia progressus, ad alterū amnem, Boumello nomen

men est, castra posuit. Opportuna explicãdis copiȷs regio erat, equitabilis & uasta planicies, ne stirpes quidem & breuia uirgulta operiunt solum, liberq; prospectus oculorum etiam quæ procul recessere, permititur. Itaq; si qua campi eminebant, iussit æquari, totumq; fastigium extẽdi. Alexandro, qui numerum copiarũ eius, quantum coniectari poterant, æstimabat, uix fecerunt fidẽ tot millibus cæsis maiores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi & maxime multitudinis contemptor, undecim castris peruenit ad Euphratem: quo pontibus iuncto, equites primos ire, phalangem sequi iubet. Mazeo, qui ad inhibendum transitum eius cum sex millibus equitum occurrerat, nõ auso periculum sui facere, paucis deinde non ad quietẽ, sed ad reparandos animos diebus datis militi, strenue hostes insequi cœpit, metuẽs ne interiora regni sui peteret, sequendusq; esset per loca omni solitudine atq; inopia uasta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnẽ recẽti fumabat incẽdio. quippe Mazeus quæcunq; adierat, haud secus quàm hostis urebat. Ac primo caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit. Deinde ut speculatores præmissi tuta omnia nunciauerunt, paucos equitũ ad tentandum uadum fluminis præmisit: cuius altitudo primo summa equorum pectora, mox ut in medium alueum uẽtum est, ceruices

riore stätibus ripa superauit, sic angustis in Ciliciæ col libus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maxime uiguit, ratio minui potest, quia nunquã in discrimen uenit an temere fecisset. Mazeus, qui si trãseuntibus flumen superuenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos in ripa, demum etiam per armatos adequitare cœpit. Mille admodũ equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde cõtempta, præfectum Pæonũ equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis eo die pugna equitũ et præcipue Aristonis fuit. Præfectum equitatus Persarũ Satropacem directa in gutture hasta transfixit, fugientemq; per medios hostes cõsecutus, ex equo præcipitauit, & obluctanti caput gladio dempsit, quod relatũ magna cum laude ante regis pedes posuit. Biduo ibi rex statiua habuit, proximũ deinde iter pronunciari iussit. Sed prima ferè uigilia luna deficiens, primum nitorem syderis sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne fœdauit, solicitisq; sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam incussa est, Dijs inuitis in ultimas terras trahi se quærebantur. Iam nec flumina posse adiri, nec sydera pristinũ præstare fulgorẽ. Vastas terras, deserta omnia occurrere: in unius hominis iactationem tot milliũ sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cœlum

uania

uanis cogitationibus petere. Iam pro seditione rex erat, cum ad omnia interritus, duces principesq́; militum frequentes adesse prætorio iubet, Aegyptiosq́; uates, quos cœli ac syderum peritißimos esse credebat, quid sentirent, expromere, iubet. At illi, qui satis scirent temporū orbes implere destinatas uices, lunamq́; deficere cū aut terram subiret, aut sola premeretur, rationem quidem ipsis perceptam, non edocent uulgus, cæterum affirmāt Solem Græcorum lunam esse Persarum: quotiesq́; illa deficiat, ruinam stragemq́; illis gentibus portus portendi. Veteraq́; exempla percensent Persidis regum, quos aduersis dijs pugnasse lunæ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quàm superstitio. alioquin impotens, sæua, mutabilis, ubi uana religione capta est, melius uatibus quàm ducibus suis paret. Igitur edita in uulgus Aegyptiorum responsa, rursus ad spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum ratus, secunda uigilia castra mouit. Dextera Tigrim habebat, à læua montes quos Cordeos uocant. Hoc ingresso iter speculatores qui præmißi erant, sub lucis ortum Darium aduentare nunciauerunt. Instructo igitur milite, & cōposito agmine, antecedebat. Sed Persarum exploratores erāt mille fermè, qui speciem agminis magni fecerāt: quippe ubi explorare uera non possunt, falsa per metum augurātur. His cognitis, rex cum

paucis

paucis suorum assecutus agmen refugientium ad suos, alios cecîdit, alios cepit, equitesq; præmisit simul speculatum, simul ut ignem quo Barbari cremauerant uicos, extinguerent: quippe fugientes raptim tectis aceruisq; frumenti iniecerant flammas, quæ cum in summo hæsissent, ad inferiora nondum penetrauerant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est: copia aliarum quoq; rerum abundare cœperunt. Ea res ipsa militi ad persequendũ hostem animũ incendit: quippe urente & populante eo terram, festinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergò necessitas uersa: quippe Mazeus qui antea per otium uicos incenderat, iam fugere contentus, pleraque inuiolata hosti reliquit. Alexander haud longius centũ quinquaginta stadijs Darium abesse compererat, Itaq; ad satietatẽ quoq; côpia commeatuum instructus, quatriduo in eodem loco substitit. Interceptæ deinde Darij literæ sunt, quibus Græci milites solicitabãtur, ut regem interficerent, aut proderent: dubitauitq; an eas pro cõcione recitaret, satis confisus Græcorum quoq; erga se beneuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit esse talibus promissis imbuendas aures militum, affirmans patere uel unius insidijs regem: nihil nefas esse auaritiæ. Secutus consilij autorem, castra mouit. Iter facienti spado unus ex captiuis qui Darij uxorem comitabantur, deficere eam nun-

ciat, & uix spiritū ducere. Itineris cōtinui labore, animiq; ægritudine fatigata, inter socrus & uirginū filiarum manus collapsa erat, deinde & extincta. Id ipsum nunciās alius superuenit. Et rex haud secus quàm si parentis suæ mors nūciata esset, crebros edidit gemitus, lachrymisq; obortis quales Darius profudisset, in tabernaculum in quo mater erat Darij, defuncto aßidens corpori uenit. Hic uero renouatus est mœror, ut prostratā humi uidit. Recenti malo priorum quoq; admonita, receperat in gremium adultas uirgines, magna quidem mutui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet esse solatio. In conspectu erat nepos paruulus, ob id ipsum miserabilis, quòd nondum sentiebat calamitatē maxima ex parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere, & solatia non adhibere, sed quærere. Cibo certo abstinuit, omnemq; honorē funeri patrio Persarū more seruauit, dignus Hercule, qui nunc quoq; tantum mansuetudinis & cōtinentiæ ferat fructum. Semel omnino eā uiderat, quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darij matrē uiderat: eximiamq; pulchritudinem formæ eius nō libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ. E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapsus per eam portā, quæ quia ab hoste auersa erat, leuius custodiebatur, ad Darij castra peruenit, exceptusq; à uigilibus in tabernaculum

culum regis perducitur, gemens, & ueste lacerata: quē ut conspexit Darius, multiplici doloris expectatione cō-motus, et quid potissimū timeret incertus, Vultus tuus, inquit, nescio quod ingens malū præfert, sed caue miseri hominis auribus parcas. didici enim esse infelix, & sæpe calamitatis solatiū est, nosse sortē suā. Nūquid, quod maxime suspicor, & loqui timeo, ludibria meorum nunciaturus es mihi, & (ut credo) ipsis quoq; omni grauiora supplicio? Ad hæc Tyriotes, Istud quidem procul abest, inquit. Quantuscunque enim reginis honor ab iis qui parent, haberi potest, tuis à uictore seruatus est: sed uxor tua paulò ante excessit è uita. Tum uero non gemitus modo, sed etiam eiulatus totis castris exaudiebantur: nec dubitauit Darius, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam pati. Exclamatq; amens dolore: Quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quē tuorum propinquorum necaui, ut hanc uicem sæuitiæ meæ reddas? Odisti me non quidem prouocatus. Sed finge iustum intulisse te bellum, cum fœminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per deos patrios, nihil in eam grauius esse consultum. Ingemuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius fleuisse, quàm ipse lachrymaretur. Ob hæc ipse amantis animus in solicitudinem suspicionemq; reuolutus est, desiderium captiuæ profectò à consuetudine stupri ortum esse coniectans.

Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, iam non flens, sed suspirans, Vides'ne in te Tyriote locum mendacio nõ esse? Tormenta iam hic erũt. sed ne expectaueris, per deos. si quid tibi tui regis reuerentia est, num quod & scire expeto, & quærere pudet, ausus est & dominus, & iuuenis? Ille quæstioni corpus offerre, deos testes inuocare, caste sanctéq; habitam esse reginã. Tandem ut fides facta est uera esse quæ affirmaret Spado, capite uelato diu fleuit, manantibusq; adhuc lachrymis, ueste ab ore reiecta, ad cœlũ manus tendens, Dij patrij (inquit) primũ mihi stabilite regnũ: deinde si de me iam transactum est, precor ne quis Asiæ rex sit, quàm iste tam iustus hostis, tam misericors uictor. Itaq; quanquã pace frustra bis petita, omnia in bellum cõsilia cõuerterat, uictus tamen continentia hostis, ad nouas pacis cõditiones ferendas decem legatos cognatorũ principes misit: quos Alexãder cõsilio aduocato introduci iussit, è quibus maximus natu, Darium, inquit, ut pacem à te iam hoc tertio peteret, nulla uis subegit, sed iustitia et cõtinentia tua expressit. Matrẽ, coniugem, liberosq; eius, nisi quòd sine illo sunt, captos esse nõ sensit. pudicitiæ earum quæ supersunt, curam haud secus quàm parens agens, reginas appellas, speciem pristinæ fortunæ retinere pateris. Vultũ tuũ uideo, qualis Darij fuit cum dimitteremur ab eo: & ille tamẽ uxorẽ, tu hostẽ luges.

Iam

Iam in acie stares nisi cura te sepulturæ eius moraretur. Et quid mirũ est, si tam ab amico animo pacẽ petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finẽ destinabat Alym amnẽ, qui Lydiã terminat: nũc quicquid inter Hellespontũ et Euphratẽ est, in dotẽ filiæ offert, quã tibi tradit. Occhũ filiũ quẽ habes, pacis & fidei obside retine. Matrẽ & duas uirgines filias redde. pro tribus corporbus XXX. millia talentũ auri precatur accipias. Nisi moderationẽ animi tui notã haberem, nõ dicerem hoc esse tempus, quo pacẽ nõ dare solum, sed etiã occupare deberes. Respice quantum post te reliqueris, intuere quantum petas. Periculosum est prægraue imperium, difficile est continere quod capere nõ possis. Vidés ne ut nauigia quæ modum excedunt, regi nequeant? nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciũt. Facilius est quædam uincere, quàm tueri. Quàm hercule expeditius manus nostræ rapiũt, quàm cõtinent? Ipsa mors uxoris Darij te admonere potest, minus iam misericordiæ tuæ licere, quàm licuit. Alexander Legatis excere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consiliũ refert. Diu nemo quid sentiret, ausus est dicere, incerta regis uolũtate. Tandem Parmenio, Ante suasissem, ait, ut captiuos apud Damascum redimentibus redderes. ingentem pecuniã potuisse redigi ex ijs qui multi uincti uiro-

rum fortium occupauerãt manus. Et nunc magnopere censerem, ut unam anum, & duas puellas, itinerũ agmi numq; impedimẽta, X X X. talentûm auri permutes. Opimum regnum occupare se posse cõditione, nõ bello, nec quenquam alium inter Istrum & Euphratem possedisse terras ingenti spatio interualloq; desertas. Macedoniam quoq; respiceret potius, quàm Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaq; ut finẽ dicendi fecit, Et ego (inquit) pecuniã quàm gloriam mallem, si Parmenio essem. Nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini esse, sed regem. Nihil quidem habeo uenale, sed fortunam utique non uendo. Captiuos si placet reddi, honestius dono dabimus, quàm pretio remittemus. Introductis deinde legatis adhunc modum respondit: Nunciate Dario, gratiarum actionẽ apud hostem superuacaneã esse: & me, quæ fecerim clementer & liberaliter, nõ amicitiæ eius tribuisse, sed naturæ meæ: nec aduersus calamitates, sed aduersus hostium uires cõtendere. Bellum eum captiuis & fœminis gerere nõ soleo. Armatus sit oportet, quem oderim. Quòd si saltẽ pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darẽ. Verũ enimuero cum modo milites meos literis ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia solicitet, ad internecionẽ mihi persequendus est, non ut iustus hostis, sed ut percussor ueneficus.

Cõditiones uero pacis, quas fertis, si accepero, uictorem eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me offamini ? nempe obliti estis. nam ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis quam promittit, terminum castra mea trãseunt. Hinc me depellite, ut sciam uestrum esse quod ceditis. Eadem libertate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui seruorũ suorum nupturam. Multum uero mihi præstat, si me Mazeo generum præponit. Ite, nunciate regi uero, & quæ amisit, & quæ adhuc habet, præmia esse belli. Hoc regẽte, utriusq; terminos regni id quemq; habiturũ, quod proximæ lucis aßignatura fortuna est: & me in Asiã non uenisse ut ab alijs acciperem, sed ut alijs darem. Si secundus, & nõ par mihi uellet haberi, facerem forsitan quæ petit. Cæterũ nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna saluo statu terrarũ potest habere. Proinde aut deditionẽ hodie, aut in crastinum bellum paret, nec aliam sibi, quàm expertus est, polliceatur fortunã. Legati respondent, cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis nõ frustraretur: ipsos petere, quàm primum dimittantur ad regem, eum quoq; bellum parare debere. Dimißi nunciant adesse certamen. Ille quidem confestim Mazeum cum tribus millibus equitum ad itinera quæ hostis petiturus erat, occupanda, præmisit. Alexander corpori uxoris eius iustis
F 4 persolutis,

persolutis, omniq; grauiore comitatu intra eadem munimenta cũ modico præsidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua diuiserat peditum, in utrunq; latus equite circũdato. impedimenta sequebãtur agmen præmissum. Deinde cõcitis equitibus Menidam iubet explorare ubi Darius esset. At ille cum Mazeus haud procul cõsedisset, non ausus ultra procedere, nihil aliud quàm fremitum hominum, hinnitumq; equorum exaudisse nunciat. Mazeus quoq; conspectis procul exploratoribus, in castra se recepit, aduentus hostium nuncians. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, arma ri militẽ iubet, aciemq; disponit. In læuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum, Dachæ uero totidem, & Arachosij: Suzij quatuor millia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus cum VIII. millibus equitum item Bactrianis. Massagetæ II. millibus agmen eius claudebant. pedites plurimi his gentium non mixtas, sed suæ quisque nationis iunxerant copias. Persas deinde cum Marsis Sogdianisq; Ariobarzanes & Oriobates ducebãt. Illi partibus copiarum, summæ Orsines præerat, à VII. Persis oriundus, ad Cyrum quoq; nobilissimum regem originem sui referens. Hos aliæ gentes ne socijs satis quidẽ notæ sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Bardates magno Caspianorum agmine antecedebat.

bat. Indi, cæteriq; rubri maris accolæ, nomina uerius quàm auxilia, post currus erãt, Claudebatur hoc agmẽ alijs falcatis curribus quinquaginta, queis peregrinum militem adiũxerat. Hunc Armenij, quos minores uocãt Armenios Babylonij, utrosque Bellitæ, & qui montes Quossæorum incolunt, sequebantur. Post hos ibant Gortuæ gentes quidem Euboicæ, Medos quõdam secuti, sed iam degeneres, et patrij moris ignari. Applicuerat his Phrygas & Cathaonas. Parthorum deinde gens, incolentiũ terras quas nũc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornu acies fuit. Dexterum tenebat natio maioris Armeniæ, Cadusijq; Cappadoces, & Syrij et Medi. his quoq; falcati currus erãt quinquaginta. Sũma totius exercitus equites XLV. millia, pedestris acies CC. millia expleuerat, Hoc modo instructi, decem stadia procedunt: iussiq; subsistere armati hostem expectabant. Alexandri exercitum pauor, cuius causa non suberat, inuasit. quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æstiuo ardẽti similis internitens, ignis præbuit speciem, flammasq; ex Darij castris splendere uelut illatas temere præsidijs credebãt. Quòd si perculsis Mazeus, qui præsidebat itineri, superuenisset, ingẽs clades accipi potuit. Ille segnis in eo quem occupauerat tumulo sedet, contentus non lacessi,

 Alexander

Alexander cognito pauore exercitus, signum ut consiste rent dari, ipsos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonēs nullam subiti causam esse timoris, hostē procul stare. Tandem cōpotes sui, pariter arma & animos recepere: nec quicquam ex præsentibus tutius uisum est, quàm eodem loco castra munire. Postero die Mazeus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedo num prospiciebantur castra, consederat, siue metu, siue quia speculari modo iussus erat, ad Darium rediјt. Ma cedones eum ipsum collem quem deseruerat, occupauerunt. nam & tutior planitie erat, & inde acies hostiū, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quā circà humidi effuderant montes, uniuersam quidem rei faciem abstulit, cæterum agminum discrimina, atque ordinem prohibuit perspici. Multitudo inundaue rat campos, fremitusq́; tot millium etiam procul stantiū aures impleuerat. Fluctuari animo rex, & modo suū, modo Parmenionis consilium sera æstimatione perpen dere: quippe eo uentum erat, unde recipi exercitus nisi uictor, aut sine clade non posset. Mouebat etiam eum multitudo hostium respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente gessisset, quantosq́; populos fudisset. Itaque cum spes metum uinceret, periculosius bellum differe ratus, ne desperatio suis cresceret, dissimulato eo, mercenarium equitem

ex Pæonia præcedere iubet. Ipse phalangem (sicut antea dictum est) in duo cornua extenderat. Vtrunque cornu equites tegebant. Iamq; nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium ostenderat. Et Macedones siue alacritate, siue tædio expectationis ingentem pugnantium more edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemora uallesq; circuniectas terribili sono impleuerat. Nec iam contineri Macedones poterant, quin cursu quoq; ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo castra munire, uallũ iaci iussit. Strenueq; opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium cõspiciebatur, secessit. Tũ uero uniuersa futuri discriminis facies in oculis erat. armis insignibus equi uiriq; splendebant, & omnia intentiore cura præparari. Apud hostem solicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostẽdebatur, ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitẽtium fulgor, solicitam expectatione mentem turbauerant. Igitur siue dubius animi, siue ut suos experiretur, consilium adhibet, quid optimum factu esset exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, furto non prælio opus esse censebat: intempesta nocte opprimi posse hostes, discordes moribus, linguis: ad hæc & somno & improuiso periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdiu primum

terribiles

terribiles occursuras facies Scytharũ, Bactrianorumq́; hirta illis ora, & intonsas comas esse. Praeterea eximiã uastorum magnitudinem corporum, uanis & inanibus militem magis quàm iustis formidinis causis moueri: deinde tãtam multitudinem circunfundi paucioribus posse. Nõ in Ciliciæ angustijs, & inuijs callibus, sed in aperta & lata planitie dimicandum fore. Omnes fermè Parmenioni assentiebant. Polypercon haud dubie in eo consilio positam uictoriam arbitrabatur: quem intuens rex (nanq; Parmenionem nuper acrius quàm uellet increpitum, rursus castigare non sustinebat) Latrunculorum, inquit, & furum ista solertia est, quam præcipitis mihi: quippe illorum uotum unicum est fallere. Meæ uero gloriæ semper aut absentiam Darij aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare nõ patiar. palàm luce aggredi certum est. Malo me fortunæ pœniteat, quàm uictoriæ pudeat. Ad hæc illud quoque accedit. Vigilias agere Barbaros, & in armis stare, ut ne decipi quidem possint, compertum habeo. Itaque ad prælium uos parate. Sic incitatos, ad corpora curanda dimisit. Darius illud quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse coniectans, frenatos equos stare, magnam'que exercitus partem in armis esse, ac uigilias intentiore cura seruari iusserat. Ergo ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus propinquisq; agmina in armis

stantium circuibat, Solem & Martem, sacrumq; & æternum inuocãs ignem, ut illis dignam uetere gloria, maiorumq; monumentis fortitudinem inspirarent. Et profecto si qua diuinæ opis auguria humana mente con spici possent, deos stare secum: illos nuper Macedonum animis subitã incussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agiq;, arma iacientes. Expetere præsides Persarũ imperij deos debitas è uecordibus pœnas: nec ipsum du cem saniorem esse: quippe ritu ferarum prædam modo quam expeteret, intuentem, in perniciem quæ ante præ dã posita esset, incurrere. Similis apud Macedones quo que solicitudo erat, noctemq; uelut in ea certamine edi to metu egerunt. Alexander nõ aliàs magis territus, ad uota & preces Aristandrum uocari iubet. Ille in can dida ueste uerbenas manu præferẽs capite uelato, præ ibat preces regis, Ioue Mineruaq; uictoriam propitian te. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato, reliquum no ctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnũ capere, nec quietem pati poterat. modo è iugo montis a ciem in dextrum Persarum cornu dimittere agitabat, modo recta fronte concurrere hosti, interdum hæsitare an potius in læuum torqueret agmen. tãdem grauatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit. Iamq; luce orta duces ad accipienda imperia cõuenerant, inso lito circa prætorium silentio attoniti: quippe aliàs accer sire

sire ipsos, & interdum morantes castigare assueuerat: tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur: & non somno quiescere, sed pauore marcere credebant. non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cũctatus, cibum ut caperent ipsi, pronũciat. Iamq; exire necesse erat. tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusq; nomine compellatum, cum uoce non posset, tactu excitauit. Multa lux, inquit, est. Instructam aciem hostis admouit, tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi est uigor ille animi tui? nempe excitare uigiles soles. Ad hæc Alexãder, Credis'ne me prius somnum capere potuisse, quàm exonerarem animum solicitudine, quæ quietẽ morabatur? Signumq; pugnæ tuba dari iußit. Et cum in eadẽ admiratione Parmenio perseueraret, quòd securus somnum cepisset, Minime, inquit, mirum est. Ego enim cum Darius terras ureret, uicos excideret, alimẽta corrũperet, potens mei nõ eram. Nunc uero quid metuam, cum acie decernere paret? Hercule uotum meum impleuit. sed huius quoque consilij ratio postea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quisq; præest: ego iam adero, & quid fieri uelim, exponam. Raro admodũ admonitu amicorũ, cum metus discriminis aderat, uti solebat. Tunc quoq; muni

mento

mento corporis ſumpto, proceſſit ad milites. Haud aliàs tam alacrē uiderant regem, & uultu eius interrito, certam ſpem uictoriæ augurabantur. Atq; ille proruto uallo exire copias iubet, aciemq; diſponit. In dextero cornu locati ſunt equites, quos agmina appellant. Præerat his Clytus, cui iunxit Philotæ turmas, cæterosq; præfectos equitum lateri eius applicuit. Vltima Meleagri ala ſtabat, quam Phalanx ſequebatur. Poſt Phalangem Argyraſpides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat in ſubſidijs cū manu ſua Cenos. poſt eum Hereſtes, Lynceſtaq;. Poſt illos Polypercon dux peregrini militis. huius agminis Amyntas princeps erat, Philagus Balacros regebat, in ſocietatē nuper aſcitos. Hæc dextori cornu facies erat. In læuo Craterus Peloponenſium equites habebat, Achęorumq; & Locrenſium & Malleonenſiū turmis ſibi adiūctis. hos Theſſali equites claudebāt. Philippo duce peditum acies equitatu tegebatur. frons læui cornu hæc erat. Sed ne circuiri poſſet à multitudine, ultimum agmen ualida manu cinxerat. Cornua quoq; ſubſidijs firmauit, nō recta fronte, ſed à latere poſitis: ut ſi hoſtis circūuenire aciē tentaſſet, parata pugnæ forent. Hi Agriani erāt, quibus Attalus præerat, adiūctis ſagittarijs Cretenſibus. Vltimos ordines auertit à fronte, ut totā aciem urbe muniret. Illyrici hi erāt, adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoque ſimul

obiecerat,

rum agminum. Sed in conspectu omniũ duces & proximum quemque interequitans alloquebatur, Emensis tot terras, in spem uictoriæ, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic amnem, Ciliciæq; montes, & Syriam Aegyptumq; præeuntibus raptas, ingentia spei gloriæq; incitamẽta referebat: reprehensos ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere nõ possent: tertium diem iam metu exangues, armis suis oneratos, in eodem uestigio hærere: nullum desperationis illorum maius indicium esse, quàm quòd urbes, quòd agros suos urerent, quicquid non corrupissent, hostiũ esse confessi. Nomina uero uana gentium ignotarum ne extimescerẽt. neq; enim ad belli discrimen pertinere. qui ab his Scythæ, quiue Cadusij appellentur. ob id ipsum, quòd ignoti essent, ignobiles esse. nunquã ignorari uiros fortes, at imbelles ex latebris suis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones uirtute assecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales uiros ignoraret. Intuerentur Barbarorum inconditum agmen. alium nihil præter iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse: itaque illinc plures stare, hinc plures dimicaturos. nec postulare se ut fortiter capesserent prælium, ni ipse cæteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum: spondere, pro se quot cicatrices, totidẽ corporis decora scire ipsos, unum penè se prædæ

G *communis*

communis exortem, in illis colendis ornandisq; usurpare uictoriæ præmia. hæc se fortibus uiris dicere. si qui dißimilis eorum essent, illa fuisse dicturũ, peruenisse eo, unde fugere non possent: tot terrarum spatia emensis. tot amnibus montibusq; post tergum obiectis, iter in patriam & Penates manu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum instructi sunt. Darius in læuo cornu erat, magno agmine suorum delectis equitum peditumq; stipatus: contẽpseratq; paucitatem hostis, uanam aciem esse extentis cornibus ratus. Cæterum sicut curru eminebat, dextera læuaq; ad circunstantium agmina oculos manus'que circũferens, Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespõtus, paulo antè domini, iam non de gloria, sed de salute, & (quod saluti præponitis) de libertate pugnandum est. hic dies imperium, quo nullum amplius uidit ætas, aut constituet: aut finiet. apud Granicum minima uirium parte cum hoste certauimus. In Cilicia uictos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atq; Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsis ne fuga quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergũ sunt. Non incolas suos urbes, non cultores habent terræ. Coniuges quoque & liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus præda, nisi pro charißimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exer-

citum,

citum, quem penè immensa planicies uix caperet, cõparaui: equos, arma distribui: commeatus, ne tantæ multitudini deessent, prouidi: locũ in quo acies explicari posset, elegi. Cætera in uestra potestate sunt. Audete modo uincere, famamq́; infirmißimum aduersus fortes uiros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro uirtute timuistis: quæ ubi primum impetum effudit, uelut quædam animalia amisso aculeo torpet. Hi uero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem uanam & exhaustam. Nam ultimi, quos locauit auersos, terga iam præbent. obtuli me hercule equorum ungulis possunt etiam si nil præter falcatus currus emisero. & bello uicerimus, si uincimus prælio. Nam ne illis quidẽ ad fugam locus est. Hinc Euphrates. illinc Tigris prohibet inclusos: & quæ antea pro illis erant, in cõtrarium conuersa sunt. Nostrum mobile & expeditũ agmẽ est, illud præda graue. Implicatos ergo spolijs nostris trucidabimus, eadẽq; res et causa uictoriæ erit & fructus. Quod si quem è nobis nomen gentis mouet, cogitet Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis inuicem hausimus, & semper grauior in paucitate iactura est. Nam Alexander quantuscunque ignauis & timidis uideri potest, unum animal est, &, si quid mihi creditis, temerarium & uecors adhuc

noſtro pauore quàm ſua uirtute felicius. Nihil autē po-*teſt eſſe diuturnum, cui non ſubeſt ratio.* Licet felicitas *aſpirare uideatur, tamen ad ultimum temeritati nō ſufficit.* Præterea *breues & mutabiles uices rerum ſunt, & fortuna nunquam ſimpliciter indulget.* Forſitan ita *dij fata ordinauerunt, ut* Perſarum *imperium, quod ſecundo curſu per* CCXXX. *annos ad ſummū faſtigium euexerant, magno motu concuterent magis quàm affligerent, admonerent'que nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in proſperis rebus obliuio eſt.* Modo Græ-*cis ultro bellum inferebamus, nunc in ſedibus noſtris propulſamus illatum.* Iactamur *inuicem uarietate fortunæ.* Videlicet *imperium, quod mutuo affectamus, una gens non capit:* Cæterum *etiam ſi ſpes non ſubeſſet, neceßitas tamen ſtimulare deberet. ad extrema peruentum eſt.* Matrem *meam, duas filias.* Occhum *in ſpem huius imperij genitum, illos principes, illam ſobolem regiæ ſtirpis, duces ueſtros regū inſtar, uinctos habet.* Niſi *quod in uobis eſt, ipſe ego maiore parte captiuus ſum.* Eripite *uiſcera mea ex uinculis, reſtituite mihi pignora, pro quibus ipſe mori nō recuſo.* Parentē, *liberos (nā cōiugem in illo carcere amiſi) credite nūc omnes extēdere ad uos manus, implorare patrios deos: opem ueſtrā, miſericordiā, fidē expoſcere, ut ſeruitute, ut cōpedibus, ut precario uictu ipſos liberetis. An creditis æquo animo ijs*

mo ijs seruire, quorũ reges esse fastidiũt? Video admoueri hostium aciem: sed quo propius discrimen accedo, hoc minus his quæ dixi, possum esse contentus. Precor uos per deos patrios, æternumq; ignẽ qui præfertur altaribus, fulgoremq; solis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptũ Medis Lydisq; imperiũ primus in Persidem intulit, uindicate ab ultimo dedecore nomẽ gentemq; Persarum. Ite alacres, & spe spleni, ut quam gloriam accepistis à maioribus uestris, posteris relinquatis. In dextris uestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem quisquis contempserit, timidissimum quenque consequitur. Ipse non patrio more solum, sed etiam ut cõspici possim, curru uehor: nec recuso quo minus imitemini me, siue fortitudinis exemplum, siue ignauiæ fuero. Interim Alexander (ut est demonstratum à transfuga) cum insidiarum locum circuiret, & Dario, qui læuum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet. Darius quoque eodem suum obuertit. Besso admonito, ut Massagetes equites in læuũ Alexãdri cornu inuehi iuberet. Ipse ante sese falcatos currus habebat, quos signo dato uniuersos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quò plures nondum satis prouiso impetu obtererent. Alios ergo hastæ multum supra temones eminentes, alios ab utroque latere dimissæ falces lacera

uere. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa turba uerät fuga ordines. Mazeus quoq; perculsis metum incußit, mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circunuehi iußis, ratus captiuos quoque, qui simul asseruabantur, rupturos uincula, cũ suos appropinquãtes uidissent. Non fefellerrat Parmenionem, qui in læuo cornu erat. Propere igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & periculum ostẽderet, & quid fieri iuberet consuleret. Ille audito Polydamante, abi, nuncia, inquit, Parmenioni, si acie uicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed omnia quæ hostium sunt, occupaturos. Proinde nõ est quod quicquam uirium subducat ex acie. Sed ut me & Philippo patre dignum est, contempto sarcinarũ damno fortiter dimicet. Interim Barbari impedimenta turbauerant, cæsisq; plerisq; custodũ, captiui uinculis ruptis, quicquid obuiũ erat quo armari possent, rapiũt, & aggregati suorum equitibus, Macedonas ancipiti circunuentos malo inuadunt, lætiq; circa Sysigambim, uicisse Darium, ingẽti cæde prostratos hostes. ad ultimum etiam impedimentis exutos esse nunciant: quippe eandem fortunam ubiq; esse credebãt, & uictores Persas ad prædam discurrisse. Sysigãbis hortãtibus captiuis ut animum à mærore alleuaret, in eodẽ quo antea fuit, perseuerauit. Nõ uox ulla excidit ei, non oris color uultus'ue mutatus est, sed sedit immobilis, credo præcoce

do præcoce gaudio uerita fortunã iritare, adeo ut quid mallet, intuẽtibus eam fuerit incertũ. Inter hæc Amyntas præfectus equitum Alexandri cum paucis turmis opem impedimentis laturus aduenerat, & incertum suone consilio, an regis imperio. sed non sustinuit Caucasiorum, Scytharumq; impetũ: quippe uix tentato certamine effugit ad regem, amissorum impedimentorum testis magis quàm uindex. Iam consiliũ Alexandri uicerat dolor: & ne cura recuperandi sua, militem à prælio auerteret, non immerito uerebatur. Itaq; Areten ducem hastatorũ, quos Sarissophoros uocabãt, aduersus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima signa turbauerant aciem, in Phalangem inuecti erãt. Macedones confirmatis animis in mediũ agmen accipiunt. Vallo similis acies erat. iunxerant hastas, & ab utroq; latere temere incurrentium ilia suffodiebant. circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperũt. Ingens ruina equorum aurigarumq; aciem cõpleuerat. Hi territi regi non poterant, qui crebra iactatione ceruicum nõ iugum modo excusserant, sed etiam currus euerterant. uulnerati interfectos trahebant. nec consistere territi, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen euasere quadrigæ in ultimam aciem, ijs quibus inciderunt, miserabili morte cõsumptis. quippe amputata uirorum membra humi iacebãt, & quia calidis adhuc uulneribus aberat dolor,

trunci quoq; & debiles arma non omittebant donec multo sanguine effuso exanimati procũberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebãt, duce occiso, grauius territis instabat. Superuenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnæq; uertere fortunam. Multi ergo Macedonũ primo impetu obtriti sunt, plures ad Alexandrũ refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem uictores solent edere, ferociter in hostem quasi ubiq; profligatũ incurrunt. Alexander territos castigare, adhortari: prælium, quod iam elanguerat, solus accendere: confirmatisq; tandem animis ire in hostem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarum. namq; inde Bactriani decesserãt ad opprimenda impedimenta. Itaq; Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hostium inuehitur. At qui in læuo cornu erant Persæ, spe posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensq; periculũ in medio hærẽs adisset, ni equites Agriani calcaribus subditis circunfusos regi Barbaros adorti essent, auersosq; cædendo in se conuerti coëgissent. Turbata erat utraq; acies. Alexãder à fronte et à tergo hostem habebat: qui auerso ei instabant, & ab Agrianis militibus premebantur, & Bactriani impedimentis hostium direptis reuersi, ordines suos recuperare non poterant. plura simul abrupta à cæteris agmina. ubicunq; alium alij sors miscuerat, dimicabat. duo reges

iunctis

iunctis prope agminibus prælium accendebant. Plures Persæ cadebāt, par fermè utrinq; numerum uulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo uehebatur. Vtrūq; regem delecti tuebantur, sui immemores: quippe amisso rege nec uolebant salui esse, nec poterant. Nam ante oculos sui quisq; regis mortem occumbere ducebāt egregiū. Maximum tamen periculum adibat, qui maxime tuebatur: quippe sibi quisq; cæsi regis expetebat decus. Cæterum siue ludibrium oculorum, siue uera species fuit, qui circa regem Alexandrū erant, uidisse se crediderūt paululum super caput regis placide uolantem aquilam, nec sonitu armorum, nec gemitu morientium territam: diuq; circa equum Alexandri pendenti magis quàm uolanti similis apparuit. Certe uates Aristander alba ueste indutus, & dextera præferens lauream, militibus in pugnam intentis auem mostrauit, haud dubiū uictoriæ auspicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo antè territos accendit ad pugnam, utiq; postea quàm auriga Darij, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ aut Macedones dubitauere, quin ipse rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu & inconditio clamore gemituq; totam ferè aciē adhuc æquo marte pugnātium turbauere. Cognati Darij & armigeri, læuumq; tuētes cornu, in fugam effusum destituerant currum, quem à dextera parte stipati in medium agmen receperunt.

ceperunt. Dicitur Acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte uitaret. Sed eminẽs curru, nondum omnem suorum aciem prælio excedentem desti tuere erubescebat: dumq; inter spem & desperationem hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxauerãt ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, resi stentium aduersa ora fodiebat, fugientium terga. Iamq; non pugna, sed cædes erat. Cum Darius quoq; currum suum in fugam uertit, hærebat in tergis fugientium uictor: & prospectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cœlum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quàm in tenebris errabãt, ad sonitum notæ uocis ut signum subinde coëuntes. Exaudiebantur tantum strepitus habenarum, quibus equi currum trahentes identidem uerberabantur. hæc sola fugientis uestigia excepta sunt. At in læuo Macedonum cornu, quod Parmenio (sicut ante dictum est) tuebatur, longe alia fortuna utriusq; partis res gerebatur. Mazeus cum omni suorum equitatu uehementer inuectus urgebat Macedonum alas. Iamq; abundans multitudine aciem circunuehi cœperat, cum Parmenio equites nunciare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: nisi mature subueniretur, non posse sisti fugam. Iam multum uiæ processerat rex imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuncius uenit: refrænare equos iussit, qui uehebantur. agmen

constitit.

constitit. Frendēte Alexandro eripi sibi uictoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quàm sequi se, interim ad Mazeum superati regis fama peruenerat. Itaq; quanquàm ualidior erat, fortuna tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnæ remissæ, sed occasione uincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se uocari iubet. Ecquid, inquit, uidetis istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre, subito pauore perterritos? Nimirum nobis quoque regis nostri fortuna uincit, omnia Persarū cæde strata sunt. quid cessatis? an ne fugientibus quidē pares estis? Vera dicere uidebatur, & spes languentes quoq; erexerat: subditis calcaribus proruere in hostem: & illi iam non sensim, sed citato gradu recedebant, nec quicquam fugæ nisi quòd terga nondum uerterant, deerat. Parmenio tamē ignarus quænā in dextero cornu fortuna regis esset, repreßit suos. Mazeus dato fugæ spatio, non recte itinere, sed maiore & ob id tutiore circuitu Tigrim superat, et Babyloniā cū reliquijs deuicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycū amnem cōtenderat: quo traiecto, dubitauit an solueret pontē: quippe hostem iam affore nunciabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondū ad amnem peruenerant, ponte reciso prædam hostis fore uidebat. Abeuntem, cum intactum sineret pōtem, dixisse constat,

Malle se in sequentibus iter dare, quàm auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus, media ferè nocte Arbellam peruenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminumq; cædem multiplicem, deuictorum fugã, clades nunc singulorũ, nunc uniuersorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in unũ illum diem fortuna cumulauit. Alij quà breuißimum patebat iter, alij diuersos saltus et ignotos sequẽtibus calles petebant. Eques pedesq; confusi, sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabãtur. Deinde misericordia in metum uersa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebãtur. Sitis præcipue fatigatos & saucios exurebat, paßim'que omnibus uijs prostrauerãt corpora, præterfluentem aquã hianti ore captantes: quam cum diu auidi turbidam hausissent, tendebãtur exemplo præcordia premente limo, resolutisq;, & torpentibus membris, cum superuenisset hostis, nouis uulneribus excitabantur. Quidam occupatis proximis riuis diuerterant longius, ut quicquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec ulla adeo auia & sicca lacuna erat, quæ uestigantiũ sitim falleret. E` proximis uero itineri uicis senum ululatus, fœminarumq; exaudiebantur, Barbaro ritu Darium adhuc regem clamantium. Alexander (ut supra dictum est) inhibito suorum cursu, ad Lycũ amnem peruenerat, ubi ingens multitudo

titudo fugientium oneraucrat pontem, & pleriq;, cum hostis urgeret, in flumen se præcipitauerāt, grauesq; armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Iamq; nō pons modo fugiētes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improuidæ fugæ subinde cumulātes: quippe ubi intrauit animos pauor, id solū metuunt, quod primum formidare cœperunt. Alexāder instantibus suis ne impune abeuntem hostem inde permitteret sequi: hebetia tela esse, & manus fatigatas, tātoq; cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus causatus est. Reuera de læuo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, solicitus, reuerti ad ferendam opem suis statuit. Iamq; signa conuerterat, cum equites à Parmenione missi illius quoq; partis uictoriā nunciant. Sed nullum eo die maius periculum fuit, quàm dum copias reducit in castra. Pauci eum & incompositi sequebantur ouantes uictoria: quippe omnes hostes aut in fugam effusos, aut in acie credebant cecidisse, cum repente ex aduerso apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere cursum, deinde Macedonum paucitate cōspecta, turmas in obuios concitauerunt. Antè signa rex ibat dissimulato magis periculo quàm spreto. Nec defuit ei perpetua in dubijs rebus felicitas. nanq; præfectum equitatus aui dum certaminis, & ob id ipsum incautius in se ruentē, hasta transfixit. Quo ex equo lapso, proximū, ac deinde

plures

plures eodē telo confodit. Inuasere turbatos amici quoque: nec Persæ inulti cadebant. quippe non uniuersæ acies, quàm hæ tumultuariæ manus uehementius iniere certamen. Tandem Barbari, cū obscura luce fuga tutior uideretur esse, quàm pugna, diuersis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus incolumes suos reduxit ad castra. Cecidere Persarum, quorū numerum uictores finire potuerunt, millia X L. Macedonum minus quàm C C C. desiderati sunt. Cæterum hanc uictoriā rex maiore ex parte uirtuti quàm fortunæ suæ debuit, animo, non (ut antea) loco uicit. Nam & aciem peritißime instruxit, & promptißime ipse pugnauit, & magno consilio iacturam sarcinarū impedimentorumq; cōtempsit. cum in ipsa acie summū rei uideret esse discrimen, dubioq; adhuc pugnæ euentu, pro uictore se geßit: perculsos deinde hostes fudit: fugiētes, quod in illo ardore animi uix credi potest, prudentius quā auidius persecutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentibus perseuerasset, aut sua culpa uictus esset, aut aliena uirtute uicisset. Iam si multitudinē equitum occurrentiū extimuisset uictor, aut fœde fugiendū, aut miserabiliter cadendū fuit. Nec duces quidem copiarū sua laude fraudādi sunt: quippe uulnera quæ quisque excepit, indicia uirtutis sunt. Ephestionis brachiū hasta ictū est. Perdicas, ac Cenos & Menidas sagittis

propè

prope occiſt. Et ſi uere æſtimare Macedonas, qui tunc erant, uolumus, fatebimur & regem talibus miniſtris, & illos tanto rege fuiſſe digniſſimos.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM,

Liber quintus.

VAE interim ductu imperioq; Alexãdri uel in Græcia, uel in Illyricis ac Thracia geſta ſunt, ſi quæq; ſuis tẽporibus reddere uoluero, interrumpendæ ſunt res Aſiæ, quas utiq; ad fugam mortemq; Darij uniuerſas in conſpectu dari, & ſicut inter ſe cohærent tempore, ita opere ipſo coniungi, haud paulò aptius uideri poteſt. Igitur ante, quæ prælio apud Arbellam conuicta ſunt, ordiar dicere. Darius media ferè nocte Arbellam peruenit, eodemq; magnæ partis amicorum eius ac militum fugam fortuna cõpulerat: quibus cõuocatis exponit haud dubitare ſe, quin Alexander celeberrimas urbes agrosq; omni copia rerum abundantes periturus eſſet, prædam opimam paratamq; ipſum & milites eius ſpectare.

ctare.

ctare. Id suis rebus tali in statu saluti fore, quippe se de serta cũ expedita manu petiturũ. Vltima regni adhuc intacta esse, inde bello uires haud ægre reparaturũ. Occuparet sanè gazã auidißima gens, & ex lõga fame satiarẽt se auro, mox futura prædæ sibi: didicisse usu pretiosam supellectilẽ, pellicesq́;, & Spadonũ agmina nihil aliud fuisse quàm onera & impedimenta. Eadẽ trahentem Alexandrum, quibus antea uicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperatiõis uidebatur oratio: quippe Babyloniam urbem opulentißimam dedi cernẽtibus, iam Susam, iam cætera ornamẽta regni, causamq́; belli uictorem occupaturum. At ille docere pergit, non specio sa dictu, sed usu necessaria in rebus aduersis sequẽda esse. Ferro geri bella, non auro: uiris, non urbiũ tectis: omnia sequi armatos. Sic maiores suos perculsos in principio rerum celeriter pristinam recuperasse fortunam. Igitur siue confirmatis eorum animis, siue imperiũ magis quàm consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est. Paulo pòst Alexandro traditur Arbella regia supellectili Dariiq́; gaza repleta. quatuor millia talẽtûm fuere, præterea pretiosæ uestes, totius (ut supra dictũ est) exercitus opibus illam sedẽ congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis uulgauerat, maturius castra mouit. Euntibus à parte læua Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter

ſtre iter eſt. Inter Tigrim & Euphratem iacentia tam uberi & pingui ſolo ſunt, ut à paſtu repelli pecora dicantur, ne ſatietas perimat. Cauſa fertilitatis eſt humor qui ex utroq; amne manat, toto ferè ſolo per uenas aquarum reſudante. Ipſi amnes ex Armeniæ montibus profluũt, & magno deinde aquarũ diuortio iter quod cœpere percurrũt. Duo millia & D. ſtadia emẽſi ſunt, qui ampliſsimum interuallum circa Armeniæ mõtes notauerunt. Iidem cum Mediæ & Gordianorum terras ſecare cœperũt, paulatim in arctius coẽunt: & quo longius manant, hoc anguſtius inter ſe ſpatium terræ relinquunt. Vicini maxime ſunt his campis, quos incolæ Meſopotamiam uocant. Mediam nanq; ab utroq; latere concludunt. Iidem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis caſtris ad Memniũ urbem peruenit. Cauerna ibi eſt, ex qua fons ingentem uim bituminis effundit, adeò ut ſatis conſtet Babylonios muros ingentis operis, huius fontis bitumine interlitos eſſe. Cæterum Babyloniam procedenti Alexandro, Mazeus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis ſupplex occurrit, urbem ſeq; dedens. Gratus aduẽtus eius fuit regi, quippe magni operis futura erat obſidio tam munitæ urbis. Ad hæc uir illuſtris, & manu promptus, famaq; etiã proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem ſui incitaturus exemplo uidebatur.

tur. Igitur hunc quidem benigne cum eius liberis excepit. Cæterũ quadrato agmine, quod ipse ducebat, uelut in acie irẽt, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum consiterat in muris, auida cognoscendi nouum regem. Plures obuiam egreßi sunt: inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazeo uinceretur, totum iter floribus coronisq́; constrauerat, argenteis altaribus ab utroque latere dispositis, quæ nõ thure modo, sed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona sequebantur, greges pecorum, equorumq́;: leones quoque & pardales caueis præferebantur. Magi dein de suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumq́; non uates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant. Laudes duo regũ canere soliti. Chaldæi syderum motus, & statas temporum uices ostendere. Equites deinde Babylonij suo atq; equorum cultu ad luxuriam magis quàm ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iußit. Ipse cum curru urbem, ac deinde regiam intrauit. Postero die supellectilem Darij, & omnem pecuniã recognouit. Cæterum ipsius urbis pulchritudo ac uetustas nõ regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, uel (ut plerique credidere) Belus: cuius regia ostenditur. Murus in-

structus

structus laterculo coctili, bitumine interlitus, spatium XXX & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri C. cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus quàm murus altiores sunt. Totius operis ambitus CCCLXVIII. stadia complectitur. singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriæ proditum est. Aedificia nō sunt admota muris, sed ferè spatiū unius iugeris absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupauerunt. per XC. stadia habitabatur, nec omnia continua sunt, credo, quia tutius uisum est pluribus locis spargi. Cætera serunt co luntq;, ut si externa uis ingruat, obsessis alimēta ex ipsius urbis solo subministrent. Euphrates interfluit, magnæq; molis crepidinibus coërcetur. Sed omniū operum magnitudinem circumueniunt cauernæ ingentes in altitudinem pressæ ad accipiēdum impetum fluminis: quod ubi appositæ crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corriperet, nisi essent specus lacusq; qui exciperent. Coctili laterculo structi sunt: totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus flumini impositus iungit urbē. hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est: quippe Euphrates altum limum uehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, uix sufficiendo operi firmum repcriūt solum. Arenæ autem subinde cumulatæ,

& saxis quibus pons sustinetur, annexæ, morantur amnem, qui retentus, acrius quàm si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu XX. stadia complexam habent: XXX. pedes in terram turriũ fundamenta demissa sunt: ad LXXX. summum munimenti fastigium peruenit. Super arce uulgatum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquantes, multarumq́; arborum umbra & proceritate amœni. Saxo Pylæ, quæ totum onus sustinẽt, instructæ sunt. Super Pylas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ quam altam iniiciunt, & humoris quo rigant terras: adeoq́; ualidas arbores sustinent moles, ut stipites earum VIII. cubitorum spatium craßitudine æquent, in L. pedum altitudinem emineãt, & frugiferæ sint, ut si terra sua alerentur. Et cum uetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat, hæc moles, quæ tot arborũ radicibus premitur, tãtiq́; nemoris pondere onerata est, inuiolata durat: quippe XX. lati parietes sustinent, XI. pedum interuallo distantes, ut procul uisentibus syluæ montibus suis imminere uideantur. Syriæ regem Babyloniæ regnantẽ hoc opus esse molitum memoriæ proditum est, amore coniugis uictum, quæ desiderio nemorum syluarumq́; in campestribus locis uirum compulit amœnitatẽ naturæ genere hu-

ius

ius operis imitari. Diutius in hac urbe quàm usquã con stitit rex, nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis eius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciẽdasq; immodicas uoluptates instructius. Liberos coniugesq; cum hospitibus stupro coire, modo pretium flagitij detur, parentes maritiq; patiuntur. Cõuiuales ludi tota Perside regibus purpuratisq; cordi sunt. Babylonij maxime in uinum, & quæ ebrietatẽ sequuntur, effusi sunt. Fœminarum cõuiuia ineuntium in principio modestus est habitus; deinde summa quæq; amicula exuunt, paulatimq; pudorem prophanant. Ad ultimũ opus (honos auribus habitus sit) ima corporũ uelamenta proijciunt: nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarũ uirorumq;, apud quos comitas habetur uulgati corporis uilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Asiæ per XXXIIII. dies saginatus, ad ea quæ sequebantur discrimina haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Cæterum quo minus damnum sentirent, identidem incremento nouabantur. Nanq; Amyntas Andromoni ab Antipatro Macedonũ peditum sex millia abduxit, D. præterea eiusdem generis equites, cũ his DC. Thracas, adiunctis pedibus suæ gentis III. millibus, & D. & ex Peloponeso mercenarius miles ad quatuor millia aduenerant cum CCCLXXX. militibus. Idem Amyntas adduxerat L. principũ Ma-

cedoniæ liberos adultos, ad custodiam corporis: quippe inter epulas hi sunt ministri, ijdemq; equos ineunti prælium admouent, uenantemque comitantur, & uigiliarum uices ante cubiculi fores seruăt, magnorumq; præfectorum & ducum hæc incrementa sunt & rudimenta. Igitur arci Babyloniæ rex Agathone præsidere iusso, cum DCC. Macedonum, CCCq; mercede conductis, prætores, qui regioni Babyloniæ & Ciliciæ præessent, Menetam & Apollodorum reliquit. his duo millia peditum dat cum mille talentis. Vtriq; præceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazeum transfugam Satrapea Babyloniæ donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi iussit. Armenia Mythreni Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equitibus sexceni denarij tributi, peregrinus eques quingenos accepit. Ducenis pedestrium stipendium mĕsum est. His ita compositis, in regionĕ quæ Satrapene uocatur, peruenit: fertilis terra, copia rerũ & omni commeatu abundans. Itaque diutius ibi substitit: ac ne desides otio dimitterent animos, iudices dedit, premiaq; proposuit de uirtute militari certantibus. Nouem, qui fortissimi iudicati essent, singulis militum mil libus præfuturi erant. Chiliarchas uocabant, tum primum in hunc numerum copijs distributis. nanque antea quinquagenariæ cohortes erăt, nec fortitudinis præmia gesserant.

gesserant. Ingens militum turba conuenerat, egregio interfutura certamini, testis eadem cuiusq; factorum, & de iudicibus latura sententiam: quippe uerò ne an falso honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omniũ uirtutis causa donatus est Adarchias senior, qui omissum apud Alicarnasson à iunioribus prælium unus maxime accenderat. Proximus ei Antigonus uisus est. Tertium locum Philotas Angeus obtinuit, quartus Amyntha datus est. Post hos Antigonus, & ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimum locum Theodotus, * ultimum obtinuit Helanicus. In disciplina quoq; militaris rei pleraq; à maioribus summa utilitate mutauit. Nam cum antè equites in suam quisq; gentem describerentur, seorsum à cæteris exempto nationum discrimine, præfectis non utiq; suarum gentium, sed delectos attribuit. Tuba, cum castra mouere uellet, signum dabat: cuius sonus plerunq; tumultuantiũ fremitu exoriente, haud satis exaudiebatur. Ergo perticã, quæ undiq; cõspici posset, supra prætoriũ statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus cõspicuum. obseruabatur ignis noctu, fumus interdiu. Iamq; Susam adituro Abulites regionis eius præfectus siue Darij iussu, ut Alexandrum præda retineret, siue sponte filiũ obuiã misit, traditurum se urbem promittens. Benigne iuuenẽ excepit Rex, & eo duce ad Hydaspem amnẽ peruenit, delicatã (ut fama est)

uehentem aquam. Hic Abulites *cum donis regalis opulentiæ occurrit.* Dromades *cameli inter dona erant uelocitatis eximiæ,* XII. *Elephanti à* Dario *ex* India *acciti, non iam terror (ut sperauerant)* Macedonum, *sed auxilium, opes uicti ad uictorem transferente fortuna.* Vt *uerò urbem intrauit, incredibilem ex thesauris summã pecuniæ egeßit.* L. *talentorum argenti, non signati forma, sed rudi pōdere.* Multi *reges tantas opes longa ætate cumulauerãt liberis posterisq́, ut arbitrabãtur: quas una hora in externi regis manus intulit.* Cōsedit *deinde in regia sella multo excelsiore, quàm pro habitu corporis.* Itaq; *pedes cum imum gradum nō cōtingerent, unus ex regijs pueris mensam subdidit pedibus: & cū* Spadonem, *qui* Darij *fuerat, ingemiscentem cōspexisset, rex causam mæstitiæ requisiuit.* Ille *indicat,* Darium *uesci in ea solitum, seq́ sacram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lachrymis cōspicere nō posse.* Subijt *ergo regem uerecundia uiolandi hospitales deos.* Iamq́ *subduci iubebat, cum* Philotas, Minime *uerò hæc feceris rex, sed omen quoq; accipe, mēsam ex qua libauit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam.* Rex Persidis *fines aditurus,* Susam *urbem* Archelao, & *præsidiū* III. *millium tradidit.* Xenophilo *arcis cura mandata est.* Macedonum *ætate graues præsidere arcis custodiæ iußit.* Thesaurorum Callicrati *tutela permissa,* Satrapea *regionis*

gionis Susiæ restituta Abuliti. Matrem quoq; Darij et liberos in eadē urbe deponit. Ac forte Macedonicas uestes multamq; purpurā dono ex Macedonia sibi missam cū ijs qui eam cōfecerant, tradi Sysigambi iussit. Omni nanq; honore eam, et filij quoq; pietate prosequebatur. Admoneriq; iussit, ut si cordi quoq; uestis esset, cōficere eam neptes suas assuefaceret, donoq; se doceret dare. Ad hanc uocem lacbrymæ obortæ, prodidere animum asper nantis id munus: quippe nō aliud magis in cōtumeliam Persarum fœminæ accipiunt, quàm admouere lanæ ma nus. Nunciant, qui dona tulerant, tristem esse Sysigambim. dignaq; res excusatione & consolatione uisa. Ipse ergo peruenit ad eam, &, Mater (inquit) hanc uestem, qua indutus sum, sororum non solum donum, sed etiam opus uides: nostri decepere me mores. Caue obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognoui (ut spero) abunde seruata sunt. Scio apud uos filium in conspectu matris nefas esse considere, nisi cum illa permisit. Quotiescunq; ad te ueni, donec ut cōsiderem annueres, restiti. Procūbens uenerari me sæpe uoluisti, inhibui. Dulcissimæ matri Olympiadi nomen debitū tibi reddo. Mitigato animo eius rex quar tis castris peruenit ad Tigrim fluuiū. Phasim Tigrim incolæ uocāt. oritur in montibus Vxiorū, & per L. sta dia syluestribus ripis præceps inter saxa deuoluitur.

Accipiũt deinde eum cãpi, quos clementiore alueo præterit. Nam nauium patiens DC. stadia fluit mollioris soli, per quod leui tractu aquarum Persico mari se insinuat. Alexander amne superato cum IX. millibus peditum & Agrianis Satrianisq; Græcorum mercenarijs, III. millibus additis Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit, arctũ inter se & Susianos aditum relinquẽs. Madathes erat huius regionis præfectus, haud sanè tẽporum multorũ homo: quippe ultima pro fide experirĩ decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent occultum iter esse per calles, & auersum ab urbe. Si paucos misisset leuiter armatos, super capita hostium euasuros. Cum consilium placuisset, ijdem itinerum fuerunt duces M.D. mercede cõducti, et Agriani ferè M. Tauroni præfecto dati, ac post solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia uigilia castris motis, circa lucis ortũ superauerat angustias, cæsaq; materia cratibus & pluteis faciendis, ut qui turres admouerent, extra teli iactũ essent, urbem obsidere cœpit. Prærupta erant omnia, saxis & cotibus impedita. Multis ergo uulneribus depulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiã cum loco dimicandum esset, subibant tamen, quia rex inter primos cõstiterat, interrogans tot urbium uictores, an ne erubescerent hærere in obsidione castelli exigui & ignobilis: simul

mul admonens, iam inter hæc eminus petebatur: quem cum testudine obiecta milites, ut inde discederet, pellere nequiuerant, tuebantur. Tandẽ Tauron super arcẽ urbis se cũ suo agmine ostendit: ad cuius conspectũ & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire cœperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec sisti uis hostiũ poterat. Paucis ad moriendũ, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem cõcessit. Inde XXX. oratoribus missis ad deprecandũ, triste responsum à rege redditur, non esse ueniæ locum. Itaq; suppliciorum metu perculsi, ad Sisygambim Darij matrẽ occulto itinere, ignotoq; hostibus mittunt, qui peterent ut ipsa regem mitigaret, haud ignari parentis eam loco diligi coliq;. Et Madathes sororis filiam secum matrimonio iunxerat, Darium propinqua cognatione cõtingens. Diu Sisygambis supplicum precibus repugnauit, abnuẽs deprecationẽ pro illis nõ cõuenire fortunæ in qua esset: adiecitq; metuere sese ne uictoris indulgentiam fatigaret: sæpius cogitare captiuam esse se, quàm reginam fuisse. Ad ultimum uicta literis Alexandrum ita deprecata est, ut ipsum excusaret quod deprecaretur, petere se ut illis quoque, si minus sibi ignosceret, pro necessario ac propinquo suo iam non hoste, sed supplice tantum uitam precari. Moderationem clementiam'que regis, quæ tunc fuit, uel una hæc res pŏssit ostendere:

non Madathi modo ignouit, sed omnes et deditos & captiuos libertate atq; immunitate donauit, urbẽ reliquit intactã, agros sine tributo colere permisit. A uictore Dario plura mater non impetrasset. Vxiorum deinde gentem subactam, Sosianorum Satrapæ cõtribuit, diuisisq; cum Parmenione copijs, illum campestre itinere procedere iubet: ipse cum expedito agmine iugum montiũ cepit: quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione uastata, tertio die Persidem, quinto angustias quas illi Susidas Pylas uocant, intrat. Ariobarzanes has cum XV. millibus peditum occupauerat, rupes abscissas, & undiq; præruptas: in quarũ cacuminibus extra teli iactũ Barbari stabant, de industria quieti, & pauentibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere uidẽt, tum uerò ingentis magnitudinis saxa per montium prona deuoluunt, quæ incussa sæpius subiacentibus petris maiore ui incedebant, nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoq; excussi lapides, & sagittæ ingerebantur undiq;. Nec id miserrimum fortibus uiris erat, sed quòd inulti quidem ferarum ritu uelut in fouea deprehensi cæderẽtur. Ira igitur in rabiem uersa, eminentia saxa cõplexi, ut ad hostem perueniant, alius aliũ leuãtes conabantur ascendere. Et ea ipsa multorum simul manibus correpta, & conuulsa, in eos qui

commouerant,

commouerant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant: cum tãtæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias eiecti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus: impune Ciliciæ fauces intrauerat: Mari quoq; nouum iter in Pamphiliam aperuerat. Tũc hæsitabat deprehẽsa felicitas, nec aliud remedium erat, quàm reuerti quà uenerat. Itaq; signo receptui dato densatis agminibus, scutisq; super capita consertis, retro euadere ex angustijs iubet. X X X. fuere stadia quæ remẽsi sunt. Tam castris undiq; aperto loco positis, nõ cõsultare modo quid agendum esset, sed uates quoq; adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid nunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex uatibus, poterat? Itaq; damnatis intempestiuis sacrificijs, peritos locorũ conuocari iubet, medium iter ostendebant, tutum, apertũq;. Sed rex dimittere milites insepultos erubescebat, ita tradito more, ut uix ullum militiæ tam solenne esset munus, quàm humandi suos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, uocari iubet: inter quos erat quidam Græcæ Persicæq; linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitũ ducere affirmat: syluestres esse calles uix singulis peruios, omnia contegi frondibus, amplexosq; arborũ ramos syluas cõmittere. Nanq; Persis ab altero

missis quāta & præsens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat, oneratum armari iubet Macedonum more, &, quod bene uerteret, monstraret iter, quamuis arduum & præceps: euasurum se esse cum paucis: nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, Alexādrum pro gloria & perpetua laude ire non posse: etiam atq; etiam docere captiuus, quàm difficile iter esset, maxime armatis. Tum rex, Prædē me, inquit, accipe, neminem eorum qui sequuntur, recusaturum ire quà duces. Cratero igitur ad custodiam castrorum relicto, cum peditibus queis assueuerat, & ijs copijs quas Meleager ducebat, & sagittarijs CC. & equitibus M. præcipit, ut castrorū specie manente, plures de industria ignes fieri imperet, quò magis Barbari crederent ipsum regē in castris esse. Cæterū si forte Ariobarzanes cognouisset per calliū anfractus eum intrare, & ad occupandū iter suū partem copiarū tentasset opponere, Craterus in eum illato terrore, retineret ad propius periculum conuersum agmen. Sin autem ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cum trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset persequentium regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerāt, ne dubitaret ingredi: quippe uacuum fore hostibus in semet auersis. Ipse tertia uigilia silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iussera

iusserat leuiter armatum. Sed præter inuias rupes, ac prærupta saxa uestigium subinde fallentia, nix cumulata uento, ingredientes fatigabat: quippe uelut in foueas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus leuarentur, trahebãt magis adiuuãtes, quàm sequebantur. Nox quoque, & ignota regio, ac dux incertus an satis fidus multiplicabant metum. Si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captiui uel fide uel animo pẽdere & regis salutem & suam. Tandem uenerẽ in iugũ. A' dextera iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Cenon cum Amynta & Polyperconte expeditam habẽtes manum præmisit monitos, ut quia eques pediti erat mixtus, & quàm pinguißimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces erant itineris de captis dati. Ipse cum armigeris & ala quam Ageuia appellant, ardua semita, sed longius à stationibus hostium remota, multa cum uexatione proceßit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies: quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis atq; ardui. Ita refectis cibo somnoq; militibus, secunda uigilia surgit, & cætera quidem haud ægre præteriit. Cæterum quà se iugum montiũ paulatim ad planiora dimittit, ingens uorago concursu cauata torrentiũ iter ruperat. Ad hæc arborũ rami alius alio implicati, & coëuntes, ut perpetuam

tuam obiecerant sepem. Desperatio igitur ingens, adeo ut uix lachrymis abstineret, incesserat: praecipue obscuritas terrori erat. Nam etiã si qua sidera internitebant, continenti fronde tectae arbores conspicere prohibebãt. Ne aurium quidem usus supererat, syluas quatiẽte uento, qui concutientibus ramis maiorem quàm pro flatu sonum edebat. Tandem expectata lux, omnia quae terribiliora nox fecerat, minuit. circumiri breui spatio poterat eluuies, & sibi quisq; dux itineris coeperat fieri. Euadunt ergo in editum uerticem, ex quo hostium statione conspecta, strenue armati à tergo se ostendunt nihil tale metuentibus, quorum pauci, qui congredi ausi erant, caesi sunt. Itaq; hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentiũ miserabilis facies, integros quoq; antea quàm discrimen experirentur, in fugã auertit. Fremitu deinde in castra queis Creterus praeerat, illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie haesitarat, miles educitur. Simul Philotas cum Polyperconte Amyntaq; & Ceno diuersum iter ingredi iussus, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undiq; Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppressi, memorabile tamen praelium edunt, ut opinor, ignauiã quoq; necessitas acuit, & saepe desperatio spei causa est. Nudi complectebantur armatos, & ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes, ipsorum telis plerosq; fodiebant. Ariobarza-

nes tamen XL. fermè equitibus, & V. peditū millibus stipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atq; hostium sanguine erupit, Persepolim urbem caput regionis occupare festinans. Sed à custodibus urbis exclusus consecutis strenue hostibus cū omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto superuenit. Rex eodem loco quo hostium copias fuderat, castra communit. Quanquam enim undiq; fugati hostes uictoriam concesserant, tamē præaltæ præcipitesq; fossæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, sensimq; & caute progrediendū erat, iam nō hostium, sed locorum fraude suspecta. Proceden ti ei literæ redduntur à Tyridate custode regiæ pecuniæ, indicantes eos qui in urbe essent, audito eius aduentu diripere uelle thesauros: properaret occupare thesauros dimissos. Expeditum iter esse, quanquam Araxes amnis interfluat. Nullam uirtutem regis istius magis, quàm celeritatem laudauerim. Relictis enim pedestribus copijs, tota nocte cum equitibus itineris tāto spatio fatigatis ad Araxem prima luce peruenit. Vici erāt in propinquo, quibus direptis ac dirutis pontem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit. Iamq; haud procul urbe erant, cum miserabile agmen inter pauca fortunæ exempla memorandum regi occurrit. Captiui erāt Græci ad quatuor millia ferè, quos Persæ uario

supplicíorum

suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus auribusq; amputatis, inustisq; barbararum literarum notis in longum sui ludibrium reseruauerant: & cum se quoque alienæ ditionis esse cernerent, uolentes regi occurrere, non prohibuerant. Insitata simulacra, non homines uidebãtur, nec quicquã in illis præter uocẽ poterat agnosci. Plures igitur lachrymas cõmouere, quàm profuderant ipsi: quippe in tam multiplici uariaq; fortuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere nõ poterat. Vt uero Iouem illi tandem Cræciæ ultorem aperuisse oculos conclamauere, omnes pari supplicio affecti sibi uidebantur. Rex abstersis quas profuderat lachrymis, bonum habere animum iubet, uisuros urbes suas coniuges'que. & castra inde duo ab urbe stadia communit. Græci excesserant uallo, deliberaturi quid potissimum à rege peterent. cumq; alijs sedes in Asia rogare, alijs reuerti domos placeret, Eutemon Cymeus ita locutus ad eos fertur. Hi, qui modò ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc simplicitas nostra est, supplicia, quorũ nos pudeat magis, an pœniteat, incertum est, ostentare Græciæ uelut lætum spectaculum cupimus. At ij optime miserias ferunt, qui abscondunt: nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quàm solitudo, &

malo, qui erubesceret fortunæ. tristem enim de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam, qui ipse alteri denegaturus sit: deos (quod ipsi nunquàm ausi optare forent) offerre patriam, coniuges, liberos, & quicquid homines uel uita æstimãt, uel morte redimũt: quin illi ex hoc carcere erumperent, alium domi esse cœli haustũ, aliũ lucis aspectum: mores, sacra, linguæ commerciũ etiam à Barbaris expeti, quæ ingẽtia ipsi omissuri sunt sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quàm quòd illis carere coacti essent: se certe rediturum ad Penates, & in patriam, tantoq; beneficio regis usurum: si quos contubernij liberorumq;, quos seruitus coëgisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria charius est. Pauci huius sentẽtiæ fuere. Cæteros cõsuetudo natura potentior uicit. Consenserunt petendum esse à rege, ut aliquam ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc electi sunt, quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituros, Iumenta, inquit, aßignaui, quæ uos ueherent, & singulis uestrum mille denariûm dari iußi. Cum redieritis in Græciã, præstabo, ne quis statũ suum, si hæc calamitas absit, uestro credat esse meliorem. Illi obortis lachrymis terram intuebantur, nec aut erigere uultus, aut loqui audebãt. Tandem rege tristitiæ causam exigente, Eutemon similia ijs quæ in consilio dixerat, respondit. Atq; ille non fortunæ solum eo-

rum, sed etiam pœnitentiæ misertus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ uestes adiectæ sunt, & armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli seriq; attributus ijs ager posset. Postero die conuocatos duces copiarum docet nullam infestiorem urbem Græcis esse, quàm regiam ueterum Persidis regum. Hinc illa immensa agmina infusa, hinc Darium prius, deinde Xerxem Europæ impiũ intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse maioribus. Iamq; Barbari deserto oppido, qua quenq; metus agebat, diffugerant, cum rex Phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnauerat, partim in fidem acceperat. Sed urbis huius diuitiæ uicere præterita. in hanc totius Persidis opes congesserant Barbari, aurum argentumq; cumulatum erat. Vestis ingens modus, supellex nõ ad usum modo, sed ad ostentationem luxus cõparata. itaq; inter ipsos uictores ferro dimicabatur. Pro hoste erat, qui pretiosiorem occupauerat prædam: & cum omnia quæ reperiebantur, capere non possent, nam res non occupabantur, sed æstimabantur, lacerabant regias uestes, ad se quisq; partem trahentes. Dolabris pretiosæ artis uasa cædebant, nihil neq; intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra, ut quisque auellerat, trahebat, neque auaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est. Auro argen

toq; onusti, uilia captiuorum corpora trucidabant, passimq; obuij cædebantur, quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostiũ manus uoluntaria morte occupauerunt, pretiosissima uestium induti è muris se metipsos cum coniugibus ac liberis in præceps iactãtes. Quidam ignes, quod paulò post facturos hostis uidebatur, subiecerant ædibus, ut cum suis uiui cremarentur. Tandem suis rex corporibus & cultu fœminarum abstinere iussit. Ingens pecuniæ captiuæ modus traditur, prope ut fidem excedat. Cæterum aut de alijs quoq; dubitamus, aut credimus in huius urbe Gaza fuisse C. & XX. millia talẽta, ad quæ uehenda (nanq; ad usus belli secũ portare decreuerat) iumẽta & camelos à suis & Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniæ summam captis Persagadis VI. millia talentorum. Cyrus Persagadûm urbem condiderat, quam Alexandro præfectus eius Globaris tradidit. Rex arcem Persepolis III. millibus Macedonum præsidio relictis Nicartidem tueri iubet. Tyridati quoq;, qui gazã tradiderat, seruatus est honos quẽ apud Dariũ habuerat, magnaq; exercitus parte & impedimentis ibi relictis, Parmenionem Craterumq; præfecit. Ipse cũ mille equitibus peditumq; expedita manu interiorem Persidis regionem sub ipsum Vergiliarũ sydus petijt. Multisq; imbribus, & propè intolerabili tempestate uexatus, procedere tamen

quo intenderat, perseuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum niuibus, quas frigoris uis gelu astrinxerat: locorumq; squalor, & solitudines inuiæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se uidere credentem. Omnia uasta, atq; sine ullo humani cultus uestigio attoniti intuebantur: & antequã lux quoq; & cœlum ipsos deficerent, reuerti iubebant. Rex castigare territos supersedit. Cæterum ipse equo desilijt, pedesq; per niuem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primusq; rex dolabra glaciem perfringens, iter sibi fecit. Exemplum regis cæteri imitati sunt. Tandem propemodum inuias syluas emẽsi, humani cultus rara uestigia, & passim errantes pecorum greges repperere: & incolæ, qui sparsis tugurijs habitabant, cum se callibus inuijs septos esse credidissent, ut cõspexere hostium agmen, interfectis qui fugientes sequi non poterant, deuios montes & obsitos niuibus petiuerunt. Inde per colloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidere se regi: nec in deditos grauius cõsultum. Vastatis deinde agris Persidis, uicisq; cõpluribus redactis in potestatem, uentum est in Mardorũ gentem bellicosissimam, & multum à cæteris Persis cultu uitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos se ac coniuges & liberos condunt. pecorum aut ferarũ carne uescuntur.

uescuntur. Nec fœminis quidem pro naturæ habitu mol liora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, uestis super genua est, funda uinciunt frontem. hoc & ornamentum capitis, & telum est. sed hanc quoq; gentem idem fortunæ impetus domuit. Itaque trigesimo die posteaquàm à Persepoli profectus erat, eodẽ rediit. Dona deinde amicis cæterisq; pro cuiusque merito dedit, propemodum omnia quæ in ea urbe ceperat, distributa. Cæterũ ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes reges antecessit, illam in subeundis periculis cõstantiam, in rebus moliendis efficiendisq; uelocitatem, in deditis fidem, in captiuis clementiam, in uoluptatibus permißis quoq; & usitatis temperãtiam, haud tolerabili uini cupiditate fœdauit. Hoste & æmulo regni reparãte tum maxime bellum, nuper subactis quos uicerat, nouũq; imperiũ aspernantibus, de die inibat conuiuia, quibus fœminæ intererant, non quidem quas uiolari nefas esset, quippe pellices licentius quàm decebat cum armato uiuere assuetæ. Ex his una Thais, & ipsa temulenta, maximam apud omnes Græcorum initurũ gratiam affirmat, si regiam Persarum iußisset incẽdi: expectare hoc eos, quorum urbes Barbari delessent. Ebrio scorto de tanta re ferente sententiam, unus & alter & ipsi mero onerati assentiunt. Rex quoque fuit auidior, quàm patientior. Quin igitur ulciscimur Græciam, & urbi faces subdimus?

Omnes incaluerant mero: itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiæ iniecit, tum conuiuæ, & ministri, pellicesq́. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne cõcepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul ab urbe tendebat, conspexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad uestibulum regiæ uentum est, uident regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam portauerant, aqua, igni aridam materiã in incendium iacere cœperũt. Hũc exitum habuit regia totius Orientis, unde tot gentes ante iura petebant, patria tot regum, unicus quondã Græciæ terror, molita X. millium nauium classem, & exercitus, quibus Europa inundata est, cõtabulato mari molibus, perfossisq́ montibus, in quorum specus fretum immissum est. Ac ne longa quidem ætate. quæ excidiũ eius secuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum reges, quas nunc habent Parthi. Huius uestigium non inueniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procul mœnibus fluxerat. inde urbem fuisse uiginti stadijs distantem credunt magis quàm sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam claram urbem à comesabundo rege deletam esse. Itaque res in serium uersa est, & impetrauerunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primũ grauatam ebrietate mentẽ quies

reddidit,

reddidit, pœnituiſſe conſtat, & dixiſſe maiores pœnas Perſas Græcis daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio regiaq; Xerxis reſpicere coacti eſſent. Poſtero die Lycio itineris quo Perſidem intrauerat, duci, triginta talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ tranſijt, ubi ſupplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille. Vtriſq; Plato Athenienſis præerat. his copijs auctus, Darium perſequi ſtatuit. ille iam Ecbatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbem hanc nũc tenent Parthi: eaq; æſtiua agẽtibus ſedes eſt. Adire deinde Bactra decreuerat, ſed ueritus ne celeritate Alexandri occuparetur, conſilium iterq; mutauit. Aberat ab eo Alexander ſtadia M.D. ſed iam nullũ interuallũ aduerſus celeritatẽ eius ſatis longũ uidebatur. Itaq; prælio magis quã fugæ ſe præparabãt. XXX. millia peditũ ſequebãtur, in quib. Græcorũ erãt. IIII. millia fideliter erga regem ad ultimũ inuicta. ſuuditorũ quoque & ſagittariorũ manus IIII. millia expleuerat. præter hos III. millia & CCC. equites erãt, maxime Parthienorũ. Beſſus præerat Bactrianæ urbis regionisq; præfectus. Cũ hoc agmine Darius paulũ declinauit uia militari, iuſſis præcedere lixis impedimentorũ cuſtodibus. Concilio deinde aduocato, Si me cũ ignauis, inquit, et pluris qualemcũq; uitã honeſta morte æſtimantibus fortuna iunxiſſet, tacerẽ potius, quàm fruſtra

uerba

uerba consumeren:sed maiore quàm uellem documento & uirtutem uestram & fidem expertus, magis etiam conniti debeo,ut dignus talibus amicis sim,quàm dubitare an uestri similes adhuc sitis Ex tot millibus,quæ sub imperio fuerunt meo,bis me uictum,bis fugientem persecuti estis. Fides uestra & constantia, ut regē me esse credā,facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnant, non Hercule qui tanto bonore digni babeantur,sed ut præmijs eorum uestri solicitentur animi. Meam tamen fortunam quàm uictoris maluistis sequi, dignißimi quibus,si ego non poßim, dij pro me gratiā referāt:& me Hercule referent. Nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama,quæ non in cælum uos debitis laudibus ferat. Itaq; etiam si consiliū fugæ,à qua multum abhorret animus,agitassem,uestra tamen uirtute fretus obuiam issem bosti. Quousq; enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externū & aduenā regem,cum liceat experto belli fortunā, aut reparare quæ amisi,aut honesta morte defungi? nisi forte satius est expectare uictoris arbitrium,& Mazei & Mithrenis exēplo precariū accipere regnū nationis unius, ut iam malit ille gloriæ suæ, quàm iræ obsequi. Nec dij siuerint,ut boc decus mei capitis aut demere mibi quisquam,aut cōdonare poßit,ne boc imperium uiuus amittam. Idemq; erit regni mei,qui et spiritus finis. Si bic

animus,

animus, si hæc lex, nulli nō parta libertas est: nemo è uobis fastidium Macedonum, nemo uultum superbum ferre cogetur. Sua cuiq; dextera aut ultionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quàm uersabilis fortuna sit, documētum ipse sum. Nec immerito mitiores uices eius expecto. Sed si iusta ac pia bella dij auersantur, fortibus tamē uiris licebit honeste mori. Per ego uos decora maiorum, qui totius orientis regna cum memorabili laude tenuerūt, per illos uiros quibus stipendium Macedonia quōdam tulit, per tot nauium classes in Græciā missas, per tot trophæa regum oro & obtestor, ut nobilitate uestra gentisq; dignos spiritus capiatis, ut eadem constantia animorū, qua præterita tolerastis, experiamini quicquid deinde sors tulerit. Me certe in perpetuum aut uictoria egregia nobilitabit, aut pugna. Hæc dicente Dario, præsentis periculi species omnium simul corda animosq; horrore perstrinxerat, nec aut consilium suppetebat, aut uox, cum Artabazus uetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi sæpe diximus, Nos uero, inquit, pretiosissimam uestem induti, armisq; quanto maximo cultu possumus adornati, regem in aciem sequemur, ea quidem mēte, ut uictoriam speremus, mortē non recusemus. Assensu excepere cæteri hanc uocē. Sed Nabarzanes, qui in eodē cōsilio erat cum Besso, inauditi antea facinoris societate inita, regē suū per milites quibus

ambo

ambo præerant, cõprehendere & uincire decreuerãt, ea mente, ut si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege uiuo, inirent gratiam uictoris, magni profecto cepisse Darium *æstimaturi. Sin autem eum effugere potuissent, interfecto* Dario, *regnum sibi occuparent, bellumq; renouarẽt.* Hoc *parricidium cum diu uolutassent,* Nabarzanes *aditum nefariæ spei præparans, Scio me, inquit, sentẽtiam esse dictur ũ prima specie haudquaquã auribus tuis gratam: Sed medici quoq; grauiores morbos asperis remedijs curant: & gubernator ubi naufragiũ timet iactura quicquid seruari potest, redimit. Ego tamen non ut damnum quidem facias suadeo, sed ut te ac regnum tuum salubri ratione conserues. Dijs aduersis bellum inimus, & pertinax fortuna* Persas *urgere non desinit.* Nouis *initijs & hominibus opus est. Auspicium & imperiũ alij trade interim, qui tandiu rex appelletur, donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnũ tibi reddat. hoc autem breui futurũ ratio promittit. Bactra intacta sunt,* Indi *& Sacæ in tua potestate, tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumq; millia ad renouandum bellum uires paratas habent, ut maior belli moles supersit, quàm exhausta sit. Quid ruimus beluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium uirorum est magis mortem contemnere, quàm odisse uitam. Sæpe tædio laboris ad utilitatẽ sui cõpelluntur ignaui.*

At nihil

At nihil uirtus inexpertum omittit. Itaq; ultimũ omniũ mors est, ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutißimum receptaculum est, petimus, præfectum regionis eius Bessum regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, iusto regi tibi fiduciarium restituet imperiũ. Haud mirum est Darium non nunc tem perasse animo, quãquam tam impiæ uoci quantum nefas subesset, latebat. Itaq;, Peßimum, inquit, mãcipium, reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires. strictoq; Acinace interfecturus uidebatur, ni propere Bessus Bactrianiq; deprecarẽtur tristium specie. Cæterum si perseueraret, uincturi circunstetissent. Nabarzanes interim elapsus, mox & Bessus secutus, copias quibus præerant, à cætero exercitu secedere iubent, secretum inituri consilium. Artabazus conuenienti præsenti fortunæ sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, cœpit. Ferret æquo animo qualiumcunque suorum uel stultitiam uel errorem. Instare tamen Alexandrũ, grauem, etiam si omnes præsto essent. Quid futurũ, si persecuti fugã ipsius alienentur à rege? Ea re paruit Artabazo, & quanquã moue re castra statuerat, turbatis tamen omniũ animis eodem in loco substitit. Sed attonitus mœstitia simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebãtur imperio, uarij animorũ motus erant,

nec in

nec in commune ut antea cõsulebatur. Dux Græcorum militũ Patron arma capere suos iubet, paratosq; esse ad exequendum i•periũ. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, tentabatq; Persas abducere Bactra, & intactæ regionis opulentiã, simulq; quæ manentibus instarent, pericula ostentans. Persarum omnium eadem ferè fuit uox, nefas esse deseri regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatorijs fungebatur officijs. Ille Persarũ tabernacula circuire, hortari, monere nũc singulos, nũc uniuersos, non ante destitit, quàm satis constaret imperata facturos. Idẽ ægre à Dario impetrauit, ut cibũ caperet, animũq; regis aduerteret. At Bessus et Nabarzanes olim agitatum scelus exequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare nõ poterãt: quippe in illis gentibus regum eximia maiestas est: ad nomen quoq; Barbari cõueniunt, & pristinæ ueneratio fortunæ sequitur aduersam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis uirisq;, & spatio locorũ nulli gentium secũda. Tertiam partem Asiæ tenet multitudo iuniorũ: exercitus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaq; non illum modo, sed etiam Alexandũ spernebant. Inde uires imperij repetituri, si regionis potiri cõtigisset. Diu omnibus cogitatis placuit per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos regem comprehendere, mittiq; nũcium ad Alexandrum, qui indicaret uiuum

uiuum asseruari eum. Si, id quod timebant, proditionem aspernatus esset, occisuri Darium, & Bactra cum suarum gentium manu petituri. Cæterum propalam cōprehendi Darius non poterat, tot Persarum millibus laturis opem regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaq; quod non poterant ui, fraude assequi tentant. Pœnitentiā secessionis simulare decreuerant, & excusare apud regem consternationem suam. Interim, qui Persas solicitarēt, mittuntur. hinc spe, hinc metu militares animos uersant ruinæ rerum: illos subdere capita, in perniciem trahi, cum Bactra pateant, exceptura eos donis & opulentia quantam animis concipere non possint. Hæc agitātibus Artabazus superuenit, siue regis iussu, siue sua sponte affirmans mitigatū esse Darium, & eundem illis amicitiæ gradū patere apud regem. Illi lachrymantes nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam ipsorū tueretur, precesq; perferret. Sic peracta nocte, sub lucis ortu Nabarzanes cum Bactrianis militibus in uestibulo prætorij aderat, titulum solennis officij occulto sceleri præferens. Darius signo ad eundum dato, currum pristino more cōscendit. Nabarzanes cæteriq; parricidæ procumbentes humi, quem paulo post in uinculis habituri erant, sustinuere uenerari: lachrymas etiā pœnitentiæ indices profuderūt: adeo humanis ingenijs parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotæ,

K *Darium*

Darium natura simplicem & mitem non credere modo quæ affirmabant, sed etiam flere coëgerunt. Ac ne tum quidẽ cogitati sceleris pœnituit, cum intuerẽtur qualem & regem & uirum fallerent. Ille quidem securus periculi quod instabat, Alexandri manus quas solas timebat, effugere properabat. Patron autem Græcorũ dux præcepit suis, ut arma quæ in sarcinis antea ferebãtur, induerent, ad omne imperium suum parati, & intenti. Ipse currum regis sequebatur, occasioni imminens alloquendi eum, quippe Beßi facinus præsenserat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos uerius quàm comes, à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus. ac sæpius sermone reuocatus, inter fidem timoremq; hæsitans, regem intuebatur: qui ut tãdem aduertit oculos. Bubacem Spadonem inter proximos currum sequentem percontari iubet nunquid ipse uelit dicere. Patron uero se, sed remotis arbitris, loqui uelle cum eo respõdit. Iussusq; propius accedere, sine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum superfumus pauci, omnes fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo statu iidem, qui florẽte te fuimus, quascũq; sedes elegeris, pro patria & domesticis rebus petituri. Secũdæ aduersæq; res tuæ copulauere nos tecum. Per hanc fidem inuictã oro & obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse

des esse patiaris. Amisimus Græciã, nulla Bactra sunt nobis, spes omnis in te, utinã & in cæteris esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui externus & alienigena non deposcerem, si crederem aliũ posse præstare. Bessus, quanquàm erat Græci sermonis ignarus, tamẽ stimulante conscientia, indiciũ profecto Patronem detulisse credebat, & interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est: Darius autẽ, quantum ex uultu cõcipi poterat, haud sanè territus, percontari Patrona causam consilij quod afferret, cœpit. Ille nõ ultra differẽdum ratus, Bessus, inquit, & Nabarzanes insidiantur tibi in ultimo discrimine & fortunæ tuæ, & uitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus ultimus. Et Patron quidem egregiã conseruati regis gloriam tulerat. Eludant uidelicet, quibus forte ac temere humana negotia uolui agiq; persuasum est. Equidem æterna constitutione crediderim nexuq; causarum latentium, & multo antè destinatarum, suum quẽq; ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe respondit, quanquã sibi Græcorũ militũ fides nota sit, nunquã tamen à popularibus suis recessurũ: difficilus sibi esse dãnare, quàm decipi. quicquid sors tulisset, inter suos perpeti malle, quã trãsfugam fieri. Sero se perire, si saluum esse sui milites nollẽt. Patron desperata salute regis, ad eos quibus præerat, rediјt, omnia pro fide experiri paratus. At Bessus

occidendi protinus regis impetum conceperat. Sed ueritus ne gratiam Alexandri, ni uiuũ eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, quòd perfidi hominis insidias iam Alexandri opes, spectantis prudenter cautéq; uitasset. donum eum hosti laturum fuisse regis caput. nec mirari hominem mercede conductum omnia habere uenalia, sine pignore, sine lare; terrarũ orbis exulem, anci pitem hostẽ, ad nutum licentium circunferri. Arguenti deinde se, deosq; patrios testes fidei suæ inuocãti Darius uultu assentiebat, haud dubius quin uera deferrentur à Græcis: sed eo rerum uentum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quàm decipi. triginta millia erant, quorum inclinata in scelus leuitas timebatur: quatuor millia Patron habebat, quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem uidebat afferri. Itaque præoptabat immerito quàm iure uiolare. Besso tamen insidiarum consiliũ purganti respondit, Alexandri sibi non minus iustitiam, quàm uirtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditionis ab eo præmiũ expectent. Violatæ fidei neminẽ acriorem fore uindicem, ultoremq;. Iamq; nox appetebat, cũ Persæ more solito armis positis, ad necessaria ex proximo uico ferenda discurrunt. At Bactriani (ut imperatũ erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum

bazum acciri iubet, expositisq; quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin transeundum esset in castra Græcorũ: Persas quoq; periculo uulgato secuturos. Destinatus sorti suæ, & iam nullius salubris cõsilij patiẽs, unicã in illa fortuna opem Artabazum ultimũ illũ uisurus amplectitur. Perfususq; mutuis lachrymis inhærentem sibi auelli iubet. capite deinde uelato, ne inter gemitus digredientem uelut à rogo intueretur, in humum pronum corpus abiecit. Tum uero custodiæ eius assueti, quos regis salutẽ uel periculis uitæ tueri oportebat, dilapsi sunt cum armatis, quos iam aduẽtare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis Spadonibus, quia quò discederent, non habebant, circunstantibus regem. At ille remotis arbitris, diu aliud atque aliud consilium animo uolutabat. Iamq; solitudinem, quam paulò ante pro solatio petiuerat, perosus. Bubacẽ uocari iubet: quem intuens, Ite (inquit) consulite uobis, ad ultimũ regi uestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris quòd uitam nõ finiam, alieno scelere, quàm meo mori malo. Post hanc uocẽ Spado gemitu non modo tabernaculum, sed etiam castra compleuit. Irrupere deinde alij, laceratisq; uestibus, lugubri & barbaro ululatu regem deplorare cœperũt. Persæ ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos

 inciderent:

inciderent: nec quiescere audebant, ne impie deserere regem uiderentur. Varius ac dissonus clamor sine duce ac sine imperio totis castris referebatur. Besso & Nabarzani nunciauerant sui regem à semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat, Itaq; citatis equis aduolãt, sequentibus quos ad ministerium sceleris delegerant: et cum tabernaculum intrassent, quia regem uiuere Spadones indicabant, cõprehendi uinciriq; iusserunt. Rex curru paulo antè uectus, & deorum auspicijs à suis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus seruorũ suorum, in sordidũ uehiculum pellibus undiq; contectũ imponitur. Pecunia regis & supellex quasi iure belli diripitur, onustiq; præda per scelus ultimum parta fugam intẽdunt. Artabazus cum ijs qui imperio parebãt, Græcisq; militibus Parthienem petebat, omnia tutiora parricidarũ cõtuitu ratus. Persæ promißis Beßi onerati, maxime quia nemo alius erat quem sequerentur, cõiunxere se Bactrianis, agmen eorum tertio assecuti die: ne tamẽ honos regi nõ haberetur, aureis cõpedibus Darium uinciunt, noua ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnosci, sordidis pellibus uehiculum intexerant: ignoti iumenta agebant, ne percõtantibus in agmine monstrari posset. custodes procul sequebantur. Alexander audito Dariũ mouisse à Batauis, omisso itinere quod petebat, in Mediam fugientẽ

insequi

insequi pergit strenue. Tabas oppidum est in parte La cænæ ultima: quò ubi peruenit, ibi transfugæ nunciant præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora dein de cognoscit ex Bagisthene Babylonio, nõ equidem uinctum regem, sed in periculo esse aut mortis, aut uinculorum affirmabat. Rex ducibus cõuocatis, Maximum (inquit) opus, sed labor breuißimus, superest, Darius haud procul destitutus à suis, aut uinctus, aut oppressus est. In illo corpore posita est uictoria nostra, & tanta res celeritatis est præmiũ. Omnes pariter cõclamãt paratos ipsum sequi, nec labori, nec periculo parcere. Igitur raptim agmẽ rursus magis quã itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxãte. Itaq; quingenta stadia proceßit, perueritumq; erat in uicũ, in quo Darium Bessus comprehenderat. Ibi igitur Melon Darij interpres excipitur, qui corpore æger nõ potuerat agmen sequi: et deprehensus celeritate regis, trãsfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. sed fatigatis necessaria quies erat. Itaq; delectis equitũ VI. millibus, CCC. quos Dimichas appellant, adiungit. dorso hi grauiora arma portabant: cæterum equis uehebantur: cum res locusq; posceret, pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsillos et Mythracenis, qui Beßi parricidium exosi transfugerant, nunciabantq; stadia D. abesse Persas, ipsos breuius iter monstraturos.

 Gratus

Gratus regi aduẽtus transfugarum fuit. Itaq; prima ue spera ducibus ijsdem cum expedita equitum manu mon stratam uiam ingreditur, Phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedẽs, ita cur sum regebat, ut primi coniungi ultimis possent. CCC. stadia processerãt, cum occurit Brocullus Mazei filius, Syriæ quondam prætor. Is quoq; transfuga nunciabat Bessum haud amplius quàm CC. stadia abesse. Exercitum, utpote qui nihil precauerat, incompositum inordinatumq́; procedere. Hyrcaniã uideri petituros, si festinaret sequi, palantes superuenturum. Darium adhuc ui uere. Strenuo alioqui cupiditatem consequendi transfu ga iniecerat. Itaq; calcaribus subditis effuso cursu eũt. Iamq́; fremitus hostium iter ingredientium exaudiebatur, sed prospectum ademerat pulueris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec cõsideret puluis. Iamq́; conspecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conspexe rant, nequaquã futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad prælium, quantum ad parricidium fuerat. Nanq; & numero Barbari præstabant, & robore. Ad hoc refecti cum fatigatis certamen innituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utiq; momentũ, pauidos in fugam conuertit. Bessus & cæteri facinoris eius participes uehiculum Darij assecuti cœperunt hor tari eum, ut conscenderet equum, & se hosti fuga eripe ret.

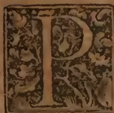
ret. Ille deos ultores adesse testatur, & Alexandri fidē implorans, negat se parricidas uelle comitari. Tum uero ira quoq; accensi tela inijciunt in regem, multisq; cōfossum uulneribus relinquūt. Iumenta quoq;, ne longius prosequi possent, conuulnerantur, duobus seruis, qui regem comitabantur, occisis. Hoc edito facinore, ut uestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitum comitantibus petebant. Barbari ducibus destituti, quà quēq; aut spes ducebat, aut pauor, dißipabantur D. tantum equites congregauerant se, incerti adhuc resistere̊ne melius esset, an fugere. Alexander hostium trepidatione comperta, Nicanorem cū equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipse cū cæteris sequitur. III. fermè millia resistentia occisa sunt, reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, iubente rege ut cædibus abstineretur. Nemo captiuorum erat, qui monstrare Darij uehiculum posset: singuli, ut quenque prehenderant, scrutabantur: nec tamen ullum uestigium fugæ regis extabat. Festinantem Alexandrū uix tria millia equitū persecuta sunt. At in eos qui lentius sequebantur, incidebant uniuersa fugientiū agmina. Vix credibile dictu, plures captiui, quàm qui caperent, erant: adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostiū paucitatem, nec multitudinem suam satis cernerent. Interim iumenta quæ Darium ue

bebant nullo regente decesserant militari uia, & errore delata per IIII. stadia, in quadam ualle constiterant, æstu, simul'que uulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quẽ monstratum à peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac dum galea haustã aquã sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conspexit. Miratusq; confossa potius, quàm abacta esse semiuiui hominis.

Hic extrema pars quinti libri desideratur, quæ infelicem Darij exitũ, & fugam Beßi, qui regem suum prodiderat, cõtinebat: in cuius supplicio tradendo Curtius à Plutarcho, & Arrhiano dissentit.

Sexti præterea libri initiũ intercidit, quo causæ belli inter Macedonas & Lacedæmonios, & apparatus utriusq; gentis referebantur.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALElexandri Magni regis Macedonum, Liber ſextus.

VGNAE diſcrimen immiſit, obtruncatisq; qui promptius resiſtebant, magnã partẽ hoſtium propulit. Cœperãt fugere uictores, donec auidius ſequentes in planũ deduxere. Multi cadebant, ſed ut primũ locus in quo ſtare poſſent fuit, æquis uiribus dimicatũ eſt. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat nõ armorũ modo & corporis ſpecie, ſed etiã magnitudine animi, quo uno uinci nõ potuit. Vndiq; nunc cõminus, nũc eminus petebatur: diuq; arma circũferẽs, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia uitabat, donec haſta femora perfoſſa plurimo ſanguine effuſo deſtituere pugnantẽ. Ergo clypeo ſuo excepitum armigeri raptim in caſtra referebãt, iactationem uulnerũ haud facile tolerantẽ. Nõ tamen omiſere Lacedæmonij pugnã: & ut primũ ſibi quàm hoſti æquiorem locũ capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſi, fluentẽ in ſe aciem excepere. non aliud diſcrimen uehementius fuiſſe memoriæ proditũ eſt. Duarũ nobiliſsimarum bello

gentium

gentium exercitus pari marte pugnabant. Lacedæmonij uetera, Macedones præsentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatiõe pugnabãt. Lacedæmonijs dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoq; unius tam multiplex casus modo spem, modo metum utriusque patris augebat, uelut de industria inter fortißimos uiros certamen æquante fortuna. Cæterũ angustiæ loci in quo hæserat pugna, non patiebãtur totis ingredi uiribus. Expectabãt ergo plures quàm inierant prælium, et qui extra teli iactũ erant, clamore inuicẽ suos accẽdebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore uix sustinens: pedem deinde referre cœpit, ut urgente hoste apertius fugeret. Insequebatur dißipatos uictor, & emensus cursu omne spatium quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agim persequebatur. Ille ut fugam suorum, & proximos hostium aspexit, deponi se ius sit: expertusq; membra an impetum animi sequi possent, postea quã deficere se sensit, poplitibus semet excepit, galeaq; strenue sumpta clypeo protegens corpus, hastam dextra uibrabat, ultro uocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet. nec quisquam fuit, qui sustineret comminus congredi. Procul mißilibus appetebatur, ea ipsa in hostẽ retorquẽs, donec lancea nudo pectori infixa est, qua ex uulnere euulsa, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit. Deinde linquente

spiritu

spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia & CCCLX. ex Macedonibus haud amplius CCC. Cæterũ uix quisquã nisi saucius reuertit in castra. Hæc uictoria nõ Spartã modo, sociosq́; eius, sed etiam omnes qui fortunam belli spectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrũ, dissentire ab animis gratulantium uultus, sed bellum finire cupiẽti opus erat decipi: & quanquã fortuna rerum placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erãt, quã quas præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hostes uinci uoluerat: Antipatrum uicisse, ne tacitus quidem indignabatur, suæ demptũ gloriæ existimãs, quicquid cessisset alienæ. Itaque Antipatrus, qui probe nosset spiritum eius, non est ausus ipse agere arbitrio uictoriæ, sed consilium Græcorum, quid fieri placeret, cõsuluit: à quo Lacedæmonij nihil aliud quàm ut oratores mittere ad regẽ liceret, precari. grate ueniã defectionis præter autores impetrauerunt. Megalopolitani, quorum urbs erat obsessa, ad defectionis eius mulctã Achæis et Aetoli CXX. talenta dare iussi sunt. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitũ est, quàm Dariũ Alexander apud Arbellam superaret. Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, militarium rerũ quàm quietis otijq́; patientior, excepere eum uoluptates: & quem arma Persarum non fregerant, uitia

tia

tia uicerunt. Intempestiua cõuiuia, & perpotãdi perui gilandiq; insana dulcedo, ludiq;, & greges pellicum, omnia in externũ lapsa sunt morẽ: quem æmulatus quasi potiorem suo, ita popularium animos oculosq; pariter offendit, ut plerisq; amicorum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinæ suæ, solitosq; parco ac parabili uictu ad implenda naturæ desideria defungi, in peregrina & euictarum gẽtium mala impulerat. Hinc sæpius cõparatæ in caput eius insidiæ, secessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor. Ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pauor, cæteraq; his similia, quæ deinde dicẽtur. Igitur cum intempestiuis cõuiuijs dies pariter noctesq; cõsumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non cõtentus musica artificum, quos è Græcia exciuerat. turbæ quippe captiuæ fœminarum iubebantur suo ritu canere incõditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam rex ipse cõspexit mœstiorem quàm cæteras, & producentibus eas uerecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat. deiectis in terram oculis, & quantum licebat ore uelato, suspicionẽ præbuit regi nobiliorem esse, quàm ut inter cõuiuales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata quænã esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam esse respõdit, Vxorem Histapsis fuisse.

Propinquus

*Propinquus hic Darij fuerat, magni & ipse exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ pristini moris hærebant. Itaq; fortunam regia stirpe genitæ, et tam celebre nomen neptem Ochi reueritus, non dimitti modo captiuam, sed etiam restitui ei suas opes iußit: Virum quoq; requiri, ut reperto coniugem redderet. Postero autem die præcipit Ephestioni, ut omnes captiuos in regiam iuberet adduci. Vbi singulorum nobilitate spectata, secreuit à uulgo, quorum eminebat genus. decem hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darij frater, non illius fortuna, quàm indole animi sui clarior. * XXVI. millia talentorum proxima præda reducta erant equis, XII. millia in cōgiarium militū assumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est * Oxidates erat nobilis Perses, qui à Dario capitali supplicio destinatus cohibebatur in uinculis. Huic liberato Satrapeam Mediæ attribuit, fratremq; Darij recepit in cohortem amicorum, omni uetustæ claritatis honore seruato. Hinc Parthienem peruentū est, tunc ignobilem gentē, nunc caput omnium qui post Euphratem, & Tigrim amnes siti rubro mari terminantur. Scythæ regionem cāpestrem ac fertilem occupauerunt, graues ad hæc incolæ sedes habent & in Europa et in Asia. Qui super Bosphorū mare colūt, asscribūtur Asiæ, At qui in Europa sunt, à læuo Thraciæ latere*

ad Boryſtenem, atq; inde ad Tanaim alium amnem recta plaga attinẽt. Tanais Europam & Aſiam medius interfluit, nec dubitatur quin Schythæ, qui Parthos cõdidere, non à Boſphoro, ſed ex regione Europæ penetrauerint. Vrbs erat ea tempeſtate clara Atomphilos, condita à Græcis. Ibi ſtatiua rex habuit, commeatibus undiq; aduectis. Itaq; rumor otioſi militis uiritim ſine autore percrebuit, regem contentum rebus quas geſsiſſet, in Macedoniam protinus redire ſtatuiſſe. Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula, & itineris ſarcinas aptãt: ſigno dato, crederes, ut uaſa colligerent. Totis caſtris tumultus hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium plauſtra, perfertur ad regem. Fecerãt fidem rumori temere uulgato Græci milites redire iuſsi domos: quorum equitibus ſingulis denariorum ſena millia dono dederat. ipſi quoq; finem militiæ adeſſe credebant. Haud ſecus quàm par erat, territus Alexãder, qui Indos, atq; ultima orientis peragrare ſtatuiſſet, præfectos copiarũ in prætorium contrahit: obortisq; lachrymis, ex medio gloriæ ſpatio reuocari ſe, uicti magis quã uictoris fortunam in patriam relaturum cõqueſtus eſt: nec ſibi ignauiam militum obſtare, ſed deorum inuidiã, qui fortiſsimis uiris ſubitum patriæ deſiderium admouiſſent, paulò poſt in eandem cum maiore laude famaq; redituris. Tum uero pro ſe quiſq; operã ſuam offerre,

difficillima

difficilima quæq; poſcere, polliceri militum quoq; obſequium, ſi animos eorum leni & apta oratione permulcere uoluiſſet. Nunquàm infractos & abiectos receßiſſe, quoties ipſius alacritatẽ, & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent, ita ſe facturum eſſe reſpondit, illi modo uulgi aures præparent ſibi. ſatis'que omnibus quæ in rem uidebantur eſſe, compoſitis, uocari ad cōcionem exercitum iußit, apud quem talem orationem habuit. Magnitudinem rerum quas geßimus, milites, intuẽtibus uobis, minime mirum eſt, & deſiderium quietis, & ſatietatem gloriæ occurrere, ut omittã Illyricos, Triballos, Bœotiam, Thraciã, Spartam, Achæos, Peloponeſum: quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicioq; perdomui. Ecce orſi bellum ad Helleſpõtum, Ionas, Aeolidem ſeruitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphiliam, Piſides, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Armeniam, Perſidem, Medos, Parthienem habemus in poteſtate. Plures prouincias complexus ſum, quàm alij urbes ceperunt: & neſcio an enumeranti mihi quædam ipſarum rerum multitudo ſubduxerit. Itaq; ſi crederem ſatis certam eſſe poſſeßionem terrarum quas tanta uelocitate domuimus, ego uero milites ad penates meos, ad parentem, ſororeſq;, & cæteros ciues uel retinentibus uobis erumperem, ut ibi potißimum parta uobiſcũ lau-

de et gloria fruerer, ubi nos uberrima uictoriæ præmia expectant, liberorum, cõiugum parentumq; lætitia, pax, quies, rerum per uirtutem partarum secura possessio. Sed in nouo, & si uerum fateri uolumus, precario imperio adhuc iugum eius rigida ceruice subeuntibus Barbaris, tempore milites opus est, dum mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos mollior consuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore expectãt: adeo etiam illa sensus omnis expertia, tamẽ sua lege mitescunt. Quid? creditis tot gentes alterius imperio ac nomini assuetas, non sacris, nõ moribus, non commercio linguæ nobiscum cohærẽtes, eodem prælio domitas esse, quo uictæ sunt? Vestris armis cõtinentur, nõ suis moribus. Sed qui præsentes metuũt, in absentia hostes erũt. Cum feris bestijs res est, quas captas & inclusas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tanquàm omnia subacta sint armis, quæ fuerunt in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit. Bactra non possidet solum parricida Bessus, sed etiã minatur. Sogdiani, Dacæ, Massagetæ, Sagæ, Indi sui iuris sunt. Omnes hi simul, si terga nostra uiderint, sequentur. illi enim eiusdem nationis sunt, nos alienigenæ & externi. Suis autem quiq; parent placidius, etiã cũ is præest, qui magis timeri potest. Proinde, aut quæ cepimus, omittenda sunt: aut quæ non habemus, occupanda.

panda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt: sic nos quicquid obstat imperio, recidamus. Parua *sæpe scintilla contẽpta magnum excitauit incendium.* Nil *tutò in hoste despicitur, quem spreueris: ualentiorem negligentia facies.* Ne Darius *quidem hæreditarium* Persarum *accepit imperiũ, sed in sedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hominis admissus: ne uos magno labore credatis Bessum uacuũ regnum occupaturũ.* Nos *uero peccauimus milites, si Darium ob hoc uicimus, ut seruo eius traderemus imperiũ, qui ultimum ausus scelus, regem suum etiam externæ opus egentẽ, certe cui nos uictores pepercissemus, quasi captiuum in uinculis habuit, ad ultimum ne à nobis conseruari posset, occidit.* Hunc *uos regnare patiemini? Quem equidem crucifixum uidere festino, omnibus regibus gentibusq́, fidei, quam uiolauit, meritas pœnas soluentẽ.* At *Hercule si mox eundem Græcorum urbes aut Hellespontum uastare nunciatum erit uobis, quo dolore afficiemini, Bessum præmia uestræ occupasse uictoriæ?* Tunc *ad repetendas res festinabitis, tunc arma capietis. Quanto autem præstat, territum adhuc & uix mentis suæ compotem opprimere? Quatridui nobis iter superest, qui tot proculcauimus niues, tot amnes superauimus, tot montiũ iuga trãscurrimus.* Nõ *mare illud quod exæstuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur,*

nõ Ciliciæ fauces, & angustiæ includunt: plana omnia & prona sunt: in ipso limine uictoriæ stamus. Pauci nobis fugitiui, et domini sui interfectores supersunt. Egregium me hercule opus, & inter præmia gloriæ uestræ numerandum, posteritati famaq; tradetis. Dariũ quoq; hostem finito post mortem eius odio, parricidas esse uos ultos: neminẽ impium effugisse manus uestras. Hoc perpetrato, quãto creditis Persas obsequentiores fore, cum intellexerint uos pia bella suscipere, et Beßi sceleri, non nomini suo irasci? Summa militum alacritate subclamantium, quocunq; uellet duceret, oratio excepta est: nec rex moratus impetum: tertioq; per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat, Cratero relicto cum ijs copijs quibus præerat, & ex manu quam Amyntas ducebat, additis VI. millibus equitibus, & totidem sagittarijs, ut ab incursione barbarorũ Parthienem tueretur. Phorygium impedimenta, modico præsidio dato, campestri itinere ducere iubet. Ipse cũ Phalãge & equitatu CL. stadia emensus, castra in ualle qua Hircaniam adeunt, communit. Nemus præaltis densisq; arboribus umbrosum est, pingue uallis solum, rigãtibus aquis quæ ex petris eminentibus manãt. Ex ipsis radicibus montiũ Zioberis amnis effunditur, qui tria ferè stadia in longitudinem uniuersus fluit: deinde saxo, quod alueolum interpolat, repercussus, duo itinera uelut dispensatis aquis aperit.

rit. Inde torrens, & saxorum per quæ incurrit, asperitate uiolentior, terram præceps subit. Per CCC. stadia conditus labitur, rursusq; uelut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueum intendit, priore sui parte spatiosior: quippe in latitudinem XIII. stadiorum diffunditur, rursusq; angustioribus coërcitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen est. Incolæ affirmabant, quicunq; dimissi essent in cauernā quæ propior est fonti, rursus sibi aliud os amnis apertum existere. Itaq; Alexāder duos tauros, quà subeunt aquæ terram, præcipitari iubet: quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa uidere qui missi erāt ut exciperent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum literas Nabarzanis, qui Darium cū Besso interceperat, accipit: quarum sententia hæc erat, se Dario non fuisse inimicum: imò etiam qui credidisset utilia esse, suasisset & quia fidele consilium regi dedisset, propè occisum ab eo. Agitasse Darium custodiam corporis sui cōtra ius fasq; peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per II. & CCC. annos inuiolatam regibus suis præstitissent. Se in præcipiti & lubrico stantē, consilium à præsenti necessitate repetisse. Darium quoq; cum occidisset Bagoan, hac excusatione satisfecisse popularibus, quod insidiantē sibi interemisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritu charius. Amore

eius ad ultima esse propulsum: sed ea magis esse secutũ, quæ coëgisset necessitas, quàm quæ optasset. In cõmuni calamitatem suã quemq; habere fortunã. Si uenire se iuberet, sine metu esse uenturum. Non timere ne fidem datam tantus rex uiolaret. Deos à deo falli nõ solere. Cæterum si cui fidem daret, uideretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam esse, ubicunq; uir fortis sedem elegerit. Nec dubitauit Alexãder, fidem, quo Persæ modo accipiebãt, dare, inuiolatum, si uenisset, fore. Quadrato tamen agmine & cõposito ibat, speculatores subinde præmittẽs, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen, phalanx eam sequebatur, post pedites erant impedimenta: & gens bellicosa, & natura situs difficilis aditu, curam regi intenderat. Nanq; perpetua uallis iacet usq; ad mare Caspium patens. Duo terræ eius uelut brachia excurrunt media, flexu modico sinum faciũt lunæ maxime similem, cum eminent cornua nondum totum orbem sydere implente. Certetæ, Mosini, & Chalybes à læua sunt. Et ab altera parte Leucosyri, & Amazonum campi: & illos quà uergit ad septentrionem, hos ad occasum conuersa prospectat. Mare Caspium dulcis cæteris, ingentis magnitudinis pisces alit. Pisces longe diuersi ab alijs coloris. Quidam Caspiũ, quidã Hyrcanum appellant. alij sunt qui Mæotida paludem in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam, quæ

dulcior sit quàm cætera maria, infuso paludis humore mitescere. A septentrione ingens in littus mare incūbit, longeq; agit fluctus, & magna parte exæstuās stagnat. Idem alio cœli statu recipit in se fretū, eodemq; impetu quo effusum est, relabens, terram naturæ suæ reddit. Et quidā credidere nō Caspiū mare esse, sed ex India Hyrcaniam cadere, cuius fastigium (ut suprà dictū est) perpetua ualle submittitur. Hinc rex uiginti stadia processit, semita prope nodū inuia, cui sylua imminebat: torrētesq; & cluuies iter morabantur. nullo tamen hoste obuio penetrauit, tandemq; ad ulteriora peruentū est. Præter alios cōmeatus, quorum tum copia abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur: & uberrimum gignendis uuis solum est. Frequēs arbor faciē quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: sed nisi solis ortū incolæ occupauerint, uel modico tepore succus extinguitur. Triginta hinc stadia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit, seq;, & eos qui post Darij mortē profugerant, dedens: quibus benigne exceptis, ad oppidū Aruas peruenit. Hic ei Craterus & Erigonus occurrūt, præfectū Taurorū gentis Phradatem adduxerant. Hic quoq; in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. exul hic regnante Ocho ad Philippum peruenerat. Taurorū quoq; gentem Phradati reddidit.

Iamq́; rex ultima Hyrcaniæ intrauerat, cũ Artabazus, quem Dario fidißimũ fuisse suprà diximus, cum propinquis Darij, ac suis liberis, modicaq́; Græcorũ militũ manu occurrit. dexterã uenienti obtulit rex, quippe & hospes Philippi fuerat cum Ocho regnante exularet, & hospitij pignora in regem suum ad ultimum fides cõseruata uincebat. Comiter igitur exceptus, Tu quidem, inquit, rex perpetua felicitate floreas, ego cæteris lætus, hoc uno torqueor, quòd præcipiti senectute diu frui tua bonitate non possum. XC. & quintũ annum agebat. Nouem iuuenes eadem matrè geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ regis admouit, precatus ut tam diu uiuerent, donec utiles Alexãdro essent. Rex pedibus iter faciebat plerũq;. Tunc admoueri sibi & Artabazo equos iußit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo uehi erubesceret. Deinde ut castra sunt posita, Græcos quos Artabazus adduxerat, conuocari iubet. At illi, nisi Lacedæmonijs fides daretur, respondent, se quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum mißi ad Darium, quo uicto applicuerant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex omißis sponsionum fideiq́; pignoribus, uenire eos iußit, fortunam, quã ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisq́; consilia uariantibus, tandem uenturos se pollicentur. At Democrates Athèniensis, qui maxime Ma

cedonum

cedonum opibus ſemper obſtiterat, uenia deſperata, gladio ſe transfigit. Cæteri (ſicut cõſtituerant) ditioni Alexandri ſe ipſos permittunt. X. millia & D. milites erant. Præter hos Legati ad Dariũ miſſi X C. In ſupplementum diſtributus miles. cæteri remiſſi domũ præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiam iuſſit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu uitæ aſpera, & latrocinijs aſſueta. Hæc ſola nec Legatos miſerat, nec uidebatur imperata factura. Itaq; rex indignatus, ſi una gens poſſet efficere ne inuictus eſſet, impedimentis cũ præſidio relictis inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hoſtis in cõſpectu erat. Tumultus magis quàm prelium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerant, barbari, profugiunt, proximiq; uici ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſanè adire ſine magna uexatione exercitus poterat. Iuga montium præaltæ ſyluæ rupeſq; inuiæ ſæpiunt: ea quæ plana ſunt, nouo munimenti genere impedierant Barbari. Arbores denſæ ſunt ex induſtria cõſitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectũt, quos intortos rurſus inſerunt terræ. Inde uelut ex alia radice lætiores uirent trunci. hos, quà natura fert, adoleſcere non ſinunt: quippe alium alij quaſi nexu conſerunt: qui ubi multa fronde ueſtiti ſunt, operiunt terrã. Itaq; occultus nexus ramorũ uelut laquei perpetua ſæ-

pe iter claudit. Vna ratio erat cædendo aperire saltum. Sed hoc quoq; magni operis. Crebri nanq; nodi nudauerant stipites, & in se implicati arborum rami suspensis circulis similes lento uimine frustrabātur ictus. Incolæ autem ritu ferarum uirgulta subire soliti, tum quoque intrauerant saltum, occultisq; telis hostem lacessebant. Ille uenantium modo latibula scrutatus, plerosq; confodit: ad ultimum circuire saltum milites iubet, ut si quà paterent, irrumperent. Sed ignotis locis pleriq; oberrabant. Excepti sunt quidam, inter quos equus regis, Bucephalam uocabant, quem Alexāder non eodem quo cæteras pecudes animo æstimabat. nā ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium: & regem, cum uellet ascendere, spōte sua genua submittēs excipiebat, credebaturq; sentire quē ueheret. Maiore ergo quàm decebat ira simul ac dolore stimulatus equum uestigari iubet, & per interpretem pronunciari, ni redidissent, neminem esse uicturum. Hac denunciatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus cædi syluas iubet, aggestaq; humo è montibus planiciem ramis impeditam exaggerari. Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat, cum Barbari desperati, regionem quàm occupauerant, posse retineri, gentē suam dedidere. Rex obsidib. acceptis Phradati tradere eos iussit. Inde quinto die in statiua reuertitur. Artabazum deinde geminato honore,

to honore, quàm Darius habuerat ei, remittit domum. Iamq; ad urbem Hyrcaniæ, in qua regia Darij fuit uentũ erat. ibi Nabarzanes accepta fide occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat specie singulari spado, atq; in ipso flore pueritiæ, cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander assueuit: eiusq; maxime precibus motus Nabarzani ignouit. Erat (ut suprà dictum est) Hyrcaniæ finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta amnem Themiscyra incolentium campos. Reginã habebant Thalestriæ, omnibus inter Caucasum montẽ & Phasim amnem imperitãtem. Hæc cupidine uisendi regis accẽsa, finibus regni sui excessit: et cũ haud procul abesset, præmisit indicantes uenisse reginam adeundi eius cognoscẽdiq; auidã. Protinus facta potestate uenĩedi, cæteris iussis subsistere, CCC. fœminarum comitatu processit. Atq; ut primũ rex in conspectũ fuit, equo ipsa desiluit, duas lanceas dextera præferẽs. Vestis nõ toto Amazonũ corpori obducitur, nam læua pars ad pectus est nuda, cætera deinde uelãtur, nec tamẽ sinus uestis, quẽ nodo colligũt infra genua descẽdit. Altera papilla intacta seruatur, qua muliebris sexus liberos alant. aduritur dextra, ut arcus facilius intendãt, et tela uibrent. Interrito uultu regẽ Thalestris intuebatur, habitum eius haudquaquam rerum famæ parem oculis perlustrans: quippe hominibus Barbaris in corporum

maiestate

maiestate ueneratio est, magnorũq; operum nõ alios capaces putant, quàm quos eximia species donare natura dignata est. Ceterũ interrogata num aliquid petere uellet, haud dubitauit fateri ad cõmunicandos cum rege liberos se uenisse, dignam ex qua ipse regni generaret hæredes. Fœminini sexus se retẽturã, marem reddituram patri. Alexander, an cũ ipso militare uellet, interrogat: & illa causata sine custode regnũ reliquisse, petere perseuerabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad Venerẽ fœminæ cupido quàm regis. At ut paucos dies sustineret, perpulit, tredecim dies in obsequium desyderij absumpti sunt. Tum illa regnũ suũ, rex Parthienem petiuerunt. Hic uero palàm cupiditates suas soluit, continentiamq; & moderationem in altißima quaq; fortunæ eminentia bona, in superbiã ac lasciuiam uertit. Patrios mores, disciplinamq; Macedonum regum salubriter temperatam, & ciuilem habitum uelut leuiora magnitudine sua ducens, Persicæ regiæ par deorum potentiæ fastigium æmulabatur. Iacere humi uenerabundos pati cœpit, paulatimq; seruilibus ministerijs tot uictores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaq; purpureum diadema distinctũ albo, quale Darius habuerat, capiti circundedit, uestemq; Persicã sumpsit, ne omen quidem ueritus, quòd à uictoris insignibus in deuicti transiret habitũ. & ille se quidem Persarum spolia

spolia gestare dicebat, sed cum illis quoq; mores induerat: superbiamq; habitus, animi insolentia sequebatur. Literas quoq; quas in Europã mitteret, ueteris annuli gemma obsignabat: Iis quas in Asiã scriberet, Darij annulus imprimebatur, ut appareret unum animum duorum nõ capere fortunã. Amicos uero & equites, cumq; his principes militum aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornauerat uestibus. Pellices CCC. & LX, totidem quot Darij fuerant, regiam implebãt, quas spadonum greges, & ipsi muliebria pati assueti, sequebãtur. Hoc luxu & peregrinis infecti moribus ueteres Philippi milites, rudis naturæ uoluptates palàm auersabantur, totisq; castris unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum uictoria, quàm bello quæsitũ esse. Tũ maxime uinci ipsos, dediq; alienis moribus et externis tãtæ moræ pretiũ: domos quasi in captiuo habitu reuersuros, pudere iam fuit: regem uictis quàm uictoribus similiorem ex Macedoniæ imperatore Darij Satrapen factum. Ille non ignarus & principes amicorũ & exercitũ grauiter offendi, gratiam liberalitate donisq; recuperare tẽtabat. Sed (ut opinor) liberis pretium seruitutis ingratũ est. Igitur ne in seditionẽ res uerteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nanq; Bessus ueste regia sumpta Artaxerxen appellari se iusserat, Scythasq; & cæteros Tanais

accolas

accolas contrahebat. Hæc Nabarzanes nũciabat, quem receptum in fidem, regioni quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum graue spolijs apparatu luxuriæ agmẽ uix moueretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessarijs, cõferri iußit in medium. Planities spatiosa erat, in quam uehicula onusta perduxerat. Expectantibus cunctis quid deinde esset imperaturus, iumẽta iußit abduci, suisq; primum sarcinis face subducta, cæteras incendi præcipit. Flagrabãt exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpe flammas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde ratio mitigauit dolorem, habilesq; militiæ & ad omnia parati lætabãtur sarcinarũ potius quàm disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionẽ petebant. sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desyderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœstus cupiebat quidem subsistere funeri affuturus, sed penuria commeatuum festinare cogebat. Itaq; Philotas cum duobus millibus et DC. relictus, ut iusta fratri persolueret, ipse cõtendit ad Bessum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum, è quibus cognoscit Bessum quidẽ hostili animo occurrere cum exercitu: cæternm Satribarzanem, quem Satrapen Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo.

eo. Itaq; quanquã Besso imminebat, tamen ad Satribarzanem opprimendum præuerti optimũ ratus, leuem armaturam, & equestres copias educit, totaq; nocte strenue facto itinere, improuisus hosti superuenit. Cuius cognito aduentu Satribarzanes cum II. millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit, cæteri proximos mõtes occupauerunt. Prærupta rupes erat, quà spectat Occidentem. Eadem quà uergit ad Orientem leuiore submissa fastigio. Multis arboribus obsita, perẽnem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius triginta & duo stadia comprehendit. In uertice herbidus cãpus. In hoc multitudinem imbellem considere iubent. Ipsi quà rupes erat, arborum truncos & saxa obmoliuntur, tredecim millia armata erant. in horum obsidione Cratero relicto, ipse Satribarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognouerat, ad expugnandos eos qui edita montium occupauerãt, redit. Ac primo repurgari iubet quicquid ingredi possent: deinde ut occurrebãt inuiæ cotes, præruptæ'que rupes, irritus labor uidebatur obstante natura. Ille ut erat animi semper obluctantis difficultatibus, cum & progredi arduum, & reuerti periculosum esset, uersabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ita ut fieri solet) ubi prima quæque damnamus, subijciente animo. hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna

consilium

cõsilium subministrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc uapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, et igni dare alimẽta celeriterq; stipitibus cumulatis fastigium montis æquatum est. Tunc undique ignis iniectus cuncta comprehendit: flammam in ora hostium uentus ferebat: fumus ingẽs uelut quadam nube absconderat cœlum. Sonabant incendio syluæ, atque ea quoq; quæ incenderat miles, concepto igne proxima quæq; adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si quà intromitteret ignis effugere tentabant: sed qua flamma dederat locũ, hostis obstabat. Varia igitur cæde consumpti sunt. Alij in medios ignes, alij in petras præcipitauere se, quidam manibus hostium se obtulerunt, pauci semiustulati uenere in potestatem. Hinc ad Craterũ, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille omnibus præparatis regis expectabat aduentum, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexãder turres admoueri iubet: ipsoq; aspectu territi Barbari, è muris supinas manus tendentes, orare cœperunt, ut iram in Satribarzanem defectionis autorem reseruaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex data uenia, non obsidionẽ modo soluit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac urbe digresso supplemẽtum nouorum militum occurrit. Zolus D. equites ex Græcia adduxerat, tria millia ex Illyrico Anti-

eo Antipater miserat. Thessali equites centum & triginta cũ Philippo erãt. Ex Lydia duo millia & D C. peregrinus miles, aduenerãt. C C C. equites gẽtis eiusdem sequebantur. Hac manu adiecta Dracas peruenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Nabarzanes sceleris in regem suum particeps Besso. Is suppliciorum quæ meruerat metu profugit in Indiam. Iam nonũ diem statiua erant, cum externa ui non tutus modo rex, sed inuictus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regem autoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis uictus. Is, quod ex uultu quoq; perspici poterat, similis attonito, remotis arbitris cum iuuene secessit in templum, arcana se & silenda afferre præfatus: suspensumq; expectatione, per mutuam charitatem, & pignora utriusq; animi rogat, ut affirmet iureiurãdo, quæ cõmisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus nihil quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per præsentes deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium diem insidias regi comparatas, seq; eius cõsilij fortibus uiris & illustribus esse participem. Quibus iuuenis auditis, se uero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore & metu amens, dextrã exoleti complexus, & lachrymans, orare primum cœpit, ut parti-

ceps cōsilij operisq́; fieret. Si id sustinere non posset, attamē ne proderet se, cuius erga ipsum beneuolētiæ præter alia hoc quoq; haberet fortißimum pignus, quòd caput suū permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimum auersari scelus perseuerantē, metu mortis terret. Ab illo capite cōiuratos pulcherrimū facinus inchoaturos. Aliàs deinde effœminatū, et muliebriter timidū, aliàs proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumq́; regnum quoque, uersabat animū tanto facinore procul abhorrentem: strictum deinde gladium modo illius, modo suo admouens iugulo, supplex idem & infestus expreßit, ut tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. nanque abunde constantis animi, & dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina uoluntate mutauerat: sed se captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Sciscitari deinde pergit cū quibus tantæ rei societatem inisset. Plurimum referre quales uiri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille & amore & scelere malesanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quòd fortißimis iuuenum non dubitasset se iungere, Demetrio corporis custodi, Peculao, Nicanori. Adijcit his Aphœbetum, Loceū, Dioxenum, Archepolim, & Amyntàm. Ab hoc sermone dimissus Nicomachus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne

si regiam

ſi regiam intraſſet, non aſſuctus adire regem, coniurati proditos ſe eſſe reſciſſerent. Ipſe Ceballinus ante ueſtibulum regiæ (neq; enim propius aditus ei patebat) conſiſtit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum, à quo introduceretur ad regem. Forte cæteris dimiſsis, unus Philotas Parmenionis filius, incertum quã ob cauſam, ſubſtiterat in regia. Huic Ceballinus ore cõfuſo magnæ perturbationis notas præ ſe ferens, aperit quæ ex fratre compererat, & ſine cunctatione nunciari regi iubet. Philotas laudato eo protinus intrat ad Alexãdrum, multóq; inuicem de alijs rebus conſumpto ſermone, nihil eorum quæ ex Ceballino cognouerat, nunciat. Sub ueſperam eum prodeuntem in ueſtibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille non uacaſſe ſermoni ſuo rem cauſatus diſceſsit. Poſtero die Ceballinus uenienti in regiam præſto eſt, intrantemque admonet pridie communicatæ cum ipſo rei. Ille curæ ſibi eſſe reſpondit, ac ne tum quidem regi quæ audierat aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpectus. Itaque non ultrà interpolandum ratus, nobili iuueni (Metrion erat nomen ei) ſuper armamentarium poſito, quod ſcelus pararetur indicat. Ille Ceballino in armamentario abſcondito, protinus regi corpus forte curãti, quid ei index detuliſſet, oſtendit. Rex ad comprehendendum Dymnum miſsis ſatellitibus, armamentariũ intrat.

Ibi Ceballinus gaudio elatus, habeo te, inquit, incolumẽ ex impiorum manibus ereptum. Percõtatus deinde Alexander quæ noscenda erãt, ordine cuncta cognoscit. Rursusq; institit quærere quotus dies esset ex quo Nicomachus ad eum detulisset indiciũ. Atq; illo fatente iam tertium esse, existimans haud incorrupta fide tanto pòst deferre quæ audierat, uinciri eum iussit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momẽto quo audisset, ad Philotam decurrisse: ab eo percontaretur. Rex item quærens an Philotam adisset, an institisset ei ut perueniret ad se, perseuerante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cœlũ tendens, manãtibus lachrymis hanc sibi à charissimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus haud ignarus quã ob causam accerseretur à rege, gladio quo forte erat cinctus, grauiter se uulnerat, occursuq; satellitum inhibitus perfertur in regiã. Quem intuens rex, Quid, inquit, in te Dymne tantũ cogitaui nefas, ut tibi Macedonũ regno dignior Philotas me quoque ipso uideretur? Illũ iam defecerat uox. Itaq; edito gemitu, uultuq; à conspectu regis auerso, subinde collapsus extinguitur. Rex Philotas uenire in regiam iusso, Ceballinus, inquit, ultimum supplicium meritus esset, si in caput meum præparatas insidias biduo texisset. Huius criminis reum Philotam substituit, ad quem protinus indicium detulisse se affirmat. quo propiore gradu

amicitiæ

amicitiæ me contingis, hoc maius est dissimulatiōis tuæ facinus: & ego Ceballino magis quàm Philotæ id conuenire fateor. Fauentem habes iudicem, si quod admitti non potuit, saltem negari potest. Ad hæc Philotas haud sanè trepidus, si animus uultu æstimaretur, Ceballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam leui autori nihil credidisse respondit, ueritum ne iurgium inter amatorem & exoletum non sine risu aliorū detulisset. Cum Dymnus interemerit seipsum, qualiacunque erant, non fuisse reticēda. complexusq; regem orare cœpit, ut præteritā uitam potius quàm culpam, silentij tamen, nō facti ullius, intueretur. Haud facile dixerim, crediderit ne ei rex, an altius iram suppresserit. dextrā reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis quàm celatum indicium esse uideri sibi dixit. Aduocato tamen consilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci iubet. Is eadem quæ detulerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi charus in paucis, & eò Philotæ ob æmulationē dignitatis aduersus. Neq; ignorabat sæpe Alexandri auribus nimia actione uirtutis atq; opere grauem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectū. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem, Vtinā, inquit, in principio quoq; huius rei nobiscum deliberas-

ses. Suasissemus, si Philotæ uelles ignoscere, patereris potius ignorare eum quãtum deberet tibi, quàm usq; ad mortis metum adductum cogeres potius de periculo suo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insidiari tibi poterit, tu non semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est quod existimes eum qui tantũ facinus ausus est, uenia posse mutari. Scit eos qui misericordiam consumpserũt, amplius sperare non posse. At ego, etiam si ipse uel pœnitẽtia uel beneficio tuo uictus quiescere uolet, patrem eius Parmenionem tanti ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos autoritate, haud multum infrà magnitudinis tuæ fastigium positum, scio non æquo animo salutem filij sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem confiteri pudet. Superest, ut malit uideri iniuriam accepisse, quàm uitã. Proinde scio tibi cum illis de salute esse pugnandũ. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis hostibus muni. Hos si submoueas, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin coniurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi autor aut particeps. Quẽ enim pium & bonæ mentis non amicum modo, sed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad regem fuisse cursurũ? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nunciasset, Parmenionis filium præfectum equitatus,

omnium

omnium arcanorum regis arbitrum, simulasse etiã non uacasse sermoni suo regem, ne index alium internũcium quæreret. Nicomachum religione quoq; deûm astrictũ. conscientiam suam exonerare properasse. Philotam con sumpto per ludum iocumq; penè toto die grauatum esse pauca uerba ad caput regis pertinentia tam longo & forsitan superuacuo inserere sermoni. At enim si nõ credidisset talia deferentibus pueris, cur igitur extraxisset biduum, tanquàm indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem eius damnabat. In suo quemq; periculo magnum animũ habere. cum de salute regis timeretur, credulos esse debere, uana quoq; deferen teis admittere. Omnes igitur quæstionẽ de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex admonitos ut consiliũ silentio premerent, dimittit. Pronunciari deinde iter in posterũ diẽ iubet, ne qua noui initi cõsilij daretur nota. Inuitatus est etiã Philotas ad ultimas ipsius epulas: & nõ cœnare modo, sed etiam familiariter alloqui cum eo quem damnauerat, sustinuit. Secunda deinde uigilia luminibus extinctis, cũ paucis in regiam coëunt Ephestion, & Craterus, & Cenus, & Erigonus. Hi ex amicis. Ex armigeris autem Perdicas & Leonatus. Per hos imperatum, ut qui iuxta prætorium excubabant, armati uigilarent. Iam ad omnes aditus dispositi milites, equites itinera

quoq; obsidere iussi, ne quis ad Parmenionẽ, qui tũ Mediæ magnisq; copijs præerat, occultus euaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intrauerat regiã. huic decem satellites tradũtur, quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ii ad alios coniuratos comprehendẽdos distributi sunt, Attarras cum trecentis ad Philotã missus, clausum aditum domus moliebatur, L. iuuenũ promptissimis stipatus. Nam cæteros cingere undique domum iusserat, ne occultu aditu Philotas posset elabi. Illum siue securitate animi, siue fatigatione resolutũ somnus oppresserat: quem Attarras torpentẽ adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum iniscerentur catenæ, Vicit, inquit, bonitatem tuam rex inimicorũ acerbitas, nec plura locutum, capite uelato in regiam adducunt. Postero die rex edixit ut omnes armati coirent. VI. millia ferè militum uenerant: præterea turba lixarum calonumq; impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici posset à uulgo, quam rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus reges uetusto Macedonũ modo inquirebant. Exercitus in parte erat uulgi. nihil potestas regum ualebat, nisi prius ualuisset autoritas. Igitur primũ Dymni cadauer infertur: plerisq; quid patrasset, quóue casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde in cõcionem procedit, uultu præferens dolorem animi. Amicorum quoq; mœstitia expectationem haud

paruam

paruam ei fecerat. Diu rex dimisso in terram uultu, attonito stupentiq; similis stetit. Tandem recepto animo, Pene, inquit, milites, paucorum hominum scelere uobis ereptus sum. Deûm prouidentia & misericordia uiuo. Conspectusq; uester uenerabilis coëgit, ut uehementius parricidis irascerer, quoniam spiritus, imò uitæ meæ unus fructus est, tot fortissimis uiris de me optime meritis referre adhuc gratiā posse. Interrupitq; orationem militū gemitus, obortæq; sunt omnibus lachrymæ. Tum rex inquit, Quanto maiorem in animis uestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquā salui esse possint, nominibus abstineo? Sed uincenda est memoria pristinæ charitatis, & coniuratio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus, omnium nobis amicorum uetustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister eius Philotas Leucolaū, & Demetrium, & hunc Dymnum, cuius corpus aspicitis, cæterosq; eius amentiæ comites in caput meū subornauit. Fremitus undiq; indignantium querentiumq; tota concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris, ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, et Ceballinus producti: quæ quisque detulerat, exponunt. nullius eorum indicio

Philotas in participes sceleris destinabatur. Itaq; indignatione pressa, uox indicũ silentio excepta. Tum rex, Qualis, inquit, ergo animi uobis uidetur, qui huius rei delatum indicium id ipsum suppreßit, quod nõ fuisse uanum Dymni exitus declarat? Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eò ubi lauabar, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi uirũ. Iste regis periculo, cum moneretur, uultum non mutaret? indicem tantæ rei solicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & auida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotẽs uiribus, maiora quàm capit sperat. Orbitas quoq; mea, quòd sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In uobis liberos, parentes, consanguineos habeo. Vobis saluis orbus esse nõ possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam scripserat, recitat, haud sanè indiciũ grauioris cõsilij ferentem. Nanq; summa eius hæc erat: Primùm uestri curam agite, deinde uestrorum. sic enim quæ destinauimus, faciemus. Adiecitq; rex, sic esse scriptam, ut siue ad filios peruenisset, à conscijs posset intelligi: siue intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus cum cæteros participes sceleris indicaret, Philotam

tam non nominauit. Hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quòd sic ab ijs timetur etiam, à quibus prodi potest, ut dum de se fateantur, illum tamen celent. Cæterũ Philotã ipsius indicat uita. Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias cõparauit insidias, socium se & conscíũ adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum nõ habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro iure tam familiaris usus atq; amicitiæ, qualis sors edita esset Iouis Hammonis oraculo, sustinuit scribere mihi, se quidem gratulari quòd in numerũ deorum receptus essem: cæterum misereri eorum quibus uiuendum esset sub eo qui modum hominis excederet. Hæc sunt animi etiam pridem alienati à me, & inuidentis gloriæ meæ, indicia: quæ equidem milites, quandiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem uiscerum meorum abrumpere, si in quos tam magna cõtuleram, uiliores mihi facerem. Sed iam non uerba punienda sunt, linguæ temeritas peruenit ad gladios. Hos (si mihi creditis) Philotas in me acuit. si ipsum dimisero, quo me conferã milites? cui caput meũ credã? Equitatui optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ iuuẽtutis unũ præfeci: salutẽ, spem, uictoriã meã fidei eius tutelæq; commisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admoui. Mediam, qua nulla opulentior regio

regio est, tot ciuium sociorumq; millia imperio eius ditioniq; subieci. Vnde præsidiũ petieram, periculum existit. Quàm feliciter in acie occidissem potius hostis præda, quàm ciuis uictima? Nũc seruatus ex periculis quæ sola timui, in hæc incidi quæ timere non debui. Soletis identidem à me milites petere, ut saluti meæ parcã. Ipsi mihi præstare potestis, quod suadetis ut faciã. Ad uestras manus, ad uestra arma confugio. inuitis uobis saluus esse nolo, uolentibus nõ possum, nisi uindicor. Tum Philotam religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo uelatũ iussit induci. Facile apparebat motos esse tam miserabili habitu, non sine inuidia paulo antè conspecti. Ducem equitatus pridie uiderant, sciebant regis interfuisse cõuiuio. Repente non reum quidem modo, sed etiã damnatum, imò uinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoq; tanti ducis, tam clari ciuis fortuna, qui modo duobus filijs Hectore & Nicanore orbatus, cum eo quem reliquũ calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaq; Amyntas regis prætor inclinatam ad misericordiam concionem rursus aspera in Philotam oratione commouit. Proditos eos esse Barbaris, neminem ad coniugem suam, neminem in patriam, & ad parentes fuisse rediturum: uelut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros. Haudquaquã prospere ipsius Amyntæ ora

tio grata regi fuit, quòd coniugum, quòd patriæ admonitos. pigriores ad cætera munia exequenda fecisset. Tūc Cœnus quanquàm Philotæ sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acrius quàm quisquā in Philotā inuectus est, parricidam esse regis, patriæ, exercitus, clamitās: saxumq;, quod ante forte pedes iacebat, arripuit, emissurus in eum, ut pleriq; credidere, tormentis subtrahere cupiēs, sed rex manum eius inhibuit, dicēdæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter iudicari passurum se affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas, siue conscientia sceleris, seu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiscere audebat. Lachrymis deinde manātibus, linquente animo, in eum à quo tenebatur, incubuit. Abstersis que amiculo eius oculis, paulatim recipiens spiritum ac uocem, dicturus uidebatur. Iamq; rex intuens eum, Macedones, inquit, de te iudicaturi sunt. quæro an patrio sermone sis apud eos usurus? Tum Philotas. Præter Macedonas, inquit, pleriq; adsunt, quòs facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus qua tu egisti, non ob aliud credo, quàm ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum rex, Ecquid uidetis odio etiam sermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe fastidit eum dicere. Sed dicat sanè utcunq; cordi est, dum memineritis æquè illum à nostro more atq; sermone abhorrere.

re.

accolas contrahebat. Hæc Nabarzanes nũciabat, quem receptum in fidem, regioni quam antea obtinuerat, præfecit. Et cum graue spolijs apparatu luxuriæ agmẽ uix moueretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessarijs, cõferri iussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam uehicula onusta perduxerat. Expectantibus cunctis quid deinde esset imperaturus, iumẽta iussit abduci, suisq; primum sarcinis face subducta, cæteras incendi præcipit. Flagrabãt exurentibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent, sæpe flammas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde ratio mitigauit dolorem, habilesq; militiæ & ad omnia parati lætabãtur sarcinarũ potius quàm disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionẽ petebant. sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desyderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœstus cupiebat quidem subsistere funeri affuturus, sed penuria commeatuum festinare cogebat. Itaq; Philotas cum duobus millibus et DC. relictus, ut iusta fratri persolueret, ipse cõtendit ad Bessum. Iter facienti literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum, è quibus cognoscit Bessum quidẽ hostili animo occurrere cum exercitu: cæternm Satribarzanem, quem Satrapen Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab
eo.

ω. Itaq; quanquā Besso imminebat, tamen ad Satribarzanem opprimendum præuerti optimū ratus, leuem armaturam, & equestres copias educit, totaq; nocte strenue facto itinere, improuisus hosti superuenit. Cuius cognito aduentu Satribarzanes cum II. millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit, cæteri proximos mōtes occupauerunt. Prærupta rupes erat, quà spectat Occidentem. Eadem quà uergit ad Orientem leuiore submissa fastigio. Multis arboribus obsita, perēnem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius triginta & duo stadia comprehendit. In uertice herbidus cāpus. In hoc multitudinem imbellem considere iubent. Ipsi quà rupes erat, arborum truncos & saxa obmoliuntur, tredecim millia armata erant. in horum obsidione Cratero relicto, ipse Satribarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognouerat, ad expugnandos eos qui edita montium occupauerāt, redit. Ac primo repurgari iubet quicquid ingredi possent: deinde ut occurrebāt inuiæ cotes, præruptæque rupes, irritus labor uidebatur obstante natura. Ille ut erat animi semper obluctantis difficultatibus, cum & progredi arduum, & reuerti periculosum esset, uersabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ita ut fieri solet) ubi prima quæque damnamus, subijciente animo. hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium

cõsilium subministrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc uapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, et igni dare alimẽta celeriterq; stipitibus cumulatis fastigium montis æquatum est. Tunc undique ignis iniectus cuncta comprehendit: flammam in ora hostium uentus ferebat: fumus ingẽs uelut quadam nube absconderat cœlum. Sonabant incendio syluæ, atque ea quoq; quæ incenderat miles, concepto igne proxima quæq; adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si quà intromitteret ignis effugere tentabant: sed qua flamma dederat locũ, hostis obstabat. Varia igitur cæde consumpti sunt. Alij in medios ignes, alij in petras præcipitauere se, quidam manibus hostium se obtulerunt, pauci semiustulati uenere in potestatem. Hinc ad Craterũ, qui Artacacnam obsidebat, redit. Ille omnibus præparatis regis expectabat aduentum, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexãder turres admoueri iubet: ipsoq; aspectu territi Barbari, è muris supinas manus tendentes, orare cœperunt, ut iram in Satribarzanem defectionis autorem reseruaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex data uenia, non obsidionẽ modo soluit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac urbe digresso supplemẽtum nouorum militum occurrit. Zolus D. equites ex Græcia adduxerat, tria millia ex Illyrico Anti-

co Antipater miserat. Thessali equites centum & triginta cũ Philippo erãt. Ex Lydia duo millia & D C. peregrinus miles, aduenerãt. C C C. equites gẽtis eiusdem sequebantur. Hac manu adiecta Dracas peruenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Nabarzanes sceleris in regem suum particeps Besso. Is suppliciorum quæ meruerat metu profugit in Indiam. Iam nonũ diem statiua erant, cum externa ui non tutus modo rex, sed inuictus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regem autoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis uictus. Is, quod ex uultu quoq; perspici poterat, similis attonito, remotis arbitris cum iuuene secessit in templum, arcana se & silenda afferre præfatus: suspensumq; expectatione, per mutuam charitatem, & pignora utriusq; animi rogat, ut affirmet iureiurãdo, quæ cõmisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus nihil quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per præsentes deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium diem insidias regi comparatas, seq; eius cõsilij fortibus uiris & illustribus esse participem. Quibus iuuenis auditis, se uero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore & metu amens, dextrã exoleti complexus, & lachrymans, orare primum cœpit, ut parti-

ceps cõsilij operisq; fieret. Si id sustinere non posset, attamẽ ne proderet se, cuius erga ipsum beneuolẽtiæ præter alia hoc quoq; haberet fortißimum pignus, quòd caput suũ permisisset fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimum auersari scelus perseuerantẽ, metu mortis terret. Ab illo capite cõiuratos pulcherrimũ facinus inchoaturos. Aliàs deinde effœminatũ, et muliebriter timidũ, aliàs proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumq; regnum quoque, uersabat animũ tanto facinore procul abhorrentem: strictum deinde gladium modo illius, modo suo admouens iugulo, supplex idem & infestus expreßit, ut tandem non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. nanque abunde constantis animi, & dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina uoluntate mutauerat: sed se captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Sciscitari deinde pergit cũ quibus tantæ rei societatem iniisset. Plurimum referre quales uiri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille & amore & scelere malesanus, simul gratias agit, simul gratulatur, quòd fortißimis iuuenum non dubitasset se iungere, Demetrio corporis custodi, Peculao, Nicanori. Adijcit his Aphœbetum, Loceũ, Diosenum, Archepolim, & Amyntàm. Ab hoc sermone dimissus Nicomacbus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne

si regiam

si regiam intrasset, non assuetus adire regem, coniurati proditos se esse rescissent. Ipse Ceballinus ante uestibulum regiæ (neq; enim propius aditus ei patebat) consistit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum, à quo introduceretur ad regem. Forte cæteris dimißis, unus Philotas Parmenionis filius, incertum quã ob causam, substiterat in regia. Huic Ceballinus ore cõfuso magnæ perturbationis notas præ se ferens, aperit quæ ex fratre compererat, & sine cunctatione nunciari regi iubet. Philotas laudato eo protinus intrat ad Alexãdrum, multóq; inuicem de alijs rebus consumpto sermone, nihil eorum quæ ex Ceballino cognouerat, nunciat. Sub uesperam eum prodeuntem in uestibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille non uacasse sermoni suo rem causatus discessit. Postero die Ceballinus uenienti in regiam præsto est, intrantemque admonet pridie communicatæ cum ipso rei. Ille curæ sibi esse respondit, ac ne tum quidem regi quæ audierat aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaque non ulterà interpolandum ratus, nobili iuueni (Metrion erat nomen ei) super armamentarium posito, quod scelus pararetur indicat. Ille Ceballino in armamentario abscondito, protinus regi corpus forte curãti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentariũ intrat.

Ibi Ceballinus gaudio elatus, habeo te, inquit, incolumē ex impiorum manibus ereptum. Percōtatus deinde Alexander quæ noſcenda erāt, ordine cuncta cognoſcit. Rurſusq; inſtitit quærere quotus dies eſſet ex quo Nicomachus ad eum detuliſſet indiciū. Atq; illo fatente iam tertium eſſe, exiſtimans haud incorrupta fide tanto pòſt deferre quæ audierat, uinciri eum iuſsit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momēto quo audiſſet, ad Philotam decurriſſe: ab eo percontaretur. Rex item quærens an Philotam adiſſet, an inſtitiſſet ei ut perueniret ad ſe, perſeuerante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cœlū tendens, manātibus lachrymis hanc ſibi à chariſsimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus haud ignarus quā ob cauſam accerſeretur à rege, gladio quo forte erat cinctus, grauiter ſe uulnerat, occurſuq; ſatellitum inhibitus perfertur in regiā. Quem intuens rex, Quid, inquit, in te Dymne tantū cogitaui nefas, ut tibi Macedonū regno dignior Philotas me quoque ipſo uideretur? Illū iam defecerat uox. Itaq; edito gemitu, uultuq; à conſpectu regis auerſo, ſubinde collapſus extinguitur. Rex Philotas uenire in regiam iuſſo, Ceballinus, inquit, ultimum ſupplicium meritus eſſet, ſi in caput meum præparatas inſidias biduo texiſſet. Huius criminis reum Philotām ſubſtituit, ad quem protinus indicium detuliſſe ſe affirmat, quo propiore gradu

amicitiæ

amicitiæ me contingis, hoc maius est dissimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis quàm Philotæ id conuenire fateor. Fauentem habes iudicem, si quod admitti non potuit, saltem negari potest. Ad hæc Philotas haud sanè trepidus, si animus uultu æstimaretur, Ceballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam leui autori nihil credidisse respondit, ueritum ne iurgium inter amatorem & exoletum non sine risu aliorũ detulisset. Cum Dymnus interemerit seipsum, qualiacunque erant, non fuisse reticẽda. complexusq; regem orare cœpit, ut præteritã uitam potius quàm culpam, silentij tamen, nõ facti ullius, intueretur. Haud facile dixerim, crediderit ne ei rex, an altius iram suppresserit. dextrã reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis quàm celatum indicium esse uideri sibi dixit. Aduocato tamen consilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci iubet. Is eadem quæ detulerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi charus in paucis, & eò Philotæ ob æmulationẽ dignitatis aduersus. Neq; ignorabat sæpe Alexandri auribus nimia actione uirtutis atq; opere grauem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectũ. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem, Vtinã, inquit, in principio quoq; huius rei nobiscum deliberasses.

omnium arcanorum regis arbitrum, simulasse etiã non uacasse sermoni suo regem, ne index alium internũcium quæreret. Nicomachum religione quoq; deûm astrictũ. conscientiam suam exonerare properasse. Philotam consumpto per ludum iocumq; penè toto die grauatum esse pauca uerba ad caput regis pertinentia tam longo & forsitan superuacuo inserere sermoni. At enim si nõ credidisset talia deferentibus pueris, cur igitur extraxisset biduum, tanquàm indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem eius damnabat. In suo quemq; periculo magnum animũ habere. cum de salute regis timeretur, credulos esse debere, uana quoq; deferentes admittere. Omnes igitur quæstionẽ de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex admonitos ut consiliũ silentio premerent, dimittit. Pronunciari deinde iter in posterũ diẽ iubet, ne qua noui initi cõsilij daretur nota. Inuitatus est etiã Philotas ad ultimas ipsius epulas: & nõ cœnare modo, sed etiam familiariter alloqui cum eo quem damnauerat, sustinuit. Secunda deinde uigilia luminibus extinctis, cũ paucis in regiam coëunt Ephestion, & Craterus, & Cenus, & Erigonus. Hi ex amicis. Ex armigeris autem Perdicas & Leonatus. Per hos imperatum, ut qui iuxta prætorium excubabant, armati uigilarent. Iam ad omnes aditus dispositi milites, equites itinera

quoq; obsidere iussi, ne quis ad Parmenionē, qui tū Mediæ magnisq; copijs præerat, occultus euaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intrauerat regiā. huic decem satellites traduntur, quorum singulos deni armigeri sequebantur. Ii ad alios coniuratos comprehendēdos distributi sunt, Attarras cum trecentis ad Philotā missus, clausum aditum domus moliebatur, L. iuuenū promtissimis stipatus. Nam cæteros cingere undique domum iusserat, ne occultu aditu Philotas posset elabi. Illum siue securitate animi, siue fatigatione resolutū somnus oppresserat: quem Attarras torpentē adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum inijcerentur catenæ, Vicit, inquit, bonitatem tuam rex inimicorū acerbitas, nec plura locutum, capite uelato in regiam adducunt. Postero die rex edixit ut omnes armati coirent. VI. millia ferè militum uenerant: præterea turba lixarum calonumq; impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici posset à uulgo, quam rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus reges uetusto Macedonū modo inquirebant. Exercitus in parte erat uulgi. nihil potestas regum ualebat, nisi prius ualuisset autoritas. Igitur primū Dymni cadauer infertur: plerisq; quid patrasset, quóue casu extinctus esset, ignaris. Rex deinde in cōcionem procedit, uultu præferens dolorem animi. Amicorum quoq; mœstitia expectationem haud

paruam ei fecerat. Diu rex dimisso in terram uultu, attonito stupentiq́; similis stetit. Tandem recepto animo, Pene, inquit, milites, paucorum hominum scelere uobis ereptus sum. Deûm prouidentia & misericordia uiuo. Conspectusq́; uester uenerabilis coëgit, ut uehementius parricidis irascerer, quoniam spiritus, imò uitæ meæ unus fructus est, tot fortissimis uiris de me optime meritis referre adhuc gratiã posse. Interrupitq́; orationem militũ gemitus, obortæq́; sunt omnibus lachrymæ. Tum rex inquit, Quanto maiorem in animis uestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquã salui esse possint, nominibus abstineo? Sed uincenda est memoria pristinæ charitatis, & coniuratio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus, omnium nobis amicorum uetustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister eius Philotas Leucolaũ, & Demetrium, & hunc Dymnum, cuius corpus aspicitis, cæterosq́; eius amentiæ comites in caput meũ subornauit. Fremitus undiq; indignantium querentiumq́; tota concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris, ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, et Ceballinus producti: quæ quisque detulerat, exponunt. nullius eorum indicio

Philotas in participes sceleris destinabatur. Itaq; indignatione pressa, uox indicũ silentio excepta. Tum rex, Qualis, inquit, ergo animi uobis uidetur, qui huius rei delatum indicium id ipsum suppreßit, quod nõ fuisse uanum Dymni exitus declarat? Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eò ubi lauabar, irrumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi uirũ. Iste regis periculo, cum moneretur, uultum non mutaret? indicem tantæ rei solicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & auida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotẽs uiribus, maiora quàm capit sperat. Orbitas quoq; mea, quòd sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In uobis liberos, parentes, consanguineos habeo. Vobis saluis orbus esse nõ possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam scripserat, recitat, haud sanè indiciũ grauioris cõsilij ferentem. Nanq; summa eius hæc erat: Primùm uestri curam agite, deinde uestrorum. sic enim quæ destinauimus. faciemus. Adiecitq; rex, sic esse scriptam, ut siue ad filios peruenisset, à conscijs posset intelligi: siue intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus cum cæteros participes sceleris indicaret, Philotam

tam non nominauit. Hoc quidem illius non innocentiæ, sed potentiæ indicium est, quòd sic ab ijs timetur etiam, à quibus prodi potest, ut dum de se fateantur, illum tamen celent. Cæterũ Philotã ipsius indicat uita. Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias cõparauit insidias, socium se & consciũ adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum nõ habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro iure tam familiaris usus atq; amicitiæ, qualis sors edita esset Iouis Hammonis oraculo, sustinuit scribere mihi, se quidem gratulari quòd in numerũ deorum receptus essem: cæterum misereri eorum quibus uiuendum esset sub eo qui modum hominis excederet. Hæc sunt animi etiam pridem alienati à me, & inuidentis gloriæ meæ, indicia: quæ equidem milites, quandiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem uiscerum meorum abrumpere, si in quos tam magna cõtuleram, uiliores mihi facerem. Sed iam non uerba punienda sunt, linguæ temeritas peruenit ad gladios. Hos (si mihi creditis) Philotas in me acuit. si ipsum dimisero, quo me conferã milites? cui caput meũ credã? Equitatui optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ iuuẽtutis unũ præfeci: salutẽ, spem, uictoriã meã fidei eius tutelæq; commmisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admoui. Mediam, qua nulla opulentior

regio

regio est, tot ciuium sociorumq; millia imperio eius ditioniq; subieci. Vnde præsidiũ petieram, periculum existit. Quàm feliciter in acie occidissem potius hostis præda, quàm ciuis uictima? Nũc seruatus ex periculis quæ sola timui, in hæc incidi quæ timere non debui. Soletis identidem à me milites petere, ut saluti meæ parcã. Ipsi mihi præstare potestis, quod suadetis ut faciã. Ad uestras manus, ad uestra arma confugio. inuitis uobis saluus esse nolo, uolentibus nõ possum, nisi uindicor. Tum Philotam religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo uelatũ iussit induci. Facile apparebat motos esse tam miserabili habitu, non sine inuidia paulo antè conspecti. Ducem equitatus pridie uiderant, sciebant regis interfuisse cõuiuio. Repente non reum quidem modo, sed etiã damnatum, imò uinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoq; tanti ducis, tam clari ciuis fortuna, qui modo duobus filijs Hectore & Nicanore orbatus, cum eo quem reliquũ calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaq; Amyntas regis prætor inclinatam ad misericordiam concionem rursus aspera in Philotam oratione commouit. Proditos eos esse Barbaris, neminem ad coniugem suam, neminem in patriam, & ad parentes fuisse rediturum: uelut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros. Haudquaquã prospere ipsius Amyntæ oratio

tio grata regi fuit, quòd coniugum, quòd patriæ admoni tos. pigriores ad cætera munia exequenda fecisset. Tūc Cenus quanquàm Philotæ sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acrius quàm quisquā in Philotā inuectus est, parricidam esse regis, patriæ, exercitus, clamitās: saxumq́; quod ante forte pedes iacebat, arripuit, emissurus in eum, ut pleriq; credidere, tormentis subtrahere cupiēs, sed rex manum eius inhibuit, dicēdæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter iudicari passurum se affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas, siue conscientia sceleris, seu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiscere audebat. Lachrymis deinde manātibus, linquente animo, in eum à quo tenebatur, incubuit. Abstersis'que amiculo eius oculis, paulatim recipiens spiritum ac uocem, dicturus uidebatur. Iamq́; rex intuens eum, Macedones, inquit, de te iudicaturi sunt. quæro an patrio sermone sis apud eos usurus? Tum Philotas. Præter Macedonas, inquit, pleriq; adsunt, quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus qua tu egisti, non ob aliud credo, quàm ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum rex, Ecquid uidetis odio etiam sermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe fastidit eum dicere. Sed dicat sanè utcunq; cordi est, dum memineritis æquè illum à nostro more atq; sermone abhorre-

re. Atque ita concione excessit. Tum Philotas, Verba, inquit, innocenti reperire facile est, modum uerborũ misero tenere difficile. Itaque inter optimam cõscientiam & iniquißimam fortunam destitutus, ignoro quo modo & animo meo & tempori pareã. Abest quidẽ optimus causæ meæ iudex, qui cur me ipse audire noluerit, nõ me Hercule excogito, cũ illi utiq; cognita causa tam damnare me liceat, quàm absoluere. Non cognita uero liberari ab absente non possum, qui à præsente damnatus sum. Sed quanquàm uincti hominis non superuacua solum, sed etiam inuisa defensio est, quæ iudicem non docere uidetur, sed arguere: tamen utcunque licet me dicere, memet ipse non deseram, nec committam ut damnatus etiam mea sententia uidear. Equidem cuius criminis reus sim, nõ uideo. Inter coniuratos nemo me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audierat, scire non potuit: Atqui cõiurationis caput me fuisse credit rex. Potuit ergo Dymnus eũ præterire, quem sequebatur: præsertim cum quærẽti socios uel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli. nõ enim detecto facinore nomen meũ præterijt, ut posset uideri socio pepercisse. Nicomachus, quem taciturum arcana de semetipso credebat, confessus, alijs nominatis me unum subtrahebat. Quæso commilitones, si Ceballinus non me adisset, nihil me de

coniuratis

cõiuratis scire uoluisset, num hodie dicerem causam nullo me nominãte? Dymnus sanè & uiuat adhuc, & uelit mihi parcere: Quid cæteri, qui de se confitebuntur? me uidelicet subtrahẽt? Maligna est calamitas: & ferè noxius, cũ suo supplicio crucietur, acquiescit alieno. Tot conscij ne in equuleum quidem impositi uerum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad uerũ crimen, & ad unũ reuertẽdum mihi est. Cur rem delatam ad te, tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc, qualecunq; est cõfesso mihi, ubicunq; es Alexãder, remisisti: dextrã tuã amplexus recõciliati pignus animi, conuiuio quoq; interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. Vel indiciũ tuum serua. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mẽsa tua, feci? quod nouũ facinus delatũ ad te, mutauit animũ tuum? graui sopore acquiescebam, cum me malis indormientẽ inimici uinciendo excitarũt. Vnde & parricidæ & proditori tam alti quies somni? Scelerati, cõscientia obstrepente, cum dormire non possint, agitant eos furiæ, non cogitato modo, sed & consummato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde dextra tua obtulerant. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quã clemẽtiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non testem, nõ pignus indicij exhibere poterat, impleturus

impleturus omnes metu si cœpisset audiri. Amatoris et scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius suspectã habui, quòd non ipse deferret, sed fratrẽ potius subornaret. Timui ne negaret mãdasse se Ceballino, & ego uiderer multis amicorum regis fuisse periculi causa. Sic quoq; cũ læserim neminem, inueni qui mallet perire me, quàm incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis accepturum fuisse, si insontes lacessissem? At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum diuinare potui? minime. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me cum à Ceballino interpolatus sum, mouere nõ poterat. At hercule si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos dissimulare nõ debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde post delatum indicium, quid opperiturus eram? Cubiculum regis solus intraui ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps cõiurationis fuit. Sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis è nobis corruptus est donis? quem ducem, quem præfectum impensius colui? Mihi quidem obijcitur, quòd societatem patrij sermonis asperner, quòd Macedonum mores fastidiã. Sic ego imperio quod dedignor, immineo. Iam pridem natiuus ille sermo cõmercio aliarum gentium exoleuit: tam uictoribus, quàm uictis peregrina

grina lingua discenda est. Non me hercule ista me magis lædunt, quàm quòd Amyntas Perdicæ filius insidiatus est regi, cum quo quòd amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu positum etiam uenerari necesse erat, utrū quæso, quòd nō diuinaui, reus sum? An impiorum amicis insontibus quoq; moriendum est? Quod si æquum est, cur tam diu uiuo? si iniustum, cur nunc demum occidor? At enim scripsi, misereri me eorum quibus uiuēdum esset sub eo qui se Iouis filium crederet. Fides amicitiæ, ueri consilij periculosa libertas, me decepistis: uos, quæ sentiebam, ne reticerem impulistis. Scripsisse me hoc fateor regi, non de rege. non enim faciebam inuidiam, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexāder uidebatur, qui Iouis stirpē tacitus agnosceret, quàm qui prædicatione iactaret. Sed quoniā oraculi fides certa est, sit deus causæ meæ testis. Retinete me in uinculis, dum consulitur Hammonius arcanum & occultum scelus. Interim qui regem nostrum dignatus est filiū, neminem eorū qui stirpi suæ insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, ne hanc quidem exhibendæ ueritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere uobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi: patrem nec ostendere possum, nec inuocare audeo, cum & ipse tanti criminis reus sit.

Parum est enim tot modo liberorum parentem, in unico filio acquiescentem, eo quoq; orbari, ni ipse in rogũ meũ imponitur. Ergo charissime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi uitã adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infelicẽ aduersantibus dijs? an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio adolescentia n. ea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior, tibi carnifex spiritum adimet, quem si fortuna expectare uoluisset, natura poscebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cum audisset uenenum à Philippo medico regi parari, deterrere eum uoluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num ullam autoritatem eius literæ habuerũt? Ego ipse quoties quæ audierã detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Sic & cum indicamus, inuisi: & cum tacemus, suspecti sumus. quid facere nos oportet? Cumq; unus è circunstantium turba exclamasset, Bene meritis non insidiari: Philotas, recte, inquit, quisquis es, dicis. Itaq; si insidiatus sum, pœnam non deprecor, & finem facio dicendi, quoniam ultima uerba grauia sunt uisa auribus uestris. Abducitur deinde ab ijs qui custodiebant eũ. Erat inter duces manu strenuus Be

lon

lon quidā,pacis artium,& ciuilis habitus rudis,uetus miles, ab humili ordine ad eum gradū in quo tunc erat, promotus: qui tacētibus cæteris,stolida audacia ferox, admonere eos cœpit,quoties quisq; diuersorijs quæ occu passent.deturbatus esset, ut purgamenta seruorū Philotæ reciperentur eo,unde cōmilitones expulisset:auro argentoq; uehicula eius onusta totis uicis stetisse: at ne in uicinia quidem diuersorij quenquā commilitonum receptum esse, sed per dispositos quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos,ne fremitu ullo murmurantium inter se,silentio uerius quàm somno excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines,Phrygasq; & Paphlagonas appellatos,qui non erubesceret Macedo natus homines linguæ suæ per interpretem audire.Cum Hāmonem cōsuli uellet,eundem Iouis arguisse mendaciū, Alexandrum filium agnoscentis, scilicet ueritum ne inuidiosum esset quod dij offerrent. Cum insidiaretur capiti regis & amici,non consuluisse eum Iouem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater eius solicitetur, qui præsit in Media: & pecunia,quæ eius custodiæ cōmissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum,non qui Iouem interrogent,quod ex rege cognouerint: sed qui gratias agant, qui uota pro incolumitate regis optimi persoluant. Tum uero uniuersa concio accensa est, & à corporis custodi-

bus initiũ factum, clamantibus discerpendum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui grauiora supplicia metueret, haud sanè iniquo animo audiebat. Rex in concionem reuersus, siue ut in custodia quoque torqueret, siue ut diligentius cuncta cognosceret, cõcilium in posterũ diem distulit. Quanquã in uesperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & cæteris quidẽ placebat, Macedonũ more obrui saxis. Ephestion autem & Craterus & Cenus tormentis ueritatẽ exprimẽdam esse dixerunt: & illi quoq; qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Concilio ergo dimisso Ephestion cum Cratero & Ceno ad quæstionem de Philota habendam consurgunt. Rex Cratero accersito, & sermone habito, cuius summa non edita est, in intimã diuersorij partẽ secessit, & remotis arbitris, in multam noctẽ quæstionis expectauit euentum. tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultro, Quid cessatis, inquit, reges inimicum interfectorem confitentem occidere? quid quæstione opus est? Cogitaui, uolui. Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, & dum obligantur oculi, dum uestis exuitur, gentium iura, deos patrios nequicquam apud surdas aures inuocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote & damnatus, & inimicis in gratiam regis torquentibus, laceratur.

ceratur. Ac primo quanquàm hinc ignis, illinc uerbera iam: nõ ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebãtur, non uocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed posteaquam intumescens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis oßibus incussos ferre non poterat: si tormentis adhibituri modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, iurare eos per Alexandri salutem uolebat, remouerit tortores. Et utroq; impetrato, Cratero, inquit, dic quid me uelis dicere. Illo indignante ludificari eũ, rursusq; renouante tortores, tempus petere cœpit dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret, indicaturus. Interim equites, nobilißimus quisq;, & ij maxime qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, posteaquã Philotam torqueri famà uulgauerat, legem Macedonum ueriti, qua cautũ erat, ut propinqui eorum qui regi insidiati erant, cum ipsis necarentur: alij se interficiunt, alij in deuios montes uastasq; solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso: donec rex tumultu cognito, legem se supplicio coniunctis sontium remittere edixit. Philotas uero ne à mendacio liberare se à cruciatu uoluerit, anceps coniectura est: quoniam & uera confeßis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus Egiloco quã familiariter usus sit, nõ ignoratis. Illum dico Egilocum, qui in acie cecidit. ille omniũ

malorum nobis causa fuit. Nam cum primum Iouis filium se salutari iußit rex, id indigne ferens ille. Hūc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actū est de nobis, si ista perpeti possumus, Non homines solum, sed etiam deos despicit, qui postulat deus credi. Amisimus Alexandrū, amisimus regem, incidimus in superbiam, nec dijs quibus se exæquat, nec hominibus quibus se eximit, tolerabilem. Nostróne sanguine deū fecimus, qui nos fastidiat? qui grauetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, si uiri simus, à dijs adoptabimur. Quis proauum eius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdicam occisos ultus est? Hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Egilocus dixit supra cœnā, & postero die prima luce à patre accersor. Tristis erat, & me mœstū uidebat. Audieramus enim quæ solicitudinē incuterēt. Itaq; ut experiremur utrum'ne uino grauatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum placuit, ac uenire. Eodemq; sermone ultro petito, adiecit, se, siue auderemus duces esse, proximus à nobis partes uindicaturū: siue deesset animus, consilium silentio esse tecturū. Parmenioni uiuo adhuc Dario intempestiua res uidebatur. non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dario uero sublato, præmiū regis occisi Asiam & totum Orientem interfectoribus esse cessurum. Approbatoq; consilio

consilio, in hæc fides data est, & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio: & hæc cōfessus, intelligo non prodesse mihi quod prorsus sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsis quoq; hastis os oculosq; eius euerberarēt, ut hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibus deinde ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura regem uiderentur, timuisse respondit, ne pater LXX. natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ custos, interim extingueretur. ipsiq; spoliato tātis uiribus, occidēdi regis causa nō esset. Festinasse ergo se, dum præmium haberet in manibus. Repræsentare consiliū, cuius patrē fuisse autorē nisi crederent, tormenta quanquā tolerare non posset, tamē nō recusare. Illi collocuti satis quæsitū uideri, ad regem reuertuntur, qui postero die, & quæ cōfessus erat Philotas, recitari & ipsum, quia ingredi nō poterat, iussit afferri. Omnia agnoscente eodem, Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producitur, multa affirmatione, animiq; pariter constantia & uultu abnuens quicquā sibi in regem cogitatū esse. Tormenta etiā deposcebat in semetipsum. Cum Philotas circumlatis oculis incideret in Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato, & recusanti transire ad eum, Patieris, inquit, Demetriū mentiri? rursusq; me excruciari? Calin uox sanguisq;

guisq; defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios uelle suspicabãtur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescẽs: qui ut præfectos regis circũstantes se uidit, Demetrium & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nicomacho nominatos more patrio dato signo saxis obruerunt. Magno non modo salutis, sed etiã uitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, nisi palam sontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps quæstio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri uidebatur: post confeßionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit. *

QVINT.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI

lexandri Magni regis Macedonum,
Liber septimus.

HILOTAM *sicut recentibus sceleris eius uestigijs iure affectum supplicio censuerant milites, ita postea quàm desierat esse quem odissent, inuidia in misericordiam uertitur. Mouerat & claritas iuuenis, & patris eius senectus atq; orbitas. Primus Asiã aperuerat regi, omniũ periculorum eius particeps: semper alterum aciei cornu defenderat, Philippo quoq; ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horũ cogitatio subibat exercitũ, seditiosæq; uoces referebãtur ad regem: queis ille haud sanè motus, satisq; prudens otij uitia negotio discuti, edicit ut omnes in uestibulo regiæ præsto afforent: quos ubi frequentes adesse cognouit, in concionem processit. Haud dubie ex composito, Affarios postulare cœpit, ut Lyncestes Alexander, qui multo ante quàm Philotas regem uoluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut suprà diximus) delatus, ter-*

 tium

tium iam annum custodiebatur in uinculis. Eundem in Philippi quoq; cædem coniuraſſe cum Pauſania, pro cõperto fuit: ſed quia primus Alexandrum regem ſalutauerat, ſupplicio magis quàm crimini fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri ſoceri eius preces iuſtam regis iram morabantur. Cæterum recruduit ſoporatus dolor: quippe ueteris periculi memoriã, præſentis cura renouabat. Igitur Alexãder ex cuſtodia educitur: iuſſusq; dicere, quanquã toto triennio meditatus erat defenſionẽ, tamen hæſitans & trepidus, pauca ex ijs quæ compoſuerat, protulit: ad ultimum nõ memoria ſolum, ſed etiã mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſſet, nõ memoriæ uitium. Itaque ex ijs qui proxime aſtiterãt, obluctantem adhuc obliuioni lanceis confoderunt: cuius corpore ſublato, rex introduci iuſſit Amyntam & Symmannam. Polemon uero minimus ex fratribus cum Philotam torqueri comperiſſet, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi chariſſimi fuerant, ad magna & honorata miniſteria illius maxime ſuffragatione producti: meminerat que rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi. Nec dubitabat huius quoque ultimi conſilij fuiſſe participes. Igitur olim ſibi eſſe ſuſpectos matris ſuæ literis, quibus eſſet admonitus, ut ab his ſalutem ſuam tueretur: cæterum ſe inuitum deteriora credentem, nunc manifeſtis indi-

cijs

eiјs uictum iußiſſe uinciri. Nam pridie quàm detegere tur Philotæ ſcelus, quin in ſecreto cum ipſo fuiſſent, nō poſſe dubitari. Fratrem uero, qui profugerit cum Philotas torqueretur, aperuiſſe fugæ cauſam. Nuper præter conſuetudinem officij, ſpecie amoris longius cæteris admouiſſe ſemetipſos lateri ſuo nulla probabili cauſa, ſeq; mirantem quòd non uice ſua tali fungerētur officio, ex ipſa trepidatione eorū perterritū, ſtrenue ad armige ros, qui proxime ſequebantur, receßiſſe. Ad hoc accede re, quod cū Antiphanes ſcriba equitū Amyntæ denunciaſſet pridie quàm Philotæ ſcelus deprehēſum eſſet, ut ex ſuis equis more ſolito daret iјs qui amiſiſſent ſuos, ſu perbe reſpondiſſe, niſi incepto deſiſteret, breui ſciturum quis ipſe eſſet. Iam linguæ uiolentiā, temeritatemq; uerborum, quæ in ſemetipſum iacularētur, nihil aliud eſſe, quàm ſceleſti animi indicē ac teſtem. quæ ſi uera eſſent, idem meruiſſe eos, quod Philotā. ſi falſa, exigere ipſum ut refellant. Productus deinde Antiphanes de equis non traditis, & adiectis etiam ſuperbe minis: inde captus Amyntas, facta dicendi poteſtate, Nihil, inquit, intereſt regis: peto, ut dum dico, uinculis liberer. Rex ſolui utrunque iubet, deſideranti'que Amyntæ ut habitus quoq; redderetur. armigeri lanceā dari iußit: quam ut læua comprehendit, euitato eo loco in quo Alexandri corpus paulo antè iacuerat, Qualiſcunque', inquit, exitus

exitus

exitus nos manet rex, confitemur prosperum tibi debitu ros, tristiorē fortunæ imputaturos. Sine præiudicio dicimus causam: liberis corporibus animisq; habitū etiam in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desinemus. Te quæso, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum obiectum est. Nos, rex, sermonis aduersus maiestatem tuam habiti nullius conscij sumus nobis. Dicerem iam pridem uicisse te inuidiam, nisi periculum esset, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterum etiam si militis tui uel in agmine deficiētis & fatigati, uel in acie periclitātis, uel in tabernaculo ægri, et uulnera cu rātis, aliqua uox asperior esset accepta, merueramus for tibus factis, ut malles ea tempori nostro imputare, quàm animo. Cum quid accidit tristius, omnes rei sunt. Corporibus nostris, quæ utiq; non odimus, infestas admouemus manus. Parentes liberis si occurrant, & ingrati & inuisi sunt. Contrà cum donis honoramur, cū præmijs onusti reuertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio nec lætitia moderata est. Ad omnes affectus im petu rapimur, uituperamus, laudamus, miseremur, irascimur. Vtcunq; præsens mouit affectio, modo Indiā adi re & Oceanum libet, modo coniugum & liberorū patriæq; memoria occurrit. Sed has cogitationes, has in-

ter

ter se colloquentium uoces signum tuba datum finit. In suos ordines quisq; currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Vtinã Philotas *quoq; intra uerba peccasset. Proinde ad id reuertar, propter quod rei sumus. Amicitiã quæ nobis cum* Philota *fuit, adeo non eo inficias, ut expetisse quoque nos, magnosq; ex ea fructus percepisse cõfitear. An uero* Parmenionis, *quem tibi proximum esse uoluisti, filium, omnes penè amicos tuos dignatione uincentẽ, cultum à nobis esse miraris?* Tu *hercule (si uerum audire uis) rex, huius nobis periculi causa es. quis enim alius effecit ut ad* Philotã *decurrerent qui placere uellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ ascendimus.* Is *apud te fuit, cuius gratiam expetere, & iram timere possemus. Si non propemodum tuo uerbe-ratu ei omnes te præeunte iurauimus, eosdem nos inimicos amicosq; habituros esse, quos tu haberes, hoc sacramento pietatis obstricti aduersaremur scilicet quem tum omnibus præferebat.* Igitur *si hoc crimen est, tu paucos innocẽtes habes, imò hercule neminẽ. Omne enim* Philotæ *amici esse uoluerunt: sed totidem quot uolebãt, esse non poterant.* Ita *si à conscijs amicos nõ diuidis, nec ab amicis quidem separabis illos qui idem esse uoluerunt. Quod igitur conscientiæ affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter et sine arbitris locutus est nobiscum.*

ſcum. At ego purgare non poſſem, ſi pridie quicquã ex uetere uita ac more mutaſſem. Nunc uero ſi ut omnibus diebus, illo quoque qui ſuſpectus eſt, fecimus, cõſuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus: & pridie quàm Philotas detectus eſt, hæc mihi cum Antiphane res erat: qui ſi nos ſuſpectos facere uult, quod illo die equos non dedimus, ſemetipſum, quod eos deſyderauerit, purgare non poterit. Anceps enim crimẽ eſt inter retinentem & exigentem, niſi quod melior eſt cauſa ſuum non tradẽtis, quàm poſcentis alienum. Cæterum, Rex, equos decem habui, è queis Antiphanes octo iam diſtribuerat iјs qui amiſerant ſuos. Omnino duos ipſe habebã, quos cum uellet abducere homo ſuperbiſſimus, certe iniquiſſimus, niſi pedes militare uellẽ, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutũ eſſe me cũ ignauiſſimo, & hoc unũ militiæ ſuæ uſurpante, ut alienos equos pugnaturis diſtribuat. Huc enim malorum uentũ eſt, ut uerba mea eodem tempore & Alexandro excuſem, & Antiphani. At Hercule mater de nobis inimicis tuis ſcripſit. Vtinã prudentius eſſet ſolicita pro filio, & non inanes quoq; ſpecies anxio animo figuraret. Quare enim non aſſcribit metus ſui cauſam? Deniq; non oſtendit autorem, quo facto dictóue noſtro mota, tam trepidas tibi literas ſcripſit. O miſeram conditionem meam, cui forſitan non periculoſius eſt tacere

quàm

quàm dicere. Sed utcunq; cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quàm causam. Agnosces autem quæ dicturus sum: quippe meministi cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te multos integros iuuenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quẽ præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius quàm expediebat mihi, executus sum imperium tuum. Gorgiam & Hecateũ & Gorgatam, quorũ bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quàm me, qui si tibi non paruissem, iure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neq; enim ulla alia matri tuæ persequẽdi nos causa est, quàm quòd utilitatẽ tuam muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & D C. equites adduxi, quorũ pars secutura me nõ erat, si militiã detrectãtibus indulgere uoluissem. Sequitur ergo ut quia illa propter hãc causam irascitur nobis, tu mitiges matrẽ, qui iræ eius nos obtulisti. Dum hæc Amyntas agit, forte superuenerant qui fratrẽ eius Polemonem, de quo ante est dictũ, fugientem consecuti, uinctũ reducebãt. Infesta cõcio uix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret. Atq; ille sanè interritus, Nihil, inquit, pro me deprecor, modo ne fratrũ innocẽtiæ fuga imputetur mea. Hic si defendi nõ potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quòd

quod ego, qui profugi, suspectus sum. Ad hæc elocuto uniuersa concio assensa est. Lacbrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis, ut solũ pro eo esset, quod maxime læserat. Iuuenis erat primo ætatis flore pubescẽs, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum enim à comitibus, & hæsitantem inter reuertendi fugiẽdiq; consiliũ, qui secuti erant, occupauerũt. Is tum flere cœpit, & os suum cõuerberare, mœstus nõ ob suã uicem, sed propter ipsum periclitãtium fratrum. Mouerat q; iam regem, non concionẽ modo, sed unus erat implacabilis frater, qui terribili uultu intuens eum, Tum, ait, demẽs lacbrymare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quo, & unde fugiebas? Effecisti ut reus capitis accusatoris uterer uerbis. Ille peccasse se, sed grauius in fratres, quàm in semetipsum fatebatur. Tum uero neque lachrymis, neq; acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperauerunt. Vna uox erat pari emissa consensu, ut insontibus & fortibus uiris parceret. Amici quoque data misericordiæ occasione consurgũt, flentesq; regẽ deprecãtur. Ille silẽtio facto, Et ipse, inquit, Amyntam mea sententia fratresq; eius absoluo. Vos autem iuuenes malo beneficij mei obliuisci, quã periculi uestri meminisse. Eadem fide redite in gratiã mecum,

cum, qua ipse uobiscũ reuertor. Nisi quæ delata essent, excußissem, ualde dißimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quàm suspectos. Cogitate neminem absolui posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta ignosce fratri tuo. Erit hoc simpliciter etiã mibi recõciliati animi tui pignus. Concione deinde dimissa, Polydamãta uocari iubet. Longe acceptißimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quanquã conscientia fretus in regiam uenerat, tamen ut iussus est frater suos exhibere, admodum iuuenes, & regi ignotos ob ætatem, fiducia in solicitudinem uersa, trepidare cœpit, sæpius quæ nocere possent, quàm quibus eluderetur, reputans. Iam armigeri quibus imperatum erat, produxerãt eos, cum exanguem metu Polydamanta propius accedere iubet: submotisq; omnibus, Scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti sumus, maxime ego ac tu, quos amicitiæ specie fefellit: ad quẽ persequendum puniendumq; (uide quantum fidei tuæ credam) te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediã. & ad præfectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatẽ famæ antecedas. Noctu perueni re illuc te uolo: postero die, quæ scripta erunt, exequi. Ad Parmenionẽ quoq; epistolas feres, unam à me, alteram Philotæ nomine scriptam. Signum annuli eius in

mea potestate est. Si pater credit à filio impressum, cum te uiderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impensius etiam quàm exigebatur, premittit operā. Collaudatusq;, & præmijs oneratus, deposita ueste quā habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim coniuges ac liberi uinculum fidei obsides apud regē erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca, camelis XI. die, quo destinauerat, peruenit. Et prius quàm ipsius nunciaretur aduentus, rursus Polydamas uestem Macedonicā sumit, & in tabernaculum Cleandri (prætor hic regius erat) quarta uigilia peruenit. Redditis deinde literis, cōstituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Nanque cæteris quoque literas regis attulerat. Iam ad eum uenturi erant, cum Parmenioni Polydamanta uenisse nunciauerunt: qui dum lætatur aduentu amici, simulq; noscendi quæ rex ageret, auidus (quippe longo interuallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuersoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosq; nemoribus manu consitis. Ea præcipue regum Satraparumq; uoluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus erat imperatum literis regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Parmenion à Polydamante literas traditas legere cœpisset. Polydamas procul ueniens, ut à Parmenione con

spectus

spectus est, uultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuáque gratulatione functi, Polydamas epistolam à rege scriptam ei tradidit. Parmenion uinculum epistolæ soluẽs, quidnam rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis literis cogniturum esse respondit. Quibus Parmenion lectis, rex, inquit, expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem, & nunquã cessantem. Sed tempus saluti suæ tanta iam parta gloria parcere. Alteram deinde epistolam Philotæ nomine scriptam lætus, quod ex uultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit, cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri qui ad aditum nemoris astiterant, cognita cæde, cuis causa ignorabatur, in castra perueniũt, et tumultuoso nuncio milites concitant. Illi armati ad nemus in quo perpetrata cædes erat, coëũt, & ni Polydamas, cæteriq; eiusdem noxæ participes dedantur, murum circundatum nemori euersuros denunciant, omniumq; sanguine duci parentaturos. Cleãder primores eorũ intromitti iubet, literasq; regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in regẽ, precesq; ut ipsum uindicarẽt, cõtinebantur. Igitur cognita regis uoluntate, nõ quidẽ indignatio, sed tamẽ seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remãserũt, qui saltẽ ut corpus ipsius sepelire permitterẽt, precabãtur. Diu id negatũ est

Cleandri metu, ne offenderet regem. Pertinacius deinde precantibus, materiem cõsternationis subtrahendam ratus, capite deciso truncum humare permisit. Ad regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militiæ domiq; clari uiri. Multa sine rege prospere, rex sine illo nihil magnæ rei gesserat. Felicissimo regi, & omnia ad fortunæ suæ exigẽti modũ satis fecit, LXX. natus annos, iuuenis, ducis, & sæpe etiam gregarij militis munera expleuit. Acer cõsilio, manu strenuus, charus principibus, uulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectũ fecerint, ambigi potest: quia Philotas ultimis cruciatibus uictus, uerane dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormẽtorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexãder quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cætero exercitu ratus, in unam cohortem secreuit, ducemq; his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondã intima familiaritate coniunctum. Ferè ijdem erant, quos alioqui rex habuerat inuisos. Nam cum experiri uellet militũ animos, admonuit qui literas in Macedoniam ad suos scripsisset, ijs quos ipse mittebat, perlaturis, cũ fide traderet. simpliciter ad necessarios suos quisq; scripserat, quæ sentiebat. Alijs grauis erat, plerisque non ingrata militia. Ita & agentium gratias & querentium

querentium literæ exceptæ sunt. Et qui forte tediũ laboris per literas erant questi, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere ignominiæ causa iubet, fortitudine usurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & consilium temerarium forsitan: quippe fortißimi iuuenes cõtumelijs irritati erãt, sicut omnia alia felicitas regis excepit. Nihil illis ad bella prõptius fuit. Incitabat uirtutem & ignominiæ demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant. His ita compositis Alexander Arianorum Satrape cõstituto, iter pronunciari iubet in Agriaspas, quos iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant, ex quo frigore uictusq; penuria Cyri exercitũ affectum, tectis & commeatibus iuuerant. Quintus dies erat ut in eam regionem peruenerat. cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitũ manu irrupisse rursus in Aulicos. Itaq; Caronum, & Erignũ cum Artabazo & Andronico & VI. millibus Græcorum peditum, DC. equites sequebantur. Ipse LX. diebus gentem Euergetarum ordinauit. magna pecunia ob egregiã in Cyrum fidem donata. Relicto deinde qui ijs præesset Amenide (scriba is Darij fuerat) Arachosios, quorum regio ad ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum qui sub Parmenione fuerat, occupauit. Sex millia Macedonum erant, & CC. nobiles, & quinque millia Græ-

eorum cum equitibus ducentis, haud dubie robur omniũ uirium regis. Arachosijs datus Memnon prætor, quatuor millibus peditum, & DC. equitibus in præsidium relictis. Ipse rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo cõmertio uolentem mutuos usus, cum exercitu intrauit. Paramedesidæ appellãtur, agreste hominum genus, & inter Barbaros maxime inconditum. locorum asperitas, hominum quoq; ingenia durauerat. Gelidißimum Septentrionis axem ex magna parte spectant. Bactrianis ad Occidentem coniuncti sunt. Meridiana regio ad mare Indicũ uergit. Tuguria latere primo struunt. Et quia sterilis est terra materia, in nudo etiam montis dorso usque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæterum structura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur. Ad ultimum in carinæ maximæ modum coit. Ibi foramine relicto superne lumen accipiunt. Ad medium uites & arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defossæ latent. Cum niue discussa aperiri humus cœpit, cœlo soliq; redduntur. Cæterum adeo altæ niues premũt terram gelu & perpetuo penè rigore constrictæ, ut ne auium quidem, feræue ullius uestigiũ extet. Obscura cœli uerius umbra quàm lux nocti similis premit terrã, uix ut quæ prope sunt, cõspici poßint. In hac tamen omnis humani cul-

tus

tus solitudine destitutus exercitus, quicquid malorũ tolerari potest, pertulit, inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimauit rigor insolitus niuis, multorũ adussit pedes, plurimorũ oculis præcipue perniciabilis fuit. fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant: quæ cum moueri desissent, uis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A cõmilitonibus torpentes excitabantur. Neq; aliud remediũ erat, quàm ut ingredi cogerentur. Tum demũ uitali calore moto, membris aliquis redibat uigor. Si qui tuguria Barbarorũ adire potuerunt, celeriter refecti sunt. Sed tãta caligo erat, ut ædificia nulla alia res quàm fumus ostẽderet. Illi nunquam ante in terris suis aduena uiso, cum armatos repente conspicerent, exaniti metu, quicquid in tugurijs erat, afferebant, ut corporibus ipsorum parceretur, orãtes. Rex agmen circuibat pedes, iacentes quosdam erigens, & alios, cum ægre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad cultiora peruentum loca est, commeatuq; largo recreatus exercitus, simul & qui consequi non poterant, in illa castra uenerunt. Inde agmen processit ad Caucasum montẽ, cuius dorsum Asiam perpetuo iugo diuidit. hinc simul mare quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum,

& amnem Araxẽ, aliaq́; regionis Scythiæ deserta spe-ctat. Taurus secundæ magnitudinis mons committitur Caucaso. à Cappadocia se attollens Ciliciam præterit, Armeniæq́; montibus iungitur. sic inter se tot iuga uelut serie cohærẽtia perpetuum habent dorsum: ex quo Asiæ omnia ferè flumina, alia in rubrũ, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. Septemdecim dierum spacio Caucasum superauit exercitus: Rupes in eo decem in circuitu stadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit, in qua uinctum Promethea fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est. Septem millibus seniorum Macedonũ, & præterea militibus quorũ opera uti desisset, permissum in nouã urbem considere. Hanc quoq; Alexandriam incolæ appellauerunt. At Bessus Alexandri celeritate perterritus, dijs patrijs sacrificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusq́; copiarum inter epulas de bello consultabat. Graues mero suas uires extollere, hostium nunc temeritatem, nunc paucitatẽ spernere incipiunt. Præcipue Bessus ferox uerbis, & parto per scelus regno superbus, ac uix potens mentis dicere orditur, Socordia Darij creuisse hostium famã. Occurrisse enim Ciliciæ angustißimis faucibus, cum retro cedẽdo posset perducere incautos in loca naturæ situ inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter

quas

quas deprehēsus hostis, ne fugæ quidem, nedum resisten di occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem uelut murum obiecturum hosti, dum ex finitimis gentibus ualida auxilia concurrerent. Vēturos autem Chorasmios, & Dacas, Sagasq́;, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas, quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri eius nō poßent Macedonis militis uerticē æquare. Conclamant temulenti unam hanc sententiam salubrem esse: & Bessus circūferri merum largius iubet, debellaturus super mensam Alexandrum. Erat in eo conuiuio Cobares natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, non uanißimi cuiusque ludibrium) magis profeßione quàm scientia celeber, alioqui moderatus & probus. Is cum præfatus esset, scire seruo utilius parere dicto, quàm afferre consilium, cum illos qui pareant, idem quod cæteros maneat, qui uero suadeãt, proprium sibi periculum: poculum etiam quod habebat in manu, tradidit: quo accepto Cobares, Natura, inquit, mortalium hoc quoq; nomine praua & sinistra dici poteſt, quòd in suo quisq; negotio hebetior est, quàm in alieno. Turbida facta sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat alijs metus, alijs cupiditas, nonnunquàm naturalis eorum quæ cogitaueris, amor. Nam in te superbia non cadit. Expertus es unumquēq;, quod ipse repereris, aut solū aut optimum

O 5 ducere.

ducere. Magnum onus sustines capite regium insigne. Hoc aut moderate proferēdum est, aut, quod abominor, in te ruet. Consilio non impetu opus est. Adiicit deinde quod apud Bactrianos uulgo usurpabāt, Canem timidū uehementius latrare, quàm mordere. Altissima queq; flumina minimo sono labi. Quæ inserui, ut qualiscunq; inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspensam dederat expectationem sui. Tum consilium aperit, utilius Besso quàm gratius. In uestibulo, inquit, regiæ tuæ uelocissimus constat rex. Ante ille agmen, quàm tu mensam istam mouebis. Nunc ob Tanai exercitū accerses, & armis flumina oppones. Scilicet quà tu fugiturus es, hostis sequi nō potest. Iter utriq; cōmune est, uictori tutius. Licet strenuū metū putes esse, uelocior tamen spes est. Quin ualidioris occupas gratiam dedisq; te? Vtcunq; cesserit, meliorem fortunā deditus quàm hostis habiturus. Alienū habes regnum, quò facilius eo careas. Incipies forsitan iustus esse rex, cum ipse fecerit, qui tibi & dare potest regnū, & eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exequi superuacuū est. Nobilis equus umbra quoq; uirgæ regitur: ignauus ne calcari quidem cōcitari potest. Bessus et ingenio & multo mero ferox, adeo exarsit, ut uix ab amicis, quo minus occideret eum (nam strinxerat quoq; acinacem) contineretur. Certe è conuiuio prosiliuit haudquaquam potens

lens mētis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexan*drum transfugit. octo millia Bactrianorū habebat arma-ta Bessus, qu e quandiu propter cæli intemperiem* In*diam potius Macedonas petituros crediderant, obedien ter imperata fecerūt. Postea quàm aduentare* Alexan*drum compertum est, in suos quisq; uicos dilapsi Bessum liquerunt. Ille cum clientiū manu, qui non mutauerāt fi-dē,* Oxo *amne superato, exustisq; nauigijs quibus trāsi erat, ne ijsdem hostis uteretur, nouas copias in Sogdia nis contrahebat.* Alexander Caucasum *quidē (ut suprà dictum est) transierat, sed inopia frumenti prope ad fa-mem uentum erat. Succo ex sisama expresso, haud secus quàm oleo artus perungebant Sed huius succi ducenis quadragēis denarijs amphoræ singulæ, mellis denarijs* CCCXC. CCC. *uini æstimabātur: tritici nihil aut ad-modum exiguum reperiebatur. Syros uocabant* Barba*ri, quos ita solerter abscondunt, ut nisi qui defoderunt, inuenire non poßint. In ijs cōditæ fruges erāt. In qua-rum penuria milites fluuiatili pisce, & herbis sustine-bantur. Iamq; hæc ipsa alimenta defecerant, cū iumen-ta quibus onera portabant, cædere iußi sunt. horum carne, dum in* Bactrianos *peruentum, traxere uitam.* Bactrianæ *terræ multiplex & uaria natura est. Ali-bi multa arbor & uitis largos mites'que fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt,*

frumento

frumento conseruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnā deinde partem eiusdem terræ steriles arenæ tenent. Squalida siccitate regio, non hominem, non frugem alit. Cū uero uenti à Pontico mari spirant, quicquid sabuli in campis iacet, cōuertunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaq; pristini itineris uestigia intereunt. Itaq; qui transeunt campos, nauigantium modo noctu sydera obseruant, ad quorum cursum iter dirigunt: & propemodum clarior est noctis umbra, quā lux. Ergo interdiu inuia est regio, quia nec uestigium quod sequantur, inueniunt, & nitor syderum caligine absconditur. Cæterum si quos ille uentus qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed quā mitior terra est, ingens hominum equorumq; multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites XXX. millia expleuerant. Ipsa Bactra regionis eius caput sita sunt sub mōte Paropamiso. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen. hic regi statiua habenti nunciatur ex Græcia Peloponensium Laconumq; defectio. Nondum enim uicti erant, cum proficiscerentur tumultus eius principia nuntiaturi: & alius præsens terror affertur, Scythas qui ultra Tanaim amnem colunt, aduentare Besso ferētes opem. Eodem tempore, quæ in gēte Ariorum Caucarus & Erignus gesserāt, perferuntur. Commissum erat prælium inter Macedones

nes Ariosq́. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat: qui cum pugnam segnem utrinq́ æquis uiribus stare uidisset, in primos ordines adequitauit, demptaq́ galea, inhibitis qui tela iaciebant, si quis uiritim dimicare uellet, prouocauit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux illius exercitus, grauis quidem ætate, sed & animi & corporis robore nulli iuuenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans, Venit, inquit, dies quo aut uictoria, aut morte honestissima, quales amicos & milites Alexãder habeat, ostendam. nec plura elocutus, equum in hostem agit. Crederes imperatum, ut acies utræque tela cohiberent. Protinus certe recesserunt dato libero spatio, intenti in euentum non duorum modo, sed etiam suæ sortis: quippe alienũ discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erignus modica capitis declinatione uitauit. At ipse infestam sarissam equo calcaribus concito in medio Barbari gutture ita fixit, ut per ceruicẽ emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex uulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes hastam manu cõplexus, quo maturius interiret, ictum hostis adiuuit: & Barbari duce amisso, quem magis necessitate quàm sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigno tradunt. Rex bis quidem læ-

tus,

tus, de Spartanis haudquaquã securus, magno tamẽ animo defectum eorum tulit, dicens non antè ausos consilia nudare, quàm ipsum ad fines Indiæ peruenisse cognouissent. Ipse Bessum persequens, copias mouit, cui Erignus spolia Barbarica ceu optimum belli decus præferens occurrit. Igitur Bactrianorum rege Artabazo tradita, sarcinas, & impedimẽta ibi cũ præsidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Susitanorũ intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut ante dictum est) penuria, prius desperatione, quàm desiderio bibendi sitim accẽdit. Per CCCC. stadia ne modicus quidem humor existit. Arenas uapor æstiui solis accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud secus quã continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata lucem tegit. Cãporumq; non alia quàm uasti & profundi æquoris species est. Nocturnum iter tolerabile uidebatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Cæterum cum ipsa luce æstus oritur, omnem'que naturalem absorbet humorem siccitas, ora uiscerâque penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & consistere & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararunt aquam. Hæc pãulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu rursum desiderium humoris accensum est. Ergo quicquid uini oleiq; erat,

hominibus

hominibus ingerebatur. Tantaq; dulcedo bibēdi fuit, ut in posterū sitis non timeretur. Graues deinde auide hausto humore, non sustinere arma, non ingredi poterant: & feliciores uidebantur, quos aqua defecerat, cum ipsi sine modo infusam uomitu cogerētur egerere. Anxium regem tantis malis circunfusi amici, ut meminisset sui, orabant. Animi sui magnitudinem unicum remediū deficientis exercitus esse, cum ex ijs qui praecesserāt ad capiendum locum castris, duo occurrunt utribus aquā gestātes, ut filijs suis, quos in eodem agmine esse, & aegre pati sitim non ignorabant, occurrerent: qui cum in regem incidissent, alter ex ijs utre resoluto uas quod simul ferebat, implet porrigens regi. Ille accipit, percontatus quibus aquam portarent. filijs ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, nec solus, inquit, bibere sustineo, nec tam exiguum diuidere omnibus possum. Vos currite, & liberis uestris, quod propter illos attulistis, date. Tandē ad flumen Oxum ipse peruenit prima ferè uespera. Sed exercitus magna pars nō poterat sequi. In edito mōte ignes iubet fieri, ut ij qui aegre sequebantur, haud procul castris eos abesse cognoscerent. Eos autem qui primi agminis erant, mature cibo ac potione firmatos implere alios utres, alios uasa quibuscunque aqua posset portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso

spiritu

ſpiritu extincti ſunt. Multóque maior horum numerus fuit, quàm ullo amiſerat prælio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, quà ueniebat exercitus, conſtitit. Nec ante ad curãdum corpus receſsit, quàm præterierant qui agmen ſequebantur: totãq; eam noctem cum magno animi motu perpetuis uigilijs egit. Nec poſtero die lætior erat, quia nec nauigia habebat, nec pons erigi poterat circum amnem, nudo ſolo, & materia maxime ſterili. Conſilium igitur, quod unũ neceſsitas ſubiecerat, init. Vtres quamplurimos ſtramentis refertos diuidit. His incubantes trãſnauere amnem: quiq; primi tranſierant, in ſtatione erant, dum traijcerent cæteri. Hoc modo V I. *demum die in ulteriore ripa totum exercitum expoſuit. Iamq; ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi, cum ea quæ in Suſianis erant, cognoſcit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo. Sed nullis meritis perfidia mitigari poteſt, quæ tamẽ iam minus in eo inuiſa eſſe poterat. quia nihil ulli nefas tunc in Beſſum interfectorem regis ſui uidebatur. Titulus facinoris ſpecioſus præferebatur, uindicta Darij. Sed fortunam, non ſcelus oderant Beſsi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum ſuperaſſe cognouit, Dataphernem & Catenem, quibus à Beſſo maxima fides habebatur, in ſocietatẽ rei aſciſcit. Illi promptius adeunt quàm rogabantur, aſſumptisq; octo fortiſsimis*

nis iuuenibus talem dolum intendũt. Spitamenes pergit ad Bessum, & remotis arbitris comperisse ait se insidiari ei Dataphernem & Catenem, ut uiuũ Alexandro traderent, agitantes à semet occupatos esse, & uinctos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gratias agit, partim auidus explendi supplicij adduci eos iubet. Illi manibus sua sponte religatis à participibus cõsilij trahebãtur: quos Bessus truci uultu intuens cõsurgit manibus non temperaturus. At illi simulatione omissa circunsistunt eum, & frustra repugnantem uinciunt, direpto ex capite regni insigni, laceratáq; ueste, quam spolijs occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ultores adesse confessus, adiecit non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cuius uictoriam semper etiam hostis adiuuisset. Multitudo an uindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi qui uinxerãt, iussu Alexandri fecisse ipsos ementiti dubios adhuc animos terruissent. In equum impositũ Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc rex, quibus matura erat missio, relictis DCCCC. ferè, equiti bina talenta dedit, pediti ter denariûm millia, monitosq; ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli nauaturos operam pollicebantur. Tum Bessus perducitur. Peruentum erat in paruulum oppidum, Branchidæ eius incolæ erant. Mileto quondã iussu

Xerxis cum è Græcia rediret, transierant, & in ea sede consliterant: qui templum, quod Didymaon appellatur, in gratiã Xerxis uiolauerant. mores patrij nõdum exoleuerant, sed iam bilingues erant, paulatim à domestico externoq; sermone degeneres. Magno igitur gaudio regẽ excipiũt, urbem seq; dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militarẽt, cõuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem. Proditis ergo, siue iniuriæ, siue originis meminisse mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententijs, seipsum consideraturum, quod optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrẽtibus Branchiadas secũ procedere iubet. Cumq; ad urbem uẽtum esset, ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circũire iussa, & dato signo diripere urbem proditorũ receptaculum, ipsosq; ad unũ cædere. Illi inermes passim trucidãtur, nec aut commercio linguæ, aut suppliciorum uelamentis precibusq; inhiberi crudelitas potest. Tandem ut deijcerent, fundamenta murorũ ab imo moliuntur, ne quod urbis uestigium extaret. Nec mora, lucos quoq; sacros nõ cædunt modo, sed etiam extirpant, ut uasta solitudo, & sterilis humus excussis etiã radicibus linqueretur: quæ si in ipsos proditionis autores excogitata essent, iusta ultio esse, nõ crudelitas uideretur. Nunc culpã maiorem posteri luere, qui ne uiderant quidem

dem Miletum, ideo & Xerxi non potuerant prodere. Inde processit ad Tanaim amnem. Quo productus est Bessus non uinctus modo, sed etiam omni uelamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inserta catena, tam Barbaris quàm Macedonibus gratū spectaculū. Tum Spitamenes, Et te, inquit, & Dariū reges meos ultus, interfectorē domini sui adduxi, eo modo captū cuius ipse fecit exēplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit. & hoc solatio dignus est. Alexander multum collaudato Spitamene, conuersus ad Bessum, Cuius, inquit, feræ rabies occupauit animum tuum, cum regem de te optime meritum prius uincire, deinde occidere sustinuisti? Sed huius parricidij mercedē falso regis nomine persoluisti. Ibi ille facinus purgare non ausus, regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere ipsi possit, qui si cessasset, alium fuisse regnum occupaturū. Et Alexander Oxatrē fratrem Darij, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere, tradiq; Bessum ei, ut cruci affixū mutilatis auribus naribusq; sagittis cōfigerent Barbari, asseruarētq; corpus, ut ne aues quidē contingerent. Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur. Aues non ab alio quàm à Catene posse prohiberi adijcit, eximiam eius artem cupiēs ostendere. Nanque adeo certo ictu destinata feriebat,

 ut aues

ut aues quoq; exciperet. Nam si forsitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis uideri hæc ars poßit, tamen ingens uisentibus miraculum, magnoq; honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus qui Bessum adduxerant, data sunt. Cæterum supplicium eius distulit, ut eo loco in quo Darium ipse occiderat, necaretur. Interea Macedones ad petendum pabulum incôposito agmine egreßi, à Barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimũtur, pluresq; capti sunt, quàm occisi. Barbari autem captiuos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. XX. millia latronum erant, fundis, sagittisq; pugnam inuadunt. quos dum obsidet rex, inter promptißimos dimicans sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum quidẽ mœsti & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie rex: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaq; postero die misere Legatos ad regem: quos ille protinus iußit admitti, solutisq; fascijs magnitudinem uulneris dißimulans, crus Barbaris ostendit. Illi iußi cõsidere affirmãt, non Macedonas, quàm ipsos fuisse tristiores, cognito uulnere ipsius, cuius si autorẽ reperissent, dedituros fuisse. Cum dijs enim pugnare sacrilegos tantum. Cæterum se gentem in fidem dedere, superatos uirtute illius. Rex fide data, & captiuis receptis, gentem in deditionem accepit. Castris inde motis,

lectica

lectica militari ferebatur, quā pro se quisque eques pedesq; subire certabant. Equites, cum quibus rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant. Pedites contrà, cum saucios commilitones ipse gestare assueuisset, eripi sibi proprium officium tum potissimū cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto utriusq; partis certamine & sibi difficilem, & præteritis grauem electionem futurā ratus, inuicem subire eos iussit. Hinc quarto die ad urbem Marupenta peruentū est. LXX. stadia murus urbis amplectitur. Arx illinc cingitur. Muro ac præsidio urbis relicto, proximos uicos depopulatur, atq; urit. Legati deinde Aulorum Scytharum supeueniunt, liberi ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos Barbarorum cōstabat. Armis abstinebāt, nisi lacessiti Libertatis modico & æquali usu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne allocutus, ad hos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quendā misit ex amicis, qui denunciaret his ne Tanaim amnem regionis iniussu regis transirent, eidē mandatum, ut contemplaretur locorum situm. & illos quoq; Scythas qui super Bosphoro incolunt, uiseret. Cōdendæ urbis sedem super ripā Tanais eligeret, claustrū etiam perdomiturus, & quod deinde decreuerat. Sed consiliū distulit Sogdianorum nunciata defectio, quæ Bactrianos quoq; traxit. VII. millia equitum erant, quorum

P 3 autoritatem

autoritatem cæteri sequebantur. Alexander Spitamenem & Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coërcendo eos qui mouerant res, iußit accersiri. At illi defectionis ad quam coërcendam euocabantur, autores, uulgauerant fama, Bactrianos equites à rege omnes ut occiderentur accersiri, id'que imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sæuitiam, quàm Beßi parricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte iam motos, metu pœnæ haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim iubet. Ipse aliam urbem regionis eiusdem corona capit, signóque ut puberes interficerentur dato, reliqui in prædam cessere uictoris. Vrbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni, ualida gens, obsidionem, non ut honestiorem modo, sed etiam ut tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex quinquaginta equites præmisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulq; inexorabilem animum in deuictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia regis ipsos dubitare respondēt, equitesq;

tes que tendere extra munimenta urbis iubent. Hospitaliter deinde exceptos, grauésque epulis, & somno, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus quàm par erat motus, urbem corona circundedit, munitiorem, quàm ut primo impetu capi posset. Itaque Meleagrum & Perdicam in obsidionem iungit, Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quàm hunc regem, & Semiramim, in queis & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emi cuisse credebat. Cæterum pertinacia oppidanorum eius iram accendit. Itaque captam urbem diripere iussit delectos Macedones haud iniuria infestos, & ad Meleagrum & Perdicam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit: quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse rex ad ultimum periculum uenit. Nanque ceruix eius saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certe uelut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduersus ea quæ cæteros terrent, nondum percurato uulnere acrius obsidioni institit, naturalem celeritatem ira cōcitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia ingens

nudauerit spatium, per quod irrupit, uictorq; urbem dirui iussit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & DCCC. equitibus ad urbem Maracandam misit. Spitamenes transfuga præsidio Macedonum inde deiecto, muris urbis eius incluserat se, haud oppidanis cõsilium defectionis approbantibus. Sequi tamen uidebantur, quia prohibere non poterãt. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum soli occupauerant castris, muro circũdedit. LX. stadiorum urbis murus fuit, hanc quoq; urbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut XVII. die, qua munimenta excitata erãt, tecta quoq; urbis absoluerẽtur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisq; munus (nam diuisum erat) primus ostenderet. Incolæ nouæ urbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit: quorum posteri nunc quoque non apud eos tam longa ætate propter memoriã Alexandri exoleuerũt. Rex Scytharum, cuius tum ultra Tanaim imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderãt, suis impositam esse ceruicibus, fratrem Charcasim nomine cum magna equitum manu misit ad diruendam eam, proculq; amne ad submouẽdas Macedonũ copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quas Europeos uocant, diuidit. Idem Asiam & Europam finis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul

Thracia

Thracia sita ab Oriēte ad Septentrionē se uertit. Sarmatarumq́; (ut quidam credidere) non finitima, sed pars est. Recta deinde regionem aliam ultra Istrum iacentem colit. Vltima Asiæ, quæ Bactra sunt, stringit, habitat quæ Septentrioni proxima sunt. Profundæ inde syluæ uastæq́; solitudines excipiunt. Rursus quæ ad Tanaim & Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente nō prouisum bellum Alexander gesturus, cum in cōspectu eius obequitaret hostis, adhuc æger ex uulnere, præcipue uoce deficiens, quam & modicus cibus, & ceruicis extenuabat dolor, amicos in cōsilium aduocari iubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas tēporis. Bactriani defecerāt. Scythæ etiā lacesse bant. Ipse non insistere in terra, non equo uehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoq; incusans querebatur, se iacere segnem, cuius uelocitatē nemo antea ualuisset effugere. Vix suos credere non simulari ualetudinem. Itaq; qui post Dariū uictum ariolos & uates consulere desierat, rursus ad superstitionem humanarū gentiū ludibria reuolutus, Aristandrū, cui credulitatē suam addixerat, explorare euentum rerum sacrificijs iubet. Mos erat aruspicibus exta sine rege spectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc rex dum fibris pecudum exploratur euentus latentium rerum, prius ipsum considere, deinde amicos iu-

bet, ne cōtentione uocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Ephestion Craterus & Erignus erant cum custodibus in tabernaculum admißi. Discrimen, inquit, me occupauit, meliore hostium quàm meo tempore. Sed necessitas ante rationē est, maxime in bello, quod raro permittitur tempore legere. Defecere Bactriani, in quorum ceruicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Had dubia fortuna si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contempti ad illos qui defecerunt, reuertemur. Si uero Tanaim transierimus, & ubiq; inuictos esse nos Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit patere Europam uictoribus? fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio, quod trāsituri sumus. Vnus amnis interfluit, quē si traijcimus, in Eurōpā arma proferimus. Et quāti æstimandum est, dum Asiam subigimus, in alio quodammodo trophæa statuere, & quæ tam lōgo interuallo natura uidetur diremisse, una uictoria subito committere? At hercule si paululum cessauerimus, in tergis nostris Scythæ hærebunt. An soli sumus, qui flumina tranare possumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc uicimus. Fortuna belli artem uictos quoq; docet. Viribus amnem traijciendi exemplū fecimus nuper: hoc ut Scythæ imitari nesciāt, Bactriani docebūt. Præterea unus gentis huius adhuc exercitus uenit, cæteri expectantur.

Ita

Ita bellum uitando alemus, & quod inferre possemus, accipere cogemur. Manifesta est consilij mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo uti meo, dubito, quia ex quo hoc uulnus accepi, nõ equo uectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi uultis, ualeo amici. Satis uirium est ad toleranda ista. Aut si iam adest uitæ meæ finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quassa adhuc uoce subdeficiens uix proximis exaudienti bus dixerat, cum omnes à tam præcipiti consilio regem deterrere cœperunt: Erignus maxime, qui haud sanè au toritate proficiens apud obstinatum animũ, superstitionem, cuius potens nõ erat rex, incutere tentauit, dicẽdo deos quoq; obstare consilio, magnumq; periculum, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigno tabernaculum regis, Aristander occurrerat, tristia exta fuisse significans, hæc ex uate comperta Erignus nunciabat. Quo inhibito Alexander nõ ira solum, sed etiam pudore con fessus, quòd superstitio quã celauerat, detegebatur, Ari standrum uocari iubet. Qui ut uenit, intuens eum, Nõ rex, inquit, sed priuatus sum. sacrificiũ ut faceres mandaui. Quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me professus es? Erignus arcana mea & secreta te prodente cognouit. Quem certum me hercule habeo extorum interpretem metu suo. tibi autem sæpius quàm potest denũcio, ipse mihi indices quid ex extis

cognoueris,

cognoueris, ne poßis inficiari dixiſſe quæ dixeris. Ille exanguis attonitoq; ſimilis ſtabat, per metum etiam uoce ſuppreſſa. Tandemq; eodem metu ſtimulante, ne regis expectationẽ moraretur, Magni, inquit, laboris nõ irriti diſcrimẽ inſtare prædixi. Nec mea ars magis quã beneuolentia me perturbat. Infirmitatẽ ualetudinis tuæ uideo, & quantum in uno te ſit, ſcio. Vereor ne nõ præſenti fortunæ tuæ ſufficere poßis. Rex iuſſum confidere felicitati ſuæ remiſit.' Sibi enim ad alia gloriam concedere deos. Cõſultanti deinde cum iiſdem, quo nam modo flumen tranſiret, ſuperuenit Ariſtander, nõ aliàs lætiora exta uidiſſe ſe affirmans, utiq; prioribus longe diuerſa: tum ſolicitudinis cauſas aperuiſſe, nunc prorſus egregie litatũ eſſe. Cæterum quæ ſubinde nunciata ſunt regi, continuæ felicitati rerum eius impoſuerãt labem. Menedemum (ut ſuprà dictum eſt) miſerat ad obſidendum Spitamenem Bactrianæ defectionis autorem. Qui comperto hoſtis aduentu, ne muris urbis includeretur, ſimul fretus excipi poſſe quem uenturum ſciebat, conſedit occultus. Syluestre iter apta inſidijs tegendis erat. Ibi Dacas cõdidit. Equi binos armatos uehunt, quorum inuicem ſinguli repente deſiliũt. Equeſtris pugnæ ordinem turbant. Equorum uelocitati par eſt hominem pernicitas. Hos Spitamenes ſaltum circuire iuſſos, pariter & à lateribus & à fronte & à tergo hoſti ſe oſtẽdit.

Menedemus

Menedemus undiq; inclusus, ne numero quidē par, diu tamen restitit, clamitans nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quàm honestæ mortis solatiū ex hostium cæde. Ipsum prævalēs equus uehebat, quo sæpius in cuneos Barbarorum effusis habenis euectus, magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, multis uulneribus exanguis Hipsidem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusq; ex equo deflu xit in terrā. Hipsides poterat quidē effugere, sed amisso amico mori statuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaq; subditis calcaribus equo in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna obrutus telis est. Quod ubi uidere qui cædi supererāt, tumulū paulò quàm cætera editiorem capiūt, quos Spitamenes fame in deditio nem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditū duo millia, C C C. equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denunciata ijs qui ex prælio uenerant, si acta uulgassent. Cæterum cum animo disparem uultum diutius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem uigilijs extraxit, sæpe pellibus tabernaculi alleuatis, ut conspicere t hostium ignes, è quibus coniectare poterat quanta ho minum multitudo esset. Iamq; lux apparebat, cum thora

cem

Igitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus, Si dij habitum corporis tui, auiditatis animi parem esse uoluissent, orbis te non caperet. Altera manu orientem, altera occidentem contingeres. Et hoc assecutus scire uelles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quæ non capis. Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis in Europam. Deinde si humanum genus omne superaueris, cum syluis & niuibus et fluminibus ferisq; bestijs gesturus es bellum. Quid tu? ignoras arbores magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide ne dum ad cacumen peruenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum auium pabulum fuit, & ferrum rubigo cōsumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit etiam ab inualido. Quid nobis tecum est? nunquā terram tuam attigimus. Qui sis, unde uenias, licet ne ignorare in uastis syluis uiuentibus? Nec seruire ulli possumus, nec imperare desyderamus. Dona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum, aratrū & sagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & aduersus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quæsitas, Patera cum his uinum dijs libamus, inimicos sagitta eminus, hasta comminus petimus. sic Scythiæ regē, & postea Persarum Medorumq;

rumq́; superauimus, patuitq́; nobis iter usque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos uenire, omnium gentium quas adîsti, latro es. Lydiã cepisti. Syriam occupasti. Persidem tenes. Bactrianos habes in potestate. Indos petisti. Iam etiam ad pecora nostra auaras & instabiles manus porrigis. Quid tibi diuitijs opus est, quæ te esurire cogunt? Primus omnium satietate parasti famẽ, ut quo plura haberes, acrius quæ non habes cuperes. Non succurrit tibi, quandiu circum Bactra hæreas? Dum illos subigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex uictoria nascitur. Nam ut maior fortiorq́; sis quàm quisquam, tamen alienigenam dominum nemo pati uult. Transi modo Tanaim, scies quàm late pateat, nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra uelocior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam tot nationum uehit. Rursus cum procul abesse nos credes, uidebis in tuis castris. Eadem uelocitate & sequimur, & fugimus. Scytharum solitudines Græcis etiam prouerbijs audio eludi. Nos deserta & humano cultu uacua, magis quàm urbes & opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam preßis manibus tene. lubrica est, nec inuita teneri potest. Salubre cõsilium sequens, quod præsens tempus ostendit melius, impone felicitati tuæ frænos, facilius illam reges. Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam, quæ manus & pinnas tan

tum

tum habet:cum manus porrigit, pinnas quoq; cōprehendere non finit. Deniq; si deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, nō sua eripere. Sin autē homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quæ tui obliuisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmißima est inter pares amicitia, & uidentur pares, qui non fecerunt inter se periculum uiriū. Quos uiceris, amicos tibi esse caue credas. Inter dominū & seruum nulla amicitia est: etiam in pace belli tamen iura seruantur. Iurando gratiam Scythas sancire ne credideris. Colendo fidē iurant. Græcorum ista cautio est, qui facta consignant, & deos inuocāt. Nos religionem in ipsa fide nouimus. Qui non reuerētur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus est, de cuius beneuolentia dubites. Cæterū nos & Asiæ & Europæ custodes habes. Bactra, nisi diuidat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim & usque ad Thraciā collibus Thraciæ Macedoniam cōiunctam esse fama est. Vtrique imperio tuo finitimos, hostes, an amicos uelis esse, cōsidera. Hæc Barbarus. Contrà rex fortuna sua & consilijs eorum se usurum esse respondet. Nam & fortunam, cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere & audacter faciat, secuturum. Dimißisq; legatis, in præparatas rates exercitum imposuit. In proris clypeatos locauerat, iussos in genua subsidere,

sidere, quo tutiores essent aduersus ictus sagittarũ. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, & ab utroq; latere & à fronte circundati armatis. Reliqui qui post tormenta cõstiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoq; ratibus quæ equitẽ uehebãt, seruatus est. Maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos quos utres stramento repleti uehebãt, obiectæ rates tuebantur. Ipse rex cum delectis primis ratem soluit, & in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, ut ne applicari quidem terræ rates possent. Ceterum præter hanc speciem ripis præsidentis exercitus ingens nauigantes terror inuaserat. Nanq; cursum gubernatores, cũ obliquo flumine impellerẽtur, regere non poterãt: uacillantesq; milites, & ne excuterentur soliciti, nautarum ministeria turbauerant. Nec tela quidem conati nixu uibrare poterãt, cum prior standi sine periculo, quàm hostem incessendi cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem uim sagittarum infudere ratibus: uixq; ullum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis perforaretur. Iamq; terræ rates applicabantur, cum acies clypeata consurgit, & hastas certo ictu utpote libero nixi mittit è ratibus. Et ut territos recipientesq;

equos

equos uidere, alacres mutua adhortatione in terram desilire. Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ, quæ frænatos uehebant equos, perfregere Barbarorũ aciem. Interim cæteri agmine dimicãtium tecti, aptauere se pugnæ. Ipse rex, quod uigoris ægro adhuc corpore deerat, animi firmitate supplebat. Vox adhortantis nõ poterat audiri, nondũ bene obducta cicatrice ceruicis, sed dimicantem cuncti uidebant. Itaq; ipsi quidem ducum fungebantur officio, aliusq; alium adhortari in hostem salutis immemores ruere cœperũt. Tum uero non ora, nõ arma, non clamorem hostiũ Barbari tolerare potuerunt, omnesq; effusis habenis (nanque equestris acies erat) capessunt fugam: quos rex quanquam uexationem inualidi corporis pati non poterat, per LXXX. tamen stadia insequi perseuerauit. Iamq; linquente animo suis præcepit ut donec lucis aliquid superesset, fugientiũ tergis inhærerent. Ipse exhaustis etiam animi uiribus in castra se recepit, reliquum substitit. Transierãt iam Liberi patris terminos, quorum monumẽta, lapides erant crebris interuallis dispositi, arboresq; proceræ, quarũ stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira lõgius prouexit, quippe media ferè nocte in castra redierant, multis interfectis, pluribus captis, equosq; M.DCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX. pedites centũ fere, mille

saucij fuerũt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiã fama tam opportunæ uictoriæ domuit. Inuictos Scythas esse crediderant, quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaq; Sagæ misere legatos, qui pollicerẽtur gentem mandata facturam. Mouerat eos regis non uirtus magis, quàm clementia in deuictos Scythas. quippe captiuos omnes sine pretio remiserat, ut fidẽ faceret sibi cũ ferocißimis gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benigne igitur exceptis Sagarũ legatis comitẽ Excipinũ dedit, admodũ iuuenem, ætatis flore conciliatũ sibi, qui cũ specie corporis æquaret Ephestionem, lepore haud sanè uirili par nõ erat. Ipse Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus sequi iusso, ad Maracãdam urbẽ peruenit, ex qua Spitamenes cognito eius aduentu Bactra perfugerat. Itaq; quatriduo rex longũ itineris spatiũ emensus, peruenerat in eum locũ in quo Menedemo duce duo millia peditũ et trecẽtos equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi iußit, & inferias more patrio dedit. Iam Craterus cũ phalange subsequi iussus ad regem peruenerat. Itaq; ut omnes qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit, uriq; agros, & interfici puberes iußit. Sogdiana regio maiori ex parte deserta est. LXXX. ferè stadia in latitudinem uastæ solitudines tenent. Ingens spatiũ rectæ regionis est, per

per quam amnis (Polytimetum uocant incolæ) fertur torrens. Eum ripæ in tenuem alueũ cogunt, deinde cauerna accipit, & sub terrã rapit. Cursus absconditi indicium est aquæ meãtis sonus, cum ipsum solum sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidẽ resudet humore. Ex captiuis Sogdianorũ ad regem triginta nobilissimi corporum robore eximio perducti erant. Qui ut per interpretem cognouerunt iussu regis ipsos ad supplicium trahi, carmen lætantium more canere, tripudijsq; & lasciuiori corporis motu gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus rex tanta magnitudine animi oppetere mortẽ, euocari eos iussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum suppliciũ ante oculos haberent, requirẽs. Illi si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondẽt. Nunc à tanto rege uictore omnium gentium maioribus suis redditos, honestam mortem, quam fortes uiri uoto quoq; expeterẽt, carminibus sui moris lætitiaq; celebrare. Tum rex admiratus magnitudinem animi, Quæro itaq;, inquit, an uiuere uelitis non inimici mihi, cuius beneficio uicturi estis. Illi nunquam se inimicos ei, sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio quàm iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse ne uincerẽtur officio. Interrogantiq; quo pignore fidem obligaturi essent, uitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerãt, reddituros quãdo repetisset. Nec pro-

missum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, fide continuere populares. Quatuor inter custodes corporis retenti, nulli Macedonum in regem charitate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim maiori præsidio indigebat) relicto, Bactra peruenit. Inde Bessum Ecbathana duci iussit, interfecto Dario pœnas capite persoluturũ. Iisdem ferè diebus Ptolemæus & Menidas peditũ tria millia et equites mille adduxerunt mercede militaturos. Alexander quoq; ex Lycia cum pari numero peditum & quingentis equitibus uenit. Totidem è Syria Asclepiodorũ sequebãtur. Antipater Græcorum octo, in queis quingenti equites erant, miserat. Itaq; exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erant, componenda processit, interfectisq; consternationis autoribus quarto die ad flumen Oxum peruentum est. hic quia limũ uehit, turbidus semper & insalubris est potu. Itaq; puteos miles cœperat fodere: nec tamen humo alte egesta existebat humor, cum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem quia tarde notauerant, subito extitisse finxerunt. Rexq; ipse credi uoluit donũ Dei id fuisse. Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad urbem Marginiã peruenit. Circa eam sex oppidis cõdendis electa sedes est. Duo ad Meridiem uersa, quatuor spectantia orientem modicis inter se stadijs distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxilium.

auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, tum ue lut fræni domitarum gentium: nunc originis suæ obli ta, seruiunt quibus imperauerunt. Et cætera quidem pa cauerat rex. Vna erat petra, quam Arimazes Sogdia- nus cum triginta millibus armatorum obtinebat, alimen tis ante congestis, quæ tantæ multitudini uel per bien- nium suppeterent. Petra in altitudinem triginta eminet stadia, circuitu centum & quinquaginta cõplectitur, un diq; abscissa & abrupta semita peranguста aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os arctum & obscurum est, paulatim deinde ulteriora pandũtur. Vltima etiam altos recessus habent. fontes per totum fe- rè spatium manant. E quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate specta- ta, statuerat inde abire. Cupido deinde incessit animo na turam quoq; fatigandi. Prius tamen quàm fortunã obsi- dionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Ari mazes loco fretus, superbe multa respõdit. Ad ultimũ, an Alexander uolare possit, interrogat. Quæ nuncia- ta regi sic accendere animum, ut adhibitis cum quibus cõsultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari elu dentis ipsos, quia pennas non haberent. Se autem proxi ma nocte effecturum ut crederet Macedones etiam uo- lare. Trecentos, inquit, pernicissimos iuuenes ex suis

quiſq; copijs perducite ad me, qui per calles et penè inuias rupes domi pecora agere cõſueuerint. Illi præſtantes & leuitate corporum, & ardore animorum, ſtrenue adducunt: quos intuens rex, Vobiſcum, inquit, ò iuuenes & mei æquales urbium inuictarũ antè munimenta ſuperaui, mõtium iuga perenni niue obruta emenſus ſum. anguſtias Ciliciæ intraui, Indiæ ſine laßitudine uim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documẽta uobis dedi, & ueſtra habeo. Petra, quam uidetis, unum aditum habet, quem Barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ uigiliæ ſunt, niſi quæ caſtra noſtra ſpectant. Inuenietis uiam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferenteis ad cacumen. Nihil tam alte natura conſtituit, quo uirtus non poßit eniti. Experiẽdo quæ cæteri deſperauerunt, Aſiã habemus in poteſtate. Euadite in cacumen: quod cum ceperitis, cãdidis uelis ſignum mihi dabitis, ego copijs admotis hoſtem in nos à uobis cõuertam. præmium erit ei qui primus occupauerit uerticem, talenta decem. Vno minus accipiet, qui proximus ei uenerit: eadẽq; ad decẽ homines ſeruabitur portio. Certum habeo uos nõ tam liberalitatẽ intueri meam, quàm uoluntatem. His animis regem audierũt, ut iam cepiſſe uerticem uiderentur. Dimißiq;, ferreos cuneos quos inter ſaxa defigerent, ualidosq; funes parabant. Rex circumuectus, petrã, quà minime aſper ac præruptus aditus uidebatur, ſecunda uigilia

gilia (quod bene uerteret) ingredi iubet. Illi alimẽtis in biduum sumptis, gladijs modo atq; hastis armati subire cœperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt, deinde ut in prærupta peruentum est, alij manibus eminentia saxa complexi leuauere semet, alij adiectis funium laqueis euasere, cum cuneos inter saxa defigerent, queis gradus subinde insisterent. diẽ inter metũ laboremq; cõsumpserũt. Per aspera enixis duriora restabãt, et crescere altitudo petræ uidebatur. Illa uero miserabilis erat facies, cũ ij quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerẽtur. Mox eadem in se patiẽda alieni casus ostendebat exemplum. per has tamen difficultates enitũtur in uerticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti, quidam mutilati parte membroaũ, pariterq; eos & nox & somnus oppressit. Stratis passim corporibus in inuijs & in asperis saxorum, periculi instantis obliti in lucem quieuerunt. Tandemq; uelut ex alto sopore excitati, occultas subiectasq; ipsis ualles rimãtes, ignari in qua parte petræ tanta uis hostium condita esset, fumum specus infra seipsos euolutum notarunt. Ex quo intellectum est, illam hostium latebram esse. Itaque hastis imposuere quod conuenerat signum, totoq; è numero duos & triginta in ascẽsu interijsse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quàm uice eorũ quos ad tam manifestum periculum miserat, solicitus,

toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demũ, cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce primus uela signum capti uerticis cõspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat uarietas cœli, tunc internitente lucis fulgore conditi. Verũ ut liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta est. Vocatumq; Cophen, per quem Barbarorum animos tentauerat, mittit ad eos, qui moneret, nunc saltem salubrius cõsilium inirent. Sin autem fiducia loci perseuerarent, ostendi à tergo iussit qui cœperant uerticem. Cophas ad eos missus suadere cœpit Arimazi petram tradere, gratiam regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione hærere non coëgisset. Ille ferocius superbiusq; quàm antea locutus, abire Cophen iubet. At is præhensum manu Barbarum rogat ut secum extra specum prodeat: quo impetrato iuuenes in cacumine ostendit. Eius superbiæ haud immerito illudens, pinnas ait habere milites Alexandri. Iamq; è Macedonum castris signorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, sicut pleraq; belli uana & inania, Barbaros ad deditionem traxit: quippe occupati metu paucitatem eorum qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes reliquerat) strenue reuocãt, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant,

dant, & incolumibus abire liceat, paciscũtur. Ille quanquam uerebatur ne conspecta iuuenum paucitate deturbarent eos Barbari, tamen & fortunæ suæ confisus, & Arimazi superbiæ infensus, nullam se conditionem deditionis accipere respondit. Armazes, desperatis magis quàm perditis rebus, cum propinquis nobilißimis'que gentis suæ descendit in castra, quos omneis uerberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus iußit affigi. Multitudo deditiorum incolis nouarum urbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus in Petræ regionisq́; quæ apposita esset ei, tutela relictus est.

Q. VINT.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI Magni regis Macedonum, Liber octauus.

LEXANDER maiore fama quàm gloria in ditionẽ redacta Petra, cum propter uagum hostẽ spargendæ manus essent, in tres partes diuisit exercitũ. Ephestionem uni, Cenõ alteri duces dederat. Ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus, eorum qui in defectione perseuerauerant, urbes agrosq; iussit attribui. At exules Bactriani cum octingentis equitibus Massagetarum proximos uicos uastauerunt. Ad quos coërcendos Attinas regionis eius præfectus trecentos equites insidiarum quæ præparabantur ignarus eduxit. Nanq; hostis in syluis quæ erant forte campo iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improuidum ad insidias præda perduceret. Itaq; incomposito agmine, solutisq; ordinibus, Attinas prædabũdus sequebatur, quem prætergressum syluam, qui in ea consederant, ex impro

uiso

niso adorti cum omnibus interemerũt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est: qui cum omni equitatu superuenit. Et Massagetæ quidem iam refugerant, Dacæ mille oppreßi sunt, quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoq; Sogdianis rursus subactis, Maracandam repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit: Phrataphanes quoq;, qui præerat Massagetis & Dacis regionũ confinio adiunctis, miserat qui facturum imperata polliceretur. Scythæ petebant, ut regis sui filiam matrimonio sibi iungeret. Si dedignaretur affinitatem, principes Macedonũ cum primoribus suæ gentis cõnubio coire pateretur. Ipsum quoq; regem uenturum ad eum pollicebantur. Vtraq; legatione benigne audita, Ephestionem & Artabazum opperiens statiua habuit, quibus adiunctis, in regionẽ quæ appellatur Bazaria, peruenit. Barbaræ opulẽtiæ in illis locis haud ulla sunt maiora indicia, quàm magnis nemoribus saltibusq; nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt syluas, crebris perenniũ aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cingũtur, turresq; habent uenantiũ receptacula. Quatuor cõtinuis ætatibus intactũ saltum fuisse constabat, quem Alexander cum toto exercitu ingressus agitari undiq; feras iußit. Inter quas cum Leo magnitudinis raræ ipsum regem inuasurus incurreret,

forte

sorte Lysimachus, qui postea regnauit proximus Alexãdro, uenabulũ obijcere feræ cœperat. Quo rex repulso, et abire iusso, adiecit, tam à semet, quã à Lysimacho Leonem interfici posse. Lysimachus enim quondã cum uenaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus, sed læuo humero usq; ad ossa laceratus, ad ultimũ periculi peruenerat. Idipsum exprobrãs ei rex, fortius quàm locutus est, fecit. Nam ferã nõ excepit modo, sed etiã uno uulnere occidit. Fabulam, quæ obiectũ leoni à rege Lysimachũ temere uulgauit, ab eo casu (quem supra diximus) ortã esse crediderim. Cæterũ Macedones, quanquã prospero euentu defunctus erat Alexãder, tamen sciuere gẽtis suæ more, ne pedes uenaretur sine delectis principum amicorumq;. Ille IIII. millibus ferarum deiectis in eodem saltu, cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditũ est. Acceptaq; ætatis excusatione ab Artabazo, prouinciã eius destinat Clyto. Hic erat qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantẽ clypeo suo texit. Rhosaceris manũ capiti regis imminentem gladio amputauit. Vetus Philippi miles, multisq; bellicis operibus, clarus. Hellanice, quæ Alexandrũ educauerat, soror eius haud secus quã mater à rege diligebatur. Ob has causas ualidißimam imperij partem fidei eius tutelæq; cõmisit. Iamq; iter parare in posterũ iussus, solẽni & tempestiuo adhibetur cõuiuio.

In quo

In quo rex cum multo incaluisset mero, immodicus æstimator sui, celebrare quæ gesserat, cœpit, grauis etiã eorum auribus, qui sentiebant uera memorari. Silentium tum habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneã uictoriã sui operis fuisse iactauit, ademptãq; sibi malignitate & inuidia patris tantæ rei gloriã. Illum quidem seditione inter Macedones milites & Græcos mercenarios orta, debilitatũ uulnere, quod in ea cõsternatione acceperat, iacuisse, nõ aliàs quàm simulatione mortis tutiorem: se corpus eius protexisse clypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse cõfessum, inuitum filio debentem salutem suam. Itaq; post expeditionem quam sine eo fecisset in Illyricos, uictorem scripsisse se patri fusos fugatosq; hostes, nec affuisse unquã Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia uiserent, cum Asiam uri uastariq; oporteret, sed eos qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audiere iuuenes: ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius uixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos qui infra ipsum cubabant, conuersus, Euripidis retulit carmẽ, ita ut sonus magis quàm sermo exaudiri posset à rege, quo significabatur, male instituisse Græcos, quòd trophæis regum dũtaxat nomina inscriberentur.

Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaq; rex cum suspicaretur malignius habitum esse sermonē, percontari proximos cœpit quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis, Clytus paulatim maiore uoce Philippi acta bellaq; in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter iuniores senesq; orta contentio est. Et rex uelut patienter audiret queis Clytus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Cæterum cum animo uideretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clytus imponeret, nihil eorum omittēte magis exasperabatur. Iamq; Clytus etiā Parmenionem defendere audebat, & Philippi de Atheniensibus uictoriam, Thebarum præferebat excidio, non uiuo modo, sed etiam animi praua contentione prouectus. Ad ultimum, si moriēdum, inquit, est pro te, Clytus est primus. At uictoriæ arbitrium magis præcipuum ferunt, qui procacissime patris tui memoriæ illudunt, Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modo indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias præcipitia ingentia sortitas. Sed quæ ad me pertinent, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex iuniores pugnā detrectātes reuocasset, adhuc nos circa Alicarnasum hæsuros fuisse. Quomodo ergo Asiam etiā cum istis iunioribus subiecisti? Verum est (ut opinor) quod auunculum

tuum in Italiam dixisse constat, ipsum in uiros incidisse, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis regem magis mouerat, quàm Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen rex pressit, cõtentus iussisse, ut conuiuio excederet. Nec quicquam aliud adiecit, quàm forsitan eũ (si diutius locutus foret) exprobraturum, sibi fuisse uitam à semetipso datam. hoc enim superbe sæpe iactasse. Atq; illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgãtes monentesq; conabantur abducere. Clytus cum abstraheretur, ad pristinam uiolentiam ira quoq; adiecta, suo pectore tergum illius esse defensum, nunc posteaquam tanti meriti præterijt tempus, etiam memoriã inuisam esse proclamat. Attali quoq; cædem obijciebat: & ad ultimum, Iouis, quem patrem sibi Alexander assereret, oraculum eludens, ueriora se regi, quàm patrẽ eius respondisse dicebat. Iam tantum iræ conceperat rex, quantum uix sobrius ferre potuisset. Enimuero mero sensibus uictis, ex lecto repente prosiluit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abiectis poculis consurgunt, in euentum rei, quem tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadẽ linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdica inhibetur. Medium cõplexi, & obluctari perseuerantẽ morabantur, Lysimachus & Leo

natus etiam lanceam abstulerunt. Ille militum fidem im plorans, cōprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat. Signumq; tuba dari, ut ad regiam armati coirent, iubet. Tum uero Ptolemæus & Perdicas gentibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perseueret, spatiumq; potius animo det. Omnia postero die iustius executurum. Sed clausæ erāt aures, obstrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in regiæ uestibulum, & uigili excubanti hasta ablata consti tit in aditu, quo necesse erat ijs qui simul cœnauerant, egredi. Abierāt cæteri. Clytus ultimus sine lumine exibat. Quem rex quisnam esset interrogat. Eminebat etiā in uoce sceleris quod parabat atrocitas. Et ille iam non suæ, sed regis iræ memor, Clytum esse, & de conuiuio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisq; sanguine aspersus, I nunc, inquit, ad Philippū, & Parmenionem, & Attalum. Male humanis ingenijs natura cōsuluit, quòd plerūq; non futura, sed transacta perpendimus: quippe rex postea quàm ira mēte decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello uirum, &, nisi erubesceret fateri, seruatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupauerat rex, uerborum licentiam, quæ uino poterat imputari, nephanda cæde

ultus

ultus. Manabat toto uestibulo cruor. Paulo antè conuiuæ, uigiles attoniti & stupētibus similes procul stabāt, liberioremq; pœnitentiam solitudo excipiebat. Ergo hastam ex corpore iacētis euulsam retorsit in semet, iamq; admouerat pectori, cum aduolant uigiles, & repugnanti è manibus extorquent, alleuatumq; in tabernaculum deferunt. Ille humi prostrauerat corpus. gemitu eiulatuq; miserabili tota personat regia. Laniare deinde os unguibus, & circunstantes rogare ne se tanto dedecori superstitē esse paterentur. In has preces tota nox exacta est. Scrutātemq; num ira deorum ad tantum nefas actus esset, subit anniuersarium sacrificium Libero patri non esse redditum statuto tempore. Itaque inter uinum & epulas cæde commissa, iram dei fuisse manifestam. Cæterum magis eo mouebatur, quòd omnium amicorū animos uidebat attonitos. Neminē cū ipso sociare sermonē postea ausurum. Viuendum esse in solitudine, uelut feræ bestiæ terrenti aliàs, aliàs timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, iussit inferri. Quo posito ante ipsum, lacrymis obortis, hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem. hic frater unicum orbitatis solatium, à me inter epulas occisus est. Quò nunc se conferet misera? Omnibus eius unus supersum, quem solum æquis oculis uidere non poterit.

Et ego seruatorum meorum latro reuertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici sine memoria calamitatis eius offerre poßim? Et cum finis lacbrymis querelisq; nõ fieret, iussu amicorum corpus ablatum est. Rex triduum iacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisq; custodes ad moriendum obstinatum esse cognouerũt, uniuersi in tabernaculum irrumpunt, diuq; precibus ipsorũ reluctatum ægre uicerunt, ut cibum caperet. Quoq; minus cædis puderet, iure interfectum Clytũ Macedones decernunt, sepultura quoque prohibituri, ni rex humari iußisset. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracãdam consumptis, cum parte exercitus Ephestionem in regionem Bactrianã misit, commeatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autẽ destinauerat prouinciã, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa peruenit. Scythiæ cõfinis est regio, habitaturq; pluribus ac frequentibus uicis, quia ubertas terræ nõ indigenas modo detinet, sed etiam aduenas inuitat, Bactrianorum exulum, qui ab Alexãdro defecerant, receptaculum fuerat. Sed postea quàm regem aduentare compertum est, pulsi ab incolis duo millia ferè & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrocinijs assueti. Tum ferocia ingenia nõ bellũ modo, sed etiã ueniæ desperatio efferbuerat. Itaq; ex improuiso adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerãt.

ad ultimum D C C.*suorum amißis,quorum* C C C.*ho stis cepit,dedere terga uictoribus,haud sanè inulti.quippe* L X X X. *Macedonum interfecerūt, prætereà eos* C C C.*&* L.*saucij facti sunt. Veniam tamen etiā post alteram defectionem impetrauerunt. His in fidem acceptis,in regionem quam Nauram appellant,rex cum toto exercitu uenit. Satrapes erat Sysimithres duobus ex sua matre filijs genitis: quippe apud eos parentibus stu pro coire cum liberis fas est.* I I. *millibus armatis popularibus fauces regionis, quà in arctißimum cogitur, ualido munimēto sepserāt. Præterfluebat torrēs amnis, qui terga Petræ claudebat. hanc manu peruiam incolæ fecerant. Sed aditus specus accipit lucem. Interiora, nisi illato lumine, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos,ignotum nisi indigenis. At Alexander quanquam angustias naturali situ munitas ac ualidas manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis munimēta quæ manu adiuncta erant,concußit,fundisq; & sagittis propugnantium plerosq; deiecit: quos ubi dispersos fugauit,ruinas munimentorum supergressus,ad Petram admouit exercitum. Cæterum interueniebat fluuius coëuntibus aquis ex superiore fastigio in uallē, magniq; operis uidebatur tam uastam uoraginem explere. Cædi tamen arbores, & saxa congeri iußit. Ingensq; Barbaros pauor rudes ad talia opera cōcusserat, excita*

tam molem subito cernentes. Itaq; rex ad deditionē metu posse cōpelli ratus, Oxortem misit nationis eiusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, ut traderet Petram. Interim ad augendam formidinem & turres admouebantur, & excussa tormentis tela micabant. Itaq; uerticem Petræ omni alio præsidio damnato petiuerunt. At Oxortes trepidū diffidentemq́; rebus suis Sysimithrem cœpit hortari, ut fidem, quàm uim Macedonum mallet experiri, neu moraretur festinationem uictoris exercitus in Indiam tendentis: cui quisquis semet offerret, in suū caput alienam cladem esse uersurū. Et ipse quidem Sysimithres deditionem abnuebat. Cæterum mater eademq́; coniunx morituram se ante denuncians, quàm in ullius ueniret potestatem, Barbari animum ad honestiora quàm tutiora cōuerterat, pudebatq́; libertatis maius esse apud fœminas, quàm apud uiros pretium. Itaq; dimisso internūcio pacis, obsidionem ferre decreuerat. Sed cum hostis uires suasq́; pensaret, rursus muliebris consilij, quod præceps magis quàm necessariū esse credebat, pœnitere eum cœpit. Reuocatoq́; strenue Oxorte. futurum se in regis potestate respōdit, unum imprecatus, ne uoluntatem & consilium matris suæ proderet, quo facilius uenia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxortē cū matre liberisq́;, et totius cognationis grege, sequebatur, ne expectato quidē fidei pignore quod Oxor

tes

tes promiserat. Rex equite præmisso, qui reuerti eos iu beret, oppeririq; præsentiam ipsius, superuenit, & uictimis Mineruæ ac Victoriæ cæsis, imperiũ Sysimithri restituit, spe maioris etiam prouinciæ facta, si cum fide amicitiã ipsius coluisset. Duos illi iuuenes patre tradente secum militaturos sequi iußit. Relicta deinde Phalange, ad subigendos qui defecerant, cum equite proceßit. Arduum & impeditum saxis iter primo utcunque tolerabant. Mox equorum non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterãt. & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut ferè fit) immodico labore uincẽte. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermißione fugientes insequebatur. Nobiles iuuenes comitari eum soliti defecerant præter Philippum, Lysimachi erat frater tum primũ adultus, & quod facile apparet, indolis raræ, is pedes (incredibile dictu) per CC. stadia uectũ regem comitatus est, sæpe equũ suum offerente Lysimacho: nec tamen ut digrederetur à rege, effici potuit, cũ lorica indutus arma gestaret. Idem cum peruentũ esset in saltum in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regemq; cõminus cum hoste dimicantem protexit. Sed posteaquam Barbari in fugam effusi deseruere syluas, animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentauerat, liquit, subitoq; ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se

 applicuit,

applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus regis exceptus est, inter quas collapsus extinguitur. Mœstum regem alius haud leuis dolor excepit. Erignus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paulo antè quàm reuerteretur in castra, cognouit. Vtriusq; funus omni apparatu atque honore celebratum est. Dacas deinde statuerat petere. Ibi nanq; Spitamenem esse cognouerat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraque alia, fortuna indulgendo ei nūquam fatigata, pro absente trāscgit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat, quā ægre fugā et noua subinde exilia tolerantē, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, uictorisq; Alexandri clementiam expertus placaret, quē effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cum pectori patris admouisset, ut saltem eorum misereri uellet, orabat. Et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexāder. Ille se prodi, non moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam quàm primum dedi Alexandro, acinacem strinxit, percussurus uxorē, nisi prohibitus esset fratrū eius occursu. Cæterum abire è conspectu iubet, addito metu mortis, si se oculis eius obtulisset: & ad desideriū leuandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor, fastidio præsentium accensus est. Itaq; rursus

sus uni ei deditus, orare non destitit, ut tali consilio absti neret, patereturq́; sortem quamcũq; his fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leuiorem. At illa purgare se, quòd quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fi da tamen mente suasisset, de cætero futuram in uiri pote state. Spitamenes simulato captus obsequio, de die conui uium apparari iubet: uinoq́; & epulis grauis, semisomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & graui somno sopitum esse sensit uxor, gladium quem ueste occul tauerat, stringit, caputq́; eius abscissum cruore respersa seruo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante (sicut erat crueta ueste) in Macedonum castra peruenit, nunciariq́; Alexandro iubet, adesse quæ ex ipsa deberet agnoscere. Ille protinus Barbarã iussit admitti. Quam ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandã contumeliam uenisse, dicere quæ uellet iubet. At illa seruũ, quem stare in uestibulo iusserat, introduci desiderauit. Qui quia caput Spitamenis ueste tectum habebat, suspe ctus, scrutantibus, quid occuleret ostendit. Confuderat oris exanguis notas pallor: nec, quis esset, nosci satis po terat. Ergo rex certior factus humanum caput afferre eum, tabernaculo excessit, percontatusq́; quid rei sit, illo profitente cognoscit. Variæ hinc cogitationes inuicem animum diuersa agitantem commouerant. Meritum ingens in semet esse credebat, quòd transfuga & prodi-

tor, quiq; tantis rebus (si uixisset) iniecturus moram fuisset, interfectus esset. Cōtra facinus ingēs auersabatur, eum optime meritum de ipsa cōmunium parentem liberum per insidias interemisset. Vicit tamen gratiā meriti sceleris atrocitas, denūciariq; iussit, ut excederet castris, neu licētiæ barbaræ exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferret. Dacæ Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis eius participem uinctum Alexandro seq; dedunt. Ille maxima præsentium curarū parte liberatus, conuertit animum ad uindicandas iniurias eorum quibus à prætoribus suis auare ac superbe imperabatur. Ergo Pharapherni Hyrcaniam, Cardos, cum Tapyris tradidit, mandauitq; ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariæ præfecto substitutus est Tāsonor. Arsaces in Mediam missus, ut Occidates inde discederet. Babylonia mortuo Mazeo Deditameni subiecta est. His compositis, tertio mense ex hybernis mouit exercitū, regionem quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietū iter præbuit, proximus ei nondum quidem procellosus & tristis, obscurior tamen pristino, non sine crescentis mali dāno præteriјt. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, & nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, sed etiam animos terrere cœperunt. Erat propè continuus cœli fragor,

&

& paßim cadentium fulminum species uisebatur. Attonitisq; auribus stupens agmen, nec progredi, nec considere audebat. Tum repente imber grandinem incutiēs torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis suis tecti exceperāt. Sed iam nec retinere arma lubricæ & rigentes manus poterant, nec ipsi destinare in quam regionem obuerterent corpora, cum undique tempestatis uiolentia maior, quàm uitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum errabundum agmen ferebatur, multiq; prius metu quàm labore defatigati, prostrauerant humi corpora, quanquam imbrem uis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alij se stipitibus arborum admouerant. Id plurimis & adminiculū, & suffugiū erat. Nec fallebat ipsos morti locum eligere, cum immobileis uitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporū fatigatis, nec recusabāt extingui quiescendo, quippe non uehemens modo, sed etiam pertinax uis mali insistebat, lucemq; naturale solatium præter tempestatem haud disparem nocti, syluarum quoque umbra suppresserat. Rex unus tanti mali patiens, circuire milites, contrahere dispersos, alleuare prostratos, ostendere procul euolutum ex tugurijs fumū, hortariq; ut proxima quæque suffugia occuparent. Nec ulla res magis saluti fuit, quām quòd multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, regem deserere erubescebant.

Cæterum

Ceterum efficacior in aduersis necessitas, quàm ratio, frigoris remedium inuenit. Dolabris enim syluas sternere aggressi, passim aceruos struesq́; accenderunt. Continenti incēdio ardere crederes saltum, & uix inter flammas agminibus relictū locum. Hic calor stupentia membra commouit, paulatimq́; spiritus, quem cōtinuerat rigor, meare libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas inuestigauerat: alios castra, quæ in humido quidem, sed etiam cœli mitescente sæuitia locauerunt. Mille militum atq; lixarum colonumq́; pestis illa consumpsit. Memoriæ proditum est, quosdam applicatos arborum truncis, & nō solum uiuentibus, sed & inter se colloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quēq; deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles seq; & arma sustentans, tandem in castra peruenerat. Quo uiso rex, quanquam ipse tunc maxime admoto igne refouebat artus, ex sella sua exiliuit, torpentemq́; militem, & uix cōpotem mentis, demptis armis in sua sede iussit considere. Ille diu nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnouit. Tandem recepto calore uitali, ut regiam sedem regemq́; uidit, territus surgit. Quem intuens Alexander: Ecquid intelligis miles, inquit, quanto meliore sorte, quàm Persæ, sub rege uiuatis? Illis enim in sella regis cōsedisse capitale foret, tibi saluti fuit. Postero die

conuocatis

conuocatis amicis, copiarumq́; ducibus, pronũciari iuſ-ſit, ipſum omnia quæ amiſſa eſſent, redditurũ. & promiſſio fides extitit. Nam Syſimithres multa iumẽta, et camelorũ II. millia adduxit, pecoraq́; & armenta, quæ diſtributa pariter militem & damno & fame liberaue runt. Rex gratiã ſibi relatam à Syſimithre præfatus, ſex dierum cocta cibaria ferre milites iuſſit. Sagas petens, totam hanc regionem depopulatus, XXX. millia pecorum ex præda Syſimithri dono dat. inde perue nit in regionem cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui ſe regis poteſtati fideiq́; permiſit. ille imperio ei reddito, haud amplius quàm ut duo ex tribus filijs ſecum militarent, exegit. Satrapes etiam eum qui penes ipſum relinquebatur, tradit. Barbara opulẽtia cõuiuiũ, quo regem accipiebat, inſtruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci XXX. nobiles uirgines iuſſit. Inter quas erat filia ipſius Roxane nomine, eximia corporis ſpecie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ quanquam inter electas proceſſerat, omniũ tamen oculos conuertit in ſe, maxime regis, minus iam cu piditatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunæ, contra quam non ſatis cauta mortalitas eſt. Itaque ille qui uxorẽ Darij, qui duas filias uirgines, quibus forma præter Roxãtem comparari nulla poterat, haud alio animo quàm parentis aſpexerat, tunc in amore uirgunculæ, ſi

regiæ

regiæ ſtirpi cõpararetur, ignobilis, ita effuſus eſt, ut diceret ad ſtabiliendũ regnum pertinere Perſas & Macedones connubio iungi: hoc uno modo & pudorem uictis, & ſuperbiã uictoribus detrahi poſſe. Achillẽ quoque, à quo genus ipſe deduceret, cum captiua coiſſe. Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonij iure uelle iungi. Inſperato gaudio lætus pater ſermonem eius excepit. Et rex medio cupiditatis ardore iußit afferri patrio more panẽ. (hoc erat apud Macedones ſanctißimũ coẽuntium pignus) quem diuiſum gladio uterq; libabat. Credo eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili uictu oſtendere uoluiſſe iungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent. Hoc modo rex Aſiæ & Europæ introductam inter conuiuales ludos matrimonio ſibi adiũxit, è captiua geniturus, qui uictoribus imperaret. Pudebat amicos ſuper uinum & epulas ſocerũ ex dedititis eſſe electum. Sed poſt Clyti cædem libertate ſublata, uultu, qui maxime ſeruit, aſſentiebantur. Cæterum Indiam, & inde Oceanũ petiturus, ne quid à tergo, quod deſtinata impedire poſſet, moueretur, & ex omnibus prouincijs XXX. millia iuniorum legi iußit, & ad ſe armata perduci, obſides ſimul habiturus & milites. Craterũ autem ad perſequẽdos Hauſtanem & Cathenem, qui ab ipſo defecerant, miſit, quorum Hauſtanes captus eſt, Cathenes in prælio occiſus. Polypercon quoq;

regionem

regionem quæ Bubacene appellatur, in deditionẽ redegit. Itaq; omnibus cõpositis cogitationes in bellum Indicum uertit. Diues regio habebatur non auro modo, sed gemmis quoque, margaritisq; ad luxum magis quàm ad magnificentiam exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaq; necubi uinceretur, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frænos aureos addidit, loricas quoque alias auro, alias argento adornauit. C X X. millia armatorũ erant, quæ regem ad id bellum sequebantur. Iamq; omnibus præparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc esse maturum, quo nam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantum se, sed etiam credi uolebat, tãquam perinde animis imperare posset, ac linguis: Itaq; more Persarum Macedonas uenerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuũ malum regum, quorũ opes sæpius assentatio, quàm hostis euertit. Nec Macedonũ hæc erat culpa, nemo enim illorũ quicquam ex patrio more labare sustinuit, sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperãt moribus. Hages quidam Argiuus pessimorũ carminum post Chœrilum cõditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenij solum, sed etiam nationis uitio adulator, & cætera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis

etiam

etiam, maximorumq́; exercituum ducibus à rege præferebantur: Hi tum cœlum illi aperiebāt, Herculemq́;, & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem nouo numini cessuros esse iactabant. Igitur festo die omni opulentia cōuiuium exornari iubet, cui non Macedones modo & Græci principes amicorū, sed etiam nobiles adhiberentur. Cū quibus cum discubuisset rex, paulisper epulatus conuiuio egreditur. Cleo sicut præparauerat, sermonem cum admiratione laudum eius instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset, si quem intelligerent deum esse, cōfiterentur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidē nō pie solum, sed etiam prudenter reges suos inter deos colere, maiestatē enim imperij salutis esse tutelam. Nec Herculem quidē & patrem Liberū prius dicatos deos, quàm uicissent secum uiuentium inuidiam. Tantūdem quoq; posteros credere, quantum præsens ætas spopondisset. Quod si cæteri dubitēt, semetipsum cum rex inisset cōuiuium, prostraturum humi corpus. Debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in regē esse prodendū exemplum. Haud perplexe in Calisthenem dirigebatur oratio. Grauitas uiri & prōpta libertas inuisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum silentio facto, unū illum intuentibus cæteris, Si rex, inquit,

quit, sermoni tuo affuisset, nullius profecto uox responsuri tibi desyderaretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicißime gestis inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nullum esse eũdem & diuturnũ & præcocem fructum, cœlestesq; honores non dare te regi, sed auferre. Interuallo enim opus est, ut credatur deus, semperq; hanc gratiam magnis uiris posteri reddũt. Ego autem seram immortalitatem precor regi, ut uita diuturna sit, & æterna maiestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur diuinitas. Herculem modo & patrem Liberum cõsecratæ immortalitatis exempla referebas. Credis'ne illos unius conuiuij decreto deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quàm in cœlum fama perueheret. Scilicet ego & tu Cleo deos facimus? A nobis diuinitatis suæ autoritatem accepturus est rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem regem. Si Deum potes facere, facilius est imperium dare, quàm cœlum. Dij propitij sine inuidia quæ Cleo dixit audierint: eodemq; cursu, quo fluxere res, ire patiãtur. Nostris moribus uelint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desidero ad quẽ modũ rex mihi colẽdus sit, discere. Quos equidẽ uictores esse confiteor, si ab illis leges queis uiuamus, accipimus. Aequis auribus Calisthenes ueluti uindex

publicæ libertatis audiebatur. Expresserat non assensionem modo, sed etiam uocem, seniorum præcipue, quibus grauis erat inueterati moris externa mutatio. Nec quicquam eorũ quæ inuicẽ iacta erãt, rex ignorabat, cũ post aulæam, quæ lectos obduxerat, staret. Igitur ad Hagem & Cleonem misit, ut sermone finito Barbaros tantum cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paulo pòst, quasi potiora quædam egisset, conuiuiũ repetit. Quem uenerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super regem, unum ex his mento cõtingentem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut uehementius id quateret ad terram. elicuitq; iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque rex, Tu autem, inquit, non uenerabéris me? An tibi uni digni uidemur esse ludibrio? Ille nec regem ludibrio, nec se contemptu dignũ esse respondit. Tum detractum eum lecto rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, Vidésne, inquit, idem te fecisse quod in alio paulo antè ridebas? Et tradi eo in custodiam iusso, conuiuium soluit. Polyperconti quidem postea castigato diu ignouit. In Calisthenem olim contumacia suspectum, peruicacioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occasio. Mos erat (ut suprà dictum est) principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum seruilibus ministerijs abhorrentia. Excubabant seruatis

noctium

noctium uicibus proximi foribus ædis in qua rex acquie scebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quàm quem armati obsidebant. Iidem exceptos ab Agasonibus equos, cum rex ascensurus esset, admouebant, comitabãturq́; & uenantem, & in prælijs, omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quòd licebat sedentibus uesci cum rege. Castigandi uerberibus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc cohors uelut seminariũ ducum præfectorũq́; apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri reges, quorum stirpi per multas ætates Romani opes ademèrunt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex regia cohorte cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destinauerat, iussu eius uerberibus affectus est. Quam ignominiã ægre ferens deflere apud Sostratum cœpit. ex eadem cohorte erat Sostratus amore eius ardens. Qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliã quoq; causam regi infestus, iuuenẽ sua sponte iam motum, data fide acceptaq́; perpulit, ut occidendi regem cõsilium secum iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt: quippe solerter, quos in societatem sceleris asciscerent, Nicostratum, Antipatrum, Asclepidorumq́;, et Philotam placuit assumi. Per hos adiecti sunt Anticles Elaptonius, & Phimanes. Cæterum agendæ rei haud sanè facilis patebat uia. Opus erat eadem

omnes coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilij impedirētur. Sorte autem alius alia nocte excubabat. Itaq; in permutandis stationum uicibus, cæteroq; apparatu exequendæ rei, triginta et duo dies absumpti sunt. Aderat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide læti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus spes'ue mutauerat. Tanta omnibus uel in regem ira, uel fides inter ipsos fuit. Stabāt igitur ad fores ædis eius in qua rex uescebatur, ut conuiuio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius, simulq; epulantium comitas prouexit omnes ad largius uinū. ludi etiā cōuiuales extraxere tempus, nunc lætis cōiuratis, quòd sopitum aggressuri essent: nunc solicitis, ne in lucē conuiuium extraheretur: quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post septem dies redi tura uice. Nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterum cum iam lux appareret, & cōuiuium soluitur, & coniurati exceperunt regem, læti occasionem exequendi sceleris admotam, cum mulier attonitæ (ut creditum est) mentis conuersari in regia solita, quia instinctu uidebatur futura prædicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam semet obiecit, uultuq; & oculis motum præferēs animi, ut rediret in con uiuium, monuit: & ille per ludum bene deos suadere re spondit: reuocatisq; amicis, in horam diei fermè secun-

dam

dam cõuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubituri. Adhuc tamẽ cõiurati stabant uice officij sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingẽtes concupiscentiæ deuouerunt. Rex benignius quàm aliàs allocutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data sunt singulis quinquaginta sestertia: collaudatiq;, quòd etiam alijs tradita uice, tamen excubare perseuerassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. & cæteri quidem expectabant stationis suæ noctem. Epimanes, siue comitate regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat, repente mutatus, siue quia cœptis deos obstare credebat, fratri suo Eurilocho, quẽ antea expertẽ esse consilij uoluerat, quid pararetur aperit. Omnibus Philotæ suppliciũ in oculis erat. Itaq; protinus inijcit fratri manũ, & in regiã peruenit: excitatisq; custodibus corporis, ad salutem regis pertinere quæ afferret, affirmat. & tẽpus quo uenerant, & uultus haud sanè securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaq; apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant regẽ. Ille paulatim mente collecta, quid afferrẽt, interrogat. Nec cunctatus Eurilochus, non ex toto domũ suam auersari deos dixit, quia frater ipsius, quanquam impium facinus au-

sus foret, tamen & pœnitentiam eius ageret, & per se potissimũ profiteretur indicium: in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias comparatas fuisse: autores sceleris consilij esse, quos minime crederet rex. Tum Ephimanes cuncta ordine, consciorumq; nomina exponit. Calisthenem non ut participem facinoris nominatũ esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus uituperãtium criminantiumq; regem faciles aures præbere. Quidam adijciunt, cum Hermolaus apud eum quoq; uerberatum se à rege quereretur, dixisse Calisthenẽ, meminisse debere eos iam uiros esse. Idq; an ad consolandam patientiam uerberum, an ad incitandum iuuenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisq; sopore discusso, cum tanti periculi, quo euaserat, imago oculis oberraret, Eurilochum quinquaginta talentis & cuiusdam Tyridatis opulentis bonis donat protinus, fratremq;, antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem autores, interq; eos Calisthenem, uinctos asseruari iubet: quibus in regiã adductis, toto die & nocte proxima mero ac uigilijs grauis acquieuit. Postero autem die frequens conciliũ adhibuit, cui patres propinquiq; eorũ de quibus agebatur, intererãt, ne de sua quidem salute securi. quippe Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui sanguine cõtigissent eos. Rex introduci coniuratos præter Calisthenem

iussit:

iußit:atq; quæ agitauerãt, sine cunctatione cõfeßi sunt. Increpantibus deinde uniuersis eos, ipse rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat. Stupẽtibus cæteris, Hermolaus, Nos uero, inquit, quoniam quasi nescias quæris, occidendi te consilium iniuimus, quia nõ ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mancipia dominaris. Primus ex omnibus pater ipsius Sopolis parricidã etiam parentis sui clamitans esse, consurgit, & ad os manu obiecta, scelere & malis insanientem ultra negat audiendum. Rex inhibito patre, dicere Hermolaũ iubet, quæ ex magistro didicisset Calisthene. & Hermolaus, Vtor, inquit, beneficio tuo, et dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum sæuitiæ tuæ superest? Quotus quisque non è uilißimo sanguine? Attalus & Philotas, & Parmenio, et Lyncestes Alexander, & Clytus, quantum ad hostes pertinet, uiuũt: stant in acie, te clypeis suis protegunt, & pro gloria tua, pro uictoria uulnera accipiunt: quibus egregiam gratiã retulisti. Alius mẽsam tuã sanguine suo aspersit. Alius ne simplici quidẽ morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in eculeum impositi, Persis quos uicerant, fuere spectaculo. Parmenio indicta causa trucidatus est, per quẽ Attalũ occideras. Inuicem enim miserorum uteris manibus ad expetẽda supplicia. Et quos paulo antè ministros cædis habuisti, subito ab alijs iubes

 trucidari

trucidari. Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremū strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset à rege: quippe Hermolaum dicere iussit: petitq́, ut causas supplicij augentem patienter audirent. Aegrè ergo coërcitis, rursus Hermolaus, Quàm libera liter, inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permittis? & Calisthenis uox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam uocem innocentis audire metuis. Ac ne uultúm quidem pateris. Atqui nihil eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitauerunt. Nemo est qui conscium fuisse nobis Calisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit à iustißimo & patientißimo rege. Hæc ergo sunt Macedonum præmia, quorum ut superuacuo & sordido abuteris sanguine. At tibi triginta millia multorum captiuum aurum uehunt, cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sunt. Quæ tamē omnia tolerare potuimus, antequàm nos Barbaris dederes, & nouo more uictores sub iugum mitteres. Persarum te uestis et disciplina delectat: patrios mores exosus es. Persarum ergo nō Macedonum regem occidere uoluimus, & te transfugam belli iure persequimur. Tu Macedonas uoluisti genua tibi ponere, uenerari'que te ut deum. Tu Philippum patrem auersaris, & si quis deorum

rum ante Iouem haberetur, fastidires etiam Iouem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in seruitute uiuendum? Tu quidem si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire cœpisti, quod ingenui homines ferre non possunt. De cætero parce, quorum orbam senectutē supplicijs ne oneraueris. Nos iube duci, ut quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. hæc Hermolaus. At rex, Quàm falsa sint, inquit, quæ iste tradita à magistro suo dixit, patientia mea ostendet. Cōfessum enim ultimum facinus, tamen ut uos quoq; nō solum ipse, audiretis, expreßi, non imprudens, cum permisissem huic latroni dicere, usurum cum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere debet, uellet occidere. Nuper cum procacius se in uenatione geßisset, more patrio, & ab antiquißimis Macedonæ regibus usurpato, eum castigari iußi. Hoc & oportere fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, seruis quoq; huius pueros ætatis uerberare concedimus. Hæc est sæuitia in ipsum mea, quā impia cæde uoluit ulcisci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quàm mitis sim, non ignoratis. Commemorare superuacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cū eadem ipse meruit, minime hercule admiror. Nam

cum Parmenionem & Philotam laudat, suæ seruit cau ſæ. Lynceſtem uero Alexandrum bis inſidiatum capiti meo, à duobus indicibus liberaui. Rurſus cõuictum, per biennium tamen diſtuli, donec uos poſtularetis, ut tandem debito ſupplicio ſcelus lueret. Attalũ, antequã rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe meminiſtis. Clytus utinã non coëgiſſet me ſibi iraſci. Cuius temerariam linguam probra dicentẽ mihi & uobis diutius tuli, quàm ille eadem me dicentem tuliſſet. Regũ ducumq́ clementia, non in ipſorũ modo, ſed etiam in illorum qui parẽt, ingenijs ſita eſt. Obſequio mitigãtur imperia. Vbi uero reuerentia exceſſit animis, & ſumma imis cõfundimus, ui opus eſt ut uim repellamus. Sed quid ego mirer iſtum crudelitatem mihi obieciſſe, qui auaritiam exprobrare auſus ſit? Nolo ſingulos ueſtrum excitare, ne inuiſam liberalitatem meam faciã, ſi pudori ueſtro grauem fecero. Totum exercitum aſpicite: qui paulo ante nihil præter arma habebat, nũc argenteis cubat lectis. Mẽſas auro onerant, greges ſeruorum ducunt, ſpolia de hoſtibus ſuſtinere nõ poſſunt. At enim Perſæ, quos uicimus, in magno honore ſunt. Apud me quidẽ, moderationis meæ certiſſimum indicium eſt, quòd ne uictis quidem ſuperbe impero. Veni enim in Aſiam, non ut funditus euerterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum ſolitudinem facerem, ſed ut illos quoque quos bello ſubegiſſem, uictoriæ

meæ

meæ non pœniteret. Itaque militant uobis, cum pro imperio ueſtro ſanguinem fundunt, qui ſuperbe habiti rebellaſſent. Nõ eſt diuturna poßeßio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. Si habere Aſiam, non tranſire uolumus, cum his communicãda eſt noſtra clementia. horum fides ſtabile & æternũ faciet imperiũ: & ſanè plus habemus, quã cupimus. Inſatiabilis aũt auaritiæ eſt, adhuc implere uelle quod iam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo. in multis enim gentibus eſſe uideo, quæ non erubeſcamus imitari: nec aliter tantum imperium apte regi poteſt, quàm ut quædam & tradamus illis. & ab iiſdem diſcamus. Illud penè dignum riſu fuit, quod Hermolaus poſtulabat à me ut auerſarer Iouem, cuius oraculo agnoſcor. An etiam quid dij reſpondeãt, in mea poteſtate eſt? Obtulit nomen filij mihi: recipere, ipſis rebus quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoq; deum eſſe me credant. Fama enim bella cõſtant, & ſæpe etiam quod falſo creditũ eſt, ueri uicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentẽ putatis arma ueſtra auro argẽtoq; adornaſſe? Aſſuetis nihil uilius hac uideri materia, uolui oſtẽdere Macedonas inuictos cæteris, nec auro quidẽ uinci. Oculos ergo primum eorũ ſordida omnia & humilia ſpectantium capiam, & docebo nos non auri aut argenti cupidos, ſed orbem terrarũ ſubacturos ueniſſe.

Quam

Quam gloriā tu parricida intercipere uoluisti, & Macedonas rege adempto deuictis gentibus dedere. At nūc mones me, ut uestris parentibus parcam. Non oportebat quidem uos scire quid de his statuissem, quò tristiores periretis, si qua uobis parentum memoria & cura est. sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesq́ue, solui. Et profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuū Calisthenē, cui uni uir uideris, quia latro es, scio cur produci uelis, ut coram his probra, quæ modo in me iecisti, modo audisti, illius quoq; ore referantur. Quem si Macedo esset, tecum introduxissem, dignißimum te discipulo magistrum. Nunc Olinthio nō idem iuris est. Post hæc conciliū dimisit, tradiq́ue damnatos hominibus qui ex eadem cohorte erant, iußit. Illi ut fidem suam sæuitia regi approbarent, excruciatos necauerunt. Calisthenes quoque tortus interijt, initi cōsilij in caput regis innoxius, sed haudquaquam aul e & assentantium accommodatus ingenio. Itaq; nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitauit inuidiam, quàm quòd præditum optimis moribus artibus'que, à quo reuocatus ad uitam erat, cum interfecto Clyto mori perseueraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera pœnitentia consecuta est. Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiā mo

uit,

uit, semper bello quàm post uictoriam clarior. India tota fermè spectat orientem, minus in latitudinē quam recta regione spatiosa. quæ austrū accipiunt, in altius terræ fastigium excedūt. plana sunt cætera, multisq; inclytis amnibus Caucaso monte ortis placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est quàm cæteri. Aquas uebit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omniū ab ortu fluuius eximius, à meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo stringit. In eum obiectæ rupes inclinant ad orientem. Vtq; rubro mari accipitur findens ripas, multas arbores cum magna soli parte exorbet. Saxis quoq; impeditur, quibus crebro reuerberatur. Vbi mollius solum reperit, stagnat, insulasq; molitur. Acesines eum auget. Gāges decursurū in mare intercipit, magnoq; motu amnis uterq; colliditur: quippe Ganges asperum os influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cædūt. Dyardenes minus celeber auditu est, quia per ultima Indiæ currit. Cæterum non crocodilos modo, uti Nilus, sed etiam delphines, ignotasq; alijs gentibus beluas alit. Erimanthus crebris flexibus subinde curuatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea causa est, cur tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio diuiditur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterum quæ propiora sunt mari, Aquilones maxime deu-

runt.

runt. Ii cohibiti iugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mites. Sed adeo in illa plaga mundus statutas temporum uices mutat, ut cum alia feruore solis exæstuãt, Indiam niues obruant: rursusq; ubi cætera rigẽt, illic intolerandus æstus existat. Nec cur, ulli se naturæ causa ingessit. Mare certe quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro rege inditũ est nomen. propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax, inde plerisq; sunt uestes. Libri arborũ teneri, haud secus quàm ceræ, literarum notas capiunt, Aues ad imitandum humanæ uocis sonum dociles sunt. Animalia inusitata cæteris gẽtibus, nisi inuecta. Eadem terra & rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum maior est uis, quàm quos in Africa domitãt. Et uiribus magnitudo respondet. Aurũ flumina uehũt, quæ leni modicoq; lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasq; mare littoribus infundit: neq; alia illis maior opulentiæ causa est, utique posteaquàm uitiorũ commercium uulgauere in exteras gentes: quippe æstimantur purgamenta æstuantis fræti pretio quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubiq;, apud illos locorum quoq; situs format. Corpora usque pedes carbasa uelant. Soleis pedes, capita linteis uinciũt. Lapilli ex auribus pendent, brachia quoque & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Ca-

pillum

pillum pectunt sæpius quàm tondentur. Mentũ semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad speciem læuitatis exæquãt. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, super omnium gentium uitia. Cum rex sanè in publico cõspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumq; iter per quod ferri destinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbasa quæ indutus est. Lecticam sequuntur armati, corporisq; custodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu serijs rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet. totas eas uitis auro cælata percurrit: auiumq; quarum uisu maxime gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit atque ornat, tunc rẽsponsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis soleis odoribus illinũt pedes. Venatus maximus labor est, inclusa uiuario animalia inter uota cantusq; pellicum figere. Binorum cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt maiore nixu quàm effectu: quippe telum, cuius in leuitate uis omnis est, inhabili põdere oneratur. Breuiora itinera equo cõficit. Longior ubi expeditio est, Elephanti uehunt currum: & tantarum beluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum aliud reginæ ordine

agmen

agmen est, æquatq; luxuria. Fœminæ epulas parãt. Ab iysdem uinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regẽ mero somnoq; sopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium inuocantes deos. Quis credat inter hæc uitia curam esse sapiẽtiæ? Vnũ agreste & horridum genus est, quos sapientes uocant. Apud hos occupare fati diẽ, pulchrum: & uiuos se cremari iubent. Quibus autem segnis ætas, aut incommoda ualetudo est, expectatam mortem pro dedecore uitæ habent. Nec ullus corporibus quæ senectus soluit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi qui in urbibus publicis moribus degunt, syderum motus scite spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenquam admouere leti diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant quicquid colere cœperunt, arbores maxime. quas uiolare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies. Anni plena spatia seruantur. Lunæ cursu notant tempora, non ut pleri que, cum orbem sydus impleuit, sed cum se curuare cœpit in cornua: & idcirco breuiores habent menses, qui spatium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sanè operæpretium uidebatur. Igitur Alexandro fines Indiæ ingresso, gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Ioue genitũ ad ipsos peruenisse

nisse memorantes. Patrem liberum, atq; Herculem fama cognitos esse: ipsum coràm adesse cerniq;. Rex benigne exceptos sequi iußit, ijsdem itinerũ ducibus usurus. Cæterum cum amplius nemo occurreret, Ephestionem & Perdicam cum copiarum parte præmisit ad subigendos qui auersarentur imperium. Iußitq; ad flumen Indum procedere, et nauigia facere, queis in ulteriora trãsportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erãt, sic iunxere naues, ut solutæ plaustris uehi possent, rursusq; coniungi. Post se Cratero cum Phalange iussò sequi, equitatum ac leuem armaturam eduxit, cosq; qui occurrerant, læui prælio in urbem proximam compulit. Iam superuenerat Craterus. Itaq; ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ præcipit ne cui parceretur, munimentis urbis quam obsidebat, incensis. Cæterũ dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis eius trucidatis, etiam in tecta sæuitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nysam urbem peruenit. Forte castris ante mœnia ipsa in sylucstri loco positis, nocturnum frigus uehemẽtius quàm aliàs horrore corpora affecit, opportunumq; remedium ignis oblatum est. Cæsis quippe syluis flammam excitauerunt, quæ igni alita, oppidanorum sepulchra comprehẽdit. Vetusta cedro facta erant, conceptumq; ignem late fudere, donec omnia solo

æquata sunt. Et ex urbe primùm canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum & oppidani hostem, & Macedones ipsos ad urbem uenisse cognoscunt. Iamq́; rex eduxerat copias, mœnia obsidebat, cum hostiũ qui discrimen tentauerant, obruti telis sunt. Alijs ergo deditionem, alijs pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, circũsideri tantum eos, & abstineri cædibus iussit. Tandemq́; obsidionis malis fatigati, dedidere se. A Libero patre conditos se esse dicebant, & uera hæc origo erat. Sita est sub radicibus mõtis quem Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licẽtiam, Iouis fœminæ Liberum patrem esse celatum. Rex situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu præmissis commeatibus uerticem eius ascendit. Multa hedera uitisq́; toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque uarij salubresq́; succi sunt, sua spõte fortuitorum seminum fruges humo nutriente. Lauri, baccæq́;, & multa in illis rupibus agrestis est sylua. Credo equidem non diuino instinctu, sed lasciuia esse prouectos, ut passim hederæ ac uitiũ folia decerperent, redimitiq́; fronde toto nemore similes bacchantibus uagarentur. Vocibus ergo tot milliũ præsidem nemoris eius deum adorantiũ iuga montis collesq́; resonabãt, cũ orta licentia à paucis (ut ferè fit) in omnes se repente uulgasset: quippe uelut in media pace, per

herbas

herbas congestamq; frondem prostrauerant corpora. Et rex fortuitam licentiam non auersatus, large ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero patri operatũ habuit exercitum. Quis neget eximiam quoq; gloriã sæpius fortunæ quàm uirtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem & sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantium eiulantiumq; fremitu perterritus, quàm si præliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertentes temulentos commessantesq; inter ora hostium texit. Hinc ad regionem quæ Dædala uocatur, peruentum est. Deseruerant incolæ sedes, & in auios syluestresq; montes confugerant. Ergo Acadira transit, atq; usta & destituta incolentiũ fuga. Itaq; rationem belli necessitas mutauit. Diuisis enim copijs, pluribus simul locis arma ostendit: oppressiq; urbe qui expectauerãt hostẽ, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexãder maximas cepit: rursusq; quas distribuerat copias iunxit. Superato deinde Choaspe amne, Cœnon in obsidione urbis opulentæ (Beiram incolæ uocant) reliquit. Ipse ad Mazagas uenit nuper Assacano (cuius regnum fuerat) demortuo. Regioni quoque urbiq; præerat mater eius Cleophes. Trigintaocto millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam quà spectat orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinque ru-

pibus aditũ ad urbẽ impedit. Ab Occidente & à Meridie uelut de induſtria rupes prealtas admolita natura eſt. Infra quas cauernæ & uoragines lõga uetuſtate in altum cauatæ iacent. Quáq; deſinunt, foſſa ingentis operis obiecta eſt. XXXV. ſtadia murus urbẽ cõplecti tur, cuius inferiora ſaxo, ſuperiora crudo latere ſunt ſtructa. Lateri uinculum lapides ſunt, quos interpoſuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet, ſimulq; terra humore diluta. Ne tamen uniuerſa conſideret, interpoſitæ erãt trabes ualidæ, quibus iniecta tabulata muros & tegebant, & peruios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrũ, conſilijq; incertum (quia nec cauernas niſi aggere poterat implere, nec tormenta aliter muris admouere) quidã è muro ſagitta percuſſit. Tum forte in ſuram incidit telum, cuius ſpiculo euulſo admoueri equũ iuſſit, quo uectus ne obligato quidem uulnere haud ſegnius deſtinata exequebatur. Cæterum cum crus ſaucium penderet, & cruore ſiccato frigeſcens uulnus aggrauaret dolorem, dixiſſe fertur, ſe quidem Iouis filium dici, ſed corporis ægri uitia ſentire. Non tamen ante ſe recepit in caſtra, quàm cuncta proſpexit, & quæ fieri uellet, edixit. Ergo ſicut imperatum erat, alij extra urbem tecta demoliebãtur, ingentemq; uim materiæ facien do aggeri detrahebant. Alij magnarum arborum ſtipites cumulis, ac moles ſaxorum in cauernas deijciebant.

Iamq;

Iamq; agger æquauerat summæ fastigium terræ. Itaq; turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonũ diem absoluta sunt. Ad ea uisenda rex nondum obducta uulneri cicatrice processit, laudatisq; militibus, admoueri machinas iussit, è quibus ingens uis telorum in propugnatores effusa est. præcipue rudes taliũ operum terrebant mobiles turres: tantasq; moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas, deorum numine agi credebant. Pila quoq; muralia, excussas tormentis prægraues hastas, negabant conuenire mortalibus. Itaq; desperata urbis tutela, concessere in arcẽ. Inde, quia nihil obsessis præter deditionẽ placebat, legati ad regem descenderunt ueniam petituri. Qua impetrata, regina cum magno nobilium fœminarũ grege aureis pateris uina libantium processit. Ipsa genibus regis paruo filio admoto, non ueniam modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetrauit decus: quippe appellata regina est: et credidere quidam plus formæ quàm miserationi datum. Puero quoq; certe postea ex ea utcunq; genito, Alexãdro fuit nomen. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio uicit: intra munimenta compulsos secutus, urbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deserta à suis uenere in regis potestatem. Quorum incolæ armati petram Dorinim nomine occupauerunt. hanc ab Hercule frustra obsessam esse;

terræq; motu coactũ absistere, fama uulgauerat. Inopem cõsilij Alexãdrum, quia undiq; præceps & abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filijs adijt, si pretium operi esset, aditum se monstraturum esse promittens. LXXX. talenta cõstituit daturum Alexander, & altero ex iuuenibus obside retẽto, ipsum ad exequenda quæ obtulerat dimisit. Leuiter armatis dux datus est Mullinus scriba regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hostem, in summum iugum placebat euadere. Petra non ut pleræque modicis ac mollibus cliuis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maximæ modum erecta est, cuius ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coëunt, summa in acutum cacumen exurgunt. Radices eius Indus amnis subit, prealtus utrinq; asperis ripis. Ab altera parte uoragines eluuiesq; præruptæ sunt: nec alia expugnandi patebat uia, quàm ut replerentur. Ad manum sylua erat, quam rex ita cædi iussit, ut nudi stipites iacerentur: quippe rami fronde uestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iecit, clamorq; exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectãte munus quod rex occupasset. Intra septimum diem cauernas expleuerant, cũ rex sagittarios & Agrianos iubet per ardua niti, Iuuenesq; promptissimos ex sua cohorte XXX. delegit. Duces his dati sunt Charus & Alexander, quem rex nominis quod sibi cum eo commune esset.

re esset, admonuit. Ac primo, quia tam manifestum peri culũ erat, ipsum regẽ discrimen subire nõ placuit. Sed tu signũ tubæ datum est, uir audaciæ promptæ cõcursus ad corporis custodes, sequi se iubet, primusq; inuadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictis'que stationibus sua sponte regem sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta ru pe lapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum etiam non periclitantibus: cum uero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur. In metum misericordia uersa, non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et iam eo peruentum erat, unde sine pernicie nisi uictores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes prouoluentibus Barbaris, qui perculsi instabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaserant tamen Alexander & Charus, quos cum triginta delectis præmiserat rex, & iam pugnare comminus cœperant. Sed cũ superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi ferebantur, quàm uulnerabant. Ergo Alexander & nominis sui & promissi memor, dum acri us quàm cautius dimicat, confossus undique obruitur. Quem ut Charus iacentem conspexit, ruere in hostem omnium præter ultionem immemor cœpit. Multos'que hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unũ incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis.

Haud ſecus quàm par erat, promptiſsimorum iuuenum cæterorumq́ militum interitu commotus rex, ſignū receptui dedit. Saluti fuit, quòd ſenſim & intrepidi ſe receperunt. Et Barbari hoſtem depuliſſe contenti, non inſiſtere cedētibus. Cæterum Alexander cum ſtatuiſſet deſiſtere incepto: quippe nulla ſpes potiundæ petræ offerebatur, tamen ſpeciem oſtendit in obſidione perſeuerātis. Nam & itinera obſideri iuſsit, et turres admoueri, & fatigatis alios ſuccedere. Cuius pertinacia cognita, Indi per biduum quidem ac duas noctes cum oſtentatione non fiduciæ modo, ſed etiam uictoriæ, epulati ſunt, tympana ſuo more pulſantes. Tertia uero nocte tympanorū quidem ſtrepitus deſierat audiri. cæterum ex tota petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior eſſet ipſis fuga obſcura nocte per inuia ſaxa curſuris. Rex Balacro, qui ſpecularetur, præmiſſo, cognoſcit petrā fuga Indorū eſſe deſertā. Tum dato ſigno ut uniuerſi conclamarent, incompoſite fugientibus metum incuſſit. Multiq; (tanquam adeſſet hoſtis) per lubrica ſaxa, perq; inuias cotes præcipitati deciderūt. Plures aliqua membrorū parte mutilati, ab integris deſerti ſunt. Rex locorum magis quàm hoſtium uictor, tamen magnæ uictoriæ ſacrificijs & cultu deûm ſatisfecit. Aræ in petra locatæ ſunt Mineruæ Victoriæq;. Ducibus itineris, quos ſubire iuſſerat leuiter armatos, etſi promiſsis

minora

minora præstiterāt, pretium cum fide redditum est. Petræ, regionisq; ei adiunctæ Sisocosto tutela permissa, inde processit Echolima: & cum angustias itineris obsideri XX. millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, grauius agmen exercitus Fœno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus, funditores ac sagittarios deturbat: ijs qui obsiderant saltum, sequentibus se copijs uiam fecit. Inde siue odio ducis, siue gratiā uictoris regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputq; eius atq; arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegauit exēplo. Hinc ad flumē Indū sextisdecimis castris peruenit, omniaq; (ut præceperat) ad traijciendū præparata ab Ephestione reperit. Regnabat in ea regiōe Omphis, qui patri quoq; fuerat author dedendi regnum Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim uellet, an priuatum operiri eius aduentum. Permissusq; ut regnaret, non tamen ius datū usurpare sustinuit. Is benigne quidē exceperat Ephestionē, gratuitum frumentū copijs eius admensus, non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius nisi regis experiretur. Itaq; uenienti obuiā cum armato exercitu egressus est, Elephanti quoq; per modica interualla militum agmini immixti procul castellorum fecerāt speciem. Ac primo Alexāder non socium, sed hostem aduentare cre-

 debat.

debat. Iamq; & ipse arma milites capere, & equites descẽdere in cornua iusserat, paratos ad pugnã. At Indus cognito Macedonũ errore, iußis subsistere cæteris, ipse concitat equũ quo uehebatur. Idem Alexãder quoque fecit: siue hostis, siue amicus occurreret, uel sua uirtute, uel illius fide tutus, coiret, quod ex utriusque uultu posset intelligi, amicis animis. Cæterum sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque adhibito eo Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperij uires protinus traditurum, nec expectasse dum per nuncios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militãtem. Nihil magis quàm famã timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari rex, & dextram fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. L V I. Elephanti erant, quos tradidit Alexandro, multaq; pecora eximiæ magnitudinis, Tauros ad I I I. millia, pretiosum in ea regione, acceptumq; animis regnantiũ armentum. Quærenti Alexandro plures agri cultores haberet an milites, cum duobus regibus bellanti sibi, maiore militum quàm agrestium manu opus esse respõdit. Abiasares & Porus erãt. Sed in Poro eminebat autoritas. Vterq; ultra Hydaspen amnem regnabat, & belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis permittente Alexandro, & regium insigne sumpsit, & more gentis suæ nomẽ, quod patris fuerat,

fuerat, Taxilem appellauere populares, sequente nomi ne imperium in quemcunq; transiret. Ergo cum per triduum hospitaliter Alexandrũ accepisset, quarto die & quantum frumenti copijs quas Ephestion duxit, præbitum à se esset ostendit. Et aureas coronas ipsi amicisq; omnibus, præter hæc signati argenti LXXX. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mire lætus, & quæ is dederat remisit, & mille talẽta ex præda quam uehebat, adiecit, multaq; cõuiualia ex auro & argẽto uasa, plurimum Persicæ uestis, XXX. equos ex suis cum ijsdem insignibus, queis assueuerant, cum ipsum ueherent. Quæ liberalitas sicut Barbarũ obstrinxerat, ita amicos ipsius uehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore uino usus gratulari se Alexandro dixit, quòd saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus quàm ægre tulisset, quòd Clytũ ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit inuidos homines nihil aliud, quàm ipsorum esse tormenta. Postero die legati Abiasare adiere regem. omnia ditioni eius, ita ut mandatum erat, permittebant, firmataq; inuicem fide remittuntur ad regem. Porum quoq; nominis sui fama ratus ad deditionẽ posse cõpelli, misit ad eum Cleocharem, qui denunciaret ei ut stipendiũ penderet, & in primo finium suorũ aditu occurreret regi. Porus alterum ex his factu

rum

rum sese respondit, ut intranti regnũ suum præsto esset, sed armatus. Iam Hydaspen Alexander superare decreuerat, cum Barzentis defectionis Arachosijs autor uinctus, trigintaq́; Elephanti simul capti perducuntur, opportunum aduersus Indos auxilium quippe plus in beluis, quàm in exercitu spei aut uirium illis erat. Gamaxusq́; rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti se coniunxerat, uinctus adductus est. Igitur transfuga & Regulo in custodiã, Elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspen peruenit. In cuius ulteriore ripa Porus cõsederat, transitu prohibiturus hostẽ. LXXXV. elephantos obiecerat eximio corporũ robore, ultraq́; eos currus CCC. & peditũ XXX. ferè millia. In queis erãt sagittarij (sicuti ante dictum est) grauioribus telis, quàm ut apte excuti possent. Ipsum uehebat Elephantus super cæteras beluas eminens, armaq́; auro & argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabãt. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus hostiũ solum, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinẽ stadia diffusum, profundo alueo, & nusquam uada aperiente, speciem uasti maris fecerat. Nec pro spacio aquarum late stagnãtium impetum coërcebat, sed quasi in arctum coëuntibus ripis & torrẽs & elisus ferebatur, occultaq́; saxa inesse

ostendebãt pluribus locis unde repercussæ. Terribilior erat facies ripæ, quã equi uiriq; compleuerant. Stabant ingentes uastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrẽdo stridore auras fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis capacia quidẽ bonæ spei pectora, et sæpe se experta, improuiso tamen pauore percusserant: quippe instabiles rates nec dirigi ad ripã, nec tutò applicari posse credebãt. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas & Indi & Macedones nãtes leuatis super capita armis transibãt. Ibi leuia prælia conserebãt, et uterq; rex paruæ rei discrimine, summæ experiebatur euentũ. Cæterum in Macedonum exercitu temeritate atq; audacia insignes fuere Symachus et Nicanor, nobiles iuuenes, et perpetua partiũ felicitate ad spernendũ omne periculum accensi. Queis ducibus promptißimi iuuenũ lanceis modo armati tranauere in Insulam, quã frequẽs hostis tenebat, multosq; Indorum nulla re magis quàm audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas infelix inueniret modũ. Sed dum superuenientes contemptim & superbe quoq; expectant, circunuenti ab his qui occulti enatauerant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut uorticibus impliciti. Eaq; pugna multũ fiduciam Pori erexit cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilij tandem ad fallendum hostem

talem

talem dolum intẽdit. Erat insula in flumine amplior cæteris, syluestris eadem, & tegendis insidijs apta. Fossa quoque prealta haud procul à ripa, quam tenebat ipse, nõ pedites modo, sed etiam cum equis uiros poterat abscondere. Igitur ut à custodia huius opportunitatis oculos hostiũ auerteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iussit procul ab insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eoq; cõsilio Porum agmenq; suũ ei parti quam se petere simulabat, coegit aduertere. Iam extra cõspectum hostis insula erat Alexander in diuersa parte ripæ statui suum tabernaculũ iussit, assuetamq; comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare, & omnem apparatũ regiæ magnificentiæ hostium oculis de industria ostendi. Attalum & æqualem sibi, & haud disparem habitu oris & corporis, utiq; cum procul uiseretur, ueste regia exornat, præbiturum speciem ipsum regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Huius consilij effectum primo morata tempestas est, mox adiuuit, incommoda quoque ad bonos euentus uertẽte fortuna. Traijcere amnem cum cæteris copijs in regionem insulæ (de qua ante dictum est) parabat, auerso hoste in eos qui cũ Ptolemæo inferiorẽ obsederant ripam, cum procella imbrem uix sub tectis tolerabilem effudit. Obrutiq; milites nymbo in terrã refugerunt,

gerunt, nauigijs ratibusq; desertis. Sed tumultuantium fremitus obstrepentibus ripis ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber. Caeterum adeo spissae intendere se nubes, ut conderent lucē, uixq; colloquentium inter ipsos facies noscitaretur. Terruisset alium obducta nox caelo, cum ignoto amne nauigandnm esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam caeci atque improuidi, & ex periculo gloriam accersentes petebāt, occupante. obscuritatem, quae caeteros terrebat, suam occasionem ratus, dato signo ut omnes silentio ascenderēt in ratem, eam qua ipse uehebatur primū iussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa quae petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemaeum tantum intuebatur. Vna ergo naui, quàm petrae fluctus illiserat haerēte, caeterae euadūt. Armaq; capere milites, & ire in ordinem iussit. Iamq; agmē in cornua diuisum ipse ducebat, cum Poro nunciatur armis uiris'que ripam obtineri, & rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenij uitio spei suae indulgens, Abiasarem belli socium, & ita cōuenerat, aduentare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, C. quadrigas & IIII. millia equitum uenienti agmini Porus obiecit. Dux erat copiarum, quas praemisit, Hages frater ipsius. Summa uirium in curribus; senos uiros singuli uehebāt, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroq; latere dispositos: caeteri aurigae erāt,

haud

haud sanè inermes: quippe iacula complura, ubi commi nus præliandum erat, omißis habenis in hostem ingere bant. Cæterum uix ullus usus huius auxilij eo die fuit. Nanq; ut supra dictum est, imber uiolentius quàm aliàs fusus cãpos lubricos & inequitabiles fecerat. Grauesq; & propemodum immobiles currus illuuie & uoragi ne hærebant. Contrà Alexander expedito ac leui agmi ne strenue inuectus est. Scythæ & Dacæ primi omniũ inuasere Indos. Perdicã deinde cum equitibus in dexte rum cornu hostiũ emisit. Iam undiq; pugna se mouerat, cum ij qui currus agebãt, illud ultimũ auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœpe runt. Anceps id malum utrisque erat. Nam & Mace donum pedites primo impetu obterebantur, & per lu brica atq; inuia immißi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in uoragines mo do lacunasq;, sed etiam in amnem præcipitauere curri cula. Pauci tamen hostium exacti penetrauere ad Porũ acerrime pugnam cientem. Is ut dißipatos tota acie cur rus uagari sine rectoribus uidit, proximis amicorum di stribuit Elephantos. Post eos posuerat pedites ac sagit tarios, tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum mouebantur, olim ad no tum sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellan

tibus incitamẽtum, & deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis etiam sanxerant pœnam ijs qui ex acie non retulissent, metu quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem uenerationemq; cõuerso. Macedonas non beluarum modo, sed etiã ipsius regis aspectus parumper inhibuit. Beluæ dispositæ inter armatos speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excesserat formam. Magnitudini Pori adijcere uidebatur belua qua uehebatur, tantum inter cæteras eminens, quãtum alijs ipse præstabat. Itaq; Alexãder contemplatus & regẽ, & agmen Indorũ, Tandem, inquit, par animo meo periculum uideo. Cum bestijs, simul & cum egregijs uiris res est. Intuẽsq; Cœnon, Cum, ego, inquit, Ptolemæo Perdiccaq; & Ephestione comitatus in læuũ hostiũ cornu impetum fecero, uiderisq; me in medio ardore certaminis, ipse dexterum moue, & turbatis signa infer. Tu Antigone, & tu Leonate, & Tauron inuehemini in mediã aciem, & urgebitis frõtem. Hastæ nostræ prælongæ & ualidæ, nõ aliàs magis quàm aduersus beluas rectoresq; earum usui esse poterũt. deturbate eos qui uehũtur, & ipsas confodite. Anceps genus auxilij est, & in suos acrius furit. In hostem enim imperio, in suos pauore agitur. Hæc elocutus, concitat equũ primus. Iamq; (ut destinatum erat) inuaserat ordines hostiũ, cum Cœ

nus ingenti ui in læuum cornu inuehitur. Phalanx quoque in mediam Indorũ aciem uno impetu prorupit. At Porus quà equitẽ inuehi senserat, beluas agi iussit. Sed tardum & penè immobile animal equorum uelocitatem æquare non poterat, nec sagittarum quidem ullus erat Barbaris usus: quippe longæ & prægraues, nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis apte & commode imponunt. Tum humo lubrica, & ob id impediente conatum, molientes ictus, celeritate hostium occupantur. Ergo spreto regis imperio (quod ferè fit) ubi turbatis acrius metus quàm dux imperare cœpit, totidem erant imperatores, quot agmina errabãt. Alius iungere aciẽ, alius diuidere, stare quidam, & nonnulli circũuehi terga hostium iubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamẽ cum paucis quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obuius hosti ire pergit, Elephãtosq; ante agmen suorum agi iubet. Magnum beluæ iniecere terrorem, insolitusq; stridor non equos modo, tam pauidum ad omnia animal, sed uiros quoque ordinesq; turbauerat. Iam fugæ circumspiciebant locum paulo antè uictores, cum Alexander Agrianos & Thracas leuiter armatos, meliorem concursatione, quàm comminus militem emisit in beluas. Ingentem ij uim telorum iniecere & Elephantis, & regentibus eos. Phalanx quoque instare cõstanter territis cœpit. Sed quidã auidius

persecuti

perſecuti beluas in ſemet irritauere uulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris ut parcius inſtarent, fuere documentũ. Præcipue terribilis illa facies erat, cum manu arma uirosq́; corriperent, & ſuper ſe regẽtibus traderent. Anceps ergo pugna nunc ſequentium, nunc fugientium Elephantos. In multum diei uarium certamen extraxit, donec ſecuribus (id nanque genus auxilij præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas uocant gladios leuiter curuatos, falcibus ſimiles, queis appetebant beluarum manus. Nec quicquam inexpertum non mortis modo, ſed etiam in ipſa morte noui ſupplicij timor omittebat. Ergo Elephanti uulneribus tandem fatigati ſuos impetu ſternunt: & qui rexerãt eos, præcipitati in terram ab ipſis obterebantur. Itaq; pecorum modo magis pauidi, quàm infeſti, ultra aciẽ exigebãtur, cum Porus deſtitutus à pluribus tela multo ante præparata in circũfuſos ex Elephanto ſuo cœpit ingerere, multisq́; eminus uulneratis expoſitus ipſe ad ictus undiq; petebatur. Nouem iam uulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoq́; ſanguine profuſo languidis manibus magis elapſa, quàm excuſſa tela mittebat. Nec ſegnius belua inſtincta rabie, nondũ ſaucia, inuehebatur ordinibus, donec rector beluæ regem cõſpexit fluentibus membris omiſſisq́; armis uix cõpotem mẽtis Tum beluã in fugam concitat, ſequente Alexandro. Sed equus eius

multis uulneribus confossus deficiensq; procubuit, posito magis rege quàm effuso. Itaq; dum equum mutat, tardius insecutus est. Interim frater Taxilis regis Indorũ præmissus ab Alexandro monere cœpit Porum ne ultima experiri perseueraret, dederetq; se uictori. At ille, quanquam exhaustæ erant uires, deficiebatq; sanguis, tamen ad notam uocem excitatus, Agnosco, inquit, Taxilis fratrem imperij regniq; sui proditorem. & telum quod unum forte non effluxerat, contorsit in eum, quod per mediũ pectus penetrauit ad tergũ. Hoc ultimo uirtutis opere edito fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoq;, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaq; sistit fugam, peditemq; sequenti hosti obiecit. Iam Alexander cõsecutus erat, & pertinacia Pori cognita, uetabat resistentibus parci. Ergo undique & in pedites, & in ipsum Porum tela congesta sunt, queis tandem grauatus labi ex belua cœpit. Indus qui Elephantum regebat, descendere eum ratus, more solito Elephantum procumbere iussit in genua: qui ut se submisit, cæteri quoque (ita enim instituti erant) demisere corpora in terram. Ea res & Porũ, & cæteros uictoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, interemptũ esse credens, iussit, & qui detraherent loricã uestemq;, concurrere. cum belua dominum tueri, & spoliantes cœpit appetere, leuatũq; corpus eius rursus dorso suo imponere. Ergo telis

lis undiq; obruitur, cõfoſſóq; eo in uehiculum Porus imponitur. Quem rex ut uidit alleuantem oculos, nõ odio, ſed miſeratione cõmotus, Quæ malum, inquit, amẽtia te coëgit, rerum mearũ cognita fama, belli fortunã experiri, cum Taxilis eſſet in deditos clementiæ meæ tam propinquũ tibi exemplum? At ille, Quoniam, inquit, percontaris, reſpondebo ea libertate quam interrogando feciſti. Neminem me fortiorem eſſe cenſebam. Meas enim noueram uires, nondũ expertus tuas. fortiorẽ eſſe te, belli docuit euẽtus. Sed ne ſic quidem parum felix ſum, ſecundus tibi. Rurſus interrogatus quid ipſe uictorem ſtatuere debere cenſeret, Quod hic, inquit, dies tibi ſuadet: quo expertus es quàm caduca felicitas eſſet. Plus monendo profecit, quàm ſi precatus eſſet: quippe magnitudinẽ animi eius interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non miſericordia modo, ſed etiã honore excipere dignatus eſt. Aegrum curauit haud ſecus, quàm ſi pro ipſo pugnaſſet. Confirmatũ contra ſpem omnium in amicorum numerum recepit. Mox donauit ampliore regno, quàm tenuit. Nec ſanè quicquam ingeniũ eius ſolidius aut conſtantius habuit, quàm admirationẽ ueræ laudis & gloriæ. Simplicius tamen famã æſtimabat in hoſte, quàm in ciue: quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe. Eãdem clariorem fore, quo maiores fuiſſent, quos ipſe uiciſſet.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM,

Liber nonus.

LEXANDER tam memorabili uictoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse cēsebat, Soli uictimis cæsis, milites quoque, quo prōptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid Indis uirium fuisset, illa dimicatione prostratū: cæteram opimam prædam fore, celebratasq; opes in ea regione eminere quam peterēt. Proinde iam uilia & obsoleta esse spolia de Persis: gēmis, margaritisq;, & auro atque ebore Macedoniam Græciamq; non suas tantum domos repleturum. Auidi milites & pecuniæ & gloriæ, simul quia nunquā affirmatio eius fefellerat eos, pollicentur operā: dimißisq; cum bona spe, nauigia ædificari iubet, ut cum totā Asiā percurrissent, finem terram mare inuiseret. Multa materia naualis in proximis montibus erat, quā cædere aggressi, magnitudinis inusitatæ reperere serpentes. Rhinocerotes quoq;, rarū alibi animal, in ijsdem montibus erant.

Cæterum

Cæterum hoc nomen beluis eis inditum à Græcis: sermonis eius ignari, aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraq; fluminis quod superauerat, ripa, copiarum duces coronis, & mille aureis singulos donat. Cæteris quoq; pro portione aut gradu quẽ in amicitia obtinebant, aut nauatæ operæ honos habitus est. Abiasares, qui prius quàm cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturũ quæ imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere. Neq; enim aut sine regio imperio uicturũ, aut regnaturũ esse captiuum. Cui Alexander nunciari iußit, si grauaretur ad se uenire, ipsum ad eum esse uenturũ. Hinc Poro amneq; superato, ad interiora Indiæ proceßit. Syluæ erant prope in immensum spatiũ diffusæ, procerisq; et in eximiã altitudinẽ editis arboribus umbrosæ. Pleriq; rami instar ingentiũ stipitũ flexi in humum, rursus qua se curuauerãt, erigebantur, adeo ut species esset nõ rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Cœli tẽperies salubris, quippe & uim solis umbræ leuãt, et aquæ largæ manãt è fontibus. Cæterũ hic quoq; serpentiũ magna uis erat. squamis fulgorẽ auri reddẽtibus. Virus haud ullũ magis noxiũ est: quippe morsum præsens mors sequebatur, donec ab incolis remedium oblatum est.. Hinc per deserta uentum est ad flumen Hiarotim. Iunctum erat flumini nemus

opacum arboribus alibi inusitatis, agrestiumq́; pauonū multitudine frequēs. Castris inde motis, oppidum haud procul positum corona capit, obsidibusq́; acceptis stipendium imponit. Ad magnam deinde (ut in ea regione) urbem peruenit, nō muro solum, sed etiam palude munitā. Cæterū Barbari uehiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerūt. Alijs tela, alijs hastæ, alijs secures erāt. Trāsiliebantq́; in uehicula strenuo saltu, cum succurrere laborantibus suis uellent. Ac primo insolitum genus pugnæ Macedonas terruit, cum eminus uulnerarentur. Deinde spreto tam incondito auxilio, ab utroq; latere uehiculis circūfusi repugnantes fodere cœperunt. Et uincula, queis cōserta erant, iußit incidi, quò facilius singula circumuenirētur. Itaq;, VIII. M. suorum amißis, in oppidum refugerunt. Postero die scalis undiq; admotis muri occupantur. Paucis pernicitas saluti fuit, qui cognito urbis excidio paludem tranauere. In uicina oppida ingentem intulere terrorem, inuictum exercitum, & deorum profecto aduenisse memorātes. Alexāder ad uastandam eam regionē Perdica cū expedita manu misso, partem copiarū Eumeni tradit, ut is quoq; Barbaros ad deditionem compelleret. Ipse cæteros ad urbem ualidam, in quam aliarum quoq; confugerant incolæ, duxit. Oppidani, mißis qui regem deprecarētur, nihilominus bellum parabant. quippe orta seditio in diuersa consilia deduxerat

duxerat uulgum. Alij omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in cõmune consulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiũt. Alexander quanquã belli autoribus iure poterat irasci, tamen omnibus uenia data, & obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra mouit. Obsides ducebantur ante agmen. Quos cum è muris agnouissent, utpote gentis eiusdem, in colloquiũ conuocauerunt. Illi clementiam regis, simulq; uim cõmemorando, ad deditionem eos cõpulere. Cæterasq; urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnũ Sophitis peruentum est. Gens (ut Barbari credunt) sapientia excellit, bonisq; moribus regitur. Genitos liberos, nõ parentũ arbitrio tollunt, aluntq;, sed eorũ quibus spectandi infantum habitũ cura mãdata est. Si quos segnes aut aliqua membrorum parte inutiles notauerunt, necari iubẽt. Nuptijs coëunt, non genere ac nobilitate cõiunctis, sed electa corporum specie, quia eadem æstimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexãder admouerat copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris turribusq; se armati ostenderant. Dubitabãtq; Macedones deseruissent'ne urbem incolæ, an fraude se occulerent: Cum subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filijs occurrit, multum inter omnes Barbaros eminẽs corporis specie. Vestis erat au-

ro purpuraq; distincta, quæ etiam crura uelabat, aureis soleis inseruerat gēmas. Lacerti quoq; & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes colore & magnitudine lapilli. Baculum aureū Berylli distinguebant. Quo tradito precatus, ut sospes acciperet, se, liberosq;, & gentem suam dedidit. Nobiles ad uenandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicuntur cum uidere feram, leonibus maxime infesti. Horum uim ut ostenderet Alexandro, in conspectu leonem eximiæ magnitudinis iussit emitti, & IIII. omnino admoueri canes, qui celeriter occupauerunt feram: cum ex ijs qui assueuerāt talibus ministerijs, unus canis leoni cū alijs inhærentis crus auellere, & quia nō sequebatur, ferro amputare cœpit. Nec sic quidem pertinacia uicta, rursus aliā partem secare instituit, & inde non segnius inhærentem ferro subinde cædebat. Ille in uulnere feræ dentes moribundus quoq; infixerat. Tantam in illis animalibus ad uenandum cupiditatem ingenerasse naturā memoriæ proditū est. Equidem plura transcribō, quàm credo. Nā nec affirmare sustineo de quibus dubito, nec subducere quæ accepi. Relicto igitur Sophite in suo regno, ad fluuium Hypasin processit, Ephestione, qui diuersam regionem subegerat, coniuncto. Phegelis erat gentis proximæ rex, qui popularibus suis colere agros ut assueuerāt(iussis, Alexādro cū donis occurrit. Nihil

quod

quod imperaret detrectans, biduum apud eum substitit. Rex tertio die amnem superare decreuerat, trãsitu diffi cilem, nõ spatio solum aquarũ, sed etiã saxis impeditum. Percõctatus igitur Phegela, quæ noscenda erant, X I. dierum ultra flumen per uastas solitudines iter esse cognoscit. Excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminũ. Vlteriores ripas colere gentes Gãgaridas et Pharrasios, eorumq́ regẽ esse Aggrammem, X X. millibus equitum, C Cq́ peditum obsidentem uias. Ad hæc quadrigarum II. millia trahere, & præcipuũ ter rorẽ Elephantos, quos I I I. millium numerũ explere di cebat. Incredibilia regi omnia uidebãtur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, an uera essent quæ dicerẽtur. Ille uires quidem gentis & regni haud falso iactari affirmat: cæterum qui regnaret, nõ modo ignobi lem esse, sed etiã ultimæ sortis: quippe patrem eius tonsorẽ uix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitũ haud indecorũ cordi fuisse reginæ. Ab ea in pro piorem eius qui tum regnasset, amicitiæ locum admotũ. Interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberûm eius inuasisse regnũ, necatisq́ pueris hunc qui nunc regnat, generasse, inuisum uilemq́ popularibus, magis paternæ fortunæ quàm suæ memorem.. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curã. hostem beluasq́ spernebat, situm locorum, & uim fluminum extimescebat.

Relegatos in ultimum penè rerum humanarũ persequi terminum, & eruere, arduum uidebatur. Rursus auaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ nihil inuiũ, nihil remotũ uideri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spatia terrarum, in acie & in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obstãtes difficultates secuturi essent. Abũdantes onustosq; præda magis parta frui uelle, quàm acquirenda fatigari. Non idem sibi & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatum, proximum quenq; fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem uocatis militibus, ad hũc maxime modum disseruit. Nõ ignoro milites, multa quæ terrere uos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improuisa nobis mentientium uanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ cãpos, Tigrim & Euphratẽ, quorũ alterũ uado trãsiuimus, alterũ ponte, terribilem fecerãt Persæ. Nũquã ad liquidũ fama perducitur. Omnia illa tradente maiora sunt uero. Nostra quoq; gloria cũ sit ex solido, plus tamen habet nominis quã operis. modo quis beluas offerẽtes mœniũ speciẽ, quis Hydaspen amnem, quis cætera auditu maiora quã uero sustinere posse credebat? Olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulæ debellare

debellare potuissent. Creditis ne Elephantorum greges maiores esse, quàm usquã armentorum sunt, cum & rarũ sit animal, nec facile capiatur, multoq; difficilius mitigetur? Atq; eadem uanitas copias peditum equitumq; numerauit. Nam flumen quo latius fusum est, hoc placidius stagnat: quippe angustis ripis coërcita, & in angustiorẽ alueum elisa, torrentes aquas inuehunt. Cõtra statio aluei segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes nauigia hostis expectat. Ita quantumcunq; flumen interuenit, idem futurũ discrimen est euadentium in terram. Sed omnia ista uera esse fingamus. Vtrúm ne uos magnitudo beluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad Elephantos, præsens habemus exemplum, in suos uehemẽtius quàm in nos incurrerunt. Tam uasta corpora securibus falcibus'que mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint quot Porus habuit, an tria millia, cum uno aut altero uulneratis, cæteros in fugam declinari uidemus. Deinde paucos quoque incommode regunt. Congregata uero tot millia, ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint, inhabiles uastorum corporũ moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut cum haberem, ipse non opposuerim, satis gnarus plus suis quàm hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumq; multitudo uos commouet, cum paucis enim pugnare soliti estis, & nunc

primum

primum inconditam sustinebitis turbam. Testis aduer sus multitudinem inuicti Macedonū roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Persarum, & Arbella, cuius campi deuictorū à nobis oßibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare cœpistis, postea quàm solitudinē in Asia uincendo fecistis. Cum per Hellespon tum nauigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt. Dacæ Sogdianiq́; inter nos militant. Nec tamē illi turbæ confido. Vestras manus intueor, uestram uirtutem, rerū quas gesturus sum, uadem prædemq́; habeo. Quandiu uobiscum in acie stabo, nec mei, nec hostium exercitus meminero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumq́; nostrorū, sed in exitu stamus. Peruenimus ad solis ortum & Oceanum: nisi obstat ignauia, inde uicto res perdomito fine terrarum reuertemur in patriā. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiā amittere è manibus. Maiora sunt periculis præmia: diues eadem & imbellis est regio. Itaq; non tam ad gloriam uos duco, quàm ad prædam. Digni estis, qui opes quas illud mare littoribus inuehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per uos, gloriamq́; uestram, qua huma num fastigiū exceditis, perq́; & mea in uos, & in me

uestra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæsoq́; ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnũ eum militonemq́; uestrum, ne dicam regem, deseratis. Cætera uobis imperaui, hoc unum debiturus sum. Et is uos rogo, qui nihil unquam uobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui sæpe aciem clypeo meo texi: ne infregeritis in manibus meis palmã, qua Herculẽ Liberumq́; patrẽ, si inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Vbi est ille clamor alacritatis uestræ index? Vbi est ille meorum Macedonum uultus? Non agnosco uos milites, nec agnosci uideor à uobis. Surdas iamdudũ aures pulso. Auersos animos & infractos excitare conor. Cumq́; illi in terram demißis capitibus tacere perseuerarent, Nescio quid, inquit, imprudens in uos deliqui, quòd me ne intueri quidem uultis. In solitudine mihi uideor esse. Nemo respondet, nemo saltẽ negat, quos alloquor. Quid autem postulo? uestram gloriam & magnitudinem indicamus. Vbi sunt illi, quorum certamen paulo antè uidi contendentium qui potißimum uulnerati regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoq; ire perseuerabo. Obijcite me fluminibus & beluis, & illis gentibus quarũ nomina horretis. Inueniã qui desertum à uobis sequantur. Scythæ Bactrianiq́; erunt mecũ, hostes paulo antè, nunc milites

nostri.

nostri. Mori præstat, quàm precariò imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto rege ouantes. Ego hic à uobis desperatæ uictoriæ aut honestæ morti locum inueniam. Nec sic quidem ulli militum uox exprimi potuit. Expectabãt ut duces principesq; ad regem perferrent, uulneribus & cõtinuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse. Cæterũ illi metu attoniti, in terram ora defixerant. Ergo primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoq; oritur. Paulatimq; liberius dolor erigi cœpit manantibus lacrymis, adeo ut rex, ira in misericordiã uersa, ne ipse quidem, quãquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem uniuersa cõcione effusius flente Pœnus ausus est cõctantibus cæteris propius tribunal accedere, significans se loqui uelle. Quem ut uidere milites detrahentem galeam capiti (ita enim regem alloqui mos est) hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Pœnus, Dij prohibeant, inquit, à nobis impias mentes: & profecto prohibent. Idẽ animus est tuis, qui fuit semper, ire iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuũ nomen. Proinde si perseueras, inermes quoq; & nudi, & exangues, utcunq; tibi cordi est, sequimur uel antecedimus. Sed si audire uis non fictas tuorum militum uoces rerũ necessitate ultima expressas, præbe quæso propitias aures imperium atq; auspicium tuum constantissime

me secutis, & quocũq; pergis, secuturis. Vicisti rex magnitudine rerum non hostes modo, sed etiã milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emẽsis maria terrasq; melius nobis quàm incolis omnia nota sunt. Penè in ultimo mundi fine consistimus, in alium orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoq; ignotam. Inter feras serpentesq; degentes eruere ex latebris & cubiculis suis expetis, ut plura quàm sol uidet, uictoria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra uis in fine iam est. Intuere corpora exanguia tot perfossa uulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela hebetia sunt, iam arma deficiũt. Vestem Persicã induimus, quia domestica subuehi non potest. In externum degenerauimus cultum. Quoto cuiq; lorica est? quis equum habet? Iube quæri quàm multos serui ipsorum persecuti sunt, quid cuiq; supersit ex præda. Omnium uictores, omniũ inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus. hunc tu pulcherrimum exercitum nudũ obijcies beluis? Quarum ut multitudinem augeãt de industria barbari, magnum tamen esse numerum etiam ex mẽdacio intelligo. Quòd si adhuc penetrare in Indiã certum est, regio à meridie minus uasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminũ uoluit esse natura. Cur circuitu petis

gloriam quæ ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mauis errare, peruenimus quò fortuna ducit. Hæc tecum quàm sine te cum his loqui malui, nō uti inirem circunstantis exercitus gratiam, sed ut uocem loquentium potius quàm ut gemitum murmurantiū audires. Vt finem orationi Pœnus imposuit, clamor undiq; cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum, confusis appellantium uocibus. Iamq; & alij duces, præcipueq; seniores, queis ob ætatem & excusatio honestior erat, & autoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaq; inops consilij desiluit è tribunali, claudiq; regiam iussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis. Biduū iræ datum est, tertio die processit regia, qui XII. aras ex quadrato saxo monumentum expeditionis suæ, munimenta quoque castrorum iussit extēdi, cubiliaq; amplioris formæ, quàm pro corporū habitu relinqui, ut speciem omnium augeret posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emēsus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Pœnus morbo, extinctus est: cuius morte ingemuit rex quidem, adiecit tamē propter paucos dies longam orationem cum exorsum, tanquàm solus Macedoniam uisurus esset. Iam in aqua classis, quam ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Mēnon ex Thracia in supplementum equitum, VI. millia, præter eos ob Harpalo peditum,

lo peditum, VII. millia adduxerat, armaq; XXV. M. auro & argento cælata pertulerat, queis distributis uetera cremari iußit mille nauigijs aditurus Oceanum. Discordes et uetera odia retractãtes Porũ & Taxilẽ Indiæ reges firmata per affinitatẽ gratia reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborũ studio usus. Oppida quoq; duo cõdidit, quorũ alterum Nicæã appellauit, alterum Bucephalon, equi quẽ amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephãtis deinde & impedimentis terra sequi iußis, secundo amne defluxit, quadraginta fermè stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent. Peruentum erat in regionẽ in qua Hydaspes amnis Acesini cõmittitur. hinc decurrit in fines Sobiorũ. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse cõmemorant, ægros relictos esse, cepisse sedẽ, quã ipsi obtinebant. Pelles ferarũ pro ueste, clauæ pro telo erãt. Multaq; etiã cũ Græci mores exoleuissent, stirpis ostendebant uestigia. Hinc extẽtione facta CC et L. stadia processit. Depopulatusq; regionẽ, oppidum caput eius Corona cepit. XL. peditum millia gens in ripa fluminum opposuerat, quam amne superato in fugam compulit, inclusosq; mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri uenierunt. Alterã deinde urbem expugnare adortus, magnaq; ui defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione

taq; uis humana esse poterat, admota est, ut fluctus qui se inuehebăt, euerberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tădem nauis erepta, non tamen ripæ applicabatur, sed in proximum uadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminū positis, sacrificioq; facto, XXX. stadia processit. Inde uentum est in regionem Oxydracarū Mallorumq;, quos aliàs bellare inter se solitos, tunc periculi societas iunxerat. I X. millia iuniorum peditum in armis erant, præter hos equitū X M. DCCCCq; quadrigæ. At Macedones qui omni discrimine iam defunctos se esse crediderant, posteaquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognouerunt, improuiso metu territi, rursus seditiosis uocibus regem increpare cœperunt, Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, nō tamen finisse, sed mutasse bellum, indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sydera & solem, cogiq; adire quæ mortalium oculis natura subduxerat. Nouis idētidem armis nouos hostes existere. Quos ut omnes fundant, fugentq; quod præmium ipsos manere? Caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem mari, repletum immanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum solicitudine

anxius, concione aduocata docet imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gẽtes obstare, quo minus terrarum spatia emensi ad finem simul mundi laborumq; perueniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eò, ubi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Oceanum. Iam perflare ad ipsos auram maris, ne inuiderẽt sibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos transituros illos. Regi suo paruo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur se ex India redire, nõ fugere. Omnis multitudo & maxime militaris mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia quàm principia maiora sunt. Nõ aliàs tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubentium duceret dijs secundis, & æquaret gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus, ad hostes protinus castra mouit. Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant, ducemq; ex natione Sudracarum spectatæ uirtutis elegerãt, qui sub radicibus montis castra posuit. Lateq; ignes, ut speciẽ multitudinis augeret, ostendit, clamore quoq;, ac sui moris ululatu identidẽ acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux apparebat, cum rex fiduciæ ac spes plenus alacres milites arma capere, & exire in aciem iubet. Sed nõ traditur, metu ne an seditione oborta inter ipsos, subito profuge-

runt

runt Barbari. Certe auios montes & impeditos occupauerunt. Quorum agmen rex frustra persecutus, impedimenta cepit. Peruentũ deinde est ad oppidum Sudracarum, in quod pleriq; confugerant, haud maiore fiducia mœnium quàm armorum. Iam admouebat rex, cum uates monere eum cœpit, ne committeret, aut certe differret obsidionem, uitæ eius periculum ostendi. Rex Demophoonta (nanq; uates erat) intuens: Si quis, inquit, arti tuæ intentũ, & exta spectantem sic interpolet, non dubitem quin incommodus ac molestus uideri tibi posšit, Et cum ille ita prorsus futurum respondisset, Cẽses ne, inquit, tantas res, non pecudum fibras ante oculos habenti, ullum esse maius impedimentum, quàm uatem superstitione captum? Nec diutius quàm respondit moratus, admoueri iubet scalas: cunctantibusq; cæteris, euadit in murum. Angusta muri corona erat, non pinnæ sicut alibi fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. Itaq; rex hærebat magis, quã stabat in margine, clypeo undiq; incidẽtia tela propulsans. Nam ubiq; eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne ui telorum obruebantur. Tandem magnitudinem telorum periculi pudor uicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus regem. Sed festinando morabãtur auxilia. Nam dum pro se quisq; certat euadere, onerauere scalas, quis non suf-

ficientibus deuoluti unicam spem regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus uelut in solitudine destitutus, Iamq; læuam, qua clypeum ad ictus circunferebat, lassauerat, clamãtibus amicis ut ad ipsos desiliret, stabantq; excepturi, cum ille rem ausus est incredibilem atq; inauditã, multoq; magis ad famã temeritatis quàm gloriæ insignem. Nanq; in urbem hostium plenam præcipiti saltu semetipse immisit, cum uix sperare posset dimicantem certe & non inultum esse moriturum: quippe antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi uiuus: sed forte ita liberauerat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaq; stans init pugnam. & ne circuiri posset, fortuna prouiderat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa frõde uestitos uelut de industria regem protegentes obiecerat. huius spatioso stipiti corpus, ne circuiri posset, applicuit, clypeo tela quæ ex aduerso ingerebantur, excipiens. Nam cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura quàm clypeo incidebant. Pugnabat pro rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio magnum ad honeste moriendum incitamentũ. Sed cum subinde hostis afflueret, iam ingentem uim telorum exceperat clypeo, iam galeam saxa perfregerant, idm continuo labore grauia genua succiderant. Itaq; contemptim & incaute qui proxime steterãt incurrerunt, è quibus

duos

duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumberēt. Nec cuiquã deinde propius incessendi eũ animus fuit. Procul iacula sagittas'que mittebant. Ille ad omnes ictus expositus ægre iam exceptũ poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorũ cubitorum sagittã (nanq; Indis ut antea diximus, huius magnitudinis sagittæ erãt) ita excußit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infigeret. Quo uulnere afflictus, magna ui sanguinis emicante remisit arma, moribundo similis, adeoq; resolutus, ut ne ad uellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaq; ad expoliandum corpus, qui uulnerauerat, alacer gaudio accurrit. Quē ut iniicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate cõmotus, linquentem reuocauit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille ut antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo se alleuare conatus est, & postea quàm ad cõnitendum nihil supererat uirium, dextra impendentes ramos cõplexus tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis rursus in genua procũbit, manu prouocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri uestigia persequens regi superuenit. Quo cõspecto Alexander iam non uitæ suæ sed mortis solatium superue-

nisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timeus & paulo pòst Leonatus, hinc Aristonus superuenit. Indi quoq; cum intra mœnia regem esse compe rissent, omißis cæteris illuc cōcurrerūt, urgebantq; protegentes, ex quibus Timeus multis aduerso corpore uulneribus acceptis, egregiaq; edita pugna cecidit. Peucestes quoq; tribus iaculis cōfossus, non se tamen scuto, sed regem tuebatur. Leonatus dum auide ruentes Barbaros submouet, ceruice grauiter icta semianimis procubuit ante regis pedes. Iam Peucestes & uulneribus fatigatus submiserat clypeum. In Aristono spes ultima hære bat. Hic quoq; grauiter saucius tantā uim hostiū ultra su stinere non poterat. Inter hæc ad Macedones regem cecidisse fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitauit. Nanque periculi omnes immemores, dolabris perfregere murum, & qua moliti erant aditum, irrupe re in urbem, Indosq; plures fugientes quàm cōgredi au sos ceciderūt. Nō senibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo uulneratū regem esse credebāt. Tandēq; internecione hostiū iustæ iræ pa rentatum est. Ptolemæū, qui postea regnauit, huic pugnæ affuisse, autor est Clytarchus, et Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ nō refragatus, abfuisse se missum in expeditionē, memoriæ tradidit. Tanta cōponentium uetusta rerum monumenta uel securitas, uel par huic ui

tium

tum credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixũ, ita ne spiculum moueretur, abscindunt. Corpore deinde nudato, animaduertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quàm ut secando uulnus augerent. Cæterum ne secantes profluuium sanguinis occuparet, uerebãtur: quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in uiscera uidebatur. Critobolus inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, admouere metuebat, ne in ipsius caput parũ prosperæ curationis recideret euentus. lachrymãtem eum ac metuentẽ, & solicitudine propemodum exanguem rex conspexerat. Quid? inquit, quod'ue tempus expectas, & non quãprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times ne reus sis, cũ insanabile uulnus acceperim? At Critobolus tandem uel finito uel dissimulato metu, hortari eum cœpit, ut se cõtinendum præberet, dum spiculum euelleret. Etiam leuem corporis motum noxium fore. Rex cum affirmasset nihil opus esse iis qui semet continerent, sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus curæ. Igitur patefacto latius uulnere, & spiculo euulso, ingẽs uis sanguinis manare cœpit, linquiq; animo rex, et caligine oculis offusa ueluti moribundus extendi. Cumq; profluuiũ medicamentis frustra inhiberent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur regem expirasse credentium.

Tandem

Tandem constitit sanguis, paulatimq́; animum recepit, & circunstantes cœpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, cõfessus omnes unius spiritu uiuere. Nec prius recesserunt, quàm compertum est somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra retulerũt. Rex septem diebus curato uulnere, necdum obducta cicatrice, cum audisset conualuisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus nauigijs iunctis statui in medium undique cõspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perijsse credentibus. Conspectusq́; ab incolis, spem hostium falso nuncio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit aliquantũ interualli à cætera classe, præcipiens ne quies ori inualido adhuc necessaria, pulsu remorũ impediretur. Quarto posteaquam nauigare cœperat die, peruenit in regionem desertã quidem ab incolis, sed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus & ad suam & ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum, & custodibus corporis excubare ante prætoriũ, quoties regi aduersa ualetudo incidisset. Hoc tum more quoq; seruato, uniuersi cubiculum eius intrãt. Ille solicitus, ne quid noui afferrent, quia simul uenerant, percontatur, num hostium recens nunciaretur aduentus. At Craterus, cui mandatum erat ut amicorum preces perferret ad eum, Credis ne, inquit, aduentu magis

gis hostium, ut iam in uallo consisterent, quàm cura salutis tuæ, ut nunc est tibi uilis, nos esse solicitos? Quantalibet uis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis uirisq; totum orbem, classibus maria consternat, inusitatas beluas inducat, tu nos præstabis inuictos. Sed quis deorum hoc Macedoniæ columen ac sydus diuturnum fore polliceri potest? cum tam auide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest? Eo peruenimus, auspiciũ atq; imperium secuti tuum, unde nisi te reduce nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares, & si nemo uellet, tamẽ ne admirari quidem posset, tam promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam ubi paria sunt periculum ac præmium, & secundis rebus amplior fructus est, & aduersis solatiũ maius. Tuo uero capite ignobilem uicum emi quis ferat, nõ tuorum modo militũ, sed ullius etiam gentis Barbaræ, qui tuam magnitudinem nouit? Horret animus cogitatione rei quàm paulo antè uidimus. Eloqui timeo in uicti corporis spolia inertißimas manus fuisse iniecturas, nisi te interceptum misericors in nos fortuna seruasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Vniuersos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere, id quod ne admitteret, præstare

non

non potuit. Patere nos quæso alio modo esse uiles tibi. Quocunq; iusseris, ibimus. Obscura bella, & ignobiles pugnas nobis deposcimus. Temetipsum ad ea serua pericula, quæ magnitudinē tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quicquā indignius est, quàm consumi eam, ubi non possit ostendi. Eadem ferè Ptolemæus, & similia ijs cæteri. Iamq; cōfusis uocibus flentes eum orabant, ut tandem ex satietate laudi modum faceret, ac saluti suæ, itē publicæ parceret. Grata erat regi pietas amicorum. Itaque singulos familiarius amplexus considere iubet, altiusq; sermone repetito, Vobis quidem, inquit, ô fidissimi pijssimiq; ciuium atque amicorum grates ago habeoq; non solum meo nomine, quòd hodie salutem meam uestræ præponitis, sed quòd à primordijs belli nullum erga me beneuolentiæ pignus atque indicium omisistis: adeo ut confidendum sit, nunquàm mihi uitam meam fuisse tam charam, quàm esse cœpit, ut uobis diu frui possim. Cæterum nō eadem est cogitatio eorum qui pro me mori optant. Meam quidem hanc beneuolentiam uestra uirtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnū fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spatio, sed gloriæ. Licuit paternis opibus cōtento intra Macedoniæ terminos per otium corporis expectare obscuram & ignobilem senectutem. Quanquā ne pigri quidem

quidem sibi fata dissernũt. Sed unicum bonũ diuturnam uitam æstimãtes, sæpe acerba mors occupat. Verũ ego, qui non annos meos, sed uictorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu uixi. Orsus à Macedonia imperium, Græciã teneo. Thraciam, & Illyricos subegi. Triballis Medisq; impero. Asiã quà Hellesponto, quà rubro mari alluitur, possideo. Iamq; haud procul absum à fine mundi. Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europæ terminos momento unius horæ transiui. Victor utriusq; regionis post nonum regni mei, post uicesimum atque octauũ ætatis annum uideor ne uobis in excolenda gloria, cui me uni deuoui, posse cessare? Ego uero non deero, & ubicunque pugnabo, in Theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submouerat. In his operibus extingui mihi (si fors ita feret) pulchrum est. Ea stirpe sum genitus, ut multa prius, quàm longam uitam debeam optare. Obsecro uos, cogitate nos peruenisse in terras quibus ob fœminæ uirtutem celeberrimũ nomen est. Quas urbes Semiramis condidit? quas genteis redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum Semiramam æquauimus gloria, & iam nos laudis satietas cœpit: Dij faueant, maiora adhuc restant. Sed ita nostra erũt quæ nondũ attigimus, si nihil paruũ

duxerimus

duxerimus in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude, & domesticorum insidijs præstate securum. Belli Martisq; discrimen impauidus subibo. Philippus in acie tutior, quàm in theatro fuit. hostium manus sæpe uitauit, suorum effugere non ualuit. Aliorum quoq; regum exitus si reputaueritis, plures à suis, quàm ab hoste interemptos numerabitis. Cæterũ quoniam olim rei agitatæ in animo meo nunc promẽdæ occasio oblata est, mihi maximus laborum atq; operũ meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati cõsecretur, quãdocunq; excesserit uita. Si licuerit, ipse præstabo hoc. Si me præceperit fatũ, uos mandasse memẽto te. Ac tum quidem amicos dimisit. Cæterũ per cõplures dies ibi statiua habuit. Hæc dum in India gerũtur, Græci milites nuper in colonias à rege deducti Carabactra, orta inter ipsos seditione defecerant, nõ tam Alexãdro infensi, quàm metu supplicij: quippe occisis quibusdam popularium, qui ualidiores erant, arma spectare cœperũt. Et Bactriana arce, quæ quasi negligẽtius asseruata erat, occupata, Barbaros quoq; in societatem defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen assumpserat, non tam imperij cupidine, quàm in patriam reuertendi cunctis qui autoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidã nationis eius, sed ob æmulationem infestus, comparauit insidias, inuitatumq;

tumq; ad epulas per Boxum quendam Macerianum in cõuiuio occidit. Postero die concione aduocata Bicon ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisq; persuaserat. Sed alijs suspecta fraus erat Biconis, et paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaq; Græci milites arma, capiũt, occisuri Biconẽ, si daretur occasio. Cæteri principes eorũ irã multitudinis mitigauerũt. Præter spem suã Bicon præsenti periculo ereptus, paulo pòst insidiatus autoribus salutis suæ est: cuius dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Iamq; corpori tormenta admouebantur, cum Græci milites, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrunt: quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem iusserant, omisere, ueriti ne id facere tumultuantium uociferatione probiberẽtur. Ille, sicut nudatus erat, peruenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diuersum animos repente mutauit, dimittiq; eum iusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris qui colonias à rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharũ terminos gesta. Interim regem duarum gentiũ (de quibus ante dictũ est) C. legati adeunt. Omnes curru uehebantur, eximia magnitudine corporũ, decoro habitu: lineæ uestes intextæ auro, purpuraq; distinctæ. Ei se dedere

 ipsos,

ipsos, urbes agrosq; referebant, per tot ætates inuiolatā libertatē, illius primū fidei ditioniq; permissuros. Deos sibi deditionis autores, non metum: quippe intactis uiribus iugum excipere. Rex cōsilio habito deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosijs utraq; natio pensitabat, imposito. Præterea I I. millia & D. equites impe rat: & omnia obedienter à Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentiū, regulisq;, exornari conuiuium iussit. Centū aurei lecti modicis interuallis positi fuerant. Lectos circūdederant aulæa purpura auroq; fulgentia, quicquid aut apud Persas uetere luxu, aut apud Macedonas noua immutatione corruptum erat, cōfusis utriusq; gentis uitijs, in illo cōuiuio ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis pugil nobilis, & ob eximiā uirtutē uiriū iam à rege promotus & gratus. Inuidi maligniq; increpabāt per seria & ludū, saginati corporis sequi inutilem beluam. Cum ipsi prælium inirēt, oleo madentem præparare uentrem epulis. Eodem igitur in cōuiuio Horratas Macedo iam temulentus exprobrare ei cœpit, & postulare ut si uir esset, postero die secum ferro decerneret. Regem tandem uel de sua temeritate, uel de illius ignauia iudicaturum. Et à Dioxippo cōtemptim militarē eludente ferociā accepta cōditio est. Ac postero die rex, cū etiā acrius certamen exposcerēt, quia deterrere non poterat, destinata exequi passus est.

Ingens

Ingens hic militum, inter quos erant Græci qui Dioxippo studebant, conuenerat multitudo. Macedo iusta arma sumpserat, æreum clypeum, hastam quam Sarissam uocant, læua tenens, dextra lanceam, gladioq; cinctus uelut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitẽs, & coronatus, læua puniceum amiculum, dextra ualidũ nodosumq; stipitem præferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congredi nudũ, dementia, non temeritas uidebatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici posse lanceã misit, quã Dioxippus cum exigua corporis declinatione uitasset, antequam ille hastam transferret, in dextram assiluit, & stipite mediam eam fregit. Amisso utroque telo Macedo gladium cœperat stringere, quem occupatum complexu pedibus repente subductis Dioxippus arietauit in terram. Ereptoq; gladio, pedem super ceruicem iacentis imposuit, stipitem intentans, elisurusq; eo uictũ, ui prohibitus esset, à rege. Tristis spectaculi euentus nõ Macedonibus modo, sed etiã Alexãdro fuit, maxime quia Barbari affuerant: quippe celebratã Macedonũ fortitudinem ad ludibriũ recidisse uerebatur. Hinc ad criminationem inuidorũ adapertæ sunt aures regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur, Ministriq; quasi amisissent quod amouerant, regem adeunt. Sæpe minus est cõstantiæ in rubore, quã in culpa.

Coniectũ oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cum excessisset conuiuio, literis cõscriptis quæ regi redderẽtur, ferro se interemit. Grauiter mortẽ eius tulit rex, existimãs indignationis esse, non pœnitentiæ testem, utiq; postea quàm falso insimulatum eum nimium inuidorum gaudium ostendit. Indorum legati dimissi domos paucis post diebus cũ donis reuertuntur. CCC. erant equites, mille XXX. curr rus, quos quadriiugi equi ducebãt. Lineæ uestis aliquantum, mille scuta Indica, & ferri candidi talenta centũ, leonesq; raræ magnitudinis, & Tigres, utrũq; animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoq; ingentium pelles, & dorsa testudinum. Cratero deinde imperat rex, haud procul amne per quem erat ipse nauigaturus, copias duceret. Eos autem qui comitari eum solebant, imponit in naues, & in fines Malliorum secundo amne deuehitur. Inde Sabracas adijt ualidã Indiæ gentem, quæ populi nõ regum imperio regebatur VI. millia pedit ũ habebant, equitũ VI. millia. has copias currus D. sequebantur. Tres duces spectatos uirtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem uicos maxime in ripa habebant) ut uidere totũ amnem, quà prospici poterat, nauigijs constratum, & tot militum arma fulgentia, territi noua facie, deorum exercitum, & alium Liberũ patrem, celebre in illis

illis gentibus nomen, aduẽtare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorũ pulsus, uariæq; nautarũ uoces hortantium pauidas aures impleuerant. Ergo uniuersi ad eos qui in armis erant, currunt, furere clamitantes cum dijs prælium ituros. Nauigia non posse numerari, quæ inuictos ueherent. Tantumq; in exercitum suorum intulere terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm cæteris fuerat. Itaq; oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari iusserat, fines eorum qui Musicani appellantur, intrauit. Hic Desteriolem Satrapem, quem Caracamisadis præfecerat, ijsdem arguentibus cognouit, multaq; auare ac superbe fecisse conuictũ interfici iussit. Oxatres prætor Bactrianorum nõ absolutus modo, sed etiam iure amplioris imperij donatus est. Finibus Musicanis deinde in deditionem redactis, urbi eorum imperium imposuit. Inde Præstos & ipsam Indiæ gentem peruentum est. Porticanus rex erat, qui se munitæ urbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc Alexander tertio die quàm cœperat obsidere, expugnauit. Et Porticanus cũ in arcem cõfugisset, legatos de conditione deditionis misit ad regem. Sed antequã adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones euasere in arcem, qua capta Porticanus cum pau

cis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captiuis uenundatus, Sabi regis fines ingressus est. Multisq; oppidis in fidem acceptis, ualidißimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri uisum est, rudibus militariū operū: quippe in media fermè urbe è terra existebāt, nullo suffoßi specus ante uestigio facto. DCCC. Indorū in ea regione cæsa Clytarchus est autor, multosq; captiuos sub corona uenisse. Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Phyton, qui captum principem gentis, eundemq; defectionis autorem adduxit ad regem. Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem in quo classem expectare se iusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne peruenitur ad oppidum, quà iter in regnum erat Sami. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabant imperiū, & clauserant portas. Quorum paucitate cōtempta rex D. Agrianos mœnia subire iusserat, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profecto si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) laceßito hoste, subito terga uerterunt, quos Barbari effuse sequentes, in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renouato ergo prælio, ex III. millibus Barbarorū D. cæsi sunt, mille capti, cæteri mœnib. urbis inclusi. Sed nō ut prima specie læta uictoria, ita euētu quoq; fuit: quippe Barbari ueneno tinxerant gladios. Itaq; saucij subinde expirabant.

expirabant. Nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat à medicis, cum etiã leues plagæ insanabiles essent. Barbari autem speraucrant incautum & temerarium regem excipi posse. Et forte inter promptißimos dimicans intactus euaserat. Præcipue Ptolemeus læuo humero leuiter quidẽ saucius, sed maiore periculo quã uulnere affectus, regis solicitudinem in se conuerterat. Sanguine coniunctus erat, & quidam Philippo genitum esse credebant. Certe pellice eius ortum constabat. Idẽ corporis custos, promptißimusq; bellator, & pacis artibus quàm militiæ maior & clarior, modico ciuiliq; cultu, liberalis in primis, adituq; facilis, nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hæc regi an popularibus charior esset, dubitari poterat. Tum certe primũ expertus suorũ animos, adeo ut fortunã in quã postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse uideantur: quippe non leuior illis Ptolemæi fuit cura quàm regis, qui & prælio et solicitudine fatigatus, cũ Ptolemæo aßideret, lectum in quo ipse acquiesceret, iußit inferri. In quẽ ut se recepit, protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per quietem uidisse se exponit speciem draconis oblatam herbã ferentis ore, quàm ueneni remedium esse monstrasset. Colorem quoq; herbæ referebat, agniturum si quis reperisset, affirmans. Inuentam'que deinde, quippe à multis erat requisita, uulneri imposuit.

Protinusq; dolore finito, intra breue spatiũ cicatrix quoque obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos urbemq́; dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathaliam peruentum est. Rex erat Mœris, qui urbe deserta in montes profugerat. Itaq; Alexander oppido potitur, agrosq; populatur. Magnæ inde prædæ actæ sunt pecorũ armentorumq́; magna uis reperta frumenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis defluxit ad insulam medio fermè alueo enatã. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordius asseruati profugerãt, misit qui conquirerent alios: nec repertis peruicax cupido incessit uisendi Oceanum, adeũdiq; terminos mundi sine regionis peritis, flumini ignoto caput suum totq; fortissimorũ uirorum salutem permittere. Nauigabant ergo omniũ per quæ ferebãtur ignari. quantum inde abesset mare, quæ gentes colerent, quàm placidũ amnis os, quã patiens longarum nauium esset, anceps & cæca æstimatio augurabatur. Vnum erat temeritatis solatium, perpetua felicitas. Iam CCCC stadia processerant, cũ gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul uideri sibi Oceanũ abesse indicant regi. Lætus ille hortari nauticos cœpit incumberent remis. Adesse finem omnibus uotis expetitum. Iam nihil gloriæ deesse, nihil obstare uirtuti. sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius posse

procedere.

procedere. Breui incognita nisi immortalibus esse uisuros. Paucos tamen nauigio emisit in ripam qui agrestes uagos exciperēt, è quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati quàm procul abesset mare, responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse: cæterum tertio die peruenire posse ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ eius. Itaq; ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoq; die, quo propius spes admouebatur, crescebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares undas. Tum aliam insulam medio amni sitā euecti paulò leuius, quia cursus æstu uerberabatur, applicat classem, & ad commeatus petendos discurrūt securi casus eius qui superuenit ignaris, Tertia fermè hora erat, cum stata uice Oceanus exæstuans inuehi cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coërcitū, deinde uehementius pulsum maiore impetu auersum agebatur, quàm torrentia præcipiti alueo incurrunt. Ignota uulgo freti natura erat, monstraq; & iræ deûm indicia cernere uidebātur, identidem intumescens mare, & in cāpos paulo antè siccos descēdere superfusum. Iamq; leuatis nauigijs, & tota classe dispersa, qui expositi erant, undiq; ad naues trepidi & improuiso malo atto-

niti recurrũt. Sed in tumultu festinatio quoq; tarda est. Hi contis nauigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, consederant. Quidam enauigare properãtes, sed nõ expectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia nauigia languide moliebãtur. Aliæ nauium inconsulte ruentes non receperant, pariterq; & multitudo & paucitas festinantes morabantur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, dissonæq; uoces nunquam idem ac unum tendẽtium, non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerãt. Ne in gubernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec exaudiri uox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompositisq; seruari. Ergo collidi inter se naues, abstergeriq; inuicem remi, & alij aliorum nauigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem uehi, sed duorum nauale inisse certamẽ. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus qui antecedentes turbauerant. Iurgantiũ ira perueniebat etiam ad manus. Iamq; æstus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis duntaxat eminentibus uelut insulis paruis, in quos plerique trepidi omißis nauigijs enare cœperunt. Dispersa claßis partim in præalta aqua stabat, qua subsederãt ualles, partim in uado hærebat, utcunque inæquale terræ fastigium occupauerãt. Vnde cum subito nouus & pristino maior terror incutitur, reciprocare cœpit ma-

re.

re, magno tractu aquis in suum fretũ recurrẽtibus, reddebatq́; terras paulo antè profundo salo mersas. Igitur destituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis auulsarum tabularum, remorumq́; fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naues subsistere audebat, identidem præsentibus grauiora quæ sequerentur spectans. Vix quæ perpetiebantur, uidere ipsos posse credebãt, in sicco naufragia, in amni mare. nec fines malorum, quippe æstum paulo pòst mare relaturum, quo nauigia alleuarentur, ignari, famem & ultima sibimet ominabantur. Beluæ quoq; fluctibus destitutæ terribiles uagabantur. Iamq́; nox appetebat, & regem quoque desperatio salutis ægritudine affecerat: non tamen inuictum animum curæ obruũt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesq́; præmitteret ad os amnis, ut cum mare rursus exæstuare sensissent, procederent. Nauigia quoq; lacerata refici, et euersa fluctibus erigi iubet, paratosq́; esse et intentos cum rursus mare terras inundasset Tota ea nocte inter uigilias adhortatiõesq́; cõsumpta, celeriter et equites ingẽti cursu refugere, et secutus est æstus. Qui primo aquis leni tractu subeuntibus cœpit leuare nauigia, mox totis cãpis inundãs etiã impulit classem. Plaususq́; militum nauticorum'que insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, littoribus ripisq́; resonabat.

Vnde

Vnde tantum rediſſet ſubito mare. quo pridie refugiſſet, quae nō eſſet eiuſdē elemēti natura modo diſcors, modo imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant, Rex cum ex eo quod acciderat, coniectaret poſt ſolis ortum ſtatutum tempus eſſe, ex media nocte ut æſtum occuparet, cum paucis nauigijs ſecundo amne deſluxit. Euectusq; os eius CCCC. ſtadia proceſsit in mare, tādem uoti ſui compos, Præſidibus & maris, & locorū dijs ſacrificio facto, ad claſſem redijt. Hinc aduerſum flumen ſubit claſsis, & altero die appulſa eſt, haud procul lacu ſalſo, cuius ignota natura pleroſque decepit temere ingreſſos aquam: quippe ſcabies corpora inuaſit, & cōtagium morbi etiam in alios uulgatū eſt. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmiſſo ut puteos foderet, qua terreſtri itinere ducturus exercitum uidebatur, quippe ſicca erat regio, ipſe cum copijs ſubſtitit uernum tēpus expectans. Interim & urbes pleraſq; cōdidit. Nearcho atq; Oneſicrito nauticæ rei peritis imperauit, ut ualidiſsimas nauiū deducerent in Oceanū, Progreſsiq; quoad tutò poſſent naturā maris noſcerēt, uel eodem amne uel Euphrate ſubire eos poſſe, cum reuerti ad ſe uellent. Iamq; mitigata hyeme, & nauibus quæ inutiles uidebātur crematis, terra ducebat exercitum. Nonis caſtris in regionem Aboricon, inde totidem diebus in Cedroſiorū peruentū eſt. Liber hic populus cōcilio habito dedi

dit

dit se: nec quicquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die uenit ad flumẽ, Barbarum incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensus in Noritas transit. Ibi maiorem exercitus partem Ephestioni tradidit, leuem armaturã cũ Ptolemæo Leonatoq; partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæq; prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros ipse rex, & ab alia parte Leonatus urebant. In hac quoq; regione urbem cõdidit, deductiq; sunt in Amaraebesios. Hinc peruenit ad maritimos Indos. desertã uastamq; regionem late tenẽt: ac ne cũ finitimis quidem ullo cõmercij iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque immitia efferauit ingenia. Prominent ungues nunquã recisi. Comæ hirsutæ & intonsæ sunt. Tuguria conchis, & cæteris purgamentis maris instruunt. Ferarum pellibus tecti, piscibus sole duratis, & maiorum quoq; beluarum, quas fluctus eijcit, carne uescuntur. Consumptis igitur alimentis Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cœperunt, radices palmarum (nanq; sola ea arbor gignitur) ubiq; rimantes. Sed cum hæc quoq; alimenta defecerãt, iumenta cædere aggressi, ne equis quidem abstinebant. & cum deessent quæ sarcinas ueherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima orientis peragrauerãt, cremabant incẽdio. Famem deinde pestilẽtia secuta est: quippe

insalubrium

insalubrium ciborum noui succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi uulgauerant morbos, & nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, gressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erãt campi penè pluribus semiuiuis, quàm cadaueribus. Ac ne leuius quidem ægri sequi poterant, quippe agmen raptim agebatur, tãtum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosq; ut alleuarentur, orabant. Sed nec iumenta erant quibus excipi possent, & miles uix arma portabat, imminentisq; etiã ipsius facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius reuocati ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem uersa. Illi relicti, deos testes, sacra communia, regis'que implorabant opem. Cumq; frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione uersi, parem suo exitum, similesq; ipsis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem misit, qui iuberet camelis cocta cibaria afferre. Alios finitimarum regionum præfectos certiores necessitatis suæ fecit. Nec cessatũ est ab his. Itaq; fame dũtaxat uindicatus exercitus, tãdẽ in Gedrosiæ fines perducitur. Omniũ rerũ sola fertilis regio est, in qua statiua habuit, ut uexatos milites quiete firmaret.

ret. Hic Leonati literas accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum & quingentis equitibus Noritarum, prospero euentu. A Cratero quoq; nuncius uenit Ozinem & Zariaspem nobileis Persas defectionem molientes oppressos à se in uinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (nanque Memnon præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastis erat Satrapes gentis, suspectus res nouare uoluisse dum in India rex esset. Quem occurrētem dissimulata ira comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. Cum Indiæ præfecti (sicut imperatum erat) equorum, iumentorum, iugaliumq; uim ingentem ex omni quæ sub imperio erat regione misissent, quibus deerāt impedimēta, restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultū, quippe haud procul à Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur (ut suprà dictum est) æmulatus patris Liberi non gloriam solum, quā ex illis gentibus deportauerat, sed etiam famam, siue illud triumphus fuit ab eo primum institutus, siue bacchantium lusus statuit imitari, animo super humanū fastigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisq; sterni iubet: Liminibus ædium crateras uino repletos, et alia eximiæ magnitudinis uasa disponi: Vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modū ornari, aliā

candidis

cādidis uelis, alia ueste pretiosa. Primi ibant amici, & cohors regia uarijs redimita floribus coronisq;. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ sonus audiebatur. Item in uehiculis pro copia cuiusq; adornatis comessabundus exercitus, armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus, ipsum conuiuasq; currus uehebat, crateris aureis, eiusdēq; materiæ ingētibus poculis prægrauis. Hoc modo per dies VII. bacchabūdum agmen incessit. Parta præda, si quid uictis saltem aduersus comessantes animi fuisset, mille hercule uiri modo & sobrij VII. dierum crapula graues in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumq; cōstituit, hic quoque militiæ probrū uertit in gloriā, & præsens ætas, & posteritas deinde mirata est per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos: Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatū carnifex sequebatur: quippe Satrapes Aspastis (de quo ante dictū est) interfici iussus est: adeo nec luxuriæ quicquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

QVINT.

❧ Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber decimus.

ISDEM ferè diebus Cleander & Sitalces, & cũ Agathone Eracon superueniunt, qui Parmenionem iussu regis occiderant, V. millia peditũ cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è prouincia, cui præfuerant, sequebantur, nec tot facinora, quot admiserant. cõpensare poterant cædis perquã gratæ regi ministerio: quippe cum omnia prophana spoliassent, ne sacris quidem abstinuerant, uirginesq; & principes fœminarum stupra perpessæ corporum ludibria deflebãt. Inuisum Macedonum nomẽ auaritia eorũ ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem uirginem constupratam seruo suo pellicem dederat. Pleriq; amicorum Alexandri non tam criminum, quæ palàm obijciebãtur, atrocitatem, quàm memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud regem poterat, intuebãtur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec ullam potẽtiam scelere quæ-

ſitam cuiquam eſſe diuturnam. Rex cognita cauſa pronunciauit, ab accuſatoribus unum & id maximum crimen eſſe præteritũ,deſperationem ſalutis ſuæ. nunquã enim talia auſuros qui ipſum ex India ſoſpitẽ aut optaſſent reuerti,aut credidiſſent reuerſurũ. Igitur hos quidem uinxit D C. autem militum,qui ſæuitiæ eorum miniſtri fuerant,interfici iuſsit. Eodẽ die ſumptum eſt ſupplicium de his quoque quos autores defectionis Perſarum Craterus adduxerat. Haud multo pòſt Nearchus & Oneſicritus, quos longius in oceanũ procedere iuſſerat,ſuperueniũt. Nunciabant autem quædam audita, alia cõperta. Inſulam oſtio amnis ſubiectam auro abundare, inopem equorum eſſe, ſingulos equos ab ijs qui ex continenti traijcere auderent,ſingulis talentis emi. Plenum eſſe beluarum mare,æſtu ſecundo eas ferri,magnarum nauium corpora æquãtes, truci cãtu deterritas ſequi claſſem cum magno æquoris ſtrepitu,uelut demerſa nauigia ſubiſſe aquas. Cætera incolis crediderant. Inter quæ,rubrum mare non à colore undarum,ut pleriq; crederent,ſed ab Erythro rege appellari. Eſſe haud procul à cõtinenti inſulam palmis frequentibus cõſitam,& in medio ferè nemore columnã eminere Erythri regis monumentum,literis gentis eius ſcriptam. Adijciebant nauigia quæ lixas mercatoresq; uexiſſent,famã auri ſecutis gubernatoribus,in inſulam eſſe trãſmiſſa,nec deinde

ab his

ab his postea uisa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terrā legere iubet, donec ad Euphratem appellerēt classem, inde aduerso amne Babyloniam subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat omni ad orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africā, Carthagini infensus, inde Numidiæ solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere, ibi nanq; columnas Herculis esse fama uulgauerat. Hispaniam deinde, quàm Iberiam Græci à flumine Iberio uocabant, adīre, & prætervehi Alpes, Italiæq; oram, unde in Epirū breuis cursus est. Igitur Mesopotamiæ prætoribus imperauit, materia in Libano monte cæsa, deuectaq; ad urbem Syriæ Capsagas, ingentium carinas nauium ponere, septiremes omnes esse, deduciq; Babyloniam. Cypriorum regibus imperatum, ut æs stupamq; & uela præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis regum literæ tradūtur, Abiasarem morbo, Philippum præfectum ipsius ex uulnere interijsse, oppressosq; qui uulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudemonem. dux erat Thracum, Abiasaris regnum filio eius attribuit. Ventum est deinde Pasargadas, Persica est gens, cuius Satrapes Orsines erat, nobilitate ac diuitijs inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondā rege Persarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipse longa imperij possessione cumulauerat. Is regi cum

omnis generis donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis eius daturus occurrit. E querũ domiti greges sequebantur, currusq; argento & auro adornati, pretiosa suppellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis uasa, uestesq; purpureæ, & signati argẽti talenta IIII. millia. Cæterũ tanta benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nã cũ omnes amicos regis donis super ipsorum uota coluisset, Bagoẽ spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis deuinxerat sibi, nullũ honorẽ habuit. Admonitusq; à quibusdam quàm Alexãdro cordi esset, respondit, amicos regis, nõ scorta se colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effœminarentur. His auditis Spado potentiã, flagitio & dedecore quæsitã, in caput nobilißimi et insontis exercuit. Nanq; gentis eiusdem leuißimos falsis criminibus astruxit, monitos tum demũ ea deferre, cum ipse iußisset. Interim quoties sine arbitris erat, credulas regis aures implebat, dißimulans causam iræ, quo grauior criminantis autoritas esset. Nondũ suspectus erat Orsines, iam tamen uilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importunißimum scortum, ne in stupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem regis in se accẽderat, Orsinem modo auaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia, & fatum, cuius ineuitabilis sors est, appetebat. Forte enim

te enim sepulchrum Cyri Alexander *iußit aperiri, in quo erat conditũ eius corpus, cui dare uolebat inferias. auro argentoq́; repletum esse crediderat: quippe ita fama* Persæ *uulgauerant. Sed præter clypeum eius putrem, & arcus duos* Scythicos, & Acinacem, *nihil reperit. Cæterum corona aurea imposita amiculo cui assueuerat ipse, solium in quo corpus iacebat, uelauit. miratus tanti nominis regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultũ esse, quàm si fuisset è plebe.* Proximus *erat lateri* Spado, *qui regem intuens, Quid mirum, inquit, est inania sepulchra esse regum, cum satraparũ domus aurũ inde egestum capere non poßint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non uideram: sed ex* Dario *ita accepi,* III. *millia talentũm cõdita esse cũ* Cyro. *Hinc illa benignitas in te, ut quod impune habere nõ poterat* Orsines, *donando etiã gratiã iniret. Cõcitauerat iam animũ in irã, cum hi quibus negotiũ idẽ dederat, superueniũt.* Hinc Bagoas, *hinc ab eo subornati falsis criminibus occupãt aures. Antequã accusari se suspicaretur* Orsines, *in uincula traditus est.* Non *contentus supplicio insontis* Spado, *ipse morituro manũ iniecit. Quẽ* Orsines *intuens, Audierã, inquit, in* Asia *olim regnasse fœminas, hoc uero nouum est regnare castratum.* Hic *fuit exitus nobilißimi* Persarum, *nec insontis modo, sed eximiæ quoque benignitatis in regem. Eodem tempore*

 Phradates

Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Cœperat esse præceps ad repræsentãda supplicia, idẽ ad deteriora credenda. Sic scilicet res secundæ ualent commutare naturam, & raro quisquã erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulò ante Lyncestem Alexandrum delatum à duobus indicibus damnare non sustinuerat. Humiliores quoq; reos contra suam uoluntatem, quia cæteris uidebantur insontes, passus absolui, hostibus uictis regnare dixerat. Ad ultimum à semetipso degenerauit in quosdam, ut aduersus libidinem animi arbitrio scorti alijs regna daret, alijs adimeret uitam. Iisdem ferè diebus literas à Cœno accepit de rebus in Europa et Asia gestis dum ipse Indiam subegit. Zopyro Thraciæ præpositus dum expeditionem in Getas faceret, tempestatibus procellisq; subito coortis cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthesodysas populares suos ad defectionem cõpulerat, amissa propemodũ Thracia. nec dum Græcia quidem.

FRAGMENTVM.

Igitur XXX. nauibus Sunium trãsmittunt promontorium est Atticæ terræ, unde portũ urbis petere decreuerãt. His cognitis rex Arpalo Atheniensibusq; iuxta infestus, classem parari iubet, Athenas protinus petiturus,

rus. Quod consilium cum agitat, clam literæ ei reddun-
tur, Arpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conci
liasse sibi principum animos, mox concilio plebis habito
iussum urbe excedere, ad Græcos milites peruenisse, à
quibus interceptū, & trucidatū à quodam uiatore per
insidias. his lætus in Europā traijciendi consilium omi
sit. Sed exules, præter eos qui ciuili sanguine aspersi
erāt, recipi ab omnibus Græcorū ciuitatibus, queis pul-
si erant, iußit. Et Græci haud ausi imperium aspernari,
quanquā soluendarū legū id principiū esse cēsebant, bo-
na quoq; quæ extarēt, restituere dānatis. Soli Athenien
ses nō suæ modo, sed etiā reipubl. uindices, colluuionem
hominū quia ægre ferebant, nō regio imperio, sed legi-
bus moribusq; patrijs regi assueti, prohibuere. igitur
exules finibus eijciūt, omnia potius toleraturi, quā pur-
gamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exilij, admitte-
rent. Alexander senioribus militū in patriam remißis,
XIII. millia peditū, et duo millia equitū, quæ in Asia
retineret, eligi iußit existimās modico exercitu cōtinere
posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset,
nuperq; conditas urbes, quas colonis replesset, res reno
uare cupiētibus obstare. Cæterū prius quàm secerneret
quos erat retēturus, edixit ut omnes milites æs alienum
profiterentur. Graue plerisq; esse compererat. Et quan-
quam ipsorū luxu contractū erat, dissoluere tamen ipse

decreuerat. Illi tētari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantū extraxerant temporis. Et rex satis gnarus professioni æris pudorem non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit, & X. millia talentorū proferri. Tum demum fide facta professio est. Nec amplius ex tanta pecunia quàm C. & X X X. talenta superfuere. Adeo ille exercitus tot ditissimarum gentium uictor, plus tamē uictoriæ quàm prædæ deportauit ex Asia. Cæterum ut cognitum est alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati, uecordes, & disciplinæ militaris immemores, seditiosis uocibus castra complent, Regemq; ferotius quàm aliàs adorti, omnes simul missionem postulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, caniciemq; capitū ostētantes. Nec aut præfectorum castigatione, aut uerecundia regis deterriti, tumultuoso clamore & militari uiolentia uolentem loqui inhibebant, palàm professi, nusquam inde nisi in patriā uestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebant, quàm quia ipsi moueri poterant, quidnam acturus esset, expectabant. Ille, Quid hæc, inquit, repens consternatio, & tam procax atque effusa licentia denunciat? Eloqui timeo, palàm certe rupistis imperium, & precario rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendiq; aut intuendi uos ius reliquistis,

stis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo pôst deportare statueram, tam illos acclamantes uideo qui abituri sunt, quàm hos, cum quibus præmissos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Peruelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem. Ita pariter ex tota concione responsum est omnes queri. Tum ille, *Nō hercule, inqait, potest fieri, ut adducar querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostēditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cū plures dimiserim, quàm retēturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes auertit à me. Quando enim regem uniuersus exercitus deseruit? Ne serui quidem uno grege profugiunt domi nos, sed est quidam in illis pudor à cæteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem Hercule spem, quam ex uobis conceperam, damno, nec ut cū militibus meis (iam enim esse desistis) sed ut cum ingratissimis (ut oportet agere) decreui. Secundis rebus, quæ circunfluunt, uos insanire cœpistis obliti status eius quē beneficio exuistis meo. Digni Hercule qui in eodem consenescatis, quoniam facilius est uobis aduersam quàm secundam regere fortunam. En tandem Illyriorum paulò ante & Persarum tributarijs Asia, & tot gentium*

spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent. Aurum & argentũ oculi ferre nõ possunt. Lignea enim uasa desiderãt, & ex cratibus scuta, rubiginemq́; gladiorũ. Hoc cultu nitentes uos accepi, & D. talenta æris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quàm LX. talentorũ sit, meorum operum fundamenta, quibus tamen absit inuidia, imperium maximæ terrarũ partis imposui. Asiæ'ne pertæsum est? quæ uos gloria rerum gestarum dijs pares fecit? In Europã ire properatis rege deserto, cũ pluribus uestrum defuturũ uiaticum fuerit, ni æs alienum luissem? Nempe in Asiatica præda nec pudet profundo uentre deuictarũ gentium spolia circunferentes reuerti uelle ab liberos coniugesq́;, quibus pauci præmia uictoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum, dum etiam spei uestræ obuiam istis, arma quoq; pignori sunt. Bonis uero militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites. facessite hinc ocyus. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminẽ teneo, liberate oculos meos ingratissimi ciues. Læti uos excipient parentes liberiq́; sine uestro rege redeũtes? Obuiã ibunt desertoribus trãsfugisq́;? Triumphabo me hercule de fuga uestra, & ubicunq; ero, expetam pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo

præferendoq́;

præferendoq; uobis. Iam autem scietis & quantum sine rege ualeat exercitus, & quid opis in me uno sit. Desiliuit deinde frendens de tribunali, & in medio armatorum agmen se immisit, notatos quoq; qui ferocißime oblocuti erãt, singulos manu corripuit: nec ausos repugnare XIII. asseruandos custodibus corporis tradidit. Quis crederet sæuam paulo antè concionem obtorpuisse subito metu? & cum ad supplicium uideret trahi, nihil ausos grauiora quàm cæteros?

FRAGMENTVM.

siue nominis, quod gentes quæ sub regibus sunt inter deos colunt, siue propria ipsius ueneratio, siue fiducia tãta,ui exercentis imperiũ cõterruit eos. Singulare certe ediderũt patientiæ exemplum. Adeoq; nõ sunt accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint, quod singuli magis obediẽter ac pie facerent. Nam cũ postero die prohibiti aditu uenissent, Asiaticis modo militibus admißis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denunciantes se protinus esse morituros, si rex perseueraret irasci. At ille peruicacis ad omnia quæ agitasset animi, peregrinorum militum concionem aduocari iubet, Macedonibus intra castra cohibitis: & cũ frequentes coissent, adhibito interprete

prete talem orationem habuit. Cum ex Europa trajecerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam uim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque accessit, quòd uideo fortes uiros erga reges suos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in uoluptates. At hercule munia militiæ, hoc animorũ corporumq; robur æque impigre toleratis, & cum fortes uiri sitis, non fortitudinem magis quàm fidem colitis. Hoc ego nõ nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaq; & delectum è uobis iuniorum habui, & uos meorũ militũ corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt uobis. Obsequium uero & patientia imperij longe præstantior est, quàm cæteris. Ergo ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio iunxi, non dedignatus ex captiua liberos tollere. Mox deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperẽ, uxorem Darij filiam duxi. Proximisq; amicorum autor fui ex captiuis generãdi liberos, ut hoc sacro fœdere omne discrimen uicti & uictoris excluderem. Proinde genitos esse uos mihi, non ascitos milites credite. Asiæ & Europæ unum atque idem regnum est. Macedonum uobis arma do. Inueteraui peregrinã nouitatem, & ciues mei estis & milites. Omnia eundem ducunt colorem, Nec Persis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus

Persas

ſas imitari indecorũ eſt. Eiuſdem iuris eſſe debent, quĩ ſub eodem rege uicturi ſunt.

FRAGMENTVM.

Quouſq;, inquit, animo tuo etiã per ſupplicia, & quidem externi moris obſequeris? Milites tui, ciues tui incognita cauſa captiuis ſuis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruiſſe iudicas, ſaltem miniſtros ſupplicij muta. Amico animo, ſi ueri patiens fuiſſet, admonebatur. Sed in rabiẽ ira peruenerat. Itaq; rurſus, nam parumper quibus imperatum erat dubitauerant, mergi in amnem, ſicut uincti erant, iuſſit. Nec hoc quidem ſupplicium ſeditionem militum mouit. Nanque copiarum duces atq; amicos eius manipuli adeunt, petentes ut ſi quos adhuc priſtina noxa iudicaret eſſe contactos, iuberet interfici. Offerre ſe corpora, trucidaret.

FRAGMENTVM.

Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere ſpeciem iam nõ regem, ſed funus eius uiſentis exercitus. Mœror tamen circũſtantium lectum eminebat, quos ut rex aſpexit, Inuenietis, inquit, cum exceſſero, dignum talibus uiris regem. Incredibile dictu audituq́;, in eodem habitu corporis

ris, in quem se cōposuerat cum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est: dimissó que uulgo, uelut omni uitæ debito liberatus, fatigata mēbra reiecit, propiusq; adire iussis amicis (nam & uox deficere iam cœperat) detractū annulum digito Perdicæ tradidit, adiectis mādatis, ut corpus suū ad Hāmonem ferri iuberent. Quærentibusq; his cui relinqueret regnum, respondit, ei qui esset optimus. Cæterum prouiderat iam ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdica interrogante quādo cœlestes honores haberi sibi uellet, dixit tum uelle cū ipsi felices essent. Suprema hæc uox fuit regis, et pauló post extinguitur. Ac primó ploratu lamētisq; et plāctibus tota regia personabat. Mox uelut in uasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes quid deinde futurum esset, dolore conuerso. Nobiles pueri custodiæ corporis eius assueti, nec doloris magnitudine carere, nec se ipsos intra uestibulum regiæ retinere potuerunt: uagiq;, & furētibus similes totam urbem luctu ac mœrore compleuerant, nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra regiam astiterant Macedones pariter Barbariq; concurrūt, nec poterant uicti à uictoribus in communi dolore discerni. Persæ iustissimū ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem inuocantes, certamen quod-

dam

dam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium uoces exaudiebantur, tam uiridem & flore ætatis fortunæq;, inuidia deûm ereptum esse rebus humanis. Vigor eius & uultus educentis in prælium milites, obsidentis urbes, euadentis in muros, fortes uiros pro cōcione donantis occurrebāt oculis. Tum Macedones diuinos honores negasse ei pœnitebat, impiosq; & ingratos fuisse se confitebantur, quòd aures eius debita appellatione fraudassent. Et cum diu nunc in ueneratione, nunc in desiderio regis hæsissent, in ipsos uersa miseratio est. Macedonia profecti ultra Euphratem, medijs hostibus nouum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo regis hærede, sine hærede regni publicas uires ad se quenque tracturum. Bella deinde ciuilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Asiæ, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendum. Nouis uulneribus ueteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita mißione à iusto rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis. Has cogitationes uoluentibus nox superuenit, terrorem'que auxit. Milites in armis uigilabant. Babylonij alius è muris, alius è culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora uisuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus uoces'que auribus captabant.

Ac ple-

Ac plerunque uano metu territi, per obscuras semitas alius alij occursantes, inuicem suspecti & soliciti ferebantur. Persæ comisso more detonsis in lugubri ueste coniugibus ac liberis non ut uictorem & modo hostẽ, sed ut gentis suæ iustissimum regem uero desiderio lugebant. Assueti sub rege uiuere, non alium qui imperaret ipsis digniorẽ fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem tanti mali fama peruaserat. Ad Darij quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo ueste qua induta erat, lugubrẽ sumpsit, laceratisq; crinibus humi corpus abiecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Ephestionẽ cui nupserat, lugens, propriasq; causas doloris in cõmuni mœstitia retractabant. Sed omnium suorũ mala Sysigambis una capiebat. Illa suam, illa neptium uicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocauerat. Crederes modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducẽdas. Flebat mortuos simul uiuosq;. Quem enim puellarum acturum esse curã? quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utiq; non reperturas. Subibat inter hæc animum, LXXX. fratres suos eodem die ab Ocho sæuissimo regum trucidatos.

los, adiectumq́; stragi tot filiorum patrem. E septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimum dolori succumbit, obuolutoq́; capite aßidentes genibus suis neptem nepotemq́; auersata, cibo pariter abstinuit & luce. Quinto pòst ea quam mori statuerat die extincta est. Magnum profectò Alexãdro indulgentiæ in eam, iustitiæq́; in omnes captiuos documẽtum est mors huius: quæ cum sustinuisset post Darium uiuere, Alexandro esse superstes erubuit. Et Hercule, iuste æstimantibus regem, liquet bona naturæ eius fuisse, uitia uel fortunæ uel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia. Fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoq;, quorum hæc sola uirtus fuit. Liberalitas sæpe maiora tribuentis, quàm à dijs petuntur, Clementia in deuictos. Tot regna aut reddita quibus ea dẽpserat bello, aut dono data. Mortis, cuius metus cæteros exanimat, perpetua cõtemptio. Gloriæ laudisq́; ut iusto maior cupido, ita ut iuueni & in tantis admittenda rebus. Iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreuerat, Philippũ uultus erat. Iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia. Consilium par magnitudini animi, & quantam uix poterat ætas eius capere solertia. Modus immodicarum cupiditatum: ue-

Aa *neris*

neris intra naturale desiderium usus. Nec ulla nisi ex permisso uoluptas. Ingentes profecto dotes erant. Vitia fortunæ, dijs æquare se, & cœlestes honores accersere, & talia suadentibus oraculis credere, & dedignantibus uenerari ipsum, uehementius quàm par esset irasci: in externũ habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium mores, quas ante uictoriam spreuerat. Nam iracundiam & cupidinem uini sicuti iuuenta iritauerat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendũ est tamen, cum plurimũ uirtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quã salus omniũ mortaliũ in potestate habuit. Quoties illũ à morte reuocauit? quoties temere in pericula uectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi quem gloriæ statuit. Expectauere eum fata, dum Oriente perdomito, aditoq; Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret. Huic regi duciq; successor quærebatur. Sed maior moles erat, quàm ut unus subire eam posset. Itaq; nomen quoq; eius, & fama rerũ in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit. Clarißimiq; sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt. Cæterum Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius custodes in regiam principes amicorũ, ducesq; copiarum aduocauere. secuta est militũ turba cupientiũ scire in quẽ Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi regiam

ſi regiam intrare nō poterant. cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precariū ſpernebatur imperium, ac primum eiulatus ingens, ploratusq́; renouatus eſt. Deinde futuri expectatio inhibitis lacrymis ſilentium fecit. Tunc Perdica *regia ſella in conſpectum uulgi data, in qua diadema ueſtisq́;* Alexandri *cum armis erant, annulum ſibi pridie traditum à rege, in eadem ſede poſuit: quorum aſpectu rurſus obortæ omnibus lacrymæ integrauere luctum.* Et Perdica, *Ego quidem, inquit, annulum, quo ille regni atque imperij uires obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi, reddo uobis. Cæterum quanquàm nulla clades huic qua affecti ſumus, par ab iratis dijs excogitari poteſt, tamen magnitudinē rerum quas egit intuētibus, credere licet, tantum uirum deos accommodaſſe rebus humanis, quarum ſorte completa cito repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo ſupereſt, quàm quod ſemper ab immortalitate ſubducitur, corpori nominique quamprimum iuſta ſoluamus, haud obliti in qua urbe, inter quos ſimus, quali rege ac præſide ſpoliati. Tractandum eſt commilitones, cogitandumq́;, ut uictoriam partam, inter hos de quibus parta eſt, obtinere poſsimus.* Capite opus eſt. Hoc ne uno, an pluribus, in ue*ſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam, corpus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt*

ex quo Roxane prægnans est. Optamus ut marem enitatur: eius regnum dijs approbantibus futurum, quando adoleuerit. interim à quibus regi uelitis, destinate. Hæc Perdica. Tum Nearchus, Alexandri sanguinem ac stirpem regiæ maiestati conuenire, neminem ait posse mirari: cæterum expectari nondum ortum regem, & qui iam sit, præteriri, nec animis Macedonum conuenire, nec tempori rerum. Esse ab Arsine filiũ regis: huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaq; suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseuerabant. Iamq; propè ad seditionem peruenerat, Nearcho peruicacius tuẽte sententiã. Tum Ptolemæus, Digna prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonũ imperet gẽti, Roxanis uel Arsinæ filius, cuius nomen quoq; in Europa dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Persas uicerimus, ut stirpi eorum seruiamus? Quod iusti illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantisq; classibus nequiequam petiuerunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexandri in regia posita, qui consilijs eius adhibebantur, coëant quoties in commune cõsulto opus fuerit: eoq;, quod maior pars eorum decreuerit, stetur. Duces præfectiq; copiarum his pareant. Ptolemæo quidã, pauciores Perdicæ assentiebãtur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum cõsultum cui relinqueret regnum, uoluisse optimum deligi. Iudicatum autem ab ipso opti-

mum

num Perdicā, cui annulum tradidisset. Nec enim unum cum assedisse morienti, sed circūferentem oculos, ex turba amicorum delegisse cui traderet. Placere igitur summam imperij ad Perdicā deferri. Nec dubitauere quin uera censeret. Itaq; uniuersi procedere in medium Perdicam, & regis annulum tollere iubebant. Hærebat inter cupiditatem pudoremq́;, & quo modestius quod expetebat appeteret, peruicacius oblaturos esse credebat. Itaq; cunctatus, diuq́; quid ageret incertus ad ultimū tamen recessit, & post eos qui steterant proximi, cōstitit. At Meleager unus è ducibus confirmato animo, quem Perdicæ cunctatio erexerat, Nec dij siuerint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantiq; regni fastigium in istos humeros ruat: homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus quàm hic est, sed de uiris tantùm, quibus inuitis nihil perpeti necesse est. Nec uero interest, Roxanis filium, quandocūq; genitus erit, an Perdicam regem habeatis, cum iste sub tutelæ specie regnū occupaturus sit. Itaq; nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & iam diuinat marem esse cōceptum, quem uos dubitatis paratum esse uel subdere. Si mediusfidius Alexander hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex his quæ imperasset, non faciendū esse censerem. Quin igitur ad diripiendos

dos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est hæres. Hæc elocutus per medios armatos erupit. Et qui abeunti uiam dederant, ipsum ad prænunciatam prædam sequebantur. Iamq; armatorum circa Meleagrũ frequens globus erat, in seditionem ac discordiam uersa concione, cum quidam plerisque Macedonũ ignotus ex infima plebe, Quid opus est, inquit, armis ciuiliq; bello habentibus regem, quẽ quæritis? Arithdeus Philippo genitus, Alexandri paulo antè regis frater, sacrorum cæremoniarũq; consors modo, nunc solus hæres, præteritur à uobis. Quo merito suo? quid ue fecit, cur etiam gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem quæritis, nunquam reperietis. Si proximum, hic solus est. His auditis concio primo silentium uelut iussa habuit. Conclamant deinde pariter Arithdeum uocandum esse, mortemq; meritos, qui cõcionem sine eo habuissent. Tum Phiton plenus lacrymarũ orditur dicere, Nũc uel maxime miserabilẽ esse Alexandrum, qui tam bonorũ ciuiũ militumq; fructu & præsentia fraudatus est, Nomen enim memoriamq; regis sui tantum intuentes, ad cætera caligare eos. * Haud ambigue in iuuenem cui regnũ destinabatur, impensa probra, quæ magis ipsi odium, quàm Arithdeo cõtemptum attulerunt: quippe dum miserentur, etiam fauere cœperunt. Igitur non alium se, quàm eum qui ad hanc spem

genitus

genitus esset, regnare passuros pertinaci acclamatiõe declarant, uocariq; Arithdeũ iubent. Quem Meleager infestus inuisusq; Perdicæ strenue perducit in regiã, & milites Philippũ consalutatum regem appellant. Cæterum hæc uulgi erat uox, principũ alia sententia. E quibus Phito cõsilium Perdicæ exequi cœpit, tutoresq; destinat filio ex Roxane futuro Perdicam & Leonatum stirpe regia genitos: adiecit, ut in Europa Craterus & Antipater res administrarent. Tum iusiurandum à singulis exactum, futuros in potestate regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria metu supplicij territus cũ suis secesserat. Rursus Philippum trahẽs secum irrupit in regiam, clamitans suffragari reipublicæ de nouo rege paulo antè concepto: robur ætatis experirentur, modo stirpem Philippi, & filium, ac fratrem regum duorum sibimetipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum uastum fretum & procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utique si noua & breui duratura libertate luxuriat. Pauci Perdicæ modo electo, plures Philippo quàm sperauerat, imperium dabant. Nec uelle, nec nolle quicquam diu poterant, pœnitebatq; modo consilij, modo pœnitentiæ ipsius: ad ultimũ tamen in stirpem regiam declinauere studijs. Cesserat ex concione Arithdeus principum autoritate conterritus, & abeunte illo conticuerat magis:

bilißimis iuuenum constabat, Perdicam & Leonatum frequens sequebatur, placebatq; excedere urbe, & tendere in cāpos. Sed Perdica ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat. Itaq; ne abducendo equites abrupisse à cætero exercitu uideretur, in urbe subsistit. At Meleager regem monere non desitit, ius imperij Perdicæ morte sanciendum esse, ne occupetur impotens animus rerum nouarum: meminisse eum quid de rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse, quē metuat. Rex patiebatur magis quàm assentiebatur. Itaq; Meleager silentium pro imperio habuit. Misitq; regis nomine, qui Perdicam accerserent. Iisdem mandatum ut occiderent, si uenire dubitaret. Perdica nunciato satellitum aduentu, sedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus suæ constitit, castigatosq;, & Meleagri mancipia identidē appellans, sic animi uultusq; constantia terruit, ut uix mentis cōpotes fugerent. Perdica pueris equos iußit conscendere: & cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit, iam firmiore præsidio uim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus uidebatur, Perdicā ad mortis periculum adductum, & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreuerāt. Atq; ille seditione prouisa, cum regem adisset, interrogare eum cœpit, an Perdicam comprehendi ipse iußisset. Ille Meleagri instinctu se iußisse respōdit. Cæ-

terum non debere tumultuari eos, Perdicam enim uiuere. Igitur cõcione dimissa Meleager equitũ maxime defectione perterritus, inopsq; cõsilij, quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulo antè intenderat. triduum ferè cõsumpsit incerta cõsilia uoluendo. Et pristina quidẽ regiæ species manebat. Nam & legati gentium regem adibant, & copiarum duces aderãt, & uestibulum satellites armatiq; cõpleuerant. Sed ingens sua sponte mœstitia ultimæ desperationis index erat, suspectiq; inuicem non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quoq; uoluentes: & ex cõparatione regis noui desyderiũ excitabatur amißi, ubi ille esset, cuius imperium, cuius auspicium secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitasq; gentes, expetituras tot cladium suarum pœnas, quandocunq; oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cũ annunciatur equites qui sub Perdica essent, occupatis circa Babyloniam campis, frumentum quod in urbem inuehebatur, retinuisse. Itaq; inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in urbe erãt, aut reconciliandam gratiam cum Perdica, aut armis certandum esse censebant. Forte ita acciderat, ut qui in agris erãt, populationem uillarum uicorumq; ueriti confugerent in urbem: oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, & utrique generi tutior aliena sedes,

quàm sua uideretur. Quorum consternationem Macedones ueriti, in regiam coëunt. quæq; ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti definienda discordia, armisq; ponendis. Igitur à rege legatur Pasas Thessalus. & Amissus Megalopolitanus, & Perilaus, qui cum mandata regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quàm si rex discordiæ autores dedidisset, tulere responsum. His renunciatis, sua sponte milites arma capiunt: quorum tumultu è regia Philippus excitus, Nihil, inquit, seditiōe est opus. Nam inter se certantium præmia, qui quieuerint, occupabunt. Simul mementote rem esse cum ciuibus, quibus spem gratiæ cito abrumpere, ad bellum ciuile properantium est. Altera legatione an mitigari poßint, experiamur, & credo nondum regis corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quàm exercere ciuium sanguine. Et si nulla alia concordiæ spes est, oro quæsóque eligite potiorem. Obortis deinde lacrymis diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitauit oratio. Itaq; cuncti instare cœperūt, ut quæ agitasset, exequi uellet. Eosdem rursus legat petituros ut Meleagrum tertium

ducem

ducem acciperent. Haud ægre id imperatum est. Nam & abducere Meleagrum Perdica à rege cupiebat, & unum duobus imparẽ futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obuiam egresso, Perdica equitum turmas antecedẽs occurrit. Vtrunq; agmen mutua salutatione facta coit, in perpetuum, ut arbitrabantur, concordia & pace firmata. Sed iam fatis admouebantur Macedonum genti bella ciuilia. Nam & insociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere uires, deinde disperserunt. & cum pluribus corpus quàm capiebat onerassent, cætera membra deficere cœperunt. Quodq; imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde iure meritoq; Populus Romanus salutem se principi suo debere profitetur, cui noctis, quam penè supremam habuimus, nouũ sydus illuxit. Huius hercule, non solis ortus lucem caliganti reddidit mũdo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discußit? Non ergo reuirescit solum, sed etiam floret imperiũ. Absit modo inuidia, excipiet huius seculi tempora eiusdem domus utinam perpetua, certe diuturna posteritas. Cæterum ut ad ordinem à quo me contemplatio publicæ felicitatis auerterat, redeam, Perdica unicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat; uanum

eundem

eundem & infidum, celeriterq; res nouaturum, & sibi maxime infestum occupãdum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copijs quibus præerat, subornauit, ut quasi ignoraret ipse, conquererentur palam Meleagrũ æquatum esse Perdicæ: quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdicæ quæ comperisset exponit. Ille uelut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisq; speciem ostentare ei cœpit. Ad ultimũ conuenit, ut comprehenderentur tam seditiosæ uocis autores. Agit Meleager gratias, amplexusq; Perdicam, fidem eius in se ac benuolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitũ patrio more lustrari: et probabilis causa uidebatur præterita discordia. Macedonũ reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis uiscera ultimo in cãpo, in quẽ deduceretur exercitus, ab utraq; abijcerẽtur parte. Intra id spaciũ armati omnes starent, hinc milites, hinc equites, hinc phalanx. Itaq; eo die quẽ huic sacro destinauerãt, rex cũ equitibus Elephantisq; constiterat cõtra pedites, queis Meleager præerat. Iam equestre agmen mouebatur, & pedites subita formidine ob recentem discordiã haud sanè pacati quicquam expectantes, parumper addubitauere an in urbem subducerẽt copias: quippe pro equitibus planities erat. Cæterum ueriti ne temere com

militonum

militonum fidem damnarent, subsistere, præparatis ad dimicandum animis, si quis uim inferret. Iam agmina coibant, paruumq; interuallum erat. quod aciem utrãq; diuideret. Itaq; rex cũ una ala obequitare peditibus cœpit, discordiæ autores, quos tueri ipse debebat, instinctũ Perdicæ ad supplicia deposcens, minabaturq; omnes turmas cum Elephantis inducturum se in recusantes. Stupebantq; improuiso malo pedites. Nec plus in ipso Meleagro erat aut cõsilij aut animi. Tutissimum ex præsentibus uidebatur, expectare potius, quàm mouere fortunam. Tũ Perdica ut torpẽtes & obnoxios uidit, CCC. ferè qui Meleagrum erũpentem ex cõcione, quæ prima habita est post mortem Alexãdri, secuti erant, à cæteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus obijcit, omnesq; beluarũ pedibus obtriti sunt, nec prohibente Philippo, nec autore. Apparebatq; id modo pro suo uendicaturum, quod approbasset euẽtus. Hoc bellorum ciuilium Macedonibus & principium fuit. Meleager sero intellecta fraude Perdicæ, tum quidem quia ipsius corpori uis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox dãnata spe salutis, cũ eius nomine, quẽ ipse fecerat regem, in perniciem suam abeunteis uideret inimicos, confugit in templum. Ac ne loci quidem religione defensus occiditur. Perdica perducto in urbem exercitu concilium principum uirorum habuit, in quo imperium ita diuidi

diuidi placuit, ut rex quidem summam eius obtineret, Satrapes Ptolemæus Aegypti & Africæ gentiũ quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est. Philotæ Cilicia destinata. Lyciam cum Pãphilia & maiore Phrygia obtinere iussus Antigonus. In Cariam Cassander, Menãder in Lydiam missi. Phrygiam minorem Hellesponto adiunctum Leonati prouinciam esse iusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Præceptum est ut regionem eam usque ad Trapezũta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Phiton Mediam, Leonachus Thraciam, appositasq; Thraciæ ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, cæterisq; aut Oceani aut rubri maris accolis præerãt, quibus quisque finibus habuisset, imperij etiam ius obtineret. Decretum est ut Perdica cum rege esset, copijsq; præesset quæ regem sequebantur. Credidere quidam testamẽto Alexãdri distributas esse prouincias. Sed famã eius rei (quanquã ab autoribus tradita est) uanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes diuisis imperij partibus tuebantur, quas ipsi fundauerant, si unquàm aduersus immodicas cupiditates terminus staret: quippe paulo antè regis ministri specie imperij alieni procurandi, singuli ingentia inuaserant regna, sublatis certaminum causis, cum & omnes eiusdem gẽtis essent,

& à cæteris sui quisque imperij regione discreti. Sed difficile erat eo contentos esse, quod obtulerat occasio: quippe sordent prima, cum maiora quæque sperantur. Itaq; omnibus expeditius uidebatur augere regna, quàm fuisset accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum statum à tam solenni munere auersis. Et non alijs quàm Mesopotamiæ regioni feruidior æstus existit, adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est uapor solis & cœli, quo cuncta uelut igne torrentur. Fontes aquarum & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Ipsis usus patet, ignotus est aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis uacauit, nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum uidere qui intrauerant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat uultum. Itaque Aegyptij Chaldæiq; iussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admouere uelut spiranti manus. Deinde precati ut ius fas'que esset mortalibus attrectare eum, purgauere corpus: repletumq; est odoribus. Aureum solium, & capiti adiecta fortunæ eius insignia. Veneno necatum esse credidere. Plerique filium Antipatri inter ministros Iollam nomine patris iussu dedisse. Sæpe certe audita erat uox Alexandri, Antipatrum regium affectare fastigium, maioremq; esse præfecti opibus, ac titulo Sparta-

næ

næ uictoriæ inflatū, omnia à se dati asserentem sibi. Credebant etiam Craterum cum ueterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem ueneni quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat. ungula iumenti duntaxat patiens esse constat, Sucistygem appellant fontem, ex quo pestiferum uirus emanat. Hoc per Cassandrum allatum, traditumq; fratri Iollæ, & ab eo supremæ regis potioni inditum. Hæc utcunque sunt tradita, eorum quos rumor asperserat mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniæ Antipater, & Græciam quoque inuasit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus quicunque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterum corpus eius à Ptolemæo, cui Aegyptus cesserat, Memphim, et inde paucis post annis Alexandriam translatum est, omnisq; memoriæ ac nomini honos habetur.

DECEM LIBRORVM QVINTI CVRTII FINIS.

ALEXANDRI MAGNI EPISTOLA, DE situ Indiæ, & itinerum in ea uastitate, ad Aristotelem præceptorem suum, in latinitatem uersa à Cornelio Nepote.

ALEXANDER MAGNVS ARIstoteli præceptori suo S.

EMPER memoraui etiã inter dubia bellorum nostrorum pericula (charissime præceptor, ac secũdum matrem meam sororesq; meas acceptissime,) & (quoniam te deditum philosophiæ noueram) scribendum tibi de regionibus Indiæ, ac de statu cœli, innumerisque serpentum & hominum, ferarumq; generibus, existimaui, ut aliquid nouarum rerum cognitione, studio & ingenio posit accedere. Quanquam uitæ cõsummata prudentia, nullumq; adiutorium expostulet ratio doctrinæ, quod & tibi & tuo seculo, ac futuris temporibus conueniat, tamen ut mea gesta cognosceres quæ diligis, & ne quid insitatũ haberes, ea quæ in India uidi per sum

mos

mos labores ac pericula Macedonum, scribenda tibi putaui. Etenim sunt digna memoriæ singula, ac multis modis coaceruata quemadmodum inspexi. Non crederē cuiquā esse tot prodigia, nisi subiecta ipse meis oculis prius cūcta ponderassem. Mira enim est terra, quātum aut bonarum rerum aut malarum condonatrix existat & parens publica figurarum ac fructuum, metallorumq́; atq; animaliū. Quæ si omnia intueri liceret homini, uix suffectura tot uarietatibus rerum ipsa crediderim nomina. Sed ego de his quæ primum cognoui eloquar, daturus operā ne aut fabula, aut turpi mendatio dignus efficiar. Etiam naturam animi mei, cum fueris præceptor, non ignoras solere me terminū æquitatis custodire, & parcius omnia loqui quàm gesta sunt. Et nunc spero cognosces nihil me tanquam captantem, iactantemq́; gloriam militiæ nostræ asserere. Quæ utinam minus fuissent laboriosa nobis, nec tot rerum experimenta necesse esset cognoscere. Ago gratias Macedonicæ iuuenū uirtuti & inuicto exercitui nostro, qui mea patientia perseuauerūt ut rex regum appellarer. Quo te meo titulo lætari (charissime præceptor) si dubito, delinquo, et mea tuaq́; aberro pietate, nisi tibi & Olympiadi matri, sororibusq́; meis de singulis regni mei commodis scribam, quæ tibi & illis communia esse arbitror. Id quoq; nisi feceris parum de nobis simpliciter iudicare uideberis. Prio-

ribus literis significaueram tibi de solis lunæq; eclypsi, & de constantia syderum, aërisq; indicijs, quæ omnia nõ sine magna cura & ordine tibi misi, & has nouas implicaturus historias omnia chartis cõmendabo. Quæ cum relegis scito esse talia quæ curã Alexandri tui complecti debuerũt. Mense Maio rege Persarum apud Gangem amnem superato, acceptaq; in deditionẽ omni eius regiõe, ordinarios populatoresq; nostros præposuimus, orientis prouincijs, multis opibus rebusq; ditati. Quod priori epistola significaueram, & nunc (ne sim scribendo multiplex) priora facta iam præcognita prætereo. Mẽse Iulio deficiẽte in Indiã Phasiacẽ peruenimus, ubi mira celeritate Poro rege deuicto, potiti ingẽtibus diuitijs, regia gaza repleti sumus. Quæ dum memini (quia memorabile fuit) & æquum est describere de innumerabili exercitu eius in quo ferè præter peditum copias, tredecim millia, octingẽtæ quadrigæ erant omnes falcatæ. Captis igitur elephantis quadringentis, qui suppositas cũ armatis iaculatoribus, turres gestauerant, ipsam urbem regia Pori domumq; inuasimus. In qua columnas aureas solidasq; ingẽti grossitudine atq; altitudine cum suis capitellis admodum quadringentas numerauimus, auratosq; parietes gemmarum digitalium grossitudine. Quos cum æstimare uellem, aliquibus in locis interscidi, uineamq; solidam auro argentoq; inter columnas pendentem

dentem miratus sum. In qua folia aurea racemiq; cristal lini & lychnites erant interpositi, distinguentibus sma ragdis. Thalami quoq; cubiliaq; omnia margaritis & unionibus & carbunculis exornata erant. Fores quoq; eburneæ miri candoris fuerunt, & ebena lacunaria ni tebāt testudinibusq́ cupreßinis, & in quibus lauari erāt soliti balnearibus, aureæ quoque solidæ cum crateribus aureis statuæ & innumeri thesauri fons. In domorum parietibus innumerabilia auiū genera uarijs coloribus, oberrabāt inter aureas platanos unguibus rostrisq; inauratis, proin aurib. torquibusq; margaritas unionesq; gerentia. Multa gemmea & cristallina uasa potatoria, & sextariola multa aurea inuenimus, & raro argentea. Quibus in potestatem redactis: interiorem Indiam perspicere cupiens, cum uniuerso exercitu Caspias portas perueneram, ubi cum fertilißimarum regionum admirarer felicitatem, quædam gaudio digna cognoui loca, quanquam prædixerant regionis illius incolæ, ne in serpentes & rabida ferarum genera incideremus, quæ plurima in his uallibus & cāpis, syluisq; & montibus habitant, nemorum ac saxorum latebris occultata. Sed ego ut fugientem ex prælio Porum primum assequerer, antequàm in desertas urbes terrarum'ue abiret solitudines, compendiosa quàm tuta itinera eligere malui. Acceptis igitur cētum quinquaginta ducibus, qui breuitates

itinerum nouerãt, mense Augusto per seruẽtes sole barẽnas, & egentia humoris loca profectus sum. Pollicitus præmia his qui nos periti regionũ ducebant per ignota Indiæ loca: si me cũ incolumi exercitu in Bactriacẽ perduxissent, adq; penitus abditos Seres, quæ gens arborũ folijs decerpendo lanuginem, ex syluestri uellere uestes detexunt. Sed illi maiorem hosti quàm mihi fauorem accommodantes, efficere pergebant, ut nos in exitialia serpentum & rabida ferarum genera ignaros regionũ inducerent. Quod illos cogitasse ex ipsis patebat experimentis. Tum ego cernens ex parte mea id accidisse, qui utilia consilia spreuerã amicorũ, pariter & Caspiorum hominum qui prædixerant ne ita uincere festinarem, ut nullo modo interueniente dolo adimenda esset uictoria. Imperaui militibus ut armis induti me sequerẽtur, præterea quod cum auri & margaritarum rapina nõ paruam prædam secum ueherent, & timendum esset, occulto hoste, sua ablaturi uictoribus insidiarentur. Et sanè miles ita locupletatus erat, ut uix auri pondus ferre posset. Accedebatq; armorum non parua grauitas, quia omnes aureis incluseram laminis. Ita totum agmen meo ueluti sydere aut fulgore clarum, radiantibus auro insignibus sequebar cum signis & uexillis. Eratq; interea uarietatis spectaculum in cõspiciendo tali exercitu, quia ornatu pariter ac uiribus inter cæteras gentes eminebat.

bat. Ego certe respiciens felicitatem meam insigni iuuentutis numero, immẽso afficiebar gaudio. Sed ut aliquid pleruñq; in secundis rebus fortuna obstrepit, accidit nobis siti laborare. Quam cum iam uix sustinerem, miles Zephirus mihi inuentam in lapide concauo aquam galea pertulit ipse sitiẽs, qui animæ meæ magis quàm propriæ uitæ consulebat. Hanc autem conuocato exercitu palàm effudi, ne me bibẽte magis sitire miles inciperet. Collatáq; quod erga me Zephiri beneuolentia, dignis eũ muneribus ornaui. Quæ res cum in me æquiorem fecisset exercitum, iter cœptum institui. Nec longe mihi in desertis locis flumen apparuit, cuius ripas sexagenorum pedum harundo uestiebat, pinorum, abietumq; robora uincens grossitudine, qua Indi materia ad conficienda ædificia utebantur. Tum ego, quia quadrupedia & exercitus sitiebant, iussi continuo castra poni à metatoribus. Quæ dum ponuntur ipse sitim leuare cupiẽs, amariorem belleboro aquam fluminis gustaui, quã neq; homo bibere, nec ulla pecudum haurire sine tormento posset. Angebar autem magis pro multis animalibus quàm pro nostra necessitate, durabiliorẽ hominẽ cunctis in rebus recognoscẽs quàm pecudẽ. Quippe mecũ erãt, qui aurum uehebant elephantes ingentis magnitudinis mille. Admodũ quadringentæ quadrigæ equorũ falcatæ, bigæ mille ducentæ, equitum turmæ triginta millia,

peditum trecenta, quinquaginta millia mulorum castrensium ad subuehenda arma & sarcinas militum uehendas. Circiter duo millia qui frumenta uehebant, & armentorum ad usum carnis quotidianæ ingens numerus sequebatur. Cæterũ in equis, & in mulis, & camelis, & elephantis aureis quoq; frenis, uon parum luxus nobis permiserat uictoria. Sed tunc in aspera illa siti pecora uix se continere poterant. Milites quoq; nunc ferramenta lambendo, nunc oleum gustando, diram sic aliquo modo differre siti conabantur. Vidimus & iam plerosque pudore amisso, suam ipsorum urinam, uexatos ultimis necessitatibus haurientes. Quæ res me dupliciter torsit. Primo de statu exercitus magis quàm de proprio meo sollicitus periculo. Iussi tamen ut armati sequerẽtur agmen, legeq; edixi in eum animaduersurum qui nõ legitimis indutus insignibus in acie deprehẽsus esset. Quod ipsi quoq; ipsi quoq; mirabantur quod ita (ubi nullus appareret hostis) necessum esset in tanta siti armatos ingredi. Sed ego sciebam per bestiosa serpentinaq; loca nobis iter esse, ac ne imprudẽtes circũueniremur, et ne inopinato periculo uerberaremur metuebã. Ripam igitur fluminis sequẽtes hora diei nona ad oppidum peruenimus, quod in medio amne in insula ex his arundinibus (quas paulo ante descripsimus) erat ædificatum. Tum paucos Indorum seminudos notauimus homines, qui uisis nobis

continuo

continuo intra tectorũ suorũ culmina delituerunt. Quorum ego præsentiam desiderãs, ut dulcem ignaris aquã demonstrarẽt, apparente nullo, paucas misi in ciuitatem sagittas, imperans ut si uoluntate sua nollent procedere metu bellico coacti, sese exhiberent. Eo magis propter timorem cunctis abditis, diu apparente nemine, ducentos milites ex Macedonibus leuibus armis misi per amnem nataturos. Iamq; quartã partem fluminis enatauerant, cum horrida res uisu subito nobis conspecta est. Maiores elephantorum corpore Hippopotami inter profundos aquarum gurgites emersi apparuerunt, raptosq; in uertice crudeli pœna uiros flentibus nobis absorpserũt. Iratus tum ego ducibus qui nos in insidias deduxerãt, iubeo centum quinquaginta in flumen mitti. Quos propulsos natãtesq; inuicti rursum Hippopotami digna iustaq; pœna affecere. Sed maior multo numerus beluarũ quã prius adfuit, spe subeũdæ in cibum gentis. Vbi cum apparuisset, ueluti formicis flumen uisum est feruere. At ne noctu cum aquarum uel beluarũ prodigijs bella gereremus, iussi tubicinio ad iter militẽ aptari. Quid enim in tali manere loco sitientibus nobis proderat? Igitur ab hora diei decima cum ad undecimam iter fecissemus, uidimus homines per medium amnem fastis ex arundine præteruehi nauiculis. Quos cũ dulcis aquæ percunctaremur locum, sua lingua ubi inueniri posset, dixerũt

bus. Tunc ad primos lunæ radiantis ortus, subito arre-ctis caudarum aculeis pascualibus indicijs, scorpiones consuetã petentes aquationem, ad castra innumeri cõflu xêre. Tumultu acciti nostro an siti incertum erat. Cæte-rum ad nocendum promptissimi. Hæc prodigia insecu-ta est immensa uis cerastarum, humidorumq́; serpentum uarijs distinctorum coloribus. Nam quidam rubentibus squamis erant, quidam nigri & cãdidi coloris, quidam auri fulgore consimiles inspiciebantur. Sibilabat tota regio, non paruum nobis inferens metum. Sed fron-tem castrorũ densaueramus clypeis, & in manibus lon gas habebamus hastas, quarum acutissimis spiculis ma las bestias configebamus, & ignibus plures aliquan-do necabamus. Quæ res nos prope duas horas in eo opere sollicitos tenuit. Pota autem aqua minores abi-re cœperunt, serpentes maiores cum ingenti nostro gaudio latebras petierunt. Tum ad horam noctis ter-tiam aliquam sperantibus nobis requiem, binorum, ter-norum'que capitum cristati serpentes aduenerunt co-lumnarum grossitudine aliquanto proceriores, qui ad potandam aquam ex uicinis montium speluncis pro-cesserant, oribus squamis'que suis humum atterentes. Quorũ pectora cum trisulcis linguis fauces exertabãt, scintillãtibus ueneno oculis, quorum halitus quoq; erat pestifer. Cum his hora amplius una debellauimus,

triginta seruis & uiginti militibus amißis. Orabam'q; Macedones ne aduersis casibus cæderent, neue deficeret animus in periculis, quorum quanquam dura est patientia, omnes officiebāt operi. Post discessum autem serpentum, cancri immodicæ multitudinis crocodilorum pellibus contexti: ad castra uenerunt. Quæ prodigia duricia thoracis, uel loricæ, ferrum respuebant. Multi ignibus usti, multi se in stagnum receperūt. Iam nos uigilijs inquietos, quinta noctis hora, buccina admonebat, ad quiescendum. Sed adfuēre albi leones taurorum magnis comparandi corporibus. Quum ingenti murmure concußis ceruicibus, stātibus'q; alte iubis, in modum fulminum in nos impetum faciunt, excepti'q; uenabulis ruunt; tantus repente oriebatur tumultus. Nec minus sera nocte apri ingentis formæ metuendi, maculosis lyncibus mixti, tigridibus'q; & horribilibus pantheris miscebāt prælia. Nulla iam peste ex eo comparēte, uespertilionum genus columbinis corporibus æquale in nos, uultus'q; nostros inferebatur. Habebant illæ dentes hominū more, quibus artus militum uiolabant. Vna præterea noui generis bestia maior elephante comparuit, tribus armata in fronte cornibus equo simile caput, atri coloris, gerens. Hanc Indi appellare Odonta uel dentem tyrannū soliti sunt. Hæc pota aqua, intuens castra, subito in nos impetum dedit, ne ignis quidem oppositi tardabatur ardoribus.

Ad

Ad quam supprimendam cum opposuissem Macedonũ manum triginta sex occidit, tres & quinquaginta falcatos inutiles fecit, uixq́; tandem ipsis defixa uenabulis, occubuit. Anielucano deinde mox tempore è cœlo postes uenire apparuerunt, candore uersicolore in modum zonarum, cum quibus mures Indici in castra uenerunt uulturibus similes, quorum morsibus uulnerata quadrupedia statim expirabant. Hominibus autem idem morsus non usq; ad interitum nocebat. Appropinquante luce, nycticoraces uenere aues uulturibus similes, quorũ corpora immanitate superabant, colore fuluo, rostro, pedibusq́; nigris. Totam hæ stagni compleuere ripam nõ nobis perniciem ferentes, sed solitos pisces cum unguibus extrahebant insumebantq́. Quas nos aues cum neq; fugare, neq; abigere ausi essemus, consiccatis unguibus de conspectu nostro abiere. Tunc ego locorum demonstratores, qui nos semper in insidias deducebãt pessime meritos crurifragio puniri iussi, ut nocte uix spirãtes à serpentibus cõsumerentur, ut nos consumi uoluerunt. Manus quoq; eis confringi imperaui, ut meritis pro factis suis uterentur supplicijs. Habita deinde concione ut fortes milites essent, neue aduersis (ut fœminæ) casibus afficerentur, castra concentu buccinarum repente amoueri, & ad noti uẽti spiracula tendi iussi, ubi collectis Barbarorum, Indorumq́; copijs, noua cõspirãtes bella cognouimus,

uimus. At meis militibus ingentes erant animi, quibus & census uictoriarum suppeditabat & felicitas. Relictis itaq; periculosissimis inuictisq; locis montium, munimentum uix tantum iter calcauimus, & in loca Bactrianorũ auro diuitijsq; opulenta peruenimus. Benignisq; excepti cõmeatibus, cum Persarum confines adiacerent agri, in reparando bello castra per triginta dies statui. Otio mox facto septem dierũ itinere eo peruenimus, ubi Porus cũ exercitu magis propriæ deditioni quàm prælio collecto, consederat. Nam & cõmeatus nobis palam non ut hostis, dedit potestatem cupiensq; me nosse, milites meos subinde cõmeantes interrogabat ubi ego essem, quid agerẽ? Qui cum incerta responderent, ipse auditis interrogationibus (omnia enim Regi magno Macedones referebant) sumpto habitu militari, depositoq; meo cultu, perueni in castellum uini & carnis quiddam empturus. Casuq; Porus sciscitãs me interrogauit quid faceret Alexander aut cuius esset ætatis? Quem ludẽs mẽdacio temporis, tanquã homo senior, inquam, dux noster in tabernaculo suo se accẽso ignis calore reficit. Tũ ille gaudio alacer, quia cum decrepito sene esset præliũ cõmissurus, cum esset ipse iuuenis tumore elatus. Quid ergo (inquit) non respicit ætatem suã? Respondi ei uno id proposito ignorare me quid faceret Alexander, cum essem gregarius ex Macedonico exercitu miles. Tradidit

dit ergo mihi nimis plenã epistolam, quam si regi Alexãdro darem, pollicitus est præmium. Coniurans dixi facturum, ut in manus eius hæ literæ peruenirent. Reuersusq; protinus in castra & antequam legerem, & postquam legi epistolam, magno risu sum dissolutus. Cuius tibi & matri meæ sororibusq; meis, superbiam inclinatamq; Barbari temeritatem miraturis, exemplar misi. Mox cum Indis contuli manum, superatisq; his ut uolebam, arreptis armis, Poro regna restitui. Qui ut insperato honore donatus est, mihi thesauros suos manifestauit quos esse ignorabam. Quibus me, comites meos, & uniuersum ditauit exercitum, factusq; est amicus ex hoste Macedonibus, & ad Herculis liberiq; trophea deduxit. In orientis autem ultimis oris, aurea utriq; deorum constituerat simulachra. Quæ an solida essent, ego scire cupiens omnia iussi perforari, & rursum cum uiderem solida esse, simili metallo compleui. Liberumq; & Herculẽ deustis uictimis placaui. Vltra deinde procedẽs ut memorabile cernerem aliquid, nihil præter desertos in Oceano campos, syluasq; ac montes inhabitare elephantos, ac serpentes intellexi. Pergebam tamen ad mare, ut possem orbi terrarum circunfluum nauigare Oceanum. Quem quoniam tenebrosum uadosumq; mihi locorũ incolæ affirmabant, & quod Herculi Liberoq; non esset ultra excedere cõcessum, præstantissimos deos hac in re

maiore

maiores me uideri potius uolui, quàm patientia immortalium sacra uestigia præterirem. Quibus honoratis collaudatisq;, sinistram partem Indiæ scrutari institui, ne quid mihi in ignotis subtraheretur locis. Poro non inde detrectãte, ne abdita tegere uideretur sui regni bona. Palus erat sicca & canna abundans, per quam dum transitum tentaremus, belua quoq; noui generis prosiluit, quæ serrato tergo, alterũ caput lunæ, similis Hippopotamo pectore crocodili, gerẽs, alterum similimum duris munitum dentibus, duos milites uno ictu occidit repentino. Hanc ferreis uix unquã cõminuimus malleis, quàm hastis non ualebamus transfigere. Admirati satis diuq; nouitate, peruenimus deinde ad syluas Indorũ altissimas, ubi cum castra per quingenta in longum stadia, & latum ferè totidem collocassemus iuxta amnem Buemar, cœperamus uelle soporari sub nocte pura hora posteræ diei undecima, subito pabulatores, lignatoresq; exanimati omnes peruenẽre simul, nunciantes (ut facilius arma caperemus) uenire è syluis, elephantorũ immensos greges ad expugnãda castra. Imperaui ergo Thessalicis militibus ut ascenderent equos, secumq; tollerent sues, quorum grunitus timere bestias nouerã, & obcurrere elephantis primum iussi. Deinde alios cum hastis armatos subsequi equites, & tubicines omnes in prima adesse acie. Equis insidentes præcedere, & pedites omnes in

castris

castris remanere iussi. Ipse cum Poro rege & equitatu praecedens, uideo agmina bestiarum in nos erectis promusscidibus tendentia. Quarũ quaedam nigrae, & candidae, & rubri coloris, & uariae quaedam erant. Hos Porus capabiles mihi in usus bellorum affirmabat, facileq; auerti posse, si ab equitibus uerberari sues non desisterent, quod nihilominus fiebat. Nec mora, trepidantes elephanti, conuersi complures, priores saltus petere coeperunt, buccinis hominum & grunnitibus suum attoniti. Quorũ equitibus poplites cedentibus ad modum nongentos octoginta occidimus, detractisq; cornibus seu dẽtibus, insigni onustus praeda in castra perueni. Iussiq; tunc plureis & loricis uallum praecingi, ne quid iniuriae elephãtorum molestia aliarumq; ferarum adferret. Quieta nox fuit usq; ad lucem, omnesq; somno refecti. Primo deinde aurorae diluculo, in alias Indiae profecti regiones, in campo patenti mulieres urirosq; pilosos in modum ferarum toto corpore uidimus, pedum altos nouenorũ, sine ueste & nudos. Hos Indi Ichtiophagos appellant. Hi assueti fluminibus, necnon stagno, quem extraxerant, crudo pisce, & aquarum haustu uiuebant. Quos cũ adire uellemus, uicinis se maris immersere gurgitibus. Deinde Cynocephalis ingentibus plena inuenimus nemora. Hi nos lacessere tentabant & ad ictus sagittarum fugiebant. Iam deserta nobis intrãtibus loca,

nihil dignum spectaculo ab Indis ultra superesse referebatur. Igitur aditurus Phasiacen unde uenerā, signa cō uerti imperaui, ut ex eo loco ad decimum miliarium castra uicina aquationi poneremus. Ac que & iam cuncta tentoria erecta erant, largiq; ignes accensi, cum repente Euri uenti tanta uis exorta est, ut omnia tabernacula principiaq; nostra conturbauerit, euerteritq; ultra omnē modum nobis stupētibus. Quadrupedia multo uehementius uexabantur exituq; scintillis, & titionibus integris uenientibus adurebātur. Tum hortor milites, quia æquinoctiali tempore id octobrio mense accidisset, quodq; in hyeme, nō æstate, autumnóue urgeret, non deorum iram esse, sed aëris dispositionem. Vix tandem recollectis sarcinis ex integro in apriciori ualle castrorum sedem inueni. Ordinatis'que omnibus rebus, et cœnare militem iussi. Nam & flatus Euri ceciderat, & frigus ingens uespertino adcrescebat tempore. Cadere mox in modum uellerum cœperunt niues. Quarum aggeratione metuens, ne castra cumularentur, militē calcare niuem iubebam, ut quāprimum iniuria pedum tabesceret, proderenturq; ignes aliquatenus qui niue erant penè extincti. Vna tamen tum res saluti fuit quod momēto tēporis hæ niues lapsæ sunt imbre copiose ueniente, quem protinus atra nubes subsecuta est, uisæq; nubes aliæ de cœlo ardētes tanquā faces decidere, ut incēdio earū totus cā-

pus

pus arderet. Verebãtur dicere deorũ me præmeret ira, quod homo Herculis, Liberiq; uestigia transgredi conatus essem. Iussi autem milites suas uestes opponere ignibus. Nox serena cõtinuo nobis orãtibus reddita est, ignes ex integro accendũtur, et à securis epulæ capiuntur. Et triduo sine sole claro, id nobis cõtinue accidit minaci pendẽte nube. Tũ sepultis ad modum quingentis militibus, qui inter niues perierãt, castra inde mutari imperaui. Nam ad ædita cœlo promontoria, & ad Oceanum in Aethiopiã uenimus, ad Dionysios quoq; mõtes, & antrum Liberi. Perdidi quoq; homines in antrum missos, qui dicebantur tertia die febribus mori, quia speluncam dei introissent. Quod fuisse manifestũ mortibus eorum probauimus, quia ui intrare præter religionem, & sine muneribus specus petierant. Supplex itaque orabam numina, ut me regem totius orbis terrarũ, cum sublimibus trophæis triumphãtem in Macedoniam, Olympiadi matri meæ remitterent. Quam rem frustra me petere ita cognoui, quoniam dum sciscitor, si quid etiam uel unum uidere possim admiratione dignũ, aut memoria, omnibus Indis negãtibus usquam esse, castra diuerti in Phasiacen cum antea Noti uenti flatus essem secutus. Dumq; iter sumpsi, agmen sub signis me ducente, duo senes facti sunt nobis obuiã. Quos cum interrogarẽ nunquid nossent in ulla regione dignũ aliquod spectaculum.

Responderunt mihi esse uiam decem non amplius dierũ, quo si cũ uniuerso exercitu pergere uellem, aquationis tantum causa tantis impedimentis turbarer. Cæterum si commeatibus quadraginta millia hominum præponerẽ, propter itinerum angustas semitas & bestiosa satis loca: posse mihi contingere ut aliquid incredibile perspicerem. Tum ego dicite mihi (inquam) duos senes humanitatis lege demulcẽs, quid sit istud quod mihi tam illustre, & tam magnificum sit pollicemini? Tum hi exhilarati blanda mea uoce. Videbis (inquiunt) rex quicunq; es, duas Solis et Lunæ arbores, Indicè & Græcè loquentes. Quarum unum uirile robur, est Solis, alterũ fœmineũ, est Lunæ, & ab his quæ tibi instent bona, aut mala nosse poteris. Quare tã incredibili re illudi me à Barbaris senibus existimans, pœna eos impingi, & aliqua contumelia affici iussi, ita dicens: Itdne eo maiestas mea peruenit ab occidente usq; ad orientem, ut à senibus barbaris, ac decrepitis illud posse uidear? Quibus iurantibus se nihil falsi comminisci, experiri quoque modo uellem an uera dicerent, aperituros breui id non esse uanũ. Orantibus amicis comitibus meis, ne tantæ rei experimento fraudaremur, triginta millia mecum cum equitatu traxi. Remissis quoq; in Phasiacem copijs, cum quibusdam præfectis, exercituq; cũcto, elephantis & rege Poro & impedimentis omnibus. Mox lecto robore iuuentutis,

uentutis, admirabilia uisuri spectacula, profecti sumus ducentibus Indorũ senibus, qui nos per inania & egentia plerũq; aquarum adduxerunt. Tandemq; per aliqua serpentũ ferarũq; loca deducti, in proximã oraculi sedẽ deuenimus. De his autem feris & serpentibus (quanquã innumeræ erant Indica lingua uocitatę) scribẽdum tibi non putaui. Cum appropinquaremus ad regionem nobis prædictam, uidimus fœminas, uirosq; aliquot Pantherum, Tigridumq; pellibus contectos. A quibus cum quæreremus qui nam hominum essent? Indos se sua lingua esse dicebant. Locus autẽ erat spaciosus & largus, thure & opobalsamo abũdans, quæ plurima ramis suorum nemorum innascebantur, his uesci eius regionis incolæ consueuerant. Et cum necessariũ nobis prædictum multisq; incognitum locum incessimus, homo pedũ amplius decem statura altior, nigro corpore, dentibus canis ante oraculum apparuit, perforatis auribus, ex quibus uniones dependebãt anauliq;, & erat pellibus ferinis uestitus. At cum me more rituq; suo salutasset, metũ simulatione silentioq; texit. Cui (cum interrogaret ad quid ego uenissem) dixi: me cupere sacras Solis & Lunæ arbores inspicere. Tum barbarus: Si coitu puerili (inquit) & fœmineo contactu uacas, licet diuinum locum intres. Secutusq; me cum amicis, & cõmilitonibus meis circiter trecentis, deponere annulos, uestesq; cun-

ctas cũ calceamentis imperauit. Parui per omnia homini, ut pareremus religioni. Vndecima diei hora erat, expectabatq; sacerdos Solis occasum. Nam Solis arborem loqui ac respõdere ad primos iubaris ortus affirmabat. Item noctis eadẽ tempora custodire ipsam Lunæ arborem. Quæ res mihi plus mẽdacio, quàm ueritati similis uidebatur. Igitur perambulare totum incipio nemus, quod intra parietẽ erat non magno ædificatũ opere. Video opobalsamũ cum optimo odore omnibus undiq; ex ramis abundantissime manare. Cuius odore captus, & ipse edulia de corticibus euellebam, idemq; comites mei faciebant. In medio aũt luci sacratæ arbores similimæ cupressis, frondium genere, pedũ alte cẽtenorum erant: quas Bebrionas Indi appellant. Eas cum mirarer, diceremq; frequentibus imbribus ita excreuisse, affirmabat sacerdos se nunquã in his locis pluuiam, neq; feram, aut ullam auem, aut ullum uidisse serpentem. Terminos aũt esse ab Indorum maioribus Soli & Lunæ consecratos. Affirmabat idem quod in eclypsi Solis aut Lunæ uberrimis lacbrymis sacræ arbores cõmouerentur suorũ numinũ statui timẽtes. Et cũ sacrificare institueră, et uictimas immolare, probibitus sum à sacerdote qui negabat licere aut thus in eo sacrario igne uri, aut animal ullum interfici. Sed præcepit ut prouolutus trũcis arborũ oscula darẽ, rogarẽq; Solẽ & Lunã ut ueridica mihi darẽt

responsa.

respõsa. Quod ego dum facturus essem, interrogandũ tamen sacerdotẽ existimaui Indicè an Græcè mihi essent arbores respõsuræ. Tum ille, inquit, utraq; Solẽ eloqui lingua et futura pronunciare. Luna aũt (dixit ille) Indico sermone incipit, Indico finit. Dum hæc gerũtur, uidimus ab occidẽte iubare fulgentibus Phœbi radijs percussa arborũ cacumina. Et sacerdos ait. Sursum omnes intuemini et de quibus quisq; rebus cõsulturus est, occulto cogitet silentio, nemo palã pronunciet. Tum ego, & amici, et cõmilitones, adcuratius intuiti sumus, ne inter nemorum densitatẽ aliqua more hominum nos falsitas illuderet. Mox nullo interueniente dolo, ad cacumina, ramosq; perspeximus. Cominus igitur stantes, diuina auribus aucupauimus oracula. Cogitabã an deuicto orbe terrarũ patriã triumphans ad Olympiadem matrem, sorores q; charißimas, possem reuerti. Tũc subito Indico sermone tenuißime respõdit arbor: Inuicte bellis Alexander (ut cõsuluisti) unus eris terrarũ orbis dominus, sed uiuus in patriã nõ reuerteris. Ita enim fata de tuo capite statuerũt. Tum ego oraculum cum ignorarẽ, qualiter Indus esset interpretaturus, alios mecũ interpretes adduxerã, quos ego partim munerib. partim minis cõstrinxerã, ut quæcunq; arbores indicaret, ipsos exponere cogerem. Quibus itaq; cognitis, omnibus metu perculsis, flentibusq; qui mecũ erãt palàm (quia moris erat) aliud

eram consulturus, sed uespertino tempore nondum exorta Luna. Cum rursus ad locum inuitati iuxta arbores constitissemus, illas mox solita consuetudine adorauimus. Tres *fidelißimos mecum induxeram amicos* Perdicam, & Clytonem, & Phylotam, *quia nullum metuebam ultra, nec in me quicquam metuendum erat, ubi neminem fas erat interfici. Consulto igitur ubi moriturus essem, ad primũ* Lunæ *ortum percussa cornu, splendoreq́; accepto arbor* Græcè *respondit:* Alexander *(inquit) plenum iam ætatis finem non habes, sed sequenti anno mense* Maio *in* Babylone *morieris: A quo minime speras decipieris.* Tunc *lachrymas effudi, amiciq́; mei circũstantes flebant, nullum habentes dolum, aut scelus, sed pro mea salute mori parati. Postero autem mane resurgendum existimaui.* Neq; *enim ego quicquã de fidelißimis mihi amicis consulueram, an illos cauendos esse* Alexandro *præmoneret oraculum. Discessu deinde facto, cum iam ad epulas diuerteremur, ipse animo æger, ad requiem, rogantibus amicis, ne me anxietate, & ieiunio conficerem, paululum cibi contra animi mei uoluntatem accipere cœpi, meq́; (ut præsto essem ad primum solis ortum) in sacrario collocaui. Postero die expergefactus diluculo, amicos, & iam somni sopore sopitos, excitaui.* Verum *adhuc ipse sacerdos pellibus uelatus ferinis, quiescebat, positaq́; ante eum in tabella eburnea in-*

gens libatura erat, quæ illi ex præcedēti cœna superfuerat. Itē culter eburneus. Nam ære, & ferro, & plumbo egent, auro abundant. Opobalsamo & thure, uescuntur, cadentisq; riuuli ex uicino monte potāt aquam. Homines adcumbentes & quiescentes sine ullis ceruicalibus, stratis tantum pellibus ferarum, hoc amictu contenti. Viuunt itaq; annis ferè trecentis. Excitato sacerdote, locum intraui, tertio consulturus eandem sacratissimam Solis arborē, cuiusnam percussoris manum cauere debe rem, quem'ue exitum mater mea sororesq; meæ habituræ essent. Arbor Græcè dixit: Si mortis tuæ tibi insidiatorem prodidero, sublato eo instātia fata facile mutabis. Mihi quoq; tres irascentur sorores, quod Clotho, Lachesis, Atropos, ueridico oraculo earum pensa impedierim. Igitur ad annum & mēses octo Babylone morieris, non ferro (ut suspicaris) sed ueneno. Mater tua turpissimo & miserando exitu, quādoque insepulta, iacebit in uia, auium ferarumq; præda. Sorores tuæ diu fato felices erunt. Tu quoq; breue hoc quod superest tempus orbis terrarum dominus eris. Tu modo caue ne nos ulterius sciscitaris, quin excede nostri luci terminos, & ad Phasiacen Porumq; reuertere. Sed & Sacerdos monuit ut abiremus, dicens fletu & ululatu nostro sacras nos arbores offendisse. Tum ego concionatus ad uniuersos milites, dixi ut Porum & Phasiacen, ex responso petere-

mus, quod nobis faustum felixq; esset futurum, illic accepturi. Quod idcirco commentabar, ne à commilitonibus meis in desperationẽ redactis, in alienis desererer locis. Ergo uoces quas ex responsis unà mecũ audierant, nullo modo, qui his nominibus appellantur. Sermition. Protesilas, Siluius, & Mistemis, Timotheus, & Lacon, & Trassclon, & Dedicus, & Machathaon, & Enodes, & Simbrius, & Snifidus, & Perdicca, & Philotas, & præfectus prætorij Coradas, sed silentio quæ audierant, ex sua fide & meo tegebant consilio. Iamq; à sacris excesseramus arboribus, nec iam odore thuris, opobalsamiq; nares uerberabantur. Indi enim sacra deorũ ad Oceanum tenebant, dicentes non parum me quoque esse immortalem qui eo usq; penetrare potuissem. Quibus ego quod de nobis opinarentur insinuans, gratias agebam. Peruenimus deinde in uallem Iordeam, in qua serpentes habitabant, habentes in collo lapides qui smaragdi appellantur. Hi lumen in oculis profusum accipiũt, & uallem uix ulli adeundam incolunt, Lasere & albo pascuntur pipere. Hanc super uallem pyramides sunt pedum tricenorum ab antiquis Indorum ædificatæ. Sed hi serpentes quos paulo antè descripsimus, inter se primo depugnant, multiq; morsibus depereunt. Inde nos paucos ingentis formæ smaragdos extulimus. Per magna enim pericula incedebamus in Scyritas, talis generis

xeris bestias, habentes capita leonum & caudas, ungui bus binis, late ad sex prope pedum mensuram. Quibus uerberati homines inutiles fiebãt. His erant intermixti Griphes rostra habentes aquilarũ, ex alia corporis par te dissimiles, qui mira uelocitate in ora oculosq; nostros exiliebant, scutaq; & clypeos nostros caudis crudelem in modum transuerberabant. Qui tandem partim sagit tis, partim militaribus contis conficiebantur. In eo certa mine, bestiarũ utriusq; generis morsibus, ducentos octo milites perdidi. Occidimus uero decem & septem mil lia. Inde ad Cluias flumen uenimus, quod sine fluxu re ctum ad Oceanum ferebatur, ad alteram ripam stadio latius. Per littora treecentæ & uiginti arundines erãt, quarum unam uix triginta milites possent ferre, usque adeo excedebant arborum procerissimarum altitudinẽ. In his arundinetis unam potentissimo Euro stratam ui dimus. Inhabitabant etiam eundem locũ Elephantorum millia innumera, qui nos (nescio quo fato) nec lacessere tentabãt, alioqui crudelissime conculcati fuissemus. Mul tis itaq; collectis dentibus, & ratibus ex arũdine factis trãsnauigauimus amnem. Vlterius ipsum littus inerant Indi balenarũ ferarumq; pellibus cõtecti. Hi non nobis fuerũt inhospitales, quippe qui nobis spõgias albas pur pureasq; in manus dedere cum buccinis, & genere co chlearũ capientum, singulos binosq; cõgios, & stragula

mollesq;

mollesq́; tunicas ex uitulorũ marinorum pellibus factas, Cochleas præterea sextariales, escásque pulcherrimas. Item uermes ex ipso flumine extractos fœmore humano grosſiores, qui nobis omni genere piscium sapore præferendi sunt. Et fungos immẽsæ magnitudinis uiginti numero croco rubriores apposuerunt nobis. Item murenas ducenta habentes pondera. Affirmantes in mari oceano (quod erat ad milliariũ tertium et uigesimum) maiores esse. Pisces præterea Scaros põdus centenum & quinquagenũ habentes, qui in gurgitibus uasis eburneis capiebantur, ne arundines morsu cõfringerent, aut à capillatis mulieribus (quæ pisce uiuebant aquis immersæ) prenderentur. Quæ itidẽ mulieres ignaros regionũ homines in flumine natantes, aut tenendo gurgitibus suffocabant, aut in arundineta tractos, cum essent specie mirabiles, affectu suo auide uictos rumpebant, aut uenerea examinabãt uoluntate. Quarũ nos duas modo cepimus, colore niueo nymphis similes, diffusos post terga capillos habẽtes. Sed & in Gange flumine erãt admirabilia portenta. De quibus (ne tibi fabulosus uiderer) scribendum nõ putaui, nisi quod ab Oritis solis & Eufrate ad Noti uenti spiracula exeunt. Quorũ fluminum ripæ altera ab alia nõ sunt cõspicue aquarũ latitudine. Inde ad castellũ quod Indi colunt, peruenimus, ubi monita à senibus optimis accepimus. Qui nos recte deducentes, ire ad

Porum

Porum in Phasiacē per Caspias portas docebant. Neq; tamen his auditis semper inesse dolum suspicantes, Euri uenti flatus secuti, incidimus in malignas feras, de quarū capitibus uelut gladij à uertice, acuta, serrataq; eminebant ossa. Et hæ arietino more aduersus homines curebant. Tum inuictæ plurimorum militum clypeos cornu suo transuerberabant. Quarum occisis ad modū octo millibus quadringentis quinquaginta, sic inde ad Porū exercitus meus cum summo tandem labore ac periculo meo peruenit. Ibiq; legato meo Antigone nomine quem Perside præposueram, præcepi ut inter Pori Persarū, & Babylonicorū pilas solidas, aureas duas pararet, et in his omnia facta scriberet, faceretq; in ultima India Liberi & Herculis trophæa. Quorum centum erant argentea, sed ego quinq; mea æque aurea, eis altiora denis pedibus statui, imperauiq; transcribere, quæ miraculo sunt futura, posterisq; seculis (charissime præceptor) nō parua admiratione, nouum, perpetuumq; uirtutis monimentum, ut inuidēdum mortalibus esset, perpetua de nobis opinio, & animo, & industria (optime Aristoteles) ponderata. Vale.

